

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

СУКМАНОВА ОЛЕНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 342.9: 347.2/.3

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ
ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.В. Сукманова

Науковий консультант **Журавльов Дмитро Володимирович**,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

Київ – 2019

АНОТАЦІЯ

Сукманова О. В. Публічне адміністрування охорони права власності в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Науково-дослідний інститут публічного права, Сумський державний університет, Суми, 2019.

У дисертації на основі аналізу сучасних досягнень юридичної науки, адміністративного законодавства здійснено аналіз публічного адміністрування охорони права власності в Україні, а також запропоновано науково обґрунтовані пропозиції стосовно вдосконалення адміністративно-правових норм, які регулюють досліджувані відносини, загалом сформульовано теорію публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Вперше з'ясована юридична природа права власності, як об'єкту публічного адміністрування, яка складається з права власності в адміністративному аспекті та адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, як зовнішнього виразу реалізації функцій (завдань) виконавчої влади, з метою запобігання посягань на право власності, їх припинення, відновлення та притягнення винних осіб у порушення права власності до адміністративної відповідальності, або/та створення умов для притягнення їх до кримінальної відповідальності.

Визначено, що методологічні засади аналізу публічного адміністрування охорони права власності на Україні – це сукупність цілей, гіпотез, підходів, засад, методів, які використовуються при вивченні явищ та здійсненні пізнання юридичної природи, принципів, інструментів публічного адміністрування, компаративістичної характеристики, розкриття напрямків удосконалення та підвищення ефективності адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності на Україні.

Сформовано поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні, засад та інструментарію адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері охорони права власності, які використовують суб'єкти публічної адміністрації для охорони права власності, а також положеннях адміністративного процесу і провадженням у справах про адміністративні правопорушення з метою захисту і відновлення порушеного права власності в судах.

Виявлено, що сутність адміністративно-правової складової охорони права власності полягає у глибинних внутрішніх чинниках охорони права власності суб'єктами публічної адміністрації, що базується на основі теорії адміністративного права, коли у адміністративно-правових відносинах невід'ємним суб'єктом є суб'єкт публічної адміністрації на якого покладається охорона права власності шляхом здійснення примітивної адміністративної діяльності (адміністративно-правова охорона) та/або припинення його порушення, відновлення стану, який існував до порушення, компенсації нанесених збитків і притягнення винних за порушення права власності до адміністративної відповідальності (адміністративно-правовий захист).

Удосконалено доктринальні положення щодо принципів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як керівних сталих загальноновизнаних засад на яких має базуватися публічне адміністрування, формується характер і зміст правової охорони права власності, а також визначаються напрями належної та ефективної охорони права власності публічною адміністрацією в межах власних повноважень на різноманітних рівнях адміністративно-правових режимів.

Визначено зміст публічного адміністрування охорони права власності, як системи адміністративної і судової діяльності складовими якої є підзаконна правотворчість, адміністративно-сервісна, правореалізаційна (виконавча) і правоохоронна діяльність публічної адміністрації та судовий захисту суб'єктів права власності в системі адміністративного судочинства,

відновлення справедливості та відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

Сформовано поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як інституту адміністративного права, як сукупності однорідних норм адміністративного права, що охороняють право власності, або/та процесуального сприяння захисту такого права нормами адміністративного процесу та при здійсненні проваджень у справах про адміністративні правопорушення, що є стійкими, постійними, довгий час діючими і такими, що зберігають свої якісні і кількісні властивості загальнообов'язковим правилами поведінки, реалізуються органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та судом, пов'язані чисельними, як вертикальними так і горизонтальними зв'язками з іншими нормами адміністративного права, а також нормами інших галузей права (конституційного, цивільного, господарського, кримінального тощо).

Здійснена класифікація публічного адміністрування охорони права власності в Україні на види, як поділ складної конструкції адміністративно-правових відносини у сфері публічного адміністрування охорони права власності за суб'єктним складом на різні варіанти взаємодії суб'єктів публічної адміністрації з приватними особи та між собою і судовою владою, а також виділення певних специфічних видів (підвидів) адміністративно-правової охорони за критеріями функціональної спрямованості, змісту публічного адміністрування, юридичною природою суб'єктів права власності, напрямків впливу та наслідками адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації при здійсненні охорони права власності в Україні.

Розкриті рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як процеси, що мають спільні якісні характеристики та відмінні функціональні завдання, що здійснюються колом суб'єктів

публічної адміністрації та у сукупності за їх специфікою забезпечують відносно відособлені етапи публічного адміністрування охорони права власності, в результаті чого сформовано, що правотворчість (розпорядча діяльність публічної адміністрації) та правореалізація є базовими взаємодоповнюючими рівнями публічного адміністрування, а відносно відособленими рівнями правореалізації є надання публічної адміністрацією адміністративних послуг, правозахисна та правоохоронна діяльність публічної адміністрації.

Визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єкта публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це сукупність різноманітних, взаємодіючих та нормативно встановлених правових елементів, які формально-юридично закріплюють правове становище суб'єкта здійснення публічного адміністрування охорони права власності з метою регламентації адміністративних правовідносин у цій сфері та забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб.

Доведено, що адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні є цілісним комплексом, яких поєднує у собі різноманітні правові інструменти, відповідно до яких виникають підвиди такого механізму, зокрема, адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності поділяється на такі підвиди: по-перше, за рівнем здійснення публічного адміністрування: правотворчий; правореалізаційний; правоохоронний; правозахисний; по-друге, за характером впливу: правовий (пов'язаний із застосуванням норм права); охоронний (безпосередня охорона права власності); адміністративно-організаційний - здійснення додаткових заходів щодо реалізації функцій публічного адміністрування.

Визначено юридичну природу державної реєстрації права власності, як процесу легалізації права власності суб'єктами права власності з наданням охоронного документа на відповідне право власності, що здійснюється уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації шляхом здійснення

сукупності офіційних, правовстановлюючих, юридично значущих дій та закріплення їх у відповідному державному реєстрі, що дозволяє суб'єктам публічної адміністрації в подальшому здійснювати адміністративно-правову охорону такого права власності.

Отримали подальшого розвитку доктринальні положення стосовно міжнародного регулювання охорони права власності шляхом вичленення, аналізу та наукового узагальнення міжнародних норм права, які прямо або опосередковано регулюють (рекомендують державам ратифікувати, визнавати та дотримуватися) правовий механізмів охорони матеріальної, що ніхто не може бути позбавлений своєї власності, та інтелектуальної складової права власності щодо правового захисту та відновлення права інтелектуальної власності.

Удосконалено законодавство щодо охорони права власності в Україні шляхом внесення змін і доповнень до діючого законодавства з метою підвищення ефективності адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері охорони права власності в Україні шляхом захисту посилення захисту права власності санкціями норм адміністративного права, легалізації зброї у законослухняних громадян і юридичних осіб, більш чіткої деталізації і спеціалізації можливості втручання суб'єктів владних повноважень і у сферу господарювання, підвищення відповідальності правоохоронних органів за відновлення порушеного права власності.

Удосконалено доктринальні положення щодо державної реєстрації, як засобу охорони права власності, як здійснення антирейдерських заходів в адміністративний спосіб стосовно підвищення доступності та якості надання адміністративних послуг, створення механізму протидії незаконним здійсненням реєстраційних дій, заохочення суб'єктів права власності до державної реєстрації майна, підвищення ефективності Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, попередження та реагування на рейдерські атаки в аграрному секторі, здійснення превентивної роботи

протидії рейдерству, обґрунтування залежності права власності від затрат суб'єктів права власності (матеріальних та вольових) щодо його набуття.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджені та можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – результати, які в сукупності становлять новітню теорію публічного адміністрування охорони права власності, можуть бути основою для подальшого розроблення проблем адміністративного права; правотворчій сфері – висновки, пропозиції та рекомендації дисертації можуть бути використані щодо вдосконалення законодавства у сфері охорони права власності; правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів підвищило ефективність адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності; навчальному процесі – матеріали дисертації використані під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право України», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій. За матеріалами дисертації здобувачем опубліковано у співавторстві підручник «Адміністративне право України. Повний курс». Положення дисертації використовуються під час читання лекцій з адміністративного права; правовиховній сфері – положення і висновки дисертації можуть бути використані в заходах щодо підвищення правової культури та правосвідомості широкого загалу громадян з метою попередження посягань на право власності.

Ключові слова: державна реєстрація, інструменти публічного адміністрування, механізм публічного адміністрування, охорона права власності, право власності, правоохоронні органи, принципи, публічне адміністрування, рейдерство, суб'єкт публічної адміністрації, юстиція.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ***Монографія:***

1. Сукманова О. В. Публічне адміністрування охорони права власності в Україні. Теорія і практика. Київ, 2019. 436 с.

Публікації у наукових фахових виданнях України:

2. Сукманова О. В. Адміністративно-правовий статус комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як суб'єкта охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. Том 4. С. 134-138.

3. Сукманова О. В. Зміст адміністративно-правової охорони права власності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 3. С. 156-160.

4. Сукманова О. В. Джерела публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 4. С. 123-127.

5. Сукманова О. В. Поняття та система суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*. 2018. Випуск 33. С. 102-105.

6. Сукманова О. В. Сутність адміністративно-правової складової права власності. *Наукові записки. Серія: Право*. 2018. № 2. С. 89-92.

7. Сукманова О. В. Сутність принципів ефективності публічного адміністрування охорони права власності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 112-117.

8. Сукманова О. В. Форми публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2018. № 36. С. 101-106.

9. Сукманова О. В. Елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 90-95.

10. Сукманова О. В. Аналіз нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правової охорони права власності в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 107-111.

11. Сукманова О. В. Правозахисний рівень здійснення публічного адміністрування охорони права власності як новела для науки адміністративного права. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. С. 98-103.

12. Сукманова О. В. Рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 6. С. 167-172.

13. Сукманова О. В. Поняття адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2018. № 4. С. 189-193.

14. Сукманова О. В. Методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Випуск 2. Т. 3. С. 212-217.

15. Сукманова О. В. Поняття адміністративних процедур щодо охорони права власності в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 1. С. 103-114.

16. Сукманова О. В. Особливості видів адміністративних процедур щодо охорони права власності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №2. С. 111-115.

17. Сукманова О. В. Державна реєстрація як провідний спосіб охорони права власності. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 98-103.

18. Сукманова О. В. Особливості адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 145-149.

Публікації у наукових виданнях інших держав та прирівняних до них:

19. Сукманова Е. В. Правовая природа права собственности в Украине. *Научно-методический журнал «Право и Политика»*. 2017. № 2. С. 37-41. (Кыргызская Республика)

20. Сукманова Е. В. Система принципов осуществления публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Право и политика*. 2018. № 1. С. 29–35. (Кыргызская Республика)

21. Сукманова Е. В. Особенности административно-правовых отношений публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Право и закон*. 2018. № 3. С. 29–33. (Кыргызская Республика)

22. Сукманова Е. В. Понятие и содержание публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Международный научно-практический журнал «Право и Закон»*. 2018. № 1. С. 37-41. (Кыргызская Республика)

23. Сукманова О. В. Види публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1. Р. 21-26. (Словацька Республіка)

24. Сукманова Е. В. Принципы административно-правовой охраны права собственности в Украине. *Право и закон*. 2019. № 1. С. 32–37. (Кыргызская Республика)

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

25. Сукманова О. В. Питання сутності адміністративно-правової складової права власності. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 10-11 липня 2015 р. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2015. С. 101-102.*

26. Сукманова О. В. Проблематика визначення правової природи права власності в Україні. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції,*

м. Запоріжжя, 25-26 вересня 2015 року. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2015. С. 80-83.

27. Сукманова О. В. Щодо поняття та класифікації принципів адміністративно-правової охорони права власності в Україні. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 29-30 січня 2016 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 77-82.

28. Сукманова О. В. Особливості визначення поняття та класифікації адміністративно-правових відносин публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15-16 квітня 2016 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 122-124.

29. Сукманова О. В. Проблематика визначення поняття «адміністративно-правова охорона права власності». *Сучасні проблеми розвитку державності та напрями їх вирішення через призму правотворчої діяльності*: матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (м. Харків, 19–20 травня 2016 року). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2016. С. 55-59.

30. Сукманова О. В. Щодо сучасного наповнення змісту адміністративно-правової охорони права власності. *Юридична наука: виклики і сьогодення*: Матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (м. Одеса, Україна, 9–10 червня 2017 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 77-79.

31. Сукманова О. В. Щодо особливостей сучасного адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи*: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 9–10 березня 2018 р. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 77-81.

32. Сукманова О. В. Теоретичні та практичні аспекти визначення системи суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, Україна, 7–8 вересня 2018 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 63-66.

33. Сукманова О. В. Ключові концепти рівнів здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин: Міжнародна науково-практична конференція*, м. Харків, 5–6 жовтня 2018 р. Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 79-80.

34. Сукманова О. В. Щодо розуміння поняття та ознак публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Дніпро, 2–3 листопада 2018 р. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. С. 75-76.

35. Сукманова О. В. Щодо нового рівня здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Новітні тенденції сучасної юридичної науки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Дніпро, 30 листопада – 1 грудня 2018 р. У 3-х частинах. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. Ч. 2. С. 98-101.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

36. Сукманова О. В. Державна реєстрація нормативного акта / Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Видання друге. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. С. 152-154.

37. Сукманова О. В. Мін'юст запровадив технічний механізм, який унеможливить реєстрацію подвійних договорів оренди землі. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/minyust-zaprovadiv-tehnichniy-mehanizm->

yakiy-unemojlivit-reestratsiyu-podviynih-dogovoriv-orendi-zemli-olena-sukmanova.

39. Сукманова О. В. Закон “Маски-шоу СТОП” покликаний забезпечити баланс між ефективністю розслідуванням та захистом бізнесу. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/osukmanova-zakon-maski-shou-stop-poklikaniy-zabezpechiti-balans-mij-efektivnim-rozsliduvannyam-ta-zahistom-prav-biznesu>.

40. Сукманова О. В. Як правильно оформити скаргу до Антирейдерської комісії? Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-yak-pravilno-oformiti-skargu-do-antireyderskoi-komisii>.

41. Сукманова О. В. Діяльність Агроштабів зменшила кількість рейдерських атак. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-diyalnist-agroshtabiv-zmenshila-kilkist-reyderskih-atak>.

42. Сукманова О. В. Україна є світовим лідером у відкритті кінцевих бенефіціарних власників компаній. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ukraina-e-svitovim-liderom-u-vidkritti-kintsevih-benefitsiarnih-vlasnikiv-kompaniy-olena-sukmanova>.

43. Сукманова О. В. Захист бізнесу є одним із пріоритетів роботи Мін’юсту. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-zahist-biznesu-e-odnim-iz-prioritetiv-roboti-minyustu>.

44. Сукманова О. В. Щодо роботи Антирейдерської комісії. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-schodo-roboti-antireyderskoi-komisii>.

45. Сукманова О. В. Антирейдерська комісія Мін’юсту за 10 місяців цього року задовольнила понад півтисячі скарг. Міністерство юстиції

України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/antireyderska-komisiya-minyustu-za-10-misyatsiv-tsogo-roku-zadovolnila-ponad-pivtisyachi-skarg>.

46. Сукманова О. В. Про особливості реєстрації права власності на нерухоме майно. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-pro-osoblivosti-reestratsii-prava-vlasnosti-na-neruhome-mayno>.

47. Сукманова О. В. Мін'юст захищає земельні права громадян незалежно, відкритий ринок землі чи ні. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-minyust-zahischaє-zemelni-prava-gromadyan-nezalezno-vidkritiy-rinok-zemli-chi-ni>.

48. Сукманова О. В. Законопроект щодо уповноважених осіб Мін'юсту не несе жодних рейдерських загроз. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-zakonoproekt-schodo-upovnovajenih-osib-minyustu-ne-nese-jodnih-reyderskih-zagroz>.

49. Сукманова О. В. Превентивна діяльність є головним завданням антирейдерських штабів. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-preventivna-diyalnist-e-golovnim-zavdannnyam-antireyderskih-shtabiv>.

50. Сукманова О. В. Мін'юст технічно унеможливив вчинення реєстраторами реєстраційних дій за межами області. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-minyust-tehnichno-unemojliviv-vchinennya-reestratorami-reestratsiynih-diy-za-mejami-oblasti>.

SUMMARY

Sukmanova O. Public administration of property rights protection in Ukraine. – *The manuscript.*

The thesis for the degree of Doctor of Law, specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Research Institute of Public Law, Sumy State University, Sumy, 2019.

In the dissertation on the basis of the analysis of modern achievements of legal science, administrative legislation an analysis of public administration of property rights protection in Ukraine was conducted, as well as scientifically substantiated proposals concerning the improvement of administrative and legal norms governing the investigated relations were formulated, the theory of public administration of property rights protection in Ukraine was formulated in general.

For the first time, the legal nature of property rights as the object of public administration, which consists of ownership in the administrative aspect and administrative activity of public administration actors, as an external expression of the implementation of functions (tasks) of the executive power, in order to prevent encroachment on the right property, their termination, restoration and bringing of guilty persons in violation of ownership right to administrative liability, and / or creation of conditions for bringing them to criminal responsibility.

It is determined that the methodological principles of the analysis of public administration of property rights protection in Ukraine are a set of goals, hypotheses, approaches, principles, methods used in the study of phenomena and the realization of knowledge of legal nature, principles, tools of public administration, comparative characteristics, disclosure of improvement directions and increase of efficiency of administrative activity of public administration in protection of property rights in Ukraine.

The notion of public administration of the protection of property rights in Ukraine, the principles and tools of administrative activity of public administration in the field of property rights protection, which are used by public administration

actors to protect property rights, as well as provisions of the administrative process and proceedings in cases of administrative offenses for the purpose of protection, have been formed and the restoration of violated property rights in the courts.

It was found out that the essence of the administrative and legal component of the protection of property rights lies in the deep internal factors of the protection of the right of property by the subjects of public administration, which is based on the theory of administrative law, when in an administrative-legal relations an inseparable subject is a subject of public administration of which the protection of property rights is carried out through the implementation of primitive administrative activities (administrative and legal protection) and / or termination of its violation, restoration of a state which scurred to abuse, compensation of damage and bringing those responsible for the violation of property rights to administrative responsibility (administrative and legal protection).

The doctrinal provisions on the principles of public administration of property rights protection in Ukraine have been improved as the guiding principles of generally accepted principles on which public administration is to be based, the nature and content of the legal protection of property rights are formed, as well as the directions of proper and effective protection of the ownership right by the public administration within the limits of their own powers at various levels of administrative-legal regimes.

The contents of the public administration of the protection of property rights as a system of administrative and judicial activity, which are the components of sub-law-making, administrative-service, right-realization (executive) and law-enforcement activity of public administration and judicial protection of subjects of property rights in the system of administrative legal proceedings, restoration of justice and reimbursement damages to victims in the process of bringing the perpetrators to administrative proceedings for property offenses courts in proceedings on administrative offenses.

The notion of public administration of property rights protection in Ukraine, as an institution of administrative law, as a set of uniform norms of administrative

law protecting the right of ownership, and / or procedural assistance for the protection of such a law by the norms of the administrative process and in conducting proceedings in cases of administrative offenses that are stable, permanent, long time acting and retaining their qualitative and quantitative properties with mandatory rules of conduct, implemented by bodies executive power, local government and the court, are connected by numerical, vertical and horizontal ties with other norms of administrative law, as well as norms of other branches of law (constitutional, civil, economic, criminal, etc.).

The classification of public administration of the protection of property rights in Ukraine is carried out on types as a division of the complex construction of administrative and legal relations in the field of public administration of the protection of property rights by the subject composition into various variants of interaction of subjects of public administration with private individuals and between themselves and the judiciary , as well as the allocation of certain specific types (subspecies) of administrative-legal protection according to the criteria of functional orientation, the content of public administration, legal nature the subjects of property rights, directions of influence and consequences of administrative activity of subjects of public administration in the implementation of the protection of property rights in Ukraine.

The disclosed levels of public administration of the protection of property rights in Ukraine as processes having common quality characteristics and distinct functional tasks carried out by the circle of public administration actors and, in their totality, provide for relatively separate stages of public administration of property rights protection, as a result which is formed that law-making (administrative activities of public administration) and right-realization are the basic complementary levels of public administration and relatively separate levels of the right to implement is the provision by the public administration of administrative services, human rights and law enforcement activities of public administration.

It is determined that the administrative and legal status of a public administration entity in the protection of property rights in Ukraine is a set of diverse, interacting and normatively established legal elements that formally and legally establish the legal status of the subject of the implementation of public administration of property rights protection with a view to regulating administrative legal relations in this area and ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of individuals.

It is proved that the administrative and legal mechanism of public administration of the protection of property rights in Ukraine is an integral complex, which combines various legal instruments, according to which there are subspecies of such a mechanism, in particular, the administrative and legal mechanism of public administration of protection of property rights is divided into the following subspecies: firstly, by the level of implementation of public administration: law-making; right implementing; law enforcement; human rights; and secondly, by the nature of influence: legal (related to the application of the rules of law); security (direct protection of property rights); administrative-organizational - implementation of additional measures for the implementation of functions of public administration.

The legal nature of the state registration of the right of ownership as the process of legalization of the right of ownership by the subjects of ownership with the provision of a security document on the respective right of ownership, which is carried out by authorized actors of public administration through the implementation of a set of official, law-establishing, legally significant actions and securing them in the appropriate the state register, which allows the subjects of public administration to further implement the administrative and legal protection of such property rights.

The doctrinal provisions concerning the international regulation of the protection of property rights have been further developed through the isolation, analysis and scientific generalization of international rules of law that directly or indirectly regulate (recommend to States to ratify, recognize and adhere to) legal

mechanisms for the protection of material that no one can be deprived of his property, and the intellectual property component of legal protection and restoration of intellectual property rights.

The legislation on the protection of property rights in Ukraine has been improved by amending and supplementing existing legislation in order to increase the efficiency of the administrative activity of public administration in the area of property rights protection in Ukraine by protecting the strengthening of the protection of property rights by sanctions of the norms of administrative law, legalization of weapons by law-abiding citizens and legal entities, more precise detail and specialization of the possibility of interference of the subjects of power and the sphere of management, improvement of the responsibility of the law enforcement authorities for the restoration of the violated property rights.

The doctrinal provisions on state registration as a means of protection of property rights have been improved, as the implementation of anti-ramie measures in an administrative way in relation to improving the accessibility and quality of administrative services provision, the creation of a mechanism for counteracting the illegal implementation of registration actions, encouraging the subjects of ownership right to state registration of property, improving efficiency Commission on the consideration of complaints in the field of state registration, prevention and response to raider attacks in the agrarian sector, prevention of counter raiding, depending justify ownership of business ownership costs on its acquisition.

The practical significance of the results obtained is that the materials of the research are implemented and can be used in: in the research sphere - the results that collectively constitute the latest theory of public administration of property rights protection, can serve as the basis for further development of problems of administrative law; law-making sphere - conclusions, suggestions and recommendations of the dissertation can be used to improve the legislation in the field of property rights protection; law enforcement activity - the use of the obtained results has increased the efficiency of administrative activities of public administration entities in the protection of property rights; in the educational

process - the materials of the dissertation were used during the development and teaching of the academic discipline «Administrative Law of Ukraine», when preparing the relevant textbooks, manuals, lecture notes. According to the materials of the dissertation, the textbook «Administrative Law of Ukraine» was published in co-authorship. Full course». The provisions of the dissertation are used during lectures on administrative law; the legal field - the provisions and conclusions of the dissertation can be used in measures to increase legal culture and legal awareness of the general public in order to prevent encroachment on ownership.

Keywords: public registration, public administration tools, public administration mechanism, property rights protection, property rights, law enforcement agencies, principles, public administration, raiding, public administration entity, justice.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	23
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	38
1.1. Юридична природа права власності, як об'єкту публічного адміністрування.....	38
1.2. Методологічні засади аналізу публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	54
1.3. Сутність адміністративно-правової складової охорони права власності.....	75
1.4. Принципи публічного адміністрування охорони права власності.....	91
Висновки до розділу 1.....	124
РОЗДІЛ 2 ЗМІСТ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	131
2.1. Складові змісту публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	131
2.2. Поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	149
2.3. Види публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	168
2.4. Рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	187
Висновки до розділу 2.....	211
РОЗДІЛ 3 СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	218
3.1. Поняття, система та адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	218
3.2. Роль Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	236
3.3. Юстиція, як суб'єкт публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	253

3.4. Правоохоронні органи як спеціалізовані суб'єкти з охорони права власності в Україні.....	269
Висновки до розділу 3.....	285
РОЗДІЛ 4 ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	291
4.1. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	291
4.2. Джерела публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	310
4.3. Адміністративні інструменти публічного адміністрування охорони права власності в Україні.....	329
4.4. Державна реєстрація як вагомий спосіб охорони права власності.....	355
4.5. Адміністративні процедури щодо охорони права власності в Україні...	372
Висновки до розділу 4.....	393
РОЗДІЛ 5 УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	400
5.1. Міжнародний та зарубіжний досвід публічного адміністрування охорони права власності.....	400
5.2. Удосконалення законодавства щодо охорони права власності в Україні.....	426
5.3. Удосконалення сфери державної реєстрації як створення антирейдерських заходів в Україні.....	448
Висновки до розділу 5.....	466
ВИСНОВКИ.....	474
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	483
ДОДАТКИ.....	543

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна правова демократична держава існує для людей і зобов'язана забезпечити громадянам систему соціальних, економічних та правових стандартів комфортного і безпечного проживання та благоприємних умов для зайняття бізнесом, що дає їм можливість ставати заможними за рахунок своєї підприємницької праці. Усього цього неможливо досягти без належного утвердження та надійної охорони права власності.

Проблема охорони права власності є вічною, вона виникає одночасно з виникненням перших держав, є актуальною в умовах сьогодення та без всякого сумніву залишиться актуальною у майбутньому. В умовах післяіндустріального суспільства та у зв'язку із реалізацію положень Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом проблема охорони права власності піднімається по новому, вагомими чинниками якої є збільшення необхідності охорони права інтелектуальної власності, захисту права власності суб'єктів господарювання від рейдерських захоплень, мінімізації корупційних проявів на усіх рівнях.

Постійні зміни, які відбуваються в політичному, соціальному, правовому та економічному житті громадянина та суспільства, безпосередньо впливають на правову систему, і Україна не є тому виключенням. Фактично з моменту прийняття Конституції України, закріпилась і багатоманітність форм власності. Зважаючи на сьогоденні реалії, все більш актуальним постає питання дослідження правової природи права власності, визначення його ролі та місця в правовій системі України. Питання власності завжди було предметом правових та соціологічних досліджень. Проте, в Україні, не дивлячись на великі масштаби використання інституту власності в різних сферах суспільства, вивчення даного питання є досить поверхневим.

Як показують результати соціологічного опитування 67 % громадян України не відчують безпеки за своє майно, 71 % респондентів вважають,

що держава не зможе захистити їх власність від протиправних посягань, а 80 % опитаних переконані, що у випадку протиправного позбавлення їх права власності держава, не забезпечить її повернення.

Гостро стоїть питання в Україні щодо охорони права інтелектуальної власності. Тільки 57 % респондентів вважають що право інтелектуальної власності необхідно охороняти, 23 % опитаних визначили, що їх це питання не стосується, а 17 % громадян визнали, що вони порушують право інтелектуальної власності – користуються піратським програмним забезпеченням чи використовують не ліцензійний продукт в глобальній системі Інтернет.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Незважаючи на численні фундаментальні праці з охорони права власності, авторами яких є, зокрема, В. Галуцько, А. Гаєвський, Г. Груба, О. Дзера, Г. Запша, О. Кравчук, П. Кулинич, Л. Мандрика, І. Мироненко, В. Носик, А. Приятельчук, П. Рабінович, І. Спасибо-Фатєєва, А. Фоков, Л. Шала, Я. Шевченко, Я. Яворська та інші, питання ефективності захисту права власності залишається недостатньо розробленим.

Загальнотеоретичними аспектами публічного адміністрування охорони права власності займалися такі вчені-адміністративісти, як, В. Авер'янов, С. Алфьоров, Н. Армаш, Р. Афанасієв, В. Банах, А. Березянська, О. Бедний, Ю. Битяк, В. Бондаренко, І. Борисенко, Д. Бородін, М. Бояринцева, С. Братель, К. Бугайчук, Ю. Буглак, С. Бурлаков, С. Ващенко, Ю. Ведерніков, С. Вітвіцький, В. Воронкова, В. Галай, Ю. Гаруст, М. Горбач, Й. Горінецький, І. Грицай, І. Гриценко, А. Гук, С. Гусаров, І. Дашко, Ю. Делія, В. Демченко, Р. Денчук, В. Дерещ, О. Джафарова, В. Дзюндзюк, П. Діхтієвський, М. Долгополова, О. Єщук, Д. Журавльов, А. Іванищук, Н. Каменська, Т. Карабін, З. Кісіль, О. Кобзар, В. Коваленко, М. Ковалів, В. Ковальський, Л. Кожура, Д. Козачук, І. Коліушко, А. Колодїй, Т. Коломоєць, В. Колпаков, О. Колянко, С. Константінов, В. Копейчиков, О. Копиленко, П. Корнієнко, І. Коросташова, О. Коротюк, В. Котковський,

Л. Котяш, Т. Кравцова, В. Круглов, О. Кузьменко, А. Куліш, В. Курило, О. Лагода, О. Левченко, Ю. Легеза, М. Легенченко, Ю. Лепех, О. Лєтнева, І. Личенко, Л. Любохинець, Ю. Лях, М. Максименюк, Н. Максименцева, Ю. Марущак, О. Марченко, А. Машков, В. Мащук, М. Медведєв, К. Мельник, Р. Мельник, С. Мельничук, Н. Мельтюхова, О. Мерза, О. Миколенко, І. Микульця, С. Михалюк, В. Молдован, С. Мосьондз, О. Музичук, О. Мурашин, В. Нагаєв, І. Наумов, І. Невзоров, Н. Нижник, О. Никитенко, В. Нікітін, О. Оболенський, Н. Обушна, О. Обущак, М. Онищук, Н. Павлюк, І. Пастух, І. Патерило, В. Пилипишин, М. Плугатир, О. Предместніков, А. Пухтецька, Л. Рогач, Л. Савченко, О. Самофалова, В. Сердюк, О. Соколенко, С. Стеценко, М. Тернущак, Д. Тихонова, Г. Фоміч, Ю. Фролов, О. Харитонова, Ю. Хатнюк, А. Хрідочкін, Ю. Цвіркун, Є. Чернецький, В. Черней, С. Чернов, К. Чижмарь, Р. Шай, А. Школик, С. Шоптенко, Н. Шура, Є. Юркова та ін. Проте, нині немає наукових праць, що комплексно розкривають особливості здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Отже, порушення прав, свобод та законних інтересів осіб в нашій державі через посягання на право власності, не задоволеність громадян рівнем охорони права матеріальної власності та правовий нігілізм щодо охорони права інтелектуальної власності обґрунтовують актуальність дослідження публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810, Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016, Концепції реформування інституту саморегулювання в

Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 308-р, Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1013-р, Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р, Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» і планів науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу сучасних досягнень юридичної науки, адміністративного законодавства, провести аналіз публічного адміністрування охорони права власності в Україні, а також запропонувати науково обґрунтовані пропозиції стосовно вдосконалення адміністративно-правових норм, які регулюють досліджувані відносини, загалом сформулювати теорію публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Відповідно до поставленої мети в роботі потрібно вирішити такі *завдання*:

- з'ясувати юридичну природу права власності, як об'єкту публічного адміністрування;
- визначити методологічні засади аналізу публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- з'ясувати сутність адміністративно-правової складової охорони права власності;
- виявити і узагальнити принципи публічного адміністрування охорони права власності;

- визначити зміст публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- сформувати категорійне понятійне розуміння публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- здійснити класифікацію публічного адміністрування у сфері охорони права власності на види за визначеними критеріями;
- визначити рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- розкрити поняття, систему та адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- з'ясувати роль Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- розкрити адміністративно-правовий статус органів юстиції у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- з'ясувати юридичну природу та характерні риси правоохоронних органів з охорони права власності в Україні;
- сформувати поняття, виявити і описати правові елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- з'ясувати систему джерел публічного адміністрування охорони права власності;
- розкрити адміністративні інструменти публічного адміністрування охорони права власності в Україні;
- з'ясувати юридичну природу та процедуру державної реєстрації як способу охорони права власності;
- охарактеризувати адміністративні процедури щодо охорони права власності в Україні;
- проаналізувати доктринальні положення щодо зарубіжного досвіду публічного адміністрування охорони права власності;

– удосконалити законодавство щодо охорони права власності в Україні;
– визначити напрямки удосконалення сфери державної реєстрації щодо формування антирейдерських заходів в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Предмет дослідження – публічне адміністрування охорони права власності в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися загальнофілософські, загальнонаукові, логічні та спеціально-юридичні методи наукового пізнання. Основним методом виступив *діалектичний*, що дав можливість пізнати глибинну юридичну природу права власності та публічної адміністрації в їх науковому поєднанні і розвитку (розділ 1, підрозділи 2.1, 2.2). Метод *метафізики* застосовувався при ґрунтовному дослідженні складностей механізму публічного адміністрування охорони права власності (підрозділи 2.1, 3.1, розділ 4). *Емпіричний* метод базувався на безпосередньому вивченні юридичної природи права власності і практичної діяльності публічної адміністрації, спираючись на дані спостереження та експерименту (розділ 3, підрозділи 4.3, 4.4, 4.5). *Раціональний* метод дозволив виявити елементи предмету публічного адміністрування охорони права власності на Україні завдяки дослідженню закономірностей існуючих взаємозв'язків з практикою публічного адміністрування (розділ 2, розділ 3, підрозділи 4.3, 4.4, 4.5). *Системний* метод дав можливість проаналізувати право власності та публічну адміністрація як систему, в аспекті охорони, виявити різноманітні юридичні зв'язки між ними (розділ 1, розділ 2, підрозділи 4.3, 4.4, 4.5). *Соціальний* метод забезпечив вивчення публічного адміністрування охорони право власності на базі конкретних соціальний фактів (розділ 2, підрозділи 4.3, 4.4, 4.5, 5.2, 5.3). *Статистичний* метод дозволив здійснити обробку і аналіз інформації, що характеризує кількісні та якісні показники адміністративно правової охорони права власності в Україні та закономірності публічного адміністрування у цій сфері (розділ 2, розділ 3,

розділ 4, підрозділи 5.2, 5.3). *Функціональний* метод дозволив проаналізувати основні сучасні та перспективні напрямки діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності (розділ 3, розділ 4, підрозділи 5.2, 5.3). *Системно-структурний* метод використовувався при впорядкуванні елементів системи публічного адміністрування охорони права власності в цілісний, взаємопов'язаний комплекс (розділ 2, розділ 3, розділ 4). Метод *аналізу-синтезу* використовувався у всіх розділах роботи при дослідженні наявних юридичних фактів, теоретичних положень та джерел права в аналізованій сфері (розділ 1, розділ 2, розділ 3, розділ 4, підрозділи 5.2, 5.3). Методи *індукції та дедукції* дозволили здійснити узагальнення відповідно від окремого до загального, від загального до одиничного, різних проблем діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності на Україні (розділ 1, розділ 2, розділ 3, розділ 4, підрозділи 5.2, 5.3). Метод *класифікації* використано для розподілення множини об'єктів адміністративно-правової складової права власності, адміністративно-правових способів охорони прав власності та різноманітних суб'єктів публічної адміністрації (розділ 1, розділ 2, розділ 3, розділ 4). *Формально-догматичний* метод, як провідний спеціальний метод, дозволив проаналізувати міжнародні договори, чинне законодавство України та країн-учасниць ЄС, що регулюють публічне адміністрування охорони право власності (підрозділи 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.2, 4.3, 4.4, розділ 5). *Порівняльний* метод наукового пізнання використовувався при виявленні тотожності або видів наявності щодо різних аспектів адміністративно-правової охорони в Україні, на міжнародній арені та у зарубіжних країнах (підрозділ 5.1). Метод *модулювання* застосовувався при розробці концептуальних напрямків підвищення ефективності діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правової охорони права власності України (підрозділи 5.2, 5.3). Методи *правового експерименту, порівняльного правознавства та правового прогнозування* забезпечили виявлення напрямків удосконалення законодавства щодо підвищення

ефективності адміністративно правової охорони права власності на Україні (розділ 5).

Емпіричну основу дослідження становить статистичні дані акумульовані Альянсом прав власності, Державною службою статистики України, Міністерством юстиції України, інформація з Єдиного державного реєстру судових рішень, узагальнена практика адміністративної діяльності центральних органів виконавчої влади, органів юстиції та правоохоронних органів, публіцистичні, довідкові видання та статистичні матеріали, які стосуються охорони права власності. Вузкопрофільність дисертації визначила необхідність проведення соціологічного опитування 1580 респондентів з питань охорони права власності в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень публічного адміністрування охорони права власності в Україні. У результаті здійсненого дослідження вироблено новітню теорію публічного адміністрування охорони права власності, сформульовано низку наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

у перше:

– з’ясована юридична природа права власності, як об’єкту публічного адміністрування, яка складається з права власності в адміністративному аспекті та адміністративної діяльності суб’єктів публічної адміністрації, як зовнішнього виразу реалізації функцій (завдань) виконавчої влади, з метою запобігання посягань на право власності, їх припинення, відновлення та притягнення винних осіб у порушення права власності до адміністративної відповідальності, або/та створення умов для притягнення їх до кримінальної відповідальності;

– визначено, що методологічні засади аналізу публічного адміністрування охорони права власності на Україні – це сукупність цілей, гіпотез, підходів, засад, методів, які використовуються при вивченні явищ та здійсненні пізнання юридичної природи, принципів, інструментів публічного

адміністрування, компаративістичної характеристики, розкриття напрямків удосконалення та підвищення ефективності адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності на Україні;

– сформовано поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні, засад та інструментарію адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері охорони права власності, які використовують суб'єкти публічної адміністрації для охорони права власності, а також положеннях адміністративного процесу і провадженням у справах про адміністративні правопорушення з метою захисту і відновлення порушеного права власності в судах;

– визначено доктринальні положення щодо змісту правових елементів адміністративно-правової охорони, що здійснюється публічною адміністрацією, як рівнів здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як процесів, що мають спільні якісні характеристики (стадійність, нормативна регламентованість, публічність тощо) та відмінні функціональні завдання суб'єктів публічної адміністрації, що у сукупності за їх специфікою забезпечують відносно відособлені етапи публічного адміністрування охорони права власності;

удосконалено:

– доктринальні положення щодо принципів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як керівних сталих загальноновизнаних засад на яких має базуватися публічне адміністрування, формується характер і зміст правової охорони права власності, а також визначаються напрями належної та ефективної охорони права власності публічною адміністрацією в межах власних повноважень на різноманітних рівнях адміністративно-правових режимів;

– зміст публічного адміністрування охорони права власності, як системи адміністративної і судової діяльності складовими якої є підзаконна правотворчість, адміністративно-сервісна, правореалізаційна (виконавча) і правоохоронна діяльність публічної адміністрації та судовий захисту

суб'єктів права власності в системі адміністративного судочинства, відновлення справедливості та відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення;

– наукові положення щодо ролі Кабінету Міністрів України, центральних та місцеві органи виконавчої влади виконують в публічному адмініструванні охорони права власності, як суб'єктів публічного адміністрування, які наділені у цій сфері політичними, правотворчими, право реалізаційними (шляхом надання адміністративних послуг і здійснення виконавчої діяльності), правоохоронними та правозахисними повноваженням при реалізації адміністративної діяльності, вносячи при цьому провідний вклад в охорону права власності, використовуючи широкий арсенал засобів публічного адміністрування;

– юридичну природу правоохоронних органів з охорони права власності в Україні, як адміністративно-процесуальних органів, що наділені владною правоохоронною компетенцією охорони захисту суб'єктів права власності від найбільш небезпечних видів посягань з можливістю застосування до порушників права власності, що здійснюють посягання на життя і здоров'я суб'єктів права власності дієвих і жорстких засобів державного примусу;

– доктринальні положення щодо джерел публічного адміністрування охорони права власності, як офіційно оприлюднених форм зовнішнього вираження та офіційного закріплення правових норм адміністративного права, що визначають правовий статус, засади, інструментарій та поведінку суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності та формують умови виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо охорони права власності;

– юридичну природу державної реєстрації права власності, як процесу легалізації права власності суб'єктами права власності з наданням

охоронного документа на відповідне право власності, що здійснюється уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації шляхом здійснення сукупності офіційних, правовстановлюючих, юридично значущих дій та закріплення їх у відповідному державному реєстрі, що дозволяє суб'єктам публічної адміністрації в подальшому здійснювати адміністративно-правову охорону такого права власності;

– законодавство щодо охорони права власності в Україні шляхом внесення змін і доповнень до діючого законодавства з метою підвищення ефективності адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері охорони права власності в Україні шляхом захисту посилення захисту права власності санкціями норм адміністративного права, легалізації зброї у законослухняних громадян і юридичних осіб, більш чіткої деталізації і спеціалізації можливості втручання суб'єктів владних повноважень і у сферу господарювання, підвищення відповідальності правоохоронних органів за відновлення порушеного права власності;

– доктринальні положення щодо державної реєстрації, як засобу охорони права власності, як здійснення антирейдерських заходів в адміністративний спосіб стосовно підвищення доступності та якості надання адміністративних послуг, створення механізму протидії незаконним здійсненням реєстраційних дій, заохочення суб'єктів права власності до державної реєстрації майна, підвищення ефективності Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, попередження та реагування на рейдерські атаки в аграрному секторі, здійснення превентивної роботи протидії рейдерству, обґрунтування залежності права власності від затрат суб'єктів права власності (матеріальних та вольових) щодо його набуття;

отримали подальшого розвитку:

– доктринальні положення сутності адміністративно-правової складової охорони права власності, як вичленення із системи комплексного інституту охорони права власності глибинних внутрішніх чинників, що базується на теорії адміністративного права, коли у адміністративно-

правових відносинах невід'ємним суб'єктом є суб'єкт публічної адміністрації на якого законом покладається обов'язок здійснювати примітивну адміністративну діяльність та заходи адміністративно-правового захисту суб'єктів права власності;

– наукові положення щодо класифікації публічного адміністрування охорони права власності в Україні на певні види, в залежності як від специфіки адміністративно-правових відносин, що виникають у цій сфері, за такими критеріями, як функціональна спрямованість та зміст публічного адміністрування, юридична природа суб'єктів права власності, напрямків впливу та наслідками адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації при здійсненні охорони права власності в Україні;

– доктринальні положення щодо наукового розуміння суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як публічних осіб, що виступають учасниками адміністративно-правових відносин, наділені владною компетенцією (мають адміністративні обов'язки і права), в межах яких здійснює публічне адміністрування (проводиться розпорядча, надаються адміністративні послуги та виконавча діяльність) щодо охорони права власності, є самостійним суб'єктом відповідальності, мають власні функції, що спрямовані на охорону права власності як суспільного блага;

– адміністративно-правовий статус юстиції в Україні, як провідного суб'єкта публічної адміністрації у сфері охорони права власності, що полягає у системі засад та адміністративного інструментарію, визначений у функціях, адміністративних обов'язків і прав органів і посадових осіб, як правових інститутів, що забезпечують правову справедливість у сфері охорони права власності шляхом здійснення адміністративно-сервісних і управлінських повноважень;

– кількісні і змістовні правові елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як взаємопов'язані логічне побудовані загальним задумом системної охорони права власності адміністративно-правові складові, з різною правовою

природою, нормативною (норми адміністративного права), статусні (суб'єкти публічного адміністрування охорони права власності), інструменті (форми і методи адміністративної діяльності та адміністративні послуги) та процедурні - державна реєстрація права власності та інші адміністративні процедури;

– інструменти публічного адміністрування охорони права власності, як зовнішньо виражені засоби (форми) та способи й прийоми впливу (методи) адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, які складають механізм публічного адміністрування та сукупно використовуються в межах повноважень суб'єктами публічної адміністрації з метою врегулювання правовідносин у сфері охорони права власності;

– адміністративна процедура щодо охорони права власності в Україні, як визначений законодавством порядок здійснення суб'єктами публічного адміністрування правотворчої, право реалізаційної, правоохоронної та правозахисної діяльності, які послідовно забезпечують виконання адміністративно-правової охорони права власності шляхом надання адміністративних послуг, здійснення контрольних-інспекційних, дозвільних та інших правових дій, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності з метою захисту, охорони і відновлення прав, свобод та законних інтересів осіб;

– доктринальні положення стосовно міжнародного регулювання охорони права власності шляхом вичленення, аналізу та наукового узагальнення міжнародних норм права, які прямо або опосередковано регулюють (рекомендують державам ратифікувати, визнавати та дотримуватися) правовий механізмів охорони матеріальної, що ніхто не може бути позбавлений своєї власності, та інтелектуальної складової права власності щодо правового захисту та відновлення права інтелектуальної власності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджені та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – результати, які в сукупності становлять новітню теорію публічного адміністрування охорони права власності, можуть бути основою для подальшого розроблення проблем адміністративного права (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій сфері* – висновки, пропозиції та рекомендації дисертації можуть бути використані щодо вдосконалення законодавства у сфері охорони права власності (додаток В до дисертації);

– *правозастосовній діяльності* – використання одержаних результатів підвищило ефективність адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності (акт упровадження Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України);

– *навчальному процесі* – матеріали дисертації використані під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право України», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій. За матеріалами дисертації здобувачем опубліковано у співавторстві підручник «Адміністративне право України. Повний курс». Положення дисертації використовуються під час читання лекцій з адміністративного права (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правовиховній сфері* – положення і висновки дисертації можуть бути використані в заходах щодо підвищення правової культури та правосвідомості широкого загалу громадян з метою попередження посягань на право власності.

Особистий внесок здобувача. У співавторстві написано та видано підручник «Адміністративне право України. Повний курс». (Херсон, 2019 – 0,12 д.а.). Інші публікації написано і видано самостійно. У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, та положення дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти та висновки були оприлюднені дисертантом на одинадцяти міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах – зокрема таких, як: Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування (м. Київ, 10–11 липня 2015 р.), Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн (м. Запоріжжя, 25–26 вересня 2015 р.), Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України (м. Львів, 29–30 січня 2016 р.), Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності (м. Львів, 15–16 квітня 2016 р.), Сучасні проблеми розвитку державності та напрями їх вирішення через призму правотворчої діяльності (м. Харків, 19–20 травня 2016 р.), Юридична наука: виклики і сьогодення (м. Одеса, 9–10 червня 2017 р.), Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи (м. Київ, 9–10 березня 2018 р.), Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності (м. Одеса, 7–8 вересня 2018 р.), Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин (м. Харків, 5–6 жовтня 2018 р.), Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті (м. Дніпро, 2–3 листопада 2018 р.), Новітні тенденції сучасної юридичної науки (м. Дніпро, 30 листопада – 1 грудня 2018 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображені в одній одноосібній монографії, 23 наукових статтях, із них 6 – в іноземних виданнях, 11 тезах доповідей на науково-практичних конференціях та 14 публікаціях, що додатково відображають результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, що містять 20 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації складає 459 сторінок. Робота містить список використаних джерел з 605 найменувань на 60 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

1.1. Юридична природа права власності, як об'єкту публічного адміністрування

Постійні зміни, які відбуваються в політичному, соціальному, правовому та економічному житті громадянина та суспільства, безпосередньо впливають на правову систему, і Україна не є тому виключенням. Фактично з моменту прийняття Конституції України, закріпилась і багатоманітність форм власності. Зважаючи на сьогоднішні реалії все більш актуальним постає питання дослідження правової природи права власності, визначення його ролі та місця в правовій системі України. Питання власності завжди було предметом правових та соціологічних досліджень. Проте, в Україні незважаючи на широке використання інституту власності в різних сферах суспільного життя, вивчення даного питання є досить поверхневим, тому і слід дослідити правову природу права власності.

Право власності є дискусійним питанням уже понад багатьох років, що підтверджує науковець І. Мироненко, який вважає, що право власності є одним з найбільш важливих інститутів для будь-якої правової системи, правове регулювання відносин власності визначає зміст та спрямованість правового регулювання суспільних відносин в цілому. Таке регулювання в значній мірі обумовлене властивостями та суспільною важливістю самого об'єкта власності [281, с. 5].

Хоча поняття «право власності» вже давно набуло сталих рис, однак, інколи воно набуває нових рис, що зумовлені новими реаліями суспільства. В певній мірі це підтверджує І. Мироненко, який зазначає, що поняття права власності – це категорія історично конкретна, оскільки кожна юридична традиція, правова культура наповнює його своїм змістом [281, с. 5].

У науці завжди спостерігався значний інтерес до вивчення проблематики сутності власності та права власності, які неодноразово ставали предметом наукових досліджень. Зокрема, істотний вклад у наповнення цієї проблематики здійснили такі знані правознавці, як А. Гаєвський, В. Галуцько, О. Дзера, О. Іоффе, Г. Запша, А. Колодій, Н. Кузнєцова, Р. Майданик, І. Мироненко, В. Молдован, В. Носик, В. Павлов, Й. Покровський, А. Приятельчук, П. Прудон, Ю. Толстой, Є. Харитонов, А. Фоков, Я. Шевченко, Г. Шершеневич, О. Яворська та ін.

Серед останніх досліджень, пов'язаних зі з'ясуванням сутності права власності, хотілося б відзначити наукові статті: Л. Мандрики «Теорії права власності» [262]; О. Клименко «Наукові роздуми у розвиток правової теорії власності» [163]; Л. Шалої «Теорії походження права власності» [559].

Однак, проблематика, пов'язана з правом власності, є багатогранною, причому кожна з проблем може бути предметом окремого фундаментального дослідження, що обумовлює актуальність дослідження правової природи права власності в Україні.

Суспільне визнання власності як природного невід'ємного чинника життєдіяльності людини відбувалося в історії через юридичне закріплення права власності в законодавчих документах. Так, прийнята у Франції ще в 1789 році Декларація прав людини і громадянина визначала, що метою всякого політичного суспільства є охорона природних і невід'ємних прав людини. Ці права – свобода, власність, безпека. При цьому зазначалося, що право власності – непорушне і священне, ніхто не може бути позбавлений своєї власності, за винятком випадків, коли суспільна користь законним порядком закріплена, очевидно потребує цього, обов'язковою умовою при цьому буде попередня сплата справедливої винагороди. Майнові права людини визнаються прийнятою у 1948 році Генеральною Асамблеєю ООН «Загальною декларацією прав людини», в якій вказується, що: «Кожна людина має право володіти майном як одноосібно, так і разом з іншим ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого майна» [140; 144; 239, с. 29-35].

Статтею 41 Конституції України встановлено, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним [194]. Дані положення деталізовані в інших законах України, наприклад, книга третя Цивільного кодексу України [546].

Тобто, як феномен сучасного демократичного правового суспільства право власності концептуально знайшло свою правову охорону у Декларації прав людини і громадянина (Франція 1789 р.), яка визначала, що метою всякого політичного суспільства є охорона природних і невід'ємних прав людини. Право власності є непорушним і ніхто не може бути позбавлений свого майна, за винятком його платного вилучення для суспільних потреб на основі закону. Проте, як на рівні держав, так і чисельних приватних маргінальних осіб, право власності практично усіх суб'єктів права власності грубо і постійно порушувалось. Новою епохою охорони права власності став міжнародний правовий порядок, що був утверджений після Другої світової війни. Так у ст. 41 Загальній декларації прав людини ООН (1948 р.) чітко вказано, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, а право приватної власності є непорушним. Практично можна стверджувати, що на міждержавному рівні майже усі держави суворо дотримувалась цієї норми. Тільки режим іракського диктатора С. Хусейна захоплював державне і приватне майно Кувейту (1990 р.), а режим російського диктатора В. Путіна в анексованій АРК України (2014 р.) також порушив це правило.

В Європі прийнятий і ратифікований майже усіма країнами Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1952 р.), ст. 1 якого чітко визначила, що кожна особа має право мирно володіти своїм майном, ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах передбачених законом і загальними

принципами міжнародного права. Усі ці найдосконаліші світові міжнародні положення знайшли своє відображення в Конституції України. Згідно з якою, кожний має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної і творчої діяльності. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом, а право приватної власності є непорушним і ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання (статті 13, 41).

Термін «власність» нерідко використовують у різноманітних значеннях, зокрема: як історичну категорію, що визначає суспільну форму присвоєння матеріальних благ; як синонім, еквівалент понять «майно» чи «речі» в контексті, приміром, передачі або набуття власності; для визначення суто економічного явища (відповідних економічних відносин з приводу розподілу матеріальних благ); ототожнюють із суто юридичною категорією – правом власності; як правовий інститут – сукупність юридичних норм, спрямованих на регулювання економічних відносин власності. У конституційному праві власність подекуди характеризують як надзвичайно широке поняття, що, зокрема, включає: засоби виробництва; кошти; акції; інформацію, що необхідна людям; інтелект, що виробляє ідеї; просто фізичну здатність до праці [178, с. 86; 163, с. 55-60]. В результаті цієї плутанини складаються помилкові уявлення та стереотипи про власність. Для цілей же правового аналізу відносини власності розглядають як відносини з фактичного присвоєння конкретного майна, що становлять предмет правового регулювання [534, с. 123; 163, с. 55-60].

Тлумачний словник визначає «власність» як категорію суспільних наук, що відображає належність засобів і продуктів виробництва, матеріальних та духовних благ окремій людині, групі людей, суспільству, що реалізується через володіння, користування та розпорядження майном. Обґрунтування прав власності є однією з найбільш важливих складових будь-якої суспільної ідеології [89, с. 588]. В. Лісовий трактує, що у філософії власність – це максимально можливе розпорядження предметами різного роду, встановлене

звичаєвим чи писаним правом. Суб'єктами власності можуть бути окремі індивіди чи колективи. Об'єктами власності можуть бути природні та штучні об'єкти, ідеї, задуми, проекти, різного роду інформація. У деяких суспільствах у минулому узаконеними об'єктами власності були люди (рабовласництво), в наш час рабовласництво існує у прихованій формі (*de facto*, а не *de jure*). Інститут власності, який встановлює звичаєве чи писане право (включаючи поєднання обох), передбачає певні способи набуття права власності, використання цього права та способи відмови від власності: переведення власності у статус нічийної, передачі права власності іншій особі (продаж, дарування тощо). Особливості інституту власності залежать від типу суспільства, вони змінюються історично. Із власністю, як правило, пов'язаний рівень добробуту, суспільства становище, влада, рівень свободи, повага, престиж. Тому форми власності та норми, які регламентують право власності, перебувають у центрі уваги філософії. Різні концепції філософії та відповідні політичні ідеології відрізняються тим, який інститут власності вони вважають прийнятним. Оскільки центральним у філософії є поняття «справедливість», то найчастіше право В. розглядається під кутом зору забезпечення бажаного рівня соціальної справедливості. Виникнення сучасного суспільства і ринкової економіки було наслідком того, що інститут власності став ґрунтуватися на праві власності, у відповідності з яким відчуження власності виключається. Основна аргументація на користь права власності полягає в тому, що воно забезпечує більший рівень незалежності людини (її свободи), а також розв'язує економічну ініціативу, забезпечуючи високі темпи економічного зростання [245].

Філософія права про різному трактувала поняття «власності», що обумовлено різними соціально-політичними умовами в суспільстві. Зокрема, французький публіцист та філософ П. Прудон вважав, що: «власність за своїм етимологічним значенням, і відповідно до визначення юриспруденції є правом, яке існує поза суспільством. Очевидно, що якби майно кожного було суспільним майном, то умови були б рівні для всіх і тоді утворювалася б така

суперечність: власність є належним людині правом розпоряджатися найбільш безумовні суспільним майном. Отже, вступивши в союз для свободи, рівності, безпеки, ми не стаємо союзниками у сфері власності, і якщо власність є природним правом, то це право не є соціальним, а антисоціальним. Власність і суспільство – два феномени, які, безумовно, не можна поєднати; змусити об'єднатися двох власників так само важко, як змусити два магніти поєднатися однаковими полюсами. Суспільство повинно загинути або знищити власність» [406, с. 83].

З точки зору економічної теорії, власність – це ядро системи економічних відносин, серцевина кожного способу виробництва. Її називають ще основним, визначальним виробничим відношенням. При цьому виходять із таких положень: власність визначає характер функціонування не лише організаційно-економічних, а й соціально-економічних відносин. Наприклад, при суцільному одержавленні власності не було умов для розвитку підприємництва, маркетингової організації господарства тощо; власність визначає цілі й мотиви розвитку виробництва; будь-які докорінні зміни в економічних відносинах мають починатися з відповідних перетворень у відносинах власності. Без цього не можна досягти якихось істотних зрушень у господарському житті [8, с. 49].

Право власності є природним невід'ємним правом людини та її об'єднань, воно знаходиться під охороною держави. В охороні права власності приймають участь усі гілки влади. Законодавча – приймає закони, виконавча влада, виконуючи закони, охороняє її в адміністративний спосіб, а судова – здійснюючи правосуддя. Право власності, в історичному аспекті, має таку ж давню історію, як і держава та право, адже необхідність її захисту були провідною причиною виникнення перших держав.

Соціально-політичні тогочасного суспільства вплинули на позицію правознавця XIX століття К. Кавеліна щодо сутності права власності, яка, на погляд історика-правника, впливає з самої природи людини. Приватна власність, з позиції вченого, – священна, її сутність впливає з природи людини, але при цьому обґрунтовував існуючу нерівність людей у суспільстві

щодо приватної власності базуючись на власних уявленнях про природну нерівність фізичних особливостей людей. К. Кавелін переконував, що: «ця нерівність зумовлена природою людини. Природні властивості та власність є вічним джерелом нерівності людей у всіх людських суспільствах, яку неможливо викорінити. Ця нерівність вічна, одні довічно будуть боротися з голодом та злиденністю, інші будуть мати дозвілля, займатися суспільними справами, інші будуть матеріально залежними, інші – незалежними» [154, с. 113].

Протягом декількох десятиків років, вчені активно пропонують нові наукові категорії щодо права власності, його природи, а також правових складових права власності.

Науковець А. Гаєвський вважає, що подальші дослідження категорії «власність» повинні полягати у її більш глибокому розгляді з двох сторін: економічного змісту та юридичної форми. Економічний зміст власності полягає у відособленому присвоєнні результатів економічної діяльності людей і реалізується як соціально-економічні відносини між людьми. Людське суспільство, загальновідомо, організовується в різні форми державного устрою, щоб регулювати суспільні відносини між людьми, у тому числі й економічні. Таке регулювання здійснюється законодавчими актами. Тому з іншої сторони, власність як певні економічні відносини теж регулюється юридичними актами держави, економічним правом. На думку автора категорію «власність» можна визначити як юридично закріплені та врегульовані відносини у суспільстві, які виникають з приводу володіння, розпоряджання, користування матеріальними та нематеріальними активами. Суспільний же характер категорії власності полягає у визначенні власності як системи суспільних відносин [69, с. 155].

Правник Ю. П. Пацурківський переконує, що немає необхідності проводити розмежування між власністю в економічному розумінні та правом власності як юридичною категорією. Немає необхідності також зосереджувати увагу на особливостях категорії «власність в економічному змісті», тому що вона може бути успішно замінена «володінням», добре відомою категорією

цивільного права, тому що «власність в економічному розумінні» та «володіння» за своїм змістом фактично збігаються. Щодо співвідношення права власності й права володіння, то вони за своїм змістом збігаються, тому право володіння не може бути елементом змісту права власності [326, с. 63].

В. Копейчиков розкриває, що власність - економічна категорія, що є одним із проявів суспільних відносин із приводу привласнення матеріальних благ [196, с. 132].

У найбільш узагальненій формі О. Дзера визначає власність як відносини між людьми з приводу привласнення матеріальних благ та встановлення влади над ними, належності їх конкретній особі. Саме ці відносини є рушійною силою суспільного виробництва, його сутністю. Для того, щоб було що привласнювати [117, с. 87; 40, с. 202].

Досить цікавою є позиція Г. Запша, який вважає, що за всієї неоднозначності філософських, психобіологічних, соціологічних, економічних та інших трактувань власності, головним є те, що протягом всієї суспільної еволюції вона залишається однією з фундаментальних основ людського буття. Власність відображається в свідомості як загальнолюдська цінність, що має надзвичайно велике значення в становленні і розвитку як окремої особистості, так і суспільства в цілому. З особистісних позицій власність виступає в якості фактору гідного існування людини в об'єктивно визначених природних, історичних та ментальних умовах, сприяє утвердженню її самодостатності та здатності до саморозвитку. З огляду на суспільний розвиток, власність є його продуктом і, одночасно, однією з рушійних сил, бо виступає суттєвим та необхідним явищем, що визначає спосіб виробництва матеріальних благ та надбання цінностей нематеріального характеру і в силу свого суперечливого змісту генерує імпульси (потреби, інтереси, мотиви) суспільного прогресу. Тому з загальнонаукових, філософських позицій власність це об'єктивна дійсність, що відбивається в свідомості особистості і проявляється у її суспільній поведінці по відношенню до суб'єктів та об'єктів власності [144].

Також Г. Запша наголошує, що власність є багатоплановою категорією, що віддзеркалює сукупну еволюцію економічних, соціальних, правових, морально-психологічних, культурних, ідеологічних процесів єдиного цільного явища в якості суспільної об'єктивної дійсності. Для вивчення феномену власності в усій повноті його змісту, форм прояву, процесів розвитку важливо, з одного боку, поглиблювати дослідження відносин власності в рамках окремих галузей науки (економіка, право, соціологія, психологія і та ін.), а з іншого – проводити міждисциплінарні наукові пошуки, які консолідують процес пізнання, дозволяють використовувати широкий арсенал дослідницьких методів, забезпечують комплексне дослідження всього спектру проявів власності як складної динамічної системи [144].

Необхідно вказати і про монографію В. Галунька «Адміністративно-правова охорона суб'єктів права власності в Україні», в якій автор визначає власність як форму володіння, користування та розпорядження матеріальними та нематеріальними благами, яка виражає суспільні відносини між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання цих благ, яка потребує постійного захисту, що здійснюється за допомогою правових та організаційних форм [79, с. 65].

Вчений А. Приятельчук сутність природи власності найпрогресивніше розглядає за родовими, видовими, типовими і формоутворюючими її проявами. У родовому відношенні, тобто з точки зору бачення природного характеру існування власності, найхарактернішим проявом сутності власності є те, що будь-яка власність є приватною. Родова сутність власності є саме приватне явище, сама матриця усіх відносин щодо привласнення результатів суспільного виробництва. Поняття «приватне» у цьому розумінні означає: «чийсь», «належне людині», «визначене майновою часткою стосовно когось», «інтимне, або публічне». Щодо такого розуміння власності цілком очевидно, що будь-яка власність є явищем приватним. Адже нічого нічийного у світі відносно того, що стосується людини немає. Типова сутність власності характеризується конкретним способом привласнення благ та методами господарювання. Якщо

розглядати сутність власності у типовому її прояві, то вона історично поділяється на приватно-особисту і приватно-суспільну. У цьому випадку приватно-особистою варто назвати такий її прояв, коли засоби виробництва та результати праці належать (фактично і юридично) окремій особі. А приватно-суспільна власність є таке відношення стосовно присвоєння засобів виробництва і результатів праці з боку елементів соціальної структури, яке ґрунтується на двох основних принципах: спільне бачення основ майнових відносин; особиста відповідальність за результати суспільного виробництва (в широкому розумінні цього слова). Досить часто як теоретично, так і практично припускаються помилки – ототожнюють суспільний тип власності і державну форму власності. Стосовно розуміння сутності власності ці поняття різновимірні, неоднорядкові. («Тип» не тотожний «формі»). Отже, при баченні сутності власності у типовому відношенні реально існують: приватно-особиста (найбільш широко вживається у сучасній літературі поняття «приватне») і приватно-суспільна (найбільш поширене понятійне вживання «суспільна») [356, с. 49].

Отже, власність – це багатопланова, фундаментальна, суспільно цінна категорія, яка відображає сукупність різних процесів у цільному (єдиному) присвоєнні матеріальних та нематеріальних благ, що стосуються інтересів власника, закріплюються відповідним правом (власності) та перебувають під охороною законів.

Сьогодні серед значних проблем, пов'язаних з інститутом власності слід виокремити такі: по-перше, проблему публічної власності (власність поділили між трьома рівнями публічних утворень, не розділивши повноважень. Публічна власність потрібна, вона виконує певні соціальні функції); по-друге, проблему співвідношення публічного та приватного права. Попри наявний масив наукових розробок з досліджуваного питання, нині невирішеними залишаються проблемні питання колізійності норм вітчизняного законодавства про форми власності, відсутність єдності в поглядах науковців щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в частині форм власності тощо [561, с. 13].

Класифікація власності як об'єкта адміністративно-правової охорони має важливе значення для виведення теорії охорони права власності. Саме від того, наскільки владою вона буде здійснена, багато в чому залежить виведення ефективних способів охорони [79, с. 89].

Перед початком аналізу цієї проблеми варто визначитися, які завдання стоять перед визначеною класифікацією, з позиції В. Галуцька, це: 1) необхідно таким чином об'єднати окреме майно власників у видові об'єкти, що в наступному можливо було здійснювати дослідження проблеми захисту; 2) здійснена класифікація повинна відповідати кінцевій меті роботи – виробленні правової теорії державної охорони права власності; 3) щоб вона була відносно простою [79, с. 89].

Джерелами для здійснення класифікації будуть використовуватися в діалектичному взаємозв'язку погляди провідних вчених юристів, вітчизняне та зарубіжне законодавство, а також статистичні дані [79, с. 89].

Для початку класифікації власності як об'єкта адміністративно-правової охорони варто розкрити такий критерій класифікації як форма власності. Відповідно до тлумачного словника з української мови форма – це тип, будова, спосіб організації чого-небудь; спосіб існування змісту, його внутрішня структура, організація та зовнішній вираз [577, с. 800]. Термін «форми власності», майже не фігурує нині у правничому лексиконі і поступово зникає із законодавчих актів. Правда, ще трапляються вирази на взірець: «організації різних форм власності», «майно, що належить до різних форм власності» тощо. Тим не менше сутність цих та подібних виразів полягає в означенні того, що відмінності між різними власниками відсутні, вони всі рівні. Такий підхід закріплено й у Конституції України, в якій наголошується на рівності всіх власників. У свою чергу, це прокладає шлях до розуміння єдиного інституту права власності безвідносно до правосуб'єктності його носіїв. Тому вживання терміна «форми власності» у законодавстві є юридично незначущим і не тягне за собою встановлення розбіжностей у змісті права власності різних власників. Цим і обумовлено те, що відносно форм власності склалося устояне бачення як

до економічної, а не правової категорії. У протилежному твердженні, на підтримку якого часто палко лунають неправові аргументи, можна вбачити або ідеологізоване, політ економічне трактування власності (насамперед приватної), або заклик до кваліфікації системності відношень власності, що неодмінно вимагає її поділу на типи, форми та види [562, с. 274; 451, с. 30; 454, с. 145].

Відтак, стає зрозумілим, що залежно від того, якої позиції додержуватися щодо бачення відносин власності, відвертатиметься або підтримуватиметься існування різних її форм. Перша позиція пропонує монолітне поняття власності, єдине і нероздільне для всіх власників з однаковим правовим режимом їх права. За другою, навпаки відстоюється плюралістична модель власності з різними правовими режимами і, як наслідок, з цього логічно слідує висновок про наявність форм власності, адже змісту без відповідної форми бути не може [130, с. 5; 454, с. 145-146].

Теоретики права, зокрема О. Копиленко та Л. Мозговий розрізняють такі форми власності: власність українського народу — земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу; приватна власність — майнові та особисті немайнові блага конкретної фізичної чи юридичної особи (жилі будинки, транспортні засоби, гроші, цінні папери, результати інтелектуальної творчості та інше майно споживчого й виробничого призначення); колективна власність — майно, що належить певному колективу і необхідне для його функціонування (майно колективного підприємства, кооперативу, орендного чи акціонерного підприємства, господарського товариства, господарського об'єднання, професійної спілки, політичної партії чи іншої громадської організації, релігійної організації тощо); 4) державна власність — майно, у тому числі кошти, необхідні для виконання державою своїх функцій (наприклад, єдина енергетична система, інформаційна система, системи зв'язку, транспорту загального користування, кошти державного бюджету тощо). Державна власність поділяється на загальнодержавну та

власність адміністративно-територіальних одиниць (комунальну) [197, с. 134-136; 315, с. 145].

Підтримуючи вищевказану позицію, В. Копейчиков розкриває такі форми власності: власність народу України - надра землі, повітряний простір, водні та інші природні ресурси її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони; приватна власність - майнові та особисті немайнові блага конкретної фізичної особи (жилі будинки, транспортні засоби, грошові кошти, цінні папери, результати інтелектуальної творчості та інше майно споживчого й виробничого призначення); колективна власність - це майно, що належить певному колективу і є необхідним для його функціонування (майно колективного підприємства, кооперативу, орендного чи акціонерного підприємства, господарського товариства, господарського об'єднання, професійної спілки, політичної партії чи іншої громадської організації, релігійної організації тощо); державна власність - це майно, необхідне для виконання державою своїх функцій (як-от: єдина енергетична система, інформаційна система, системи зв'язку, транспорту загального користування, кошти державного бюджету тощо). Державна власність поділяється на загальнодержавну та власність адміністративно-територіальних одиниць (комунальну) [196, с. 132].

Варто зазначити, що державна власність, як окрема форма власності, відіграє на сьогодні важливу роль в економіці України. Як соціальна цінність державна власність являє собою всенародне надбання, що використовується або повинне використовуватися державою для досягнення загальних цілей і задач, виконання функцій держави. Суспільне значення об'єктів права державної власності обумовлює публічний характер управління нею [210, с. 109].

Вчений Г. Груба визначає, що державна власність — це власність, яка виражає відносини між суб'єктами власності в особі органів державної і регіональної, а також суб'єктно-об'єктивні відносини з приводу володіння, розпорядження, використання і відповідальності в процесі функціонування

власності, є необхідним елементом ринкової економіки і покликана вирішувати задачі, з якими не може впоратися ринковий механізм [100, с. 82].

Професор В. Галуцько визначає, що поділ власності на державну, колективну і приватну залишається слушною при виводі адміністративно-правових способів її охорони. Разом з тим, часто правопорушники здійснюючи протиправні посягання на власність не задумуються до якого виду вона належить, об'єктом посягання в таких випадках є майно, що володіє певними властивостями. Відповідно, з метою відпрацювання типових положень по захисту власності від протиправних посягань, виникає необхідність об'єднати її в деякі однорідні групи за корисними властивостями. Як правило, такі однорідні видові властивості належать майну, що відноситься до сфер, які розглядаються особливою частиною адміністративного права [79, с. 96].

З юридичної точки зору, власність – це фактичне панування особи над матеріальним благом, що закріплюється відповідним правом (власністю), яке перебуває під охороною законів.

Юридичне оформлення права власності відбулося в теорії і практиці цивільного права, однак її охорона є комплексним інститутом правознавства, в якому приймають участь норми як цивільного, так і адміністративного права та похідних від них підгалузей права – господарського, фінансового, митного, податкового, інформаційного, поліцейського та ін.

Стаття 318 Цивільного кодексу України визначає, що правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Стаття 317 розкриває зміст права власності, зокрема, власникові належать права володіння, користування та розпорядження своїм майном [546].

Правник В. Молдован вважає, що право власності – є право особи на річ (майно), яке вона реалізує відповідно до закону за своєї волі незалежно від будь-яких третіх осіб. Змістом права власності є: право володіння - забезпечення можливості фактичного утримання речі у сфері господарювання, фізичного її утримання, можливість власника впливати на річ; право

користування - юридичне забезпечення можливості власника одержання від речі корисних властивостей для задоволення своїх потреб або одержання від неї плодів і прибутків. Громадяни можуть вести самостійне господарство, створювати приватні підприємства, виготовляти продукцію як для особистих потреб, так і для продажу її інших особам; право розпорядження - юридична можливість визначити юридичну чи фактичну долю речі. Якщо володіння і користування можуть належати не лише власнику, а й інших особам, то право розпорядження належить, як правило, лише власникові. Власник має право на свій розсуд у своїх інтересах продати, обміняти, подарувати чи переробити належну йому річ [288, с. 132].

У цивільно-правовій доктрині право власності має об'єктивний і суб'єктивний аспекти. Під правом власності в об'єктивному аспекті розуміють систему правових норм, що регулюють відносини власності. Суб'єктивне право власності – це забезпечена законом міра можливої поведінки фізичної чи юридичної особи щодо володарювання над речами (тобто надання особі можливості володарювати над певною належною їй річчю). Складовими суб'єктивного права власності є правомочності володіння, користування і розпорядження речами [561, с. 68–69; 303; с. 110].

В свою чергу, з позицій адміністративного права, зокрема професора В. Галунька, який вважає, що право власності в суб'єктивному розумінні – це складний комплексний міжгалузевий інститут, який складається з двох основних частин: по-перше, абсолютного права власника володіти, користуватися, розпоряджатися своїм майном та права на охорону цього майна; одночасно встановлення державною багато чисельних законодавчих обмежень цих прав [79, с. 123].

Визначаючи правову природу права власності в Україні, варто вказати і про особливості здійснення права власності, які закріплені Цивільним кодексом України, зокрема, стаття 319 передбачає, що власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд; власник має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону; при здійсненні своїх

прав та виконанні обов'язків власник зобов'язаний додержуватися моральних засад суспільства; усім власникам забезпечуються рівні умови здійснення своїх прав; власність зобов'язує; власник не може використовувати право власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію та природні якості землі; держава не втручається у здійснення власником права власності; діяльність власника може бути обмежена чи припинена або власника може бути зобов'язано допустити до користування його майном інших осіб лише у випадках і в порядку, встановлених законом; особливості здійснення права власності на культурні цінності встановлюються законом [546Адміністративно-правовий статус Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як суб'єкта охорони права власності в Україні полягає в особливому правовому становищі як постійно діючого суб'єкта публічного адміністрування при Міністерстві юстиції України, повноваження якого полягають у розгляді звернень приватних та юридичних осіб щодо порушення порядку державної реєстрації прав власності, за результатами яких, Комісія, як суб'єкт охорони права власності, може припинити порушення щодо державної реєстрації прав власності, а також надати рекомендації Міністерству юстиції України відносно притягнення винних осіб до відповідальності за порушення порядку державної реєстрації прав].

Отже, право власності –це ядро всієї системи суспільних відносин, які виникають виключно між особами, державою з приводу привласнення матеріальних та нематеріальних благ і фактичного встановлення належності її конкретним особам, які можуть робити з цією власністю все, що забажають, відповідно до закону і моральних засад суспільства, а інші особи (які не є власниками) позбавляються такого права.

Право власності варто розглядати в двох розуміннях:

- об'єктивному – як правові відносини щодо права власності, які закріплюються відповідними нормами права;

- в суб'єктивному – як правомочності власника володіти, користуватися та розпоряджатися матеріальним благом, з забезпеченням цього права зі сторони держави, та можливості як його охорони, так і визначених обмежень права в межах закону.

Таким чином, юридична природа права власності в адміністративному аспекті як суспільно цінного блага полягає у тому, що право власності виникає в результаті суспільних відносин між людьми, відображає інтереси власника, складається з тріади правоможностей власника (володіти, користуватися та розпоряджатися матеріальним благом), розглядається в об'єктивному (як правові відносини щодо права власності, які закріплюються відповідними нормами права) та в суб'єктивному розумінні, охороняється суб'єктами публічної адміністрації на основі норм адміністративного права, із можливістю застосування до порушників режиму власності адміністративних засобів, в тому числі заходів адміністративного примусу.

1.2. Методологічні засади аналізу публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Об'єктивно існують “вічні” цінності, визнання охорона та захист яких забезпечується (підтримується) переважною більшістю світового суспільства. До таких цінностей беззаперечно для демократичних держав відноситься життя, здоров'я, честь і гідність людини та власність. Більш того треба зазначити, що у тоталітарних державах право публічної власності ставиться в один ряд з правом на життя і здоров'я, а деяких тиранічних країна державна власність (можна говорити майно тирана) має перевагу при захисті перед іншими чеснотами.

Іншими словами в усіх без винятку державах право власності визнається і охороняється державою і суспільством. Однак специфіка засад та способів такого захисту різняться не тільки між різних незалежних

держав, але також в одній і тій самій державі, але в різний період її існування.

Вдалим прикладом останнього є Україна, як одна із найбільш давніх держав Європи, що змогла відновити свою незалежність в 1991 р.. В період Русі публічний захист права власності здійснювався княжою дружиною, в козацьку добу за звичаєвими правилами в адміністративний і судовий спосіб козацькою старшиною, в період національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. державним механізмом урядів УНР і гетьмана П. Скоропадського, в період примусового входження українських земель до складу СРСР репресивним апаратом органів внутрішніх справ таким у такий же репресивний спосіб. Своєрідною і такою що носила перехідний характер було охорона права власності у Україні включно до перемоги революції Гідності, коли українське суспільство однозначно відстояло своє право (бажання) жити в Європейському Союзі, а не в Митному союзі.

Революція Гідності, підписання та поетапне виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС вимагають по новому видобувати практику публічного захисту права власності на основі адміністративно-правових норм та виробити новітню її теорію. Як говорити древні, що кожний час має свою теорію. Тим самим методологія дослідження публічного адміністрування охорони права власності на сучасному етапі розвитку вітчизняного суспільства потребує не вдосконалення а формування на новій засадничій основі.

Що стосується філософсько-правових засад аналізу публічного адміністрування охорони права власності то тут вони залишаються сталили в останнє десятиліття, коли вітчизняними вченими були узагальнена методологія аналізу охорони права власності на засадах теорії природнього права.

Філософія релігії однозначно утверджує охорону права власності. Восьма за порядком вимога-заповідь Господа Бога вимагає “Не кради!”, ти самим однозначно виступає на охорону власності будь якої особи, а цитати

Соломона, доводять Божу протиправність проти крадіжок, грабежів і право потерпілих на самооборону від насильницького позбавлення майна [35, с. 166].

Отже, аналіз релігійних джерел в контексті методології публічного адміністрування охорони права власності дають можливість визначити, що світова спільнота має у своєму розпорядженні “вічні” світоглядні релігійні вчення, першоджерелом якого є правило-заборона “Не кради!”, однозначне визнання протиправності крадіжок, грабежів і визначення права потерпілих на самооборону від насильницького позбавлення майна.

Витоки методології в аналізованій сфері мають своїм підґрунтям й інші філософські течії в різних аспектах:

Античний мислитель Аристотель вагому увагу в своїх працях зосереджував на охороні публічної власності (“великої кількості людей”). Він доводив, що така власність погано охороняється за рахунок приватної ініціативи і потребує публічного захисту [18, с. 407].

В стародавньому Римі був утверджений принцип володіння особи над власністю, як панування волі особи над річчю. Юрист того часу Павло писав, що закон повинен захищати природне право людини на власність, отже, особисту свободу і людську гідність власника. [66, с. 633]. Інший юрист і філософ тієї доби Цицерон доводив, що природне право забороняє відбирати що-небудь в інших і привласнювати собі. Без поважного ставлення до власності не може бути надійного соціального порядку. Межу права власності юристи Стародавнього Риму визначали, як сукупність провиможностей, щодо права володіти, права користуватися та права розпоряджатися своєю власністю необмежено і на власних розсуд [344, с. 132].

Англійський філософ часів просвітництва Джон Локк доводив, що політична влада має право створювати закони для регулювання покарання і збереження власності. Під свободою він розумів можливість розпоряджатися своєю особистістю та власністю. Головною метою громадянського

суспільства і причиною чому люди об'єднуються в державу він визначав збереження власності [248].

Класики політичної економії А. Сміт і Д. Рикардо прописали, що приватна власність є природною і недоторканою [157, с. 12]. Їх послідовник К. Маркс обґрунтував, що власність виражає відносини між людьми з приводу конкретних речей [263, с. 373].

Засновник філософії права Гегель довів, що речі (кошти, предмети праці і їх результати) перебувають під владою певних осіб, перетворюючись при цьому в сферу прояву людської волі, й становлять об'єкт володіння, їхнє майно, а люди є їхніми власниками [86].

На погляд вчених кінця XIX початку XX століття під категорією власності розуміють сукупність певних прав і обов'язків, що може робити особа з предметом, незалежно від інших осіб [64]. Український вчений тієї доби В. Сінайський доводить, що юридична природа відношення власності характеризується тим, що може робити право уповноважена із предметом, не звертаючи увагу на інших осіб, які такого права позбавлені [442, с. 106-107].

Отже, філософи і правники від античності до початку XX століття виробили певну методологію розуміння категорії права власності та її охорони, серед положень якої актуальними для нашого часу залишаються наступні засадничі ідеї:

1) це в Стародавньому Римі філософи-юристи довели, що право власності – це сукупність провиможностей, щодо права володіти, права користуватися та права розпоряджатися своєю власністю необмежено і на власних розсуд;

2) право публічної (державної, комунальної, колективної) погано охороняється за допомогою норм приватного права, така охорона має здійснюватися нормами публічного права;

3) охорона права власності і права людини є нерозривні, ефективний захист права власності є невід'ємною складовою (основою) забезпечення

інших прав і свобод людини і громадянина, без поважного ставлення до охорони права власності не може бути надійного соціального порядку;

4) приватна власність є природною і недоторканою, невід'ємною функцією будь якої держави є охорона права власності;

5) право власності це відношення між людьми з приводу конкретних речей, адже вони є сферою прояву людської волі і становлять об'єкт їх володіння;

6) право власності за змістом правових відносин – це сукупність суб'єктивних прав, що може робити власник з своїми речами і його обов'язків, що він не може з ними робити, та обов'язок інших осіб не втрачатися у рівень свободи власника відмежовану йому законом.

Побічним висновком аналізу методології аналізу охорони права власності ід античності до початку ХХ століття є висновок, що право колективної власності (АТ незалежно від того публічні вони чи приватні ТОВ і ПП з кількістю власників більше 5 осіб), носять ознаки публічної власності, залишаючи юридичну природу цього явища за межами нашого дослідження (віддаючи шану теоретикам цивільного права) тільки зазначимо, що захист такої власності об'єктивно потребує дієвого адміністративно-правового захисту, в іншому випадку рейдерських захоплень прибуткових підприємств іншого позбавлення власників їх майна не уникнути.

Динамічний розвиток суспільних відносин і теоретичних поглядів на право власності та способів її публічної охорони розпочалось після великих потрясінь (двох світових війн), більшовицького перевороту і злому природньої системи економіки і життя суспільства в Росії та інших країнах псевдосоціалістичної зони, промислової і інформаційної технічних революцій, утвердження акціонерних товариств, як провідної форми господарювання, створення і застосування ядерної.

Об'єктивно зреагувала на це філософія права щодо розуміння та публічної охорони права власності. При цьому треба зазначити, що засади методологічних засад охорони права власності в період входження

українських земель до складу іноземних імперій (1914-1917, 1921-1991 рр.) треба поділити на негативні, які нанесли українському народу шкоду та позитивні що сприяли захисту приватної власності громадян.

Розпочнемо з негативних: Це теорія і практика охорони державної власності на українських землях після окупації їх Радянським Союзом (практично Росією). Апогеєм протиправної влади став голодомор українського народу в 1932/1933 рр., який має усі ознаки геноциду. При цьому треба зазначити, що ці заходи здійснювати відповідно до закону 1932 р. “Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і зміцнення суспільної (соціалістичної) власності” (закону про п’ять колосків), за яким було розстріляно більше дві тисячі осіб, а уяснено більше п’ятдесяти п’яти тисячі осіб. Усе це у комплексі коли державну (колективну) власність була возвеличено на рівень “святої”, а людину і її життя і свободу, як забезпечувальний об’єкт для її створення без права користуватися виробленим продуктом, привели до тяжких негативних демографічних, соціальних, психологічних, сімейних наслідків для українського народу. Негативні наслідки того часу український народ переживає до сьогоднішнього дня. Наглядним негативним психологічним прикладом зазначеного є масова закупка продуктів харчування мішками про запас (муки, цукру, солі, макаронів, консервів та сірників) значною кількістю громадян у випадках будь-якої не стабільності на Україні. [79, с. 30-32].

Отже, ми вважаємо, що для українського народу, який пережив голодомор та інші несправедливості пов’язані із охороною державної і колективної власності, з погляду методології публічного адміністрування охорони права власності ніколи право власності на Україні не повинно бути визнана вищим за щаблем цінностей публічного захисту ніж життя і здоров’я людини. Це означає, що не допустимо за крадіжки, у будь-якому навіть самому великому розмірі позбавляти людини у відповідності до закону, чи в результаті самозахисту життя людину.

Позитивними методологічними засадами публічного адміністрування у сфері охорони права власності на Україні є по-перше, більшість положень розуміння охорони права власності в теорії ідеологів Організації українських націоналістів. Ідея власності ними визнавалась як володіння певним майном, що здобує власною працею в рамках народних дібр. Власність має суспільний характер і користуватися нею не може йти врозріз з суспільним договором. Мислитель ОУН Я. Стецько доводив, що корисною для українського народу може бути тільки трудова власність, а саме: індивідуальна, індивідуально-родова та загальна. А також спадкова власність набута працею батьків і утримувана надалі працею дітей. Приватна власність має бути поставлена в основу громадянської творчості в усіх ділянках життя української людини [465, с. 131, 150, 229].

Отже, в методології організації українських націоналістів щодо розуміння та охорони права власності визнавалась право приватної власності, як основи громадянської творчості в усіх ділянках життя української людини, при беззаперечному захисті трудової власності нажитої громадянами в наслідок особистої індивідуальної праці, при критичному відношенні до власності нажитої шляхом експлуатації інших осіб чи врозріз з суспільним договором.

Багатогранно в цей період розвивалась методології публічної охорони права власності в Європейських країнах, які не входили до соціалістичного табору та США. Теорія соціальної функції права, напевно, як жодна інша, була з ентузіазмом сприйнята західними законодавцями. Так, наприклад, згідно із п. 2 ст. 14 Конституції ФРН 1949 р., визначено, що «власність зобов'язує. Користування нею повинне одночасно бути благом». Цю тезу майже дослівно відтворила Конституція України: «Власність зобов'язує. Вона не повинна використовуватись на шкоду людині і суспільству». Англійський вчений А. Оноре, запропонував визначення права власності, до складу якого входять такі 11 елементів: 1) право володіння — винятковий фізичний контроль над річчю, або право виняткового користування нею; 2)

право використання (застосування корисних властивостей благ для себе); 3) право управління, тобто право вирішувати, як і ким може бути використана річ; 4) право на дохід, тобто на ті блага, які дає реалізація двох попередніх повноважень; 5) право на відчуження, споживання, витрату на свій розсуд, зміну або знищення речі; 6) гарантія від експропріації, або право на безпеку; 7) право передавати річ; 8) безстроковість; 9) заборона використовувати річ на шкоду іншим; 10) можливість використання речі для сплату боргу; 11) залишковий характер, тобто існування правил, що забезпечують відновлення порушеної правомочності. Конкретне право власності може охоплювати лише деякі із зазначених елементів. Отже, на одне і те ж майно може існувати декілька прав власності. Більшість західних авторів, поділяючи погляди А. Оноре, вносять у визначення власності певні уточнення. До права власності належить також будь-яке поєднання елементів, указаних Оноре, якщо в це право входить хоч б один пункт із перших п'яти правомочностей. За підрахунками Бек-кера, можливе існування близько 1500 варіантів права власності. Ця кількість зростає в багато разів, якщо у визначенні власності враховувати і цілі відповідного права [76].

Отже, розширена конструкція засад методології публічного адміністрування охорони права власності сформована на основі західної теорії, характеризується положеннями щодо публічна адміністрація в процесі здійснення публічного адміністрування на основі норм адміністративного права має забезпечити: по-перше, не втручатися у приватно-правові права суб'єктів права приватної власності, які можуть не порушуючи заборонних норм вільно володіти, користуватися, розпоряджатися, управляти та утримувати дохід від своєї власності; по-друге, гарантувати та реально забезпечувати захист від рейдерства та експропріації власності, при цьому конфіскація майна допускається виключно у випадках за тяжкі злочини проти особи; по-третє, контролювати виключно у відповідності до прописаної компетенції заборона використовувати власність на шкоду іншим

особам, публічному інтересу держави і суспільства, в порушення екологічних норм.

Методологія публічної охорони права власності добу Незалежності України досить широко розкрита в монографічних працях вчених-адміністративістів. Так професор В. Галуцько до методології змісту адміністративно-правової охорони включає наступні положення: охорона права власності є складною категорією, охороняти — значить стерегти, оберігати. Вчений підкреслює, що її можна розглядати з різних позицій, в теоретичному, методологічному та практичних аспектах. Первиною складовою охорони права власності визначається позитивний статичний стан норм права, спрямований на попередження, запобігання протиправних посягань на право власності. Власник, права якого порушені, має право на відшкодування завданої йому майнової та моральної шкоди, має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним; має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпоряджання своїм майном; може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності. Як вважає вчений вагомою складовою охорони права власності є динамічні (активні) дії власників, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод у здійсненні ними права користування та розпоряджання своїм майном. Об'єктивно існує більш складна структура змісту охорони права власності, а саме три її різновиди : 1) охорона права власності у найвужчому розумінні (захист права власності) – це динамічні (активні) дії суб'єктів права, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод у здійсненні ними права користування та розпоряджання своїм майном; 2) охорона права власності у вузькому розумінні – це позитивний статичний стан юридичних норм, спрямованих на попередження, запобігання протиправних посягань на право власності; 3) охорона права власності у

широкому розумінні складається з елементів захисту права власності та охорони права власності у вузькому розумінні (охорона права власності = охорона права власності у вузькому розумінні + захист права власності), іншими словами, охорона права власності у широкому розумінні – це система впорядкованої юридичними нормами діяльності суб'єктів права спрямованої на попередження, запобігання та відновлення порушеного права власності [76; 74, с. 6-8].

Професор О. Нікітенко вважає, що правова охорона власності передбачає встановлення законодавцем відповідних правил, що захищають власника майна від осіб, які заважають володіти, користуватися чи розпоряджатися своїм майном або іншими цінностями [301]. Р. Денчук доводить, що адміністративно-правова охорона комунальної власності – це правові відносини, що характеризуються достатністю механізму адміністративно-правового регулювання, його основного елементу – норм цієї галузі права, та їх ефективною реалізацією в організаційній сфері формування майна комунальної власності, в запобіжних і примусових заходах до порушників права комунальної власності [110]. Є. Юркова визначила, що адміністративно-правова охорона інтелектуальної власності у вузькому розумінні полягає в позитивному стані адміністративного права, спрямованого на попередження протиправних посягань на права інтелектуальної власності, забезпечення умов дотримання прав суб'єктів інтелектуальної власності, відновлення й усунення перешкод у його здійсненні шляхом видачі на об'єкти промислової власності та нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності охоронних документів (патентів, свідоцтв, ліцензій). Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності, полягає у активних діях публічної адміністрації щодо відновлення порушеного права інтелектуальної власності, усунення перешкод під час його здійснення засобами адміністративного права та притягнення винних у порушенні прав суб'єктів інтелектуальної власності до адміністративної відповідальності [570]. В. Гридасов, зясував зміст засобів адміністративно-

правового захисту права власності суб'єктів господарюванн, який полягає у сукупності прийомів і способів, за допомогою яких суб'єкти публічного управління та адміністративний суд здійснюють захист прав і законних майнових інтересів суб'єктів господарювання та широкого загалу осіб від майна підвищеної небезпеки в процесі реалізації адміністративно-правових норм [97].

Крім того окремі аспекти адміністративно-правової охорони права власності на Україні аналізували в своїх працях інші вчені-адміністративісти: Р. Саунін, розкрив проблематику адміністративно-правова охорона права на комп'ютерні програми в Україні [432]; І. Кравченко адміністративно-юрисдикційну діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності [208]; Ф. Кіріленко адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності правоохоронними органами України [161], О. Олійник організаційно-правові засади захисту інформаційних ресурсів України [311], О. Світличний організаційно-правові засади охорони прав на торговельну марку [434].

Отже, методологічні засади публічне адміністрування охорони права власності на Україні за період незалежності характеризується наступними особливостями:

1) публічна охорона права власності у вузькому розумні полягає в тому що суб'єкти публічної адміністрації мають “стерегти” і оберігати право власності усіх форм власності від протиправних посягань на основі реалізації норм адміністративного права, здійснювати попереджувальні заходи у цій сфері;

2) за рівнем (глибиною) порушення права власності та активністю дій публічної адміністрації вчені-адміністративісти виділяють три різновиди адміністративно-правової охорони: а) захист права власності, як динамічні (активні) дії суб'єктів публічної адміністрації, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод у здійсненні ними права користування та розпоряджання своїм майном – адміністративно-правова

охорона права власності у найвужчому розумінні; б) охорона права власності у вузькому розумінні, як позитивна адміністративна діяльність публічної адміністрації спрямована на попередження, запобігання протиправних посягань на право власності; в) охорона права власності у широкому розумінні, що складається з адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що поєднує елементів захисту права власності та охорони права власності у вузькому розумінні (охорона права власності = охорона права власності у вузькому розумінні + захист права власності), іншими словами, охорона права власності у широкому розумінні – це система впорядкованої юридичними нормами діяльності суб'єктів права спрямованої на попередження, запобігання та відновлення порушеного права власності;

3) за юридичною природою власності адміністративно-правова охорона поділяється на адміністративно-правову охорону права матеріальної власності та адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності;

4) адміністративно-правова охорона є різновидом адміністративно-правових відносин та здійснюється на певних засадах за допомогою визначеного інструменту публічного адміністрування, останній має бути обов'язково прописаний в адміністративно-правових нормах;

5) в процесі адміністративно-правової охорони суб'єкти публічної адміністрації здійснюють реєстраційні адміністративні процедури та видають власникам майна певні передбачені законодавством охоронні документи.

Прогнозуючи методологію майбутнього публічного адміністрування охорони права власності не виникає сумніву що вона має базуватися на європейських цінностях і стандартах. Такі прагнення підтримує як переважна більшість громадян так і влада України. В умовах сьогодення це стало дуже добре формалізовано в Конституції України чітко прописано про незворотність європейського та євроатлантичного курсу України на основі зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтвердження європейської ідентичності Українського народу [194]. Угоди про асоціацію

між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (Угода про асоціації України та ЄС), з іншої сторони та Плану з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, що Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. Зокрема в Угоді про асоціації України та ЄС визначено, що в рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво буде спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки буде відбуватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод. Серед пріоритетів охорони права власності слід виділити положення щодо охорони (захисту) права інтелектуальної власності у відповідності до Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, зокрема щодо охорони авторських прав та суміжні права, зокрема охорони раніше неопублікованих творів, охорони фотографій, охорона технічних засобів, охорона інформації про управління правами, охорона комп'ютерних програм, охорони баз даних, географічних зазначень, охорона пантів [531].

Отже, прогнозуючи методологію майбутнього публічного адміністрування охорони права власності не виникає сумніву що вона має базуватися на європейських цінностях і стандартах. Такі прагнення підтримує як переважна більшість громадян так і влада України. В умовах сьогодення це стало дуже добре формалізовано в Конституції України чітко прописано про незворотність європейського та євроатлантичного курсу України на основі зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтвердження європейської ідентичності Українського народу [194]. Угоди

про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (Угода про асоціації України та ЄС), з іншої сторони та Плану з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, що Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. Зокрема в Угоді про асоціації України та ЄС визначено, що в рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво буде спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки буде відбуватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод. Серед пріоритетів охорони права власності слід виділити положення щодо охорони (захисту) права інтелектуальної власності у відповідності до Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, зокрема щодо охорони авторських прав та суміжні права, зокрема охорони раніше неопублікованих творів, охорони фотографій, охорона технічних засобів, охорона інформації про управління правами, охорона комп'ютерних програм, охорони баз даних, географічних зазначень, охорона пантів [531].

Отже, методологічно адміністративна діяльність публічної адміністрації з погляду на виконання умов Угоди про асоціації України та ЄС має базуватися на співробітництві у сфері юстиції, щодо свободи і безпеки утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів публічного адміністрування загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. При цьому охорона права власності має базуватися на безумовній повазі до цього інституту незалежно від форми власності. Пріоритетами

визначено судовий захист права власності, захист суб'єктів господарювання від корумпованих чиновників, забезпечення превентивної охорони в наслідок реєстраційних дій та розвиток охорони (захисту) права різноманітної інтелектуальної власності.

Що стосується безпосередньо методів дослідження які доцільно використати в дисертації то треба зазначити, що в першу чергу їх треба охарактеризувати комплексністю. А саме, загальнофілософські методи, загальнонаукові методи, загальнологічні методи та спеціальнонаукові методи наукового пізнання.

Загальнофілософські методи мають забезпечити аналіз діяльності публічної в адміністрації в їх багатогранному підході до вирішення проблем адміністративно-правової охорони право власності. Первинне місце серед них належить діалектичного методу який має забезпечити пізнання глибинної юридичної природи права власності та публічної адміністрації в їх науковому поєднанні і розвитку так багатогранному зв'язку на основі законів діалектики, єдності і боротьби протилежностей, переходу кількісних змін якісними та закону заперечення заперечення. Метод метафізики має застосовуватися тому випадку коли надзвичайно складний механізм публічного адміністрування охорони прав власності необхідно зафіксувати у статиці і дослідити його ґрунтовно підкидаючи вторинні протиріччя, що не відображають сутність аналізованого явище. Емпіричний метод базується на безпосередньому вивченню юридичної природи права власності і практичній діяльності публічної адміністрації яке здійснює заходи щодо її охорони спираючись на дані спостереження експерименту. Раціональний метод передбачає вже дослідження не самого предмету та його елементів щодо публічного адміністрування охорони права власності на Україні а абстрактної уяви про них, та закономірностей існуючих взаємозв'язків з практикою публічного адміністрування.

Серед загальнонаукових методів важливим є системний метод який дасть можливість проаналізувати право власності і публічну адміністрація як

систему в аспекті охорони першого, виявити різноманітні юридичні зв'язки між ними. Соціальний метод забезпечить вивчення публічного адміністрування охорони право власності на базі конкретних соціальних фактів. Незамінним для переведення статистичного матеріалу в оброблені наукові висновки є статистичний метод, який може забезпечити обробку і аналіз інформації, що характеризує кількісні і якісні показники адміністративно-правової охорони права власності в Україні та закономірності публічного адміністрування у цій сфері. Функціональний метод дозволяє проаналізувати основні напрямки діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності, виявити серед них актуальні для умов сьогодення, застарілі від яких треба відмовитися та перспективні які направлені у майбутнє адміністративно-правової охорони. Системно-структурний метод обумовлюється тим, що система публічного адміністрування охорони права власності становить собою цілісну систему, яку треба впорядкувати правовими елементами, взаємодія яких має породжувати нові не притаманні кожному з них окремо якості.

Забезпечують логічне осмислення аналіз і синтез наявних юридичних фактів, теоретичних положень і джерела права в аналізованій сфері. Методи аналізу і синтезу становить собою процеси внутрішню-розумової діяльності вченого щодо розкладення складних явищ юридичного, соціального, економічного, психологічного, технічного, характеру різних аспектів публічного адміністрування охорони права власності на окремі елементи, з яких буде формуватися юридичні явище нової якості правової природи публічного адміністрування охорони права. Методи індукції та дедукції дадуть змогу здійснити узагальнення відповідно від окремого до загального, від загального до одиничного різних проблем діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності на Україні. Без всякого сумніву широке застосування у дисертації має мати місце методи класифікації шляхом розбиття множини об'єктів адміністративно-правової складової права власності, адміністративно-правових способів охорони прав власності

та різноманітних суб'єктів публічної адміністрації на певні підкласи на основі визначення ознак. Порівняльний метод на кого пізнання має відіграти важливу роль у виявленні тотожності або видів наявності щодо різних аспектів адміністративно-правової охорони на Україні та у зарубіжних країнах, а також порівняння інституту права власності з погляду різних галузей права. Метод модулювання стане нового дня при розробці концептуальних напрямків підвищення ефективності діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правової охорони права власності України.

Головними з точки зору спеціалізації є спеціально наукові методи правознавства в цілому та та адміністративного права зокрема. Формально-догматичний метод як провідний спеціальний метод дозволить проаналізувати законодавство України та країни-учасниці європейського союзу у чистому юридичному полі, відмежовуючись умовно від економічних соціальних психологічних моральних та інших чинників, норм адміністративного права які регулюють публічне адміністрування охорони право власності на Україні. Методи правового експерименту порівняльного правознавства правового прогнозування забезпечать удосконалення концептуальних засад, напрямків удосконалення та народні удосконалення законодавства щодо підвищення ефективності адміністративно правової охорони права власності на Україні, суб'єктами публічної адміністрації на основі реалізації розроблених нами новітніх норм адміністративного права.

Отже, методи дослідження публічного адміністрування охорони права власності в Україні це прийоми, засоби пізнання різні за своїм походженням в ієрархічній будові науки (загальнофілософські загальнонаукові методи, загальнологічні методи та спеціальнонаукові методи наукового пізнання) щодо виявлення юридичної природи, засад адміністративно-правового статусу статусу суб'єктів публічної адміністрації, інструментів публічного адміністрування, здійснення компаративістичної характеристики, з метою вироблення концепту, напрямків удосконалення та підвищення ефективності

адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності на Україні.

Усе вище викладене дає можливість сформулювати наступні висновки щодо методологічних засад аналізу публічного адміністрування охорони права власності на Україні:

1) аналіз релігійних джерел в контексті методології публічного адміністрування охорони права власності дають можливість визначити, що світова спільнота має у своєму розпорядженні “вічні” світоглядні релігійні вчення, першоджерелом якого є правило-заборона “Не кради!”, однозначне визнання протиправності крадіжок, грабежів і визначення права потерпілих на самооборону від насильницького позбавлення майна;

2) філософи і правники від античності до початку ХХ століття виробили певну методологію розуміння категорії права власності та її охорони, серед положень якої актуальними для нашого часу залишаються наступні засадничі ідеї: визначено, що право власності – це сукупність провиможностей, щодо права володіти, права користуватися та права розпоряджатися своєю власністю необмежено і на власних розсуд; право публічної (державної, комунальної, колективної) погано охороняється за допомогою норм приватного права, така охорона має здійснюватися нормами публічного права; охорона права власності і права людини є нерозривні, ефективний захист права власності є невід’ємною складовою (основою) забезпечення інших прав і свобод людини і громадянина, без поважного ставлення до охорони права власності не може бути надійного соціального порядку; приватна власність є природною і недоторканою, невід’ємною функцією будь якої держави є охорона права власності; право власності це відношення між людьми з приводу конкретних речей, адже вони є сферою прояву людської волі і становлять об’єкт їх володіння; право власності за змістом правових відносин – це сукупність суб’єктивних прав, що може робити власник з своїми речами і його обов’язків, що він не може з ними

робити, та обов'язок інших осіб не втрачатися у рівень свободи власника відмежовану йому законом.

3) визначено, що право колективної власності (АТ незалежно від того публічні вони чи приватні ТОВ і ПП з кількістю власників більше 5 осіб), носять ознаки публічної власності, залишаючи юридичну природу цього явища за межами нашого дослідження (віддаючи шану теоретикам цивільного права) тільки зазначимо, що захист такої власності об'єктивно потребує дієвого адміністративно-правового захисту, в іншому випадку рейдерських захоплень прибуткових підприємств іншого позбавлення власників їх майна не уникнути;

4) засади методологічних засад охорони права власності в період входження українських земель до складу іноземних імперій (1914-1917, 1921-1991 рр.) треба поділити на негативні, які нанесли українському народу шкоду та позитивні що сприяли захисту приватної власності громадян.

5) для українського народу, який пережив голодомор та інші несправедливості пов'язані із охороною державної і колективної власності, з погляду методології публічного адміністрування охорони права власності ніколи право власності на Україні не повинно бути визнана вищим за щаблем цінностей публічного захисту ніж життя і здоров'я людини. Це означає, що не допустимо за крадіжки, у будь-якому навіть самому великому розмірі позбавляти людини у відповідності до закону, чи в результаті самозахисту життя людину.

6) в методології організації українських націоналістів щодо розуміння та охорони права власності визнавалась право приватної власності, як основи громадянської творчості в усіх ділянках життя української людини, при беззаперечному захисті трудової власності нажитої громадянами в наслідок особистої індивідуальної праці, при критичному відношенні до власності нажитої шляхом експлуатації інших осіб чи врозріз з суспільним договором.

7) розширена конструкція засад методології публічного адміністрування охорони права власності сформована на основі західної

теорії, характеризується положеннями щодо публічна адміністрація в процесі здійснення публічного адміністрування на основі норм адміністративного права має забезпечити: по-перше, не втручатися у приватно-правові права суб'єктів права приватної власності, які можуть не порушуючи заборонних норм вільно володіти, користуватися, розпоряджатися, управляти та утримувати дохід від своєї власності; по-друге, гарантувати та реально забезпечувати захист від рейдерства та експропріації власності, при цьому конфіскація майна допускається виключно у випадках за тяжкі злочини проти особи; по-третє, контролювати виключно у відповідності до прописаної компетенції заборона використовувати власність на шкоду іншим особам, публічному інтересу держави і суспільства, в порушення екологічних норм.

8) методологічні засади публічне адміністрування охорони права власності на Україні за період незалежності характеризується наступними особливостями: публічна охорона права власності у вузькому розумінні полягає в тому що суб'єкти публічної адміністрації мають "стерегти" і оберігати право власності усіх форм власності від протиправних посягань на основі реалізації норм адміністративного права, здійснювати попереджувальні заходи у цій сфері; за рівнем (глибиною) порушення права власності та активністю дій публічної адміністрації вчені-адміністративісти виділяють три різновиди адміністративно-правової охорони: а) захист права власності, як динамічні (активні) дії суб'єктів публічної адміністрації, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод у здійсненні ними права користування та розпорядження своїм майном – адміністративно-правова охорона права власності у найвужчому розумінні; б) охорона права власності у вузькому розумінні, як позитивна адміністративна діяльність публічної адміністрації спрямована на попередження, запобігання протиправних посягань на право власності; в) охорона права власності у широкому розумінні, що складається з адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що поєднує

елементів захисту права власності та охорони права власності у вузькому розумінні (охорона права власності = охорона права власності у вузькому розумінні + захист права власності), іншими словами, охорона права власності у широкому розумінні – це система впорядкованої юридичними нормами діяльності суб'єктів права спрямованої на попередження, запобігання та відновлення порушеного права власності; за юридичною природою власності адміністративно-правова охорона поділяється на адміністративно-правову охорону права матеріальної власності та адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності; адміністративно-правова охорона є різновидом адміністративно-правових відносин та здійснюється на певних засадах за допомогою визначеного інструменту публічного адміністрування, останні має бути обов'язково прописаний а адміністративно-правових нормах; в процесі адміністративно-правової охорони суб'єкти публічної адміністрації здійснюють реєстраційні адміністративні процедури та видають власникам майна певні передбачені законодавством охоронні документи.

9) адміністративна діяльність публічної адміністрації з погляду на виконання умов Угоди про асоціації України та ЄС має базуватися на співробітництві у сфері юстиції, щодо свободи і безпеки утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів публічного адміністрування загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. При цьому охорона права власності має базуватися на безумовній повазі до цього інституту незалежно від форми власності. Пріоритетами визначено судовий захист права власності, захист суб'єктів господарювання від корумпованих чиновників, забезпечення превентивної охорони в наслідок реєстраційних дій та розвиток охорони (захисту) права різноманітної інтелектуальної власності.

Отже, методи дослідження публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це прийоми та засоби пізнання, різні за своїм походженням в ієрархічній будові науки (загальнофілософські загальнонаукові методи, загальнологічні методи та спеціальнонаукові методи

наукового пізнання) щодо виявлення юридичної природи, засад адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, інструментів публічного адміністрування, здійснення компаративістичної характеристики, з метою вироблення концепту, напрямків удосконалення та підвищення ефективності адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо охорони права власності на Україні. Право колективної власності (АТ незалежно від того публічні вони чи приватні ТОВ і ПП з кількістю власників більше 500 осіб), з погляду необхідності її охорони носять ознаки публічної власності. Захист такої власності об'єктивно потребує більш дієвого публічного адміністрування, в іншому випадку рейдерських захоплень прибуткових підприємств чи супровідного позбавлення власників їх майна не уникнути.

1.3. Сутність адміністративно-правової складової охорони права власності

Власність посідає особливе місце в суспільному та приватному житті громадян. Практично кожна людина протягом свого життя стикається з тими чи іншими проблемами, пов'язаними з її власністю. Крім того, власність – це той базис, який гарантує життєздатність економіки держави, забезпечує існування і розвиток суспільства загалом. Право приватної власності, його дієві гарантії, надійний і ефективний судовий захист стоять у ряду найважливіших атрибутів правової демократичної держави однак наразі ще не можна з упевненістю говорити про те, що українське законодавство досягло досконалості в питаннях регулювання права власності та забезпечення реальних гарантій прав власників. Особливо це стосується судового захисту прав власників та виконання судових рішень, які захищають власність. А це одна із основних гарантій права на мирне володіння своїм майном, яка в Україні, на жаль, часто дає збій [346].

Право власності є фундаментальним правом, оскільки власність є основою будь-якого суспільства та держави. Досить часто право власності порушується, що спричинює потребу в фундаментальному, належному та ефективному правовому регулюванні.

Ступінь цивілізованості Української держави значною мірою залежить від стану дотримання майнових прав та можливості їх захисту. Трансформаційні процеси в економіці, глибокі державно-правові та соціально-економічні перетворення на шляху формування правової держави вимагають належного захисту права власності. Досягнення високого рівня економічного і соціального розвитку є неможливим без налагодженої діяльності з боку держави у сфері захисту права власності. З огляду на це підвищення якості адміністративного законодавства та розробка теоретичних пропозицій щодо вдосконалення практики його застосування у сфері захисту права власності є найважливішим завданням сучасної науки адміністративного права [240, с. 24].

Чільне місце в системі регулювання права власності займають норми адміністративного права, яким відведена особлива роль щодо права власності – його охорона. Проблема адміністративно-правової охорони права власності досліджена вітчизняною наукою адміністративного права поверхово, безсистемно і потребує фундаментального теоретичного опрацювання. Вимоги правової соціальної держави, будівництво ринкової економіки в Україні, розвиток громадянського суспільства потребують вирішення багатьох актуальних правових питань щодо підвищення ефективності діяльності всіх органів публічного управління у сфері охорони права власності, а також реального забезпечення прав і свобод власників майна та широкого загалу осіб від майна підвищеної небезпеки [78, с. 4].

Отже, з метою належного захисту права власності, постає необхідність у дослідженні адміністративно-правової складової права власності, оскільки саме на адміністративне право покладено функцію охорони права власності як найважливішого базису для функціонування будь-якої держави.

На проблему визначення адміністративно-правової складової права власності звертали свою увагу вчені Р. Афанасієв, В. Бондаренко, В. Галуцько, Р. Денчук, П. Діхтієвський, О. Єщук, Д. Журавьов, Р. Ієрінг, З. Кісіль, В. Коваленко, О. Кузьменко, І. Личенко, С. Стеценко, Я. Шевченко, Є. Юркова та ін. Проте безпосередньо аналізована нами проблематика не була предметом їх аналізу, свої наукові зусилля вони зосереджували на більш загальних спеціальних чи суміжних викликах.

Категорія права власності в адміністративному праві перебуває і досі в процесі дослідження, адже усталене поняття вчених-цивілістів «право власності» не розкриває сутність адміністративно-правової складової права власності, та загалом не задовольняє інтереси вчених-адміністративістів.

Необхідно вказати, що Основний Закон України закріплює положення, відповідно до якого правовий режим права власності визначається виключно законами України, а саме стаття 92 (виключно законами України визначаються: правовий режим власності) [194], таким чином, саме правові норми визначають особливості реалізації права власності, відповідно варто розкрити роль адміністративно-правових норм в аспекті реалізації права власності.

Норми адміністративного права, як і норми інших галузей права, виконують функцію регулятора суспільних відносин. Вони відрізняються від норм інших галузей права тим, що предметом їх регулювання є суспільні відносини, які виникають у сфері управлінської, виконавчої та розпорядчої діяльності держави. Окрім суспільних відносин у сфері державного управління норми адміністративного права регулюють відносини, що виникають у зв'язку з вирішенням органами державної влади, суду і прокуратури питань державної служби, а також внутрішньо організаційних питань управлінського характеру [162, с. 38].

Тобто, охорона права власності є комплексним інститутом правознавства в якому провідна роль належить цивільному і адміністративному праву. Як комплексний чинник юридичної науки, що має в основі юридичної природи норми цивільного права, найбільш ваговою складовою охорони права власності

є цивільне право. Коли законодавець встановлює норми цивільного права та пропонує усім суб'єктам добровільно поважати право суб'єктів права власності вільно володіти, користуватися, розпоряджатися своїм майном та безперешкодно отримуватися від нього дивіденди у відповідності до закону.

Щодо поняття «адміністративно-правова норма», то В. Коваленко вважає, що адміністративно-правова норма – це вид правової норми, за допомогою якої формуються, охороняються і захищаються публічні правовідносини, організується і забезпечується функціонування публічної адміністрації [186, с. 26].

Кісіль З. наголошує, що адміністративно-правова норма – це загальнообов'язкове, формально визначене правило поведінки, встановлене або санкціоноване державою в особі її компетентних органів (посадових осіб) і призначене для організації та регулювання суспільних відносин у сфері державного та громадського управління, а також відносин управлінського характеру, що виникають у інших сферах державної діяльності, і реалізація якого забезпечується державним примусом [162, с. 38]. Норми адміністративного права впорядковують різні компоненти системи державного управління; формують, закріплюють науково-обґрунтовані і доцільні взаємовідносини між суб'єктами та об'єктами державного управління; регламентують зв'язки окремих галузей управління між собою, взаємодію різних органів виконавчої влади, їх стосунки з підприємствами, установами, організаціями та громадянами [162, с. 38].

Науковець В. Бондаренко переконаний, що адміністративно-правова норма опосередковує управлінську діяльність, в результаті якої, незалежно від того, який владний орган її здійснює, застосовуються тлумачення, встановлення фактів і юридична кваліфікацію, у силу чого основним критерієм розмежування юридичних форм діяльності суб'єктів адміністративних відносин виступає характер відповідної діяльності та безпосередній вплив на динаміку суспільних процесів через зовнішню і внутрішню форми, що виражають юридичну діяльність та відображають зв'язок елементів її змісту [42, с. 137].

Професор В. Галуцько визначає, що адміністративно-правова норма – це встановлене, санкціоноване або ратифіковане державою, формально визначене, юридично обов'язкове, охоронюване засобами державного примусу правило поведінки учасників адміністративно-правових відносин з метою забезпечення публічних прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [77, с. 36].

Загалом, в адміністративно-правових нормах знаходить своє безпосереднє відображення регулятивна роль адміністративного права. При цьому, мета правового регулювання суспільних відносин у цій сфері полягає у встановленні точної відповідності вимогам законності дій кожної зі сторін: органів виконавчої влади, державних службовців, підприємств, установ, організацій, трудових колективів, політичних партій, громадських організацій та громадян. Ця мета досягається шляхом визначення в адміністративно-правових нормах меж належної поведінки сторін. Ці норми зазначають, які дії належить вчинити, а від яких слід утриматися. Власне, це означає, що за допомогою адміністративно-правових норм створюється певний правовий режим діяльності окремих суб'єктів, їх взаємовідносин у сфері державного управління [162, с. 38].

Отже, адміністративно-правова норма – це визначене, забезпечене, обов'язкове та санкціоноване правило поведінки учасників адміністративно-правових відносин, що встановлює особливості правового регулювання, упорядковує складові системи державного управління та реалізує основні права та свободи осіб або суспільства, з метою задоволення їх публічних інтересів.

Розкриваючи сутність адміністративно-правової складової права власності, необхідно звернутись до положень монографії В. Галуцька «Адміністративно-правова охорона суб'єктів права власності в Україні», в якій автор ставить за мету розкриття два основних питання: по-перше, чи можуть адміністративно-правові норми встановлювати належність майна визначеним суб'єктам, якщо можуть, то яким чином і в якій мірі; по-друге, в якому об'ємі і

якими способами здійснюється охорона майна за допомогою адміністративно-правових норм [79, с. 112].

Безумовно, адміністративно-правові норми можуть встановлювати належність майна визначеним суб'єктам, про що вказують низка законів та підзаконних нормативно-правових актів України, Конституція України, зокрема, стаття 13 (земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією), стаття 14 (право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону), стаття 41 (кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним), стаття 116 (Кабінет Міністрів України забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону) [194].

Отже, Конституція України законодавчо закріплює вплив норм адміністративного права на реалізацію права власності, зокрема через регламентацію загального механізму адміністративно-правової охорони права власності, а також розкриває право власності Українського народу, що охороняється правовими нормами, в тому числі й адміністративно-правовими.

Крім Основного Закону, адміністративно-правові норми, що регламентують належність майна визначеним суб'єктам є в таких нормативно-правових актах, як законах України, наприклад Закон України від 14 травня 2015 р. № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» визначає, що у разі якщо співвласники

багатоквартирного будинку, в якому не створено об'єднання співвласників, не прийняли рішення про форму управління багатоквартирним будинком, управління таким будинком здійснюється управителем, який призначається на конкурсних засадах виконавчим органом місцевої ради, на території якої розташований багатоквартирний будинок. У разі якщо місцевою радою або її виконавчим органом відповідно до законодавства прийнято рішення про делегування іншому органу - суб'єкту владних повноважень функцій із здійснення управління об'єктами житлово-комунального господарства, забезпечення їх утримання та ефективної експлуатації, необхідного рівня та якості послуг, управитель призначається на конкурсних засадах таким органом [377].

Закон України «Про Фонд державного майна України» від 9 грудня 2011 № 4107-VI розкриває, що Фонд державного майна України є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами держави щодо об'єктів державної власності, що належать до сфери його управління, а також у сфері державного регулювання оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності [401].

Норми Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» від 18 січня 2018 р. № 2269-VIII передбачають, що єдині майнові комплекси державних підприємств, що належать до сфери управління Міністерства оборони України, за винятком тих, що не підлягають приватизації, приватизуються відповідно до вимог Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [389].

Таким чином, в чинному законодавстві України існує низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які містять адміністративно-правові норми, що встановлюють належність майна визначеним суб'єктам, зокрема певним публічним адміністраціям, які відповідно і реалізують право власності в межах власних повноважень.

Відносно того, в якому об'ємі і якими способами здійснюється охорона майна за допомогою адміністративно-правових норм, то дійсно низка положень нормативних актів містять норми щодо адміністративної відповідальності, адміністративно-правового захисту, механізму адміністративно-правового регулювання права власності в цілому, які є основою діяльності органів виконавчої влади та держави загалом.

Досить цікавою є позиція вченого В. Поліщук, який вважає, що власник контролює об'єкт власності. Його прерогатива – визначати напрямок і характер використання об'єкта, розпоряджатися ним (продавати, дарувати, заповідати тощо). Разом з тим, права власника завжди певним чином обмежуються. На весь сектор (стрілка в горизонтальному положенні) – це потенційні права власника. В реальному житті в горизонтальному положенні стрілка ніколи не знаходиться: з одного боку, суспільство, використовуючи державу, завжди обмежує права власника, а з іншого боку, сам власник свідомо обмежує, зменшує сектор своїх прав на об'єкт. Суспільство формує права приватної власності. У результаті вони завжди менше тих потенційних можливостей, що могли б бути у приватних власників. Цього вимагає спільний чи суспільний характер економічної діяльності, та й у цілому життя людей. Держава через податки регулює формування доходів, забороняє використовувати капітал для деяких видів діяльності, здійснює ліцензування в певних сферах, установлює порядок успадкування, розробляє нормативи з технічної безпеки робіт і екології, порядок залучення робочої сили тощо. Світова практика свідчить, що навіть земля, житлові будинки, інші споруди, що знаходяться у приватній власності, можуть бути законним чином вилучені, з виплатою компенсації власникам, у разі потреби будівництва дороги, трубопроводу, інших споруд загальнодержавного значення. Тому приватна власність з одного боку, не є неприступною фортецею. З іншого боку держава її оберігає, підтримує і створює умови для нормальної взаємодії різних економічних інтересів [338, с. 43].

Афанасієв Р. досліджував адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси, в результаті якого вчений вказує, що право власності має адміністративно-правові аспекти, які проявляються у механізмах його реалізації і забезпечення. Одним із ключових аспектів адміністративного характеру правовідносин з приводу природних ресурсів є саме публічний інтерес в природних об'єктах права власності. Тому право власності потребує адміністративного забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів. Науковець, ґрунтуючись на положеннях чинного законодавства, зауважує, що правомочності власника на природні ресурси здійснюють уповноважені на те суб'єкти – органи державної влади і органи місцевого самоврядування. В зазначених особливостях полягає адміністративний характер реалізації права власності [21, с. 9].

Варто вказати, дійсно, право власності потребує адміністративного забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів [21, с. 9]. Юридичні засоби являють собою інституційні явища правової сфери, що втілюють регулятивну силу права. Особливість юридичних засобів полягає в тому, що вони засновані на праві, закріплені і регулюються ним. Юридичні засоби є найважливішими працюючими частинами права, вони містять в собі особливу «правову енергію», регулятивну силу, здатність «рухати» суспільні відносини, направляючи їх до цілей правового регулювання. До юридичних засобів слід віднести: норми права, права, обов'язки, правовідносини, юридичні факти, правозастосовні акти, договори, заходи заохочення, пільги, міри покарання, заборони та інші інститути, які відіграють роль регуляторів суспільних відносин. Засоби права функціонують як на рівні окремих (первинних) засобів, так і на рівні їх блоків, комплексів юридичних засобів (правові режими, механізм правового регулювання). Юридичні засоби складаються з широкого кола правових інструментів: норми права, права, обов'язки, правовідносини, юридичні факти, правозастосовчі акти, договори, заходи заохочення, пільги, заходи покарання, заборони та інші інститути, які відіграють роль регуляторів суспільних відносин. Засоби права функціонують

як на рівні окремих (первинних) засобів, так і на рівні їх блоків, комплексів юридичних засобів (правові режими, механізм правового регулювання) [567, с. 149].

У свою чергу різноманітні засоби адміністративного права, є інструментами правового впливу на поведінку об'єктів управління, що використовуються з метою реалізації зазначеного цілепокладання, визначають зміст формальної ознаки адміністративно-правового регулювання [77, с. 92–93].

Засоби адміністративно-правового захисту можна І. Личенко розглядає як інструменти реалізації передбачених у законодавстві способів захисту у цій сфері. Саме вони відображають практичний аспект існуючих юридичних процедур, забезпечують реальне вирішення проблемних питань, які стосуються законних інтересів громадян володіти, користуватися та розпоряджатися майном і сприяють забезпеченню реалізації потреб, пов'язаних зі збереженням та примноженням об'єктів права власності. З огляду на інструментальний підхід до окресленої категорії доцільно визначити засоби адміністративно-правового захисту законних інтересів громадян у сфері власності як сукупність інструментів, форм державно-юридичної захисної діяльності органів влади та захисної діяльності громадян, які знаходять свій прояв у рамках регламентованих чинними адміністративно-правовими актами процедур, застосовуються з метою забезпечення реалізації потреб, пов'язаних зі збереженням та примноженням об'єктів права власності [242, с. 326-327].

Як вважає М. Белкін, адміністративно-правові засоби – це юридичні засоби, які реалізуються за участю держави в особі її уповноважених органів – суб'єктів владних повноважень – в сфері адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення публічного правопорядку та законності. Вченим доведено, що, незалежно від сфери застосування, адміністративно-правовим засобам притаманні такі спільні ознаки: а) обов'язкова участь в реалізації цих засобів суб'єкта владних повноважень; б) застосування зазначених засобів виключно на підставі закону, а у випадках, передбачених законом, – і на підставі підзаконних нормативно-правових актів;

в) застосування зазначених засобів виключно в межах компетенції відповідного суб'єкта владних повноважень; г) можливість при реалізації даних засобів застосування державного примусу; д) реалізація в адміністративно-правових засобах норм права у формі правозастосування; е) реалізація цілепокладання у вигляді пріоритету забезпечення прав і свобод громадян; є) контроль за застосуванням засобів адміністративного права; ж) участь в реалізації адміністративно-правових засобів в публічному управлінні інститутів громадянського суспільства [32, с. 16].

В залежності від сфери застосування адміністративно-правові засоби можуть мати певну специфіку, однак, в силу публічної складової ці засоби завжди є саме адміністративно-правовими засобами і є предметом вивчення наукою адміністративного права. Дослідники, що вивчали питання адміністративно-правового регулювання в різних галузях суспільного життя, виділяли ті чи інші засоби такого регулювання, а саме: захист права власності: загальні засоби попередження посягань на право власності (адміністративний нагляд; державний і громадський контроль; правове виховання та пропагандистська робота); спеціальні засоби попередження протиправних посягань на право власності; засоби безпосередньої охорони права власності; засоби адміністративного примусу; засоби безпосереднього, прямого та опосередкованого захисту суб'єктів господарювання; засоби адміністративного судочинства [32, с. 16].

Втручання держави в право особи на мирне володіння своїм майном є виправданим, якщо воно здійснюється з метою задоволення «суспільного інтересу», при визначенні якого ЄСПЛ надає державам право користуватися «значною свободою (полем) розсуду» (*national authorities enjoy a certain margin of appreciation*) з огляду на те, що національні органи влади краще знають потреби власного суспільства і знаходяться в кращому становищі, ніж міжнародний суддя, для оцінки того, що становить «суспільний інтерес». Це поняття має широке значення, втручання держави в право на мирне володіння майном може бути виправдане за наявності об'єктивної необхідності у формі

публічного, загального інтересу (public, general interest), який може включати інтерес держави, окремих регіонів, громад чи сфер людської діяльності. Втручання держави в право особи на мирне володіння своїм майном повинно здійснюватися з дотриманням принципу «пропорційності» (principle of proportionality) – «справедливої рівноваги (балансу)» (fair balance) між інтересами держави (суспільства), пов'язаними з втручанням, та інтересами особи, яка так чи інакше страждає від втручання. Принцип «пропорційності» (principle of proportionality), закріплений як загальний принцип у Договорі про заснування ЄС, вимагає співрозмірного обмеження прав і свобод людини для досягнення публічних цілей – органи влади, зокрема, не можуть покладати на громадян зобов'язання, що перевищують межі необхідності, які випливають із публічного інтересу, для досягнення цілей, які прагнуть досягнути за допомогою застосовуваної міри (або дій владних органів) [188; 527].

Тобто, у випадку порушення цих правомочностей, суб'єкт права власності знаходить захист порушеного права власності шляхом звернення до вітчизняного суду з цивільним позовом, або іншого, визначеного законодавством, публічного посередника. Таким посередниками може бути вітчизняний третейський суд чи визнані міжнародні арбітражі, наприклад Лондонський міжнародний арбітражний суд. Особливість вітчизняної системи судочинства є те, що у випадках передбачених законодавством суб'єкти господарювання звертаються до господарського суду, який розглядає цивільно-правові спори суб'єктів господарювання. Тим самим, основним способом захисту порушеного права власності у цивільно-правовий спосіб є подання цивільного (господарського) позову до суду. Що стосується цивільно-правової охорони права власності, то тут первинне місце належить добровільному укладенню договорів між суб'єктами права власності, які у більшості випадків підлягають нотаріальному засвідченню.

Личенко І. вважає, що адміністративно-правовий захист законних інтересів громадян у сфері власності здатен набути організаційно-правової форми завдяки існуванню системи правових норм, які визначають гарантовані

державою правові можливості володіти, користуватися та розпоряджатися майном, права та обов'язки суб'єктів захисту законних інтересів громадян у сфері власності та адміністративно-правових норм, що визначають порядок попередження, припинення адміністративних правопорушень, які посягають на права та законні інтереси громадян у сфері власності, припинення адміністративних проступків у цій сфері, визначають порядок накладення адміністративних стягнень та відшкодування заподіяної шкоди. Реалізація адміністративно-правових норм у сфері захисту законних інтересів громадян щодо володіння, користування та розпорядження майном здійснюється шляхом застосування засобів діянь, які здебільшого проявляються у правозастосовній діяльності та здійсненні заходів самозахисту щодо протидії незаконній діяльності у цій сфері. Така діяльність характеризується рядом ознак: 1) правозастосування щодо захисту законних інтересів громадян у сфері власності пов'язано з попередженням, припиненням адміністративних правопорушень у сфері власності, застосуванням адміністративних стягнень, припиненням дії правових актів органів влади, що порушують законні інтереси громадян, відновленням правових можливостей щодо володіння, користування та розпорядження майном; 2) суб'єктом діяльності є спеціально уповноважені державні органи (органи державного контролю за використанням та охороною земель, структурні підрозділи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України, органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства, органи лісового господарства, державна архітектурно-будівельна інспекція України та її територіальні органи, органи залізничного транспорту, морського і річкового транспорту, органи внутрішніх справ, прокуратури, органи державної податкової служби, органи контролю за використанням об'єктів права інтелектуальної власності) та їх посадові особи. Як виняток, правозастосовна діяльність може здійснюватися окремими громадськими формуваннями, які теж можуть бути суб'єктами захисту законних інтересів громадян у сфері власності; 3) захист законних інтересів

громадян здійснюється більшою мірою за рахунок реалізації адміністративно-правових норм імперативного характеру; 4) правові норми, які використовуються у правозастосовній діяльності щодо захисту законних інтересів громадян у сфері власності, спрямовані на підтримання гарантованості правових можливостей особи володіти, користуватися та розпоряджатися майном; 5) зовнішнім проявом цієї діяльності є винесення індивідуально-конкретних приписів та припинення протиправної діяльності; 6) правозастосування здійснюється у певних процедурних формах: а) правосуддя (судова форма); б) контрольно-наглядової діяльності; в) юрисдикційної діяльності; г) самозахисту [242, с. 326-327].

Звертаючись до положень монографії В.Галуцька «Адміністративно-правова охорона суб'єктів права власності в Україні» необхідно сказати, що з позиції автора адміністративно-правова складова суб'єктивного права власності полягає в обмеженні адміністративно-правовими нормами абсолютного права власності. Це надзвичайно великий масив інформації, так як норми адміністративного права буквально пронизують всі сфери життя суспільства, в яких використовується власність. Загалом, цей нормативний масив вчений згрупує в три групи: 1) адміністративно-правові норми, що здійснюють загальні обмеження права власності; 2) адміністративно-правові норми, що обмежують права суб'єктів, що володіють майном підвищеної криміногенної, екологічної небезпеки та пам'яток історії; 3) адміністративно-правові норми, що обмежують права власників державного і комунального майна. Проте, загалом, до таких адміністративно-правових норм, які обмежують абсолютне право власності відносяться широке різноманіття статей КУпАП, що знаходяться практично у всіх главах особливої частини та інших законах України [79, с. 123-125].

Загалом, професор В.Галуцько вважає, що адміністративна складова права власності – це система адміністративно-правових норм, які встановлюють право власника володіти, користуватися, розпоряджатися майном на власний

розсуд, незалежно від волі інших осіб та права на охорону цього майна, а також встановленого ними значного обмеження цих прав [79, с. 128].

На наш погляд адміністративно-правова складова права власності проявляється в наступному:

- право власності реалізується через певні норми права, чільне місце серед яких займають адміністративно-правові норми; адміністративно-правова норма – це визначене, забезпечене, обов’язкове та санкціоноване правило поведінки учасників адміністративно-правових відносин, що встановлює особливості правового регулювання, упорядковує складові системи державного управління та реалізує основні права та свободи осіб або суспільства, з метою задоволення їх публічних інтересів.

- адміністративні правовідносини щодо права власності виникають в тому числі при наявності публічного інтересу відносно об’єктів права власності;

- в чинному законодавстві України існує низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які містять адміністративно-правові норми, що встановлюють належність майна визначеним суб’єктам, зокрема певним публічним адміністраціям, які відповідно і реалізують право власності в межах власних повноважень;

- правомочності власника можуть реалізовувати органи виконавчої влади, що також обумовлює виникнення адміністративних правовідносин у площині права власності;

- низка положень нормативних актів містять норми щодо адміністративної відповідальності, адміністративно-правового захисту, механізму адміністративно-правового регулювання права власності в цілому, які є основою діяльності органів виконавчої влади та держави загалом;

- норми адміністративного права спрямовані як на охорону права власності, так і на обмеження абсолютного права власності;

- адміністративно-правова складова права власності виражена також і в наявності адміністративних засобів охорони (захисту) права власності, які відображають механізм правового регулювання охорони права власності, з

метою реального гарантування державою правомочностями володіти, користуватися та розпоряджатися власністю кожному суб'єкту.

В цілому, по іншому будуються внутрішні зв'язки при здійсненні адміністративно-правової охорони, що базується на теорії адміністративного права. У адміністративно-правових відносинах невід'ємним суб'єктом є суб'єкт публічної адміністрації, саме на нього покладається охорона права власності, як публічних так і приватних суб'єктів права власності. При цьому невід'ємною складовою адміністративно-правової (адміністративно-процесуальної) охорони права власності є захист порушених прав суб'єктів права від порушень з боку суб'єктів власних повноважень в системі адміністративного судочинства.

Суб'єкти публічної адміністрації здійснюють адміністративно-правову охорону права власності шляхом здійснення примітивної діяльності, в першу чергу шляхом реєстрації і внесення майна у державні реєстри та видачі на нього певних охоронних документів. У повному обсязі це стосується й інтелектуальної власності, коли суб'єкти права інтелектуальної творчості отримують на свої твори (вироби) авторські посвідчення, патенти інші документи офіційного державного охоронного характеру.

При здійсненні адміністративно-правового захисту суб'єкти публічної адміністрації у відповідності до встановленого законом компетенції за заявою суб'єкта права власності, або самостійно коли такі дії прямо прописані у законі, зобов'язані втрутитися, і в залежності від стадії порушення права власності припинити його порушення та/або відновити стан, який існував до порушення та добитися компенсації нанесених збитків і прийняти усі можливі заходи для притягнення винних у порушенні права власності до адміністративної відповідальності чи створити умови для притягнення їх до кримінальної відповідальності.

Таким чином, що сутність адміністративно-правової складової охорони права власності полягає у глибинних внутрішніх чинниках охорони права власності суб'єктами публічної адміністрації, що базується на основі теорії адміністративного права, коли у адміністративно-правових відносинах

невід'ємним суб'єктом є суб'єкт публічної адміністрації на якого покладається охорона права власності шляхом здійснення примітивної адміністративної діяльності (адміністративно-правова охорона) та/або припинення його порушення, відновлення стану, який існував до порушення, компенсації нанесених збитків і притягнення винних за порушення права власності до адміністративної відповідальності (адміністративно-правовий захист).

1.4. Принципи публічного адміністрування охорони права власності

Трансформація галузі адміністративного права в контексті демократичних перетворень у правовій системі країни в цілому як фундаментальної галузі права потребує визначення змісту та значення принципів адміністративного права з врахуванням перспективно необхідного розвитку правового регулювання адміністративних правовідносин з огляду на європейські принципи та стандарти, а саме необхідність дієвого забезпечення демократичних засад у взаємостосунках між органами публічної адміністрації та приватними особами, упровадження адміністративно-процедурних гарантій із метою забезпечення всебічного захисту прав і свобод людини у сфері виконавчої влади. Це приведе до формування оновленої системи принципів адміністративного права України, яка має отримати не тільки доктринальне обґрунтування, але й практичну сумісність із положеннями чинного законодавства України, отже, отримати широке застосування в правотворчій та правозастосовній діяльності [409].

Принципи права стали одними з первинних об'єктивних проявів права від часів його виникнення. Початково вони втілювали морально-етичні та релігійні ідеали людства від часів трансформації додержавного суспільства в державу. Із часом принципи права стали концентровано втілювати уявлення суспільства та його окремих індивідуумів про «право» і «неправо», чинне і бажане право, а з

розмежуванням права на приватне і публічне, національне і міжнародне, матеріальне і процесуальне принципи права стали ідеологічним уособленням сутності суспільних відносин, що виступали предметом зазначених складників права. Так, іще у класичному римському праві була поширеною формула «*principium est porissima pars coniugue rei*» – «принцип є найважливішою часткою всього» [312, с. 146].

Зміст принципів адміністративного права не має сприйматися як декларативно закріплені положення, їх значення в системах законодавства країн Європейського Союзу можна порівняти зі значенням фундаментальних прав людини. Саме на відповідність дотримання вимог принципів адміністративного права перевіряється адміністративна діяльність органів публічної адміністрації, громадянам забезпечується можливість оскарження незаконного адміністративного акта у випадку порушення важливих принципів адміністративної процедури, потерпілим забезпечується реальне відшкодування шкоди, завданої незаконними актами державних службовців або органом публічної адміністрації, тобто слід визнати їх родове значення, імператив дотримання, нормативну фіксацію та впровадження ефективних правових гарантій, спрямованих на забезпечення їх дотримання в діяльності органів публічної адміністрації всіх рівнів, у т. ч. тих суб'єктів, які діють від імені органів публічної адміністрації, незалежно від статусу особи публічного чи приватного права [409].

Принципи права постійно привертають на себе увагу вчених, які займаються проблемами теорії права. Варто згадати, що перші дослідження принципів права з'явилися у другій половині 40-х років ХХ ст. і цей процес триває до сьогодні, а інтерес науковців до цієї проблеми продовжує зростати [463].

Під час визначення поняття «принципів права» можна виділити дві концепції, які сформувались у правовій доктрині.

Згідно з першою концепцією, що побудована на теорії позитивізму, «принципи права» – це ідеї, теоретичні, нормативно-керівні положення того чи

іншого виду людської діяльності, які конкретизуються в змісті правових норм та об'єктивно зумовлені матеріальними умовами існування суспільства. Прихильниками такої ідеї є - Л.С. Явич, А.М. Васильєв, В.М. Ронжин та інші [571; 56; 422].

Відповідно до другої концепції, яка бере початок від ідеї природного права, принципи права розуміють як керівні ідеї, об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставлять до учасників суспільних відносин із метою гармонійного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів та визначають зміст і спрямованість правового регулювання, відображають найважливіші закономірності соціально - економічної формації. Дотримуються такого розуміння принципів права О.Ф. Скакун, П.М. Рабінович, В.А. Козлов, К.Є. Ліванцев, Ю.А. Ведерніков, В.С. Грекул та інші [444; 412; 175; 59].

Якщо ж розглядати питання визначення поняття «принципи права» в контексті індивідуального підходу так, на думку, О. Скакун «принципи права» – це об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставляться до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Іншими словами, це є своєрідна система координат, в рамках якої розвивається право, і одночасно вектор, який визначає напрямок його розвитку. Принципи є підставою права, містяться у його змісті, виступають як орієнтири у формуванні права, відбивають сутність права та основні зв'язки, які реально існують у правовій системі. В принципах зосереджено світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації [444, с. 45].

Теоретик І. Невзоров зазначає, що «принципи права» - це такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності й основи цього типу держави і права, є однопорядкові з сутністю права і становлять його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальною значимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та вдосконалення певного суспільного ладу [297, с. 75].

Професор Ю. Битяк окреслює, що «принципами права» - є вихідні, об'єктивно зумовлені основоположні засади, відповідно до яких формується й функціонує система та зміст галузі права. За межами соціальної активності і практичної діяльності суб'єктів принципи адміністративного права не можуть бути сформовані й закріплені, а тим більше реалізовані [34, с. 64].

М. Марченко пропонує трактувати принципи права як основні ідеї, вихідні положення процесу його формування, розвитку і функціонування; конструкції, на засадах яких встановлюються і функціонують не тільки норми, інститути або галузі, але і вся правова система; 3) принцип права – сфера правосвідомості, правової ідеології і науки; 4) визначення, що будуються на аналізі різниці понять принципів права і правових принципів. Правові принципи – це головні ідеї, які виражають основні вимоги до системи права тієї чи іншої держави [410, с. 143].

Слушно зазначає С. Погребняк, що «принципи права» - це найбільш загальні і стабільні вимоги, визначають характер права та напрями його подальшого розвитку [336, с. 32].

На думку В. Семенова, принципи діяльності прийнято визначати як основоположні начала, що обумовлені тією роллю, яку вони відіграють в існуванні та розвитку права. Практично принципи діяльності визначають самостійність тієї чи іншої роботи, тому вони висловлюють сутність конкретної поведінки. На їх основі відбувається побудова всіх інших норм, інститутів, які не можуть суперечити принципам. Принципи є якісними особливостями, соціально-юридичною спрямованістю тієї чи іншої діяльності [435, с. 23].

На думку В. Сорокіна, «принципи права» із суто юридичної точки зору – не є правилами поведінки, але мають загальнообов'язковий характер. З принципів права можна вивести необхідне, але поки що не закріплене, правило поведінки. Принципи права надають, таким чином, безпосередню регулюючу дію на суспільні відносини, будучи тією правовою базою, на основі якої відбувається формування конкретного правила для вирішення справи [453, с. 72].

Проаналізувавши думки вищезазначених вчених, приходимо до висновку, що все ж «принципи права» - це керівні засади, які не є встановленим правилом поведінки, проте відповідно до яких формується характер і зміст системи та галузі права, а також визначається напрям подальшого розвитку такого права.

Принципи права впливають на весь процес підготовки нормативно-правових актів, їх видання, встановлення гарантій дотримання правових вимог. Вони є основним критерієм для правотворчої, правозастосовної та правоохоронної діяльності державних органів. Від рівня їх дотримання залежить стабільність та ефективність правової системи. Принципи права об'єктивно зумовлені економічним, соціальним, політичним ладом суспільства, що існує в певній країні, соціальною природою держави і права, характером пануючого політичного і державного режиму, основними принципами побудови і функціонування політичної системи певного суспільства [288, с. 64].

Ю. О. Тихоміров зазначає, що, попри всю свою зовнішню декларативність, принципи адміністративного права мають дуже важливе значення. Вони слугують теоретико-пізнавальним фундаментом галузі і своєрідним ціннісним орієнтиром для правотворчості та правозастосування в даній галузі. Досить часто принципи, що закріплені в законі, іншому акті, отримують суворий нормативно-орієнтуючий і системоутворюючий зміст для всіх норм того чи іншого акта, інституту чи підгалузі [522].

А. Пухтецька вказує, що обсяги значень поняття «принципи адміністративного права» зводяться до їх розуміння як:

– системи принципів однієї з фундаментальних галузей права в Україні, що виокремлюється поряд із цивільним і кримінальним правом, що також визнаються фундаментальними галузями права за ознакою окремого предмета та методу правового регулювання;

– орієнтиру та пріоритетних засад правового регулювання у сфері державного управління, що визначають і конкретизують цілепокладання, створюють умови для реалізації прав та свобод людини і громадянина, інших суб'єктів в означеній сфері, взаємопов'язані з гарантіями забезпечення

реалізації означених прав, забезпечені засобами адміністративного примусу, а їх недотримання може бути оскаржене в судовому порядку;

– детермінованих функціями адміністративного права ключових вимог, положень, принципів організації та діяльності публічної адміністрації, що фіксуються в кодексах, законах та інших актах адміністративного законодавства, зокрема містять вимоги до діяльності керівних суб'єктів і керованих об'єктів у сфері організації та діяльності органів виконавчої влади центрального та місцевого рівнів;

– загальних засад визначення правових рамок компетенції органів публічної адміністрації (дискреційні повноваження, перегляд рішень тощо);

– принципів адміністративно-правових інститутів – усталених підсистем принципів адміністративного права, що визначають вимоги до діяльності органів публічної адміністрації;

– засобів забезпечення реалізації законних прав, міжнародних і європейських принципів і стандартів у національній правовій системі – як визначальний чинник розвитку законодавства та його кодифікації, систематизації (у частинах, що не перетинаються з гарантіями реалізації прав, свобод тощо);

– складової правової системи, що визначає аксіологічні засади, забезпечує єдність застосування національними органами, гарантує виконання на території держави;

– різновиду норм адміністративного права; вимог до форм діяльності публічної адміністрації в розрізі ключових функцій публічної адміністрації;

– підстави вступу в адміністративні правовідносини;

– стандарту діяльності посадових осіб апарату держави (державних службовців, політичних діячів) під час розгляду адміністративних справ і прийняття індивідуальних рішень;

– морально-етичних вимог до адміністративної поведінки, що можуть бути закріплені в нормах адміністративного права або в дисциплінарних статутах державної служби [410, с. 75-77] та інші.

Професор В. Галуцько, під принципами адміністративного права визначає основні вихідні, об'єктивно зумовлені засади, на яких базується діяльність суб'єктів адміністративного права, забезпечуються права та свободи людини і громадянина, нормальне функціонування громадянського суспільства та держави [77, с. 47].

О. Єщук виділяє поняття спеціальних принципів адміністративно-правової охорони можна визначити як найбільш загальні об'єктивні вимоги, що ставляться до суб'єктів публічної адміністрації як вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність адміністративного права у сфері адміністративно-правової охорони і впливають з ідей справедливого попередження та ефективного відновлення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси системи адміністративного права на різних рівнях адміністративно-правових режимів [131, с. 85].

Таким чином, принципи адміністративно-правової охорони права власності в Україні – це керівні засади, які не є встановленими правилами поведінки, проте відповідно до яких формується характер і зміст правової охорони права власності, а також визначаються напрями належної та ефективної охорони права власності публічною адміністрацією в межах власних повноважень на різноманітних рівнях адміністративно-правових режимів.

Доцільно буде сказати, що фундаментом усіх реформаційних процесів, які відбуваються у сфері адміністративного права й науки безумовно є принципи адміністративного права [521].

Принципи адміністративного права: формуються з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина і нормального функціонування громадянського суспільства та держави; установлюють керівні засади-настанови, що визначають найважливіші правила, за якими здійснюється та організовується діяльність суб'єктів адміністративного права; характеризуються прогресивністю, засвідчують ідеальні для умов сучасності

основоположні засади поведінки суб'єктів адміністративного права, які є реально досяжними [352].

Варто зазначити, що з погляду О. Єщук, система спеціальних принципів адміністративно-правової охорони формується на основі та за допомогою:

1) моральних принципів (невід'ємні складові загальних засад суспільного й державного життя, є ядром побудови ефективної та результативної адміністративно-правової охорони, репрезентуючи при цьому найсуттєвіші ознаки правильного здійснення попередження і відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб);

2) принципів державного управління (суб'єкти здійснення адміністративно-правової охорони наділені керівними установками та правилами, за якими втілюються в реальність процедурні аспекти організації та здійснення загального управління в аналізованій сфері, а також вирішуються внутрішньоорганізаційні, технічні, правові питання);

3) загальнометодичних принципів публічного адміністрування (формують у системі спеціальних принципів адміністративно-правової охорони орієнтир на закріплення конкретності та стійкості в управлінських відносинах, а також необхідність служіння публічним інтересам);

4) принципів забезпечення правопорядку (є фундаментальними для формування системи спеціальних принципів адміністративно-правової охорони, оскільки мають на меті збалансувати державно-правові процеси та явища шляхом розмежування дозволеного та забороненого в контексті конкретного адміністративно-правового режиму) [131, с. 93].

У правовій системі держави знаходять закріплення принципи різного рівня узагальненості: загальноправові принципи – принципи, характерні для усіх галузей права (верховенство права, невтручання в приватне життя, справедливість, рівність людей перед законом і судом, відповідальність держави перед людиною й суспільством); міжгалузеві – принципи, характерні для кількох галузей права (притаманні, як цивільному, так і кримінальному процесу: принцип гласності судового процесу, доступу до правосуддя,

незалежності суддів); галузеві принципи – принципи, характерні тільки для окремої галузі права (презумпція невинуватості обвинуваченого, публічність, недопустимість примусу до свідчень проти самого себе і своїх близьких родичів та членів сім'ї тощо) [521].

Теоретики права визначили, що систему принципів права становлять загальносоціальні та спеціально-соціальні (юридичні) принципи. Загальносоціальні принципи: верховенство громадянського суспільства наддержавою; верховенство правових законів над політичною та фізичною силою; верховенство прав і свобод людини над правами держави тощо. Спеціально-соціальні (юридичні) принципи: загальноправові принципи: гуманізм, рівність громадян перед законом, демократизм, законність, взаємна відповідальність держави й особи; міжгалузеві принципи (виражають особливості декількох споріднених галузей права): гласність судочинства (для кримінально-процесуального й цивільного процесуального права), принцип змагальності, принцип матеріальної відповідальності (для цивільного, фінансового, трудового права тощо); галузеві принципи (характеризують найбільш суттєві риси конкретної галузі права): принцип диспозитивності (у цивільному праві) і принцип імперативності (у кримінальному праві), принцип презумпції невинуватості (у кримінальному праві) тощо. принципи правових інститутів: рівність усіх форм власності (інститут власності), невідворотність відповідальності (інститут юридичної відповідальності) тощо [59, с. 54].

В. Б. Авер'янов зазначає, що загальні принципи мають фундаментальне значення для всієї галузі адміністративного права. Як правило, вони виявляються і деталізуються в принципах спеціальних, характерних для окремих інститутів адміністративного права: принципах державної служби, принципах адміністративної відповідальності, принципах адміністративного процесу тощо [1, с. 49].

При цьому В. Авер'янов зазначає, що система загально-соціальних принципів формується в межах науки теорії держави і права, філософії, соціології. Підставою ж виокремлення спеціально-галузевих принципів

адміністративного права є, по суті, виконавча діяльність держави [1, с. 50]. Загально-правові принципи закріплені передусім у Конституції України, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах та мають свій прояв як в адміністративно-правових відносинах, так і у відносинах, що регулюються іншими галузями права. Спеціальні, що називають галузевими (в нашому випадку – адміністративно-правові), принципи проявляються та деталізуються у конкретній галузі права – адміністративному праві. До загальних принципів адміністративного права відносять: – принцип законності; – принцип пріоритету прав та свобод людини і громадянина; – принцип рівності громадян перед законом; – принцип демократизму нормотворчості й реалізації права; – принцип взаємної відповідальності держави і людини; – принцип гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між державою і людиною [1, с. 50].

Враховуючи все вищевикладене, принципи адміністративно-правової охорони права власності в Україні варто поділити на загальні (характерні для адміністративного права та для права власності в цілому) та спеціальні (характерні для адміністративно-правової охорони права власності), відповідно до загальних принципів адміністративного права слід віднести: принцип верховенства права та законності; принцип непорушності права власності; принцип рівності суб'єктів права власності перед законом; принцип гуманізму, справедливості та взаємо підтримки у відносинах між суб'єктами публічної адміністрації та суб'єктами права власності; принцип поваги до прав власності кожного суб'єкта.

Варто зазначити, що зміст принципу непорушності права власності полягає в неприпустимості свавільного втручання в це право суб'єктів приватного та публічного права, у тому числі й держави (якій заборонено довільно встановлювати підстави позбавлення права власності та обмеження в його здійсненні, звужувати правомочності власника). Неприпустимість протиправного позбавлення права власності є елементом змісту цього принципу. Цей принцип реалізується, зокрема, шляхом визначення й

дотримання меж допустимого втручання у право власності з боку держави та інших осіб, а також створення й функціонування ефективного механізму правового захисту права власності. Його не можна зводити до «вододілу» між законним і незаконним позбавленням чи обмеженням права власності, адже цей принцип зумовлює право на захист і в разі їх нормативного закріплення. Запровадження підстав позбавлення або обмеження права власності є допустимим у разі виняткової необхідності забезпечення суспільних інтересів за умови врегулювання цих підстав у законі та дотримання справедливого балансу між засобами й метою втручання [16, с. 9].

Далі варто визначитися з спеціальними принципами адміністративно-правової охорони права власності.

В період євроінтеграції просто необхідно враховувати досвід європейських країн. Дослідження принципів європейського адміністративного права включає працю Ю. Шварце «Europäisches Verwaltungsrecht» (Європейське адміністративне право), згідно з якою до принципів європейського адміністративного права віднесено: 1) принцип законності; 2) можливості скасування (або відкликання) незаконного адміністративного акта; 3) принцип недискримінації; 4) юридичної визначеності; 5) права на захист; 6) принцип пропорційності; 7) принцип поваги до фундаментальних прав людини та громадянина; 8) принцип субсидіарності; 9) принцип належного управління; 10) принцип прозорості. До зазначених принципів додано два принципи права ЄС: принцип застосування та принцип прямої дії [5, с. 105–106].

Доцент О. Єщук сформувала новітню модель адміністративно-правової охорони, взявши за основу принципи хорошого врядування Ради Європи, відповідно до якої основними засади новітньої моделі адміністративно-правової охорони є те, що:

– суб'єкти публічної адміністрації, які здійснюють адміністративно-правову охорону, є широкими за своїм статусом: до них відносяться органи державної влади, місцевого самоврядування, відповідні асоціації, які стають легальними шляхом виборів, що проводяться вільно та справедливо відповідно

до міжнародних стандартів і національного законодавства та без будь-яких шахрайств, або призначаються обраними інституціями;

– публічна влада зобов'язана здійснювати адміністративно-правову охорону відповідно до адміністративних процедур, які якнайбільше відповідають потребам громадян. Відновлення порушених права має бути доступним і здійснюватися упродовж розумного строку;

– публічна адміністрація зобов'язана якнайбільш ефективно використовувати наданий їй для відношення порушених прав публічний ресурс;

– суб'єкти публічної влади періодично повинні перевірятися прозоро обраними органами і суспільством;

– рішення щодо відновлення порушених права осіб мають приймаються відкрито і прозоро, крім винятків, чітко прописаних законом: наприклад щодо захисту приватності або забезпечення справедливості процедур закупівель;

– при захисті прав, свобод і законних інтересів осіб публічна адміністрація має беззастережно виконувати рішення суддів, які набрали законної сили;

– посадові особи публічної адміністрації зобов'язані громадське благо ставити вище над індивідуальними інтересами, мають діяти ефективні заходи для запобігання та боротьби з усіма формами корупції, конфлікти інтересів оголошуються своєчасно, і залучені особи повинні утриматися від участі у відповідних рішеннях;

– при здійсненні адміністративно-правової охорони суб'єкти публічної адміністрації зобов'язані постійно підвищувати свою компетентність та практичні навички, інноваційна діяльність у цій сфері стає провідною, і вона орієнтується на вирішення насамперед екологічних, структурних, фінансових, економічних або соціальних проблем майбутніх поколінь;

– при здійсненні адміністративно-правової охорони орган публічна адміністрації має брати участь у заходах щодо міжмуніципальної солідарності, справедливого розподілу тягаря та пільг і зменшення ризиків;

– при здійсненні адміністративно-правової охорони має враховуватися культурне різноманіття;

– посадові особи та органи публічної адміністрації мають нести відповідальність за неефективне забезпечення адміністративно-правової охорони, порушення прав, свобод чи законних інтересів осіб при її здійсненні [131, с. 328-329].

Ю. П. Битяк поділяє принципи адміністративного права на дві групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні принципи зумовлені характеристиками самого права як певного формально-змістовного юридичного явища. Внутрішні принципи детермінуються вимогами, що висуваються до організації та функціонування адміністративного права. При цьому науковець зазначає, що вважає поділ на такі категорії досить умовним, оскільки це є різними аспектами відтворення виконавчої діяльності держави [34, с. 30].

До спеціальних внутрішніх принципів адміністративного права Ю. Битяк відносить такі: – відповідність адміністративного права положенням Конституції України; – верховенство адміністративно-правового закону в системі нормативних актів, які містять адміністративно-правові норми; – наявність власного підґрунтя формування й розвитку; – спеціалізацію; – відповідність адміністративно-правових законів певним положенням міжнародно-правових договорів із питань адміністративного права, учасницею яких є Україна [34, с. 30].

Що стосується принципів адміністративно-правової охорони, то О. Єщук переконана, що основними принципами адміністративно-правової охорони є:

1) принцип законності – в діяльності публічної адміністрації при відновленні порушеного права фізичних і юридичних осіб, при застосуванні заходів адміністративного примусу цей принцип полягає в тому, що посадові особи публічної адміністрації в цій сфері мають діяти виключно у другий спосіб правового регулювання – «заборонено все крім того, що прямо дозволено законом»;

2) принцип публічності – сутність якого в адміністративній діяльності публічної адміністрації при здійсненні адміністративно-правової охорони полягає в тому, що посадові особи публічної адміністрації в цій сфері мають діяти відкрито, постійно звітуючи про ефективність своєї діяльності через ЗМІ, інтернет-ресурс і своєчасне надання відповідей на запити суб'єктів громадянського суспільства;

3) принцип режимності адміністративно-правової охорони при здійсненні такої охорони в спеціальному режимі звичайного стану – полягає в особливостях засад більш дієвого попередження порушених прав громадян і публічного інтересу держави в умовах вузького режимно-правового коридору, що встановлюється нормами адміністративного права;

4) принцип ефективного відновлення публічною адміністрацією порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, який можна визначити як об'єктивні основи функціонування апарату держави, що утримується за рахунок державного бюджету на засадах спрямування адміністративних дій на найповніше відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб;

5) принцип застосування Збройних Сил України й інших військових формувань у здійсненні адміністративно-правової охорони в умовах надзвичайного режиму АТО – сутність цього принципу можна розглядати як об'єктивні засади діяльності спеціальної озброєної публічної адміністрації щодо захисту прав і свобод громадян, забезпечення територіальної цілісності та недоторканності України шляхом протидії й знищення осіб, які належать до російсько-терористичних угруповань [131, с. 93-94].

Таким чином, враховуючи вищевказані позиції, до спеціальних принципів адміністративно-правової охорони права власності слід віднести:

1) принцип рівної міри адміністративно-правової охорони права власності для усіх форм власності та рівних умов адміністративно-правової охорони, означає, що публічне адміністрування щодо охорони права власності здійснюється в однакових умовах для усіх форм власності;

2) принцип відкритості та публічності охорони права власності – право власності охороняється через певне правове регулювання, що включає, зокрема, державну реєстрацію, що забезпечує доступність та відкритість адміністративно-правової охорони права власності, а публічна адміністрація повинна постійно звітувати про свою діяльність в галузі охорони прав власності;

3) принцип належного управління – публічна адміністрація повинна здійснювати свої повноваження таким чином, щоб забезпечити ефективність адміністративно-правової охорони, а держава повинна створити дієвий механізм правового регулювання охорони права власності;

4) принцип обов'язкового відшкодування шкоди за порушення права власності, означає, що адміністративно-правова охорона гарантує відновлення порушених або невизнаних прав, свобод та законних інтересів суб'єктів права власності;

5) принцип взаємодоповнення заходів стимулювання та відповідальності, через заохочення публічною адміністрацією суб'єктів до недопущення порушень прав власності та використання, в разі порушення, заходів адміністративної відповідальності до винних осіб;

б) принцип можливості використання особливих заходів адміністративно-правової охорони в умовах надзвичайного стану і в особливий період, означає, що державний апарат має можливість встановити особливі заходи адміністративно-правової охорони права власності з метою забезпечення національної безпеки і оборони в державі.

Одним з основних складових елементів державної адміністрації, крім таких елементів, як належне матеріальне і процесуальне законодавство, є державна служба. Поведінка державних службовців моделюється після формування принципів адміністративного права як керівних і обов'язкових принципів. Матеріальне і процесуальне законодавство, оформлене всупереч тлу національних конституцій і європейського адміністративного права, забезпечує правову інституційну структуру, у межах якої органи державної

влади та державні службовці повинні поводитися належним чином у державах – членах ЄС [204, с. 200].

Водночас, усі ці елементи, правові механізми в державній сфері європейських співтовариств формують розвинені спільні європейські адміністративні й політичні простори. Мається на увазі те, що гравці в цій сфері повинні прийняти як належне набір принципів, формалізованих у вигляді статутного права та систематизованих у кодексі, але які є обов'язковими з етичної та правової точок зору і які горизонтально перетинають усі параметри державної адміністрації. Такі принципи зветься неформалізованими “*acquis communautaire*”. Даний неформалізований адміністративний “*acquis communautaire*” робить серйозний внесок у зміцнення європейського адміністративного простору і в європеїзацію національних державних адміністрацій та адміністративного права держав – членів ЄС [204, с. 200].

Загальні принципи адміністративного права стимулюють національне законодавство і присутні в реальній поведінці державних службовців, тобто ступінь реалізації неформалізованого “*acquis communautaire*”, є індикативною ознакою, що взаємопов'язана з можливістю окремої держави ефективно приймати і реалізовувати формальний “*acquis communautaire*”. Система державного управління України має орієнтуватися перш за все на трансформацію цих принципів адміністративного права у фактичні державні дії та процеси щодо прийняття рішень. Потрібна актуалізація адміністративних принципів надійності, передбачуваності, підзвітності, прозорості, ефективності та результативності, зумовлених реальним застосуванням “*acquis communautaire*”. Дані принципи не працюватимуть завдяки лише добрим намірам, а мають бути повністю втілені в щоденну діяльність державної служби за допомогою основного законодавства, належних адміністративних інститутів і набору правових цінностей, закладених в основу державної служби [204, с. 200].

Важливою основою розбудови державності є дієвість регіональної політики, спрямованої на оптимізацію територіальної організації управління та утвердження демократизму на місцевому рівні, що забезпечувало б ефективне використання наявного потенціалу території на засадах сталого розвитку. Необхідною умовою для ефективної організації публічної влади на місцях є безумовне дотримання принципів її діяльності та запозичення іноземного досвіду для вдосконалення механізму реалізації влади в Україні. Сучасний стан дотримання й реалізації принципів у діяльності органів публічної адміністрації залишається незадовільним та потребує вдосконалення. Наявність зазначеного кола проблемних питань і зумовлює актуальність обраної теми [70, с. 300].

Суттєвою особливістю принципів публічного адміністрування є закріпленість їх у більшості правових норм. Правове закріплення принципів надає їм більшу конкретність і стійкість в управлінських відносинах. Деякі принципи закріплюються в низці форм: у вигляді політичних і правових норм, традицій та ідеологічних цінностей [551, с. 10].

Отже, принципи здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні є ідеологічними та нормативними основами, що закріплені в нормах національного та міжнародного права, прецедентній практиці, ділових традиціях та звичаях, оскільки на них ґрунтується уся система охорони права власності та визначаються напрямки ефективності такої охорони.

I. Патерило розкриває, що стає очевидним, що на сьогодні серед науковців немає єдиної думки щодо переліку принципів діяльності органів публічної влади в цілому та публічної адміністрації зокрема, а також єдиного підходу щодо їх систематизації. Система названих вище принципів повинна мати дещо інший вигляд. У її змісті доцільним є виділення трьох елементів (підсистем): підсистеми принципів формування органів публічної влади, підсистеми принципів діяльності органів публічної влади та підсистеми принципів діяльності органів публічної адміністрації. Такий підхід,

відповідає як правилам побудови, такі правилам функціонування публічної влади. Так, до принципів формування органів публічної влади слід віднести такі: 1) служіння народу України; 2) верховенства права; 3) децентралізації влади; 4) поєднання діяльності органів публічної влади та громадських інституцій; 5) поєднання публічних і приватних інтересів. До системних принципів діяльності органів публічної влади, доцільно зараховувати такі: 1) верховенства права; 2) юридичної вищості закону; 3) відкритості; 4) пропорційності; 5) підконтрольності. Система принципів діяльності органів публічної адміністрації, або принципів належного врядування, утворюється за рахунок таких: 1) неупередженості; 2) участі в прийнятті рішення; 3) заснованості на законі; 4) можливості скасування (або відкликання незаконного адміністративного акта); 5) прозорості [328, с. 75].

Враховуючи вищевказану позицію, на наш погляд, система принципів здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні є досить широкою та різноплановою, адже поєднує у собі всебічні складові, зокрема, публічне адміністрування як діяльність уповноважених органів, адміністративну охорону як засіб із захисту та відновлення певних прав та право власності як суспільне благо, відповідно до цих складових, система принципів здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні складається з таких підсистем: 1) принципи адміністративно-правової охорони права власності; 2) принципи ефективності публічного адміністрування охорони права власності; 3) принципи діяльності суб'єктів публічного адміністрування при здійсненні охорони права власності.

Принципи адміністративно-правової охорони права власності в Україні варто поділити на загальні (характерні для адміністративного права та для права власності в цілому) та спеціальні (характерні для адміністративно-правової охорони права власності).

Відносно принципів ефективності публічного адміністрування охорони права власності варто зазначити, що їх необхідно розкривати, враховуючи загальноєвропейські засади.

Загальновідомо, що Європейські принципи адміністративного права було визначено в 1988 р. у праці Юргена Шварца “Європейське адміністративне право” (“Europaisches Verwaltungsrecht”). До переліку увійшли: принцип законності, принцип недискримінації, принцип скасовності незаконного адміністративного акта, принцип юридичної визначеності, право на захист, принцип пропорційності, принцип поваги до фундаментальних прав людини та громадянина, принцип субсидіарності, принцип належного управління, принцип прозорості, принцип застосування. На їхній основі сформувався сучасні принципи ЄАП: 1. Принцип законності (англ. the principle of legality), запозичений з французького права. 2. Принцип скасовності (або можливості відкликання) незаконного адміністративного акта (англ. the revocability of unlawful administrative action) ґрунтується на неприпустимості негативного впливу нормативно-правового акта на права громадян. 3. Принцип недискримінації (англ. non-discrimination) означає, що подібні справи не розглядатимуть по-різному, якщо немає об’єктивних підстав для диференціації; 4. Принцип юридичної визначеності (англ. legal certainty) – один з основних принципів європейського адміністративного права, відповідно до якого всі суб’єкти права повинні керуватись у своїх діях правовими приписами. 5. Право на захист (фр. droit de la defence) – цей термін запозичено з французької мови. 6. Принцип пропорційності запозичено з німецької концепції *Verhältnismässigkeit*. 7. Принцип поваги до фундаментальних прав людини та громадянина (англ. respect for fundamental human rights) впливає з положень Європейської конвенції з прав людини та їхнього тлумачення Європейським судом з прав людини. 8. Принцип субсидіарності (англ. subsidiarity) означає, що рішення мають прийматися на найнижчих рівнях і забезпечувати ефективність запропонованих заходів, що веде до деволуції (передачі) владних повноважень всередині ЄС з наднаціонального на національний рівень. 9. Принцип належного управління (англ. good administration) поєднує вимоги щодо використання найкращого досвіду управління та запровадження інституту омбудсмена для розгляду

скарг на неналежне врядування (управління), що мали місце в діяльності установ та організацій ЄС; 10. Принцип прозорості (англ. transparency) розвинувся під впливом скандинавських принципів належного врядування. Був запозичений у середині 90-х рр. XX століття зі вступом до ЄС Швеції та Фінляндії. У європейському праві стосується переважно доступу до офіційних документів; 11. Принцип застосування (англ. applicability): право ЄС безпосередньо діє на тих, кого стосується, не потребуючи інкорпорації або імплементації європейських норм до національного правопорядку [590; 204, с. 204].

О. Оболенський до принципів, що регулюють адміністрування як соціально-політичний процес відносить [551, с. 10-15; 306, с. 20]:

1. Вивчення досвіду державного будівництва передових країн світу. Спираючись лише на національний досвід не можливо вирішити сучасні проблеми державного будівництва. Досвід передових країн світу в галузі організації системи публічного управління - важливе джерело вивчення і збагачення практики керівництва. При цьому обов'язкова адаптація зарубіжних структур, форм і методів управління до своєрідних соціальнополітичних, економічних, і соціокультурних умов у країні. Доцільна ідея критичного осмислення і використання досягнень Заходу з урахуванням особливостей країни;

2. Демократія - політична система, в якій влада здійснюється за погодженням тих, ким управляють. Принцип демократизму полягає в реалізації тими, ким управляють, свого права безпосередньо чи через обрані ними органи брати участь в управлінні державою і суспільством. Для цього їм потрібно: перше - доступ до відповідної інформації; друге - реальну можливість вільно висловлювати свою думку щодо обговорюваних проблем; третє - володіти засобами контролю за діяльністю управляючих на всіх рівнях системи, які забезпечили б виконання влади і функцій управління в межах правил, встановлених за згодою суспільства; четверте - представники суспільства повинні бути захищені державою від будь-яких форм примусу

під час виконання ними громадянських владних функцій. Діяльність управляючого суб'єкта не повинна бути прихована від суспільства. Гласність і відкритість - невід'ємний елемент демократії, політичного життя вільного суспільства;

3. Принцип плюралізму - характерна риса сучасних політичних режимів. Поняття плюралізму означає визнання участі в державному житті різних взаємозалежних і разом з тим автономних соціальних і політичних груп, партій, організацій, інтереси, ідеї яких перебувають у постійному зіставленні, змаганні й конкурентній боротьбі. Плюралізм виключає монополізм у будь-якій його формі. Цей метод обґрунтовує вільну боротьбу думок між учасниками управління при виборі цілей, альтернативних проектів і прийняття управлінських рішень, при визначенні засобів і методів їх здійснення;

4. Законність і визнання суспільством, тобто легітимність структур, правил, форм і методів діяльності публічних організацій і поведінки тих, ким управляють;

5. Демократизм передбачає широкий розвиток суспільного самоуправління - не як противагу публічному адмініструванню, а його доповненню. Будь-який суб'єкт управління не може охопити все багатоманіття суспільних явищ. Об'єктивно оптимальний варіант - поєднання управління із саморегуляцією суспільства, з його самоорганізацією і самодіяльністю, тобто із суспільним самоуправлінням;

6. Системний підхід - фундаментальний принцип організації публічного адміністрування як системи і забезпечення її функціонування та розвитку. В ієрархії виконавчої влади порушення будь-якого ланцюга органів підпорядкування за вертикаллю неминує розвалює систему. Загальна ціль є загальнодержавна ціль, яка відображає національно-державні інтереси;

7. Одним з основних організаційних принципів публічного управління є централізм на демократичній основі. Централізм - втілення єдності держави, її загальних інтересів і цілей; без нього не може бути цілісної

системи публічного управління. Однак централізм несе в собі тенденцію надмірної концентрації владних повноважень і зосередження управління в одному вищому органі. Демократія ж висловлює протилежні групи інтересів, стимулює відцентрові сили, багатополносність центрів управління, не вписується в єдину ієрархічну систему. В децентралізації влади й управління мова повинна йти про механізм делегування владних і управлінських повноважень на підставі розділення центрів влади і прийняття рішень, а також розмежування предметів відання і повноважень між загальнодержавним центром і суб'єктами регіонального рівня.;

8. Принцип єдності галузевого і територіального управління є конкретною вимогою реалізації принципу централізму і демократії. Галузевий підхід як прояв централізму невіддільний від територіального як втілення горизонтальної демократії.

9. Принципи прийняття державних рішень. До них належать принципи: поетапного процесу прийняття рішень; єдність цілей, спрямувань, завдань, методів і засобів управлінської діяльності; необхідність дотримання встановлених норм і єдиних процедур прийняття рішень; поєднання колективного обговорення і прийняття рішення з єдиноначальною відповідальністю керівника тощо [551, с. 10-15; 306, с. 20].

Шура Н. переконана, що головними принципами публічного адміністрування виступають: 1) верховенство права, тобто діяльність органів публічного адміністрування має здійснюватись виключно згідно із законодавчими та нормативними актами; 2) об'єктивність – максимальна безкорисливість у прийнятті адміністративних рішень, зокрема відсутність власних інтересів у різного роду справах; 3) пропорційність, тобто масштаби адміністративних рішень і способи їх реалізації мають відповідати цілям адміністрування; 4) незловживання владою – діяльність суб'єктів публічного адміністрування має здійснюватись тільки у межах, правилах і процедурах, які дозволені і чітко прописані в чинному законодавстві; 5) службова співпраця – надання допомоги різними відомствами під час підготовки

адміністративних рішень; 6) ефективність – економне використання ресурсів під час прийняття рішень з адміністрування, мінімізація витрат на прийняття рішень; 7) субсидіарність – рішення суб'єктів публічного адміністрування мають реалізовуватись на тих рівнях, де їх виконання є найбільш ефективним; 8) «єдине вікно» – підготовка інформації на замовлення громадян, прийом скарг, пропозицій, відповіді на них на одному робочому місці з метою усунення непорозумінь, пов'язаних з бюрократизацією вирішення тих чи інших питань; 9) пріоритет державної політики – політика служить формою узагальнення та вираження інтересів окремих соціальних груп чи суспільства загалом; 10) зворотний зв'язок – забезпечення зворотної взаємодії органів публічного адміністрування із громадянами; 11) демократія – публічне адміністрування та управління здійснюються за згоди тих, ким управляють; 12) системний підхід – організація публічного адміністрування як системи, забезпечення її функціонування та розвитку; 13) централізм на демократичній основі – механізм делегування владних і управлінських повноважень на підставі розділення центрів влади і прийняття рішень; 14) соціальна справедливість – поєднання принципу свободи підприємництва з принципом соціальної допомоги бідним прошаркам населення [568, с. 260-263].

Також варто вказати, що до принципів, що регулюють публічне адміністрування як соціально-культурний процес відносять: 1. Головним принципом організації соціально-ринкових відносин є поєднання принципу свободи підприємництва з принципом соціальної допомоги бідним прошаркам населення. З цієї точки зору одним із найважливіших напрямів діяльності держави є здійснення програм підтримки на потрібному рівні сукупного попиту населення, забезпечення високого рівня зайнятості, обслуговування соціальної сфери, надання спеціальних податкових пільг і гарантій інвесторам тощо. Потрібно зазначити, що до суспільних благ, що надаються державою відносять відносять послуги з національної оборони, органів безпеки, структур із профілактики і ліквідації наслідків надзвичайної

ситуації природно-кліматичного і техногенного характеру. До них долучаються послуги, надані автомагістралями, закладами охорони здоров'я, освіти, культури, які хоча й можуть надаватися за посередництва ринкових механізмів, однак не спроможні повною мірою забезпечити задоволення суспільних потреб в них. До них відносяться товари і послуги, які ринкова система взагалі не має наміру надавати.

2. Соціальна справедливість, забезпечення якої є однією з головних функцій держави, передбачає не лише справедливий розподіл прибутків, але й більш-менш рівномірний розподіл послуг, прав і обов'язків. Саме державне регулювання ринку, обмеження конкуренції межами закону і порядку здатні забезпечити соціальну справедливість і закласти основу більш менш надійної системи соціальної захищеності людей.

3. Висока технологічність кінцевої продукції, як і технологічність виробництва країни в цілому, переважно визначається загальнонаціональним рівнем підготовки спеціалістів усіх без винятку галузей суспільного господарства. Але досягнення цієї мети можливе лише за умови координації підготовки і підвищення кваліфікації робочої сили в масштабах всієї країни, що фактично нездійснено без відповідного державного впливу. Особливо важлива роль держави у формуванні людського капіталу та розвитку новітніх технологій.

4. У демократичній правовій державі, принаймні в теорії, ідеалом є повна свобода і незалежність творчої сфери від держави і державних органів. Але реальність свідчить про зворотне, оскільки держава, особливо в кризових ситуаціях, застосовує комплекс заходів щодо надання фінансової, матеріальної, організаційної підтримки творчій сфері та представників творчої інтелігенції. Більш того, при певних обставинах демократична держава просто зобов'язана вживати відповідні заходи щодо підтримки і сприяння розвитку культури й мистецтва та забезпечувати сприятливі умови для розвитку творчих здібностей особистості.

5. В останні десятиліття на передній план вийшли екологічні проблеми, у вирішенні яких ключову роль має відігравати держава. Ринок і громадянське суспільство, навіть якщо усвідомлюється екологічна небезпека

руйнування довкілля, не спроможні повною мірою впоратися з цією проблемою. Тому завдання держави полягає в тому, щоб разом з економічною системою і громадянським суспільством, іншими державами нести тягар видатків і докладати зусиль до вирішення цієї проблеми. 6. Держава має займатись захистом споживачів на законодавчому і регуляторному рівні. Головні зусилля в цій галузі вона повинна спрямовувати на контроль за безпекою лікарських засобів, продуктів харчування тощо [551, с. 10-15; 306, с. 20].

До загальнометодичних принципів публічного адміністрування О. Ю. Оболенський відносить [551, с. 10-15; 306, с. 20]:

1) Пріоритет державної політики. У цьому контексті поняття політики означає спрямування діяльності держави, визначення принципів, її цілей, завдань, основних форм і методів управлінської діяльності. Політика служить формою узагальнення та вираження інтересів і волі представників окремих соціальних груп чи суспільства в цілому. Розроблений вищими органами влади й управління політичний курс (стратегія) є найважливішим фактором узгодження діяльності суб'єктів управління всіх рівнів. Сформульовані центральними органами держави економічна, соціальна, культурна, науково-технічна й інші види політики служать основою адміністративно-державного управління в усіх його аспектах;

2) Система управління - інформаційна система, її діяльність безпосередньо залежить від того, яка інформація використовується управляючим суб'єктом. Управляти суспільством і державою - значить діяти, володіючи достовірною об'єктивною інформацією. Принцип об'єктивності - один із провідних у системі публічного управління. Дотримуватись цього принципу - значить виходити з реального стану справ, а не з умовних передбачень; постійно аналізувати управлінські дії, приймати рішення на предмет їх відповідності завданням держави, закону і інтересів населення;

3) Принцип економії ентропії. Поняття ентропії в теорії соціального управління позначає міру невизначеності ситуації. Принцип економії

ентропії характеризує умови впорядкування системи. Чим менше вимір ентропії, тим вище впорядкованість суспільної системи;

4) Принцип найменшої дії. Його суть у спроможності відбирати з можливого арсеналу управлінських впливів ті, в результаті яких простежується мінімальний вимір ентропії. Інакше кажучи, перехід об'єкта, що управляється, в планований стан здійснюється з найменшими руйнуваннями. Орієнтація на еволюційний розвиток суспільного життя (виключаються революції і перевороти);

5) Публічне адміністрування - цілеспрямована діяльність. Він також означає раціональне використання часу одного з основних об'єктивних факторів суспільного життя;

6) Публічне адміністрування - не всеохоплююча діяльність. Його сфера обмежена самоорганізацією громадянського суспільства;

7) Принцип зворотного зв'язку - один із головних елементів управлінського суб'єктивно-об'єктивного відношення. Принцип потребує від управляючого суб'єкта постійного контролю за тим, як об'єкт управління реагує на його дії [551, с. 10-15; 306, с. 20].

Професор В. Галуцько вважає, що основними групами принципів належного врядування є: – принцип забезпечення участі в ухваленні рішень і належного реагування; – принцип відкритості і прозорості; – принцип доброчесності й етичної поведінки; – принцип ефективності, компетентності і спроможності; – принцип інноваційності та відкритості до змін; – принцип сталості та довгострокової орієнтованості; – принцип поваги до прав людини та культурної різноманітності; – принцип забезпечення соціальної згуртованості і підзвітності. Для характеристики наведених вище основних груп принципів належного врядування можуть використовуватися додаткові принципи [82, с. 43].

М. Максименюк розкрив, що важливий аспект ефективного публічного адміністрування в управлінні суспільством – досягнення адекватності цих двох підсистем. Для реалізації цілей публічного адміністрування необхідно

дотримання принципу необхідної різноманітності: різноманітність управляючої системи повинна бути не меншою, чим різноманітність системи, якою управляють. Процес публічного адміністрування включає в себе три основних компоненти: 1) управлінська свідомість – мисленнєве здійснення процесу управління; 2) управлінська діяльність, що представляє собою реалізацію цілей і задач соціального управління; 3) результат управлінської діяльності. Для публічного адміністрування необхідно виробляти вміння оцінювати соціальні наслідки передбачуваних управлінських рішень, що є соціальним нервом будь-якого управлінського впливу [255, с. 216]. Крім того, М. Максименюк визначає такі принципи публічного управління, а саме:

1. Принцип самоорганізації описує виникнення нової якості системи по горизонталі, тобто на одному рівні, коли повільні зміни параметрів порядку мегарівня приводять до біфуркації, нестійкості системи на макрорівні і перебудови його структури. Включення у схему мікрорівня дозволяє описати процес зникнення і народження у точці біфуркації макрорівня. У цій точці колективні змінні та параметри порядку макрорівня повертають свої ступені свободи в хаос мікрорівня, розчиняючись у ньому. Потім у безпосередній взаємодії мега- і мікрорівней народжуються нові параметри зумовленого макрорівня. Процес народження параметрів порядку: «управлінські зверхповільні параметри мегарівня» + «короткоживучі змінні мікрорівня» = параметри порядку, структуроутворюючі довгоживучі змінні мезо- (мікро)рівня».
2. Принцип незворотності змін як фактор розвитку і становлення. Виникнення нових параметрів порядку – подія, яка не має зворотного руху, а поєднані у кооперації елементи набувають нової якості, а їх роз'єднання приводить також до нових якісних змін, тобто висхідна (до первинного поєднання) якість незворотна (закон розбіжності Богданова).
3. Принцип універсальності і безперервності самоорганізації виходить з того, що класичне уявлення про облаштування і процес упорядкування світу орієнтоване на те, що все суще упорядковане, а безлади, які виникають, можна подолати і вони є приватними випадками порядку і долаються діями

їх законів. 4. Принцип відносності і самонормування. Даний принцип не є новим, і широко використовується у самих різноманітних наукових доробках. Самонормування приводить до народження відносних величин (параметрів, констант), тобто всі параметри і константи будуть виконувати свої функції тільки у рамках власного (відносного) простору [255, с. 220].

Таким чином, принципи ефективності публічного адміністрування охорони права власності – це ідейні основи, що визначають напрямки здійснення публічного адміністрування як дієвої та оперативно-результативної діяльності, що спрямована як на охорону права власності, так і на створення нових способів захисту права власності, які виникають при розвитку суспільних відносин.

До принципи ефективності публічного адміністрування охорони права власності слід віднести наступні засади:

- принцип легітимності, означає, що суб'єкти публічного адміністрування повинні здійснювати охорону права власності, або ж реалізовувати власні права відповідно до приписів чинного законодавства;

- принцип запозичення, означає, що для підвищення ефективності вітчизняного публічного адміністрування охорони права власності необхідно аналізувати та використовувати ефективний зарубіжний досвід публічного адміністрування;

- принцип спроможності полягає у створенні різноманітних інституцій, які повинні належно здійснювати публічне адміністрування охорони права власності;

- принцип новизни та інноваційності, означає, що ефективність публічного адміністрування прямо залежить від впровадження нових адміністративних інструментів такої охорони.

У сукупності європейських принципів адміністративного права щодо діяльності публічної адміністрації А. Пухтецькою виділено дві основні групи правових принципів – групи принципів, які визначають загальні засади взаємостосунків органів публічної адміністрації з громадянами та іншими

приватними особами (скорочено – матеріальні принципи) (зокрема, таких як: принцип законності, принцип рівності перед законом, принцип відповідності статутним цілям, принцип пропорційності, принцип об'єктивності та безсторонності, принцип захисту довіри до закону та законодавчо захищених прав, принцип відповідальності та ін.); та групи принципів, які визначають загальні засади адміністративних проваджень (скорочено – процедурні принципи), зокрема, таких як принцип доступу до публічних послуг, право бути почутим, право на представництво та допомогу, принцип розумного строку, принцип повідомлення, пояснення причин та визначення засобів захисту прав і апеляцій, принцип виконання адміністративних рішень та ін.) [408, с. 20].

І. Коліушко та В. Тимошук вказують, що існують такі принципи діяльності публічної адміністрації: 1) верховенства права як пріоритету прав та свобод людини і громадянина, гуманізму та справедливості в діяльності публічної адміністрації; 2) законності як діяльності публічної адміністрації відповідно до повноважень і в порядку, визначених законом; 3) відкритості як оприлюднення та доступності для громадян інформації про діяльність та рішення публічної адміністрації, а також надання публічної інформації на вимогу громадян; 4) пропорційності як вимоги щодо обмеження рішень публічної адміністрації метою, якої необхідно досягти, умовами її досягнення, а також обов'язку публічної адміністрації зважати на наслідки своїх рішень, дій та бездіяльності; 5) ефективності як обов'язку публічної адміністрації забезпечувати досягнення необхідних результатів у вирішенні покладених на неї завдань при оптимальному використанні публічних ресурсів; 6) підконтрольності як обов'язкового внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю публічної адміністрації, в тому числі судового; 7) відповідальності як обов'язку публічної адміністрації нести юридичну відповідальність за прийняті рішення, дії та бездіяльність [176, с. 26-27].

Т. Кравцова розкриває, що принципами діяльності публічної адміністрації, які відіграють вагомий роль в її діяльності є: 1) ієрархічність –

підлеглисть по вертикалі; 2) демократизм методів і стилю роботи – відтворює народовладдя в державному управлінні й передбачає встановлення глибоких і постійних взаємозалежностей між суспільством і державою як передумови формування демократичної системи управління, яка б базувалась на демократичних засадах її здійснення в інтересах усіх або переважної більшості громадян; 3) професійна компетентність – функції та завдання публічної адміністрації мають виконувати належним чином професійно підготовлені фахівці; 4) поєднання виборності і призначуваності; 5) плановості – визначення певних конкретних спільних завдань, планів діяльності, виконання яких покладено саме на ці державні органи; 6) науковість, що полягає в необхідності привести систему та механізми взаємодії складових елементів публічної адміністрації у відповідність до рівня розвитку суспільних відносин; 7) взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, населенням; 8) організаційно-правова зв'язаність діяльності державних органів і посадових осіб [207, с. 224].

В. Галай визначає, що діяльність публічної адміністрації спирається на керівні ідеї, які визначають основу для формування й реалізації завдань і функцій у роботі цих органів. Саме тому основними принципами, якими керуються органи публічної адміністрації у своїй діяльності, варто визначити такі: верховенство права, законність, пріоритетність прав людини, відкритість і прозорість, гласність, поєднання державних і місцевих інтересів тощо. Лише налагоджена система роботи органів публічної адміністрації, які дотримуються та виконують керівні засади у своїй діяльності, здатна повною мірою використати потенціал для забезпечення й реалізації прав і свобод людини та громадянина, а також суспільства в цілому. Серед визначених законом принципів діяльності місцевих державних адміністрацій до загальних, які є фундаментальними, належать такі: законність, верховенство права, пріоритетність прав людини, тобто найвища соціальна цінність людини та відповідальність перед державою за свою діяльність, підзвітність і

підконтрольність органам виконавчої влади вищого рівня. До вихідних положень діяльності місцевих державних адміністрацій, окреслених законом, належить і такий загальний принцип, як поєднання державних і місцевих інтересів, який є підпорядкованим основам конституційного ладу [70, с. 305].

С. В. Бурлаков переконаний, що висвітлення діяльності публічної адміністрації базується на засадничих і процедурних принципах. Засадничі принципи висвітлення діяльності публічної адміністрації - це ті принципи, які впливають на весь процес висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації та є для нього основними, базовими (наприклад, законність, привселюдність, рівність перед законом, всебічне й об'єктивне висвітлення). До них належать такі принципи: верховенства права, законності, рівності, об'єктивності, свободи вираження поглядів і переконань, гарантованості права на інформацію або вільного отримання й поширення інформації, максимальної прозорості та відкритості, достовірності та повноти висвітлення, соціальної орієнтації, принцип вичерпного переліку винятків із принципу максимальної відкритості висвітлення діяльності. Такі принципи, поряд з урахуванням особливостей цілей, завдань і функцій, визначають основний зміст і специфіку діяльності щодо висвітлення діяльності публічної адміністрації. Процедурні принципи висвітлення діяльності публічної адміністрації становлять підґрунтя для реалізації спеціальних завдань, що покладені в основу даної сфери (відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією тощо). До таких принципів, на нашу думку, можна віднести наступні: обов'язковості оприлюднення інформації, сприяння прозорості й відкритості в управлінській діяльності, забезпечення процедур, що сприяють доступу до інформації, відкритості засідань органів державної влади та органів місцевого самоврядування для громадськості, всебічного й об'єктивного висвітлення діяльності публічної адміністрації [53, с. 70].

Безпосередньо на практиці принципи набувають конкретного характеру вимог, якими належить керуватися в управлінській діяльності. В.

М. Нагаєв вважає, що сприятливі умови для їх додержання створює систематизація принципів публічного управління, згідно з якою вони розподіляються на декілька видів [295, с. 6-7]:

I. Адміністративно-правові принципи публічного управління: 1) відповідність об'єктивним законам суспільного розвитку; 2) публічність правової регламентації; 3) відповідність інтересам народу; 4) об'єктивність із позицій додержання законів; 5) співвідносність влади та публічного управління; 6) правове регулювання управлінської діяльності.

II. Системно-цільові принципи публічного управління: 1) розмежування повноважень між суб'єктами публічного управління по горизонталі та вертикалі; 2) підпорядкування локальних цілей загальній меті; 3) несуперечність цілей одна одній; 4) взаємодоповнення цілей; 5) послідовність у досягненні всієї сукупності цілей; 6) розподіл цілей за функціями публічного управління;

III. Системно-функціональні принципи публічного управління: 1) закріплення розподілу функцій правовими нормами; 2) сумісність функцій органів публічного управління; 3) диференціація спеціальних (конкретних) функцій; 4) концентрація однакових функцій у відповідних органах; 5) комбінування суміжних функцій в межах одного органу; 6) відповідність фактичної діяльності закріпленим функціям.

IV. Системно-організаційні принципи публічного управління: 1) єдність системи органів державної влади; 2) територіально-галузева організація управління; 3) багатоманітність організаційних зв'язків; 4) відповідність елементів діяльності органів (методів, форм, стадій) їх місцю в ієрархічній структурі; 5) делегування повноважень та відповідальності; 6) поєднання єдиноначальності та колегіальності; 7) лінійно-функціональна (штабна) побудова структури управління.

V. Адаптивні принципи публічного управління: 1) уточнення мети при зміні обставин; 2) відповідність елементів системи визначеній меті; 3) орієнтація на постійне оновлення; 4) встановлення нормативів за елементами системи; 5) урахування темпів розвитку керованих об'єктів при формуванні управлінських рішень; 6) конкретизація управлінської діяльності та особистої відповідальності;

7) посилення соціальної захищеності державних службовців. Пізнання законів та реалізація принципів публічного управління створюють методологічну базу обґрунтування спрямованості та змісту державно-управлінських трансформаційних процесів [295, с. 6-7].

Тобто, до спеціальних принципів публічного адміністрування адміністративно-правової охорони права власності віднесено принципи належного врядування як системи принципів публічного адміністрування ЄС (відкритості та публічності, взаємозалежності та взаємодії, рівноправності, орієнтації на врахування інтересів, дієвості, принцип рівності публічного адміністрування адміністративно-правової охорони усіх форм суб'єктів права власності, відкритості та публічності охорони права власності (як стан не перешкоджання публічній адміністрації, журналістам, представникам громадянського суспільства витребувати і висвітлювати інформацію про стан охорони права власності, більш того проводити заходи у цій сфері на “виду” у громади, самостійно висвітлюючи інформацію про свою адміністративну діяльність), відповідальності за вчинені правопорушення у сфері охорони права власності, коли публічна адміністрація повинна здійснювати свої повноваження таким чином, щоб забезпечити усі ці чесноти в процесі публічного адміністрування.

При цьому, принцип обов'язкового відшкодування шкоди за порушення права власності, означає, що адміністративно-правова охорона гарантує відновлення порушених або невизнаних прав, свобод та законних інтересів суб'єктів права власності. Принцип взаємодоповнення заходів стимулювання та відповідальності, через заохочення публічною адміністрацією суб'єктів до недопущення порушень прав власності та використання, в разі порушення, заходів адміністративної відповідальності до винних осіб. Принцип можливості використання особливих заходів адміністративно-правової охорони в умовах надзвичайного стану і в особливий період, означає, що державний апарат має можливість встановити

особливі заходи адміністративно-правової охорони права власності з метою забезпечення національної безпеки і оборони в державі.

Таким чином, принципи публічного адміністрування охорони права власності в Україні об'єктивно поділяються на загальні (характерні для адміністративного права та для права власності в цілому) та спеціальні (характерні для адміністративно-правової охорони права власності). До загальних принципів адміністративно-правової охорони права власності віднесено специфічні особливості принципу верховенства права та принцип непорушності права власності; принцип рівності суб'єктів права власності перед законом; принцип гуманізму, справедливості та взаємо підтримки у відносинах між суб'єктами публічної адміністрації та суб'єктами права власності; принцип поваги до прав власності кожного суб'єкта.

Висновки до розділу 1

1. Право власності є природним невід'ємним правом людини та її об'єднань, воно знаходиться під охороною держави. В охороні права власності приймають участь усі гілки влади. Законодавча – приймає закони, виконавча влада, виконуючи закони, охороняє її в адміністративний спосіб, а судова – здійснюючи правосуддя. Право власності, в історичному аспекті, має таку ж давню історію, як і держава та право, адже необхідність її захисту були провідною причиною виникнення перших держав.

2. Як феномен сучасного демократичного правового суспільства право власності концептуально знайшло свою правову охорону у Декларації прав людини і громадянина (Франція 1789 р.), яка визначала, що метою всякого політичного суспільства є охорона природних і невід'ємних прав людини. Право власності є непорушним і ніхто не може бути позбавлений свого майна, за винятком його платного вилучення для суспільних потреб на основі закону. Проте, як на рівні держав, так і чисельних приватних маргінальних

осіб, право власності практично усіх суб'єктів права власності грубо і постійно порушувалось. Новою епохою охорони права власності став міжнародний правовий порядок, що був утверджений після Другої світової війни. Так у ст. 41 Загальній декларації прав людини ООН (1948 р.) чітко вказано, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, а право приватної власності є непорушним. Практично можна стверджувати, що на міждержавному рівні майже усі держави суворо дотримувалась цієї норми. Тільки режим іракського диктатора С. Хусейна захоплював державне і приватне майно Кувейту (1990 р.), а режим російського диктатора В. Путіна в анексованій АРК України (2014 р.) також порушив це правило.

3. В Європі прийнятий і ратифікований майже усіма країнами Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1952 р.), ст. 1 якого чітко визначила, що кожна особа має право мирно володіти своїм майном, ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Усі ці найдосконаліші світові міжнародні положення знайшли своє відображення в Конституції України. Згідно з якою, кожний має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної і творчої діяльності. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом, а право приватної власності є непорушним і ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання (статті 13, 41).

4. Юридичне оформлення права власності відбулося в теорії і практиці цивільного права, однак її охорона є комплексним інститутом правознавства, в якому приймають участь норми як цивільного, так і адміністративного права та похідних від них підгалузей права – господарського, фінансового, митного, податкового, інформаційного, поліцейського та ін. Окремим рядком

виділяється захист права власності що здійснюється на основі норм кримінального права.

5. Право власності – це ядро всієї системи суспільних відносин, які виникають виключно між особами, державою з приводу привласнення матеріальних та нематеріальних благ і фактичного встановлення належності її конкретним особам, які можуть робити з цією власністю все, що забажають, відповідно до закону і моральних засад суспільства, а інші особи (які не є власниками) позбавляються такого права. Класично право власності аналізується в об'єктивному і суб'єктивному сенсі. В об'єктивному як правові відносини щодо права власності, які закріплюються відповідними нормами права. Суб'єктивному – як правоможності власника володіти, користуватися та розпоряджатися матеріальним благом, з забезпеченням цього права зі сторони держави, та можливості як його охорони, так і визначених обмежень права в межах закону.

6. Фундаментом методологічного аналізу публічного адміністрування охорони права власності є засади, які впливають із теорії природнього права публічної охорони права власності, квінтесенцією якої є об'єктивно існуюча “вічна” цінність, як однозначне визнання людьми, що охорона (захист) права власності є публічним благом та має забезпечуватися державою. Специфіка засад та способів такого забезпечення різняться не тільки між різними незалежними державами, але також в одній і тій самій державі, але в різний період її існування, прикладом останнього є Україна, як одна із найбільш давніх держав Європи.

7. Витоки методології в контексті публічного адміністрування охорони права власності мають своїм підґрунтям філософські течії в різних аспектах. Першоджерелом філософії релігії є правило-заборона “Не кради!”, однозначне визнання протиправності крадіжок, грабежів і визначення права потерпілих на самооборону від насильницького позбавлення майна. Виявлено і узагальнено, що філософи і правники від античності до початку XX століття виробили певну методологію охорони права власності,

актуальними для нашого часу залишаються наступні засадничі ідеї: приватна власність є природною і недоторканою; без поважного ставлення до охорони права власності не може бути надійного соціального порядку; охорона права власності і права людини є нерозривні; ефективний захист права власності є невід'ємною складовою (основою) забезпечення інших прав і свобод людини і громадянина; невід'ємною функцією будь якої держави є охорона права власності.

8. Розширена конструкція засад методології публічного адміністрування охорони права власності сформована на основі західної теорії, яка характеризується положеннями, що публічна адміністрація в процесі здійснення публічного адміністрування на основі норм адміністративного права має: по-перше, не втручатися у приватні права суб'єктів права приватної власності; по-друге, гарантувати та реально забезпечувати захист від рейдерства та експропріації власності, при цьому конфіскація майна допускається у випадках за тяжкі злочини проти особи; по-третє, контролювати у відповідності до прописаної компетенції заборону використовувати власність на шкоду іншим особам, публічному інтересу держави і суспільства, в порушення екологічних норм.

9. Методологія публічного адміністрування з погляду виконання умов Угоди про асоціації України та ЄС базується на співробітництві у сфері юстиції, щодо свободи і безпеки утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів публічного адміністрування загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. При цьому, охорона права власності базується на безумовній повазі до цього інституту незалежно від форми власності. Пріоритетами визначено судовий захист права власності, захист суб'єктів господарювання від корумпованих чиновників, забезпечення превентивної охорони в наслідок реєстраційних дій та розвиток охорони (захисту) права інтелектуальної власності.

10. Охорона права власності є комплексним інститутом правознавства в якому провідна роль належить цивільному і адміністративному праву. Як

комплексний чинник юридичної науки, що має в основі юридичної природи норми цивільного права, найбільш вагомою складовою охорони права власності є цивільне право. Коли законодавець встановлює норми цивільного права та пропонує усім суб'єктам добровільно поважати право суб'єктів права власності вільно володіти, користуватися, розпоряджатися своїм майном та безперешкодно отримуватися від нього дивіденди у відповідності до закону.

11. У випадку порушення цих правомочностей, суб'єкт права власності знаходить захист порушеного права власності шляхом звернення до вітчизняного суду з цивільним позовом, або іншого, визначеного законодавством, публічного посередника. Таким посередниками може бути вітчизняний третейський суд чи визнані міжнародні арбітражі, наприклад Лондонський міжнародний арбітражний суд. Особливість вітчизняної системи судочинства є те, що у випадках передбачених законодавством суб'єкти господарювання звертаються до господарського суду, який розглядає цивільно-правові спори суб'єктів господарювання. Тим самим, основним способом захисту порушеного права власності у цивільно-правовий спосіб є подання цивільного (господарського) позову до суду. Що стосується цивільно-правової охорони права власності, то тут первинне місце належить добровільному укладенню договорів між суб'єктами права власності, які у більшості випадків підлягають нотаріальному засвідченню.

12. По іншому будуються внутрішні зв'язки при здійсненні адміністративно-правової охорони, що базується на теорії адміністративного права. У адміністративно-правових відносинах невід'ємним суб'єктом є суб'єкт публічної адміністрації, саме на нього покладається охорона права власності, як публічних так і приватних суб'єктів права власності. При цьому невід'ємною складовою адміністративно-правової (адміністративно-процесуальної) охорони права власності є захист порушених прав суб'єктів права від порушень з боку суб'єктів власних повноважень в системі адміністративного судочинства.

13. Суб'єкти публічної адміністрації здійснюють адміністративно-правову охорону права власності шляхом здійснення примітивної діяльності, в першу чергу шляхом реєстрації і внесення майна у державні реєстри та видачі на нього певних охоронних документів. У повному обсязі це стосується й інтелектуальної власності, коли суб'єкти права інтелектуальної творчості отримують на свої твори (вироби) авторські посвідчення, патенти інші документи офіційного державного охоронного характеру.

14. При здійсненні адміністративно-правового захисту суб'єкти публічної адміністрації у відповідності до встановленого законом компетенції за заявою суб'єкта права власності, або самостійно коли такі дії прямо прописані у законі, зобов'язані втрутитися, і в залежності від стадії порушення права власності припинити його порушення та/або відновити стан, який існував до порушення та добитися компенсації нанесених збитків і прийняти усі можливі заходи для притягнення винних у порушенні права власності до адміністративної відповідальності чи створити умови для притягнення їх до кримінальної відповідальності. Окремим рядком в системі адміністративно-правового захисту права власності дисертантка відзначає притягнення винних за порушення права власності до адміністративної відповідальності.

15. До спеціальних принципів публічного адміністрування адміністративно-правової охорони права власності віднесено принципи належного врядування як системи принципів публічного адміністрування ЄС (відкритості та публічності, взаємозалежності та взаємодії, рівноправності, орієнтації на врахування інтересів, дієвості, відповідальності за вчинені правопорушення) у сфері охорони права власності, коли публічна адміністрація повинна здійснювати свої повноваження таким чином, щоб забезпечити усі ці чесноти в процесі публічного адміністрування. А також принцип рівності публічного адміністрування адміністративно-правової охорони усіх форм суб'єктів права власності. Принцип відкритості та публічності охорони права власності, як стан не перешкоджання публічній

адміністрації, журналістам, представникам громадянського суспільства витребувати і висвітлювати інформацію про стан охорони права власності, більш того проводити заходи у цій сфері на “виду” у громади, самостійно висвітлюючи інформацію про свою адміністративну діяльність. Принцип обов’язкового відшкодування шкоди за порушення права власності, означає, що адміністративно-правова охорона гарантує відновлення порушених або невизнаних прав, свобод та законних інтересів суб’єктів права власності. Принцип взаємодоповнення заходів стимулювання та відповідальності, через заохочення публічною адміністрацією суб’єктів до недопущення порушень прав власності та використання, в разі порушення, заходів адміністративної відповідальності до винних осіб. Принцип можливості використання особливих заходів адміністративно-правової охорони в умовах надзвичайного стану і в особливий період, означає, що державний апарат має можливість встановити особливі заходи адміністративно-правової охорони права власності з метою забезпечення національної безпеки і оборони в державі.

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Складові змісту публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Обраний Україною курс в напрямку інтеграції до Європейського Союзу спонукає до необхідності вдосконалення адміністративного законодавства у сфері охорони права власності, який вже існує в економічно розвинених країнах. На сьогоднішній день вітчизняне законодавство, а саме Кодекс України про адміністративні правопорушення не в повній мірі забезпечує захист такої інституції, як право власності [486, с. 156-160].

Реформування політичної системи, що відбувається сьогодні в Україні, здійснення адміністративної реформи на підставі співвідношення інтересів держави та інтересів громадян спонукають адміністративну науку до пошуку ефективних та якісно нових шляхів урегулювання адміністративних відносин. Один зі шляхів – узгодження понятійного апарату, який використовується, та розроблення наукових категорій, які б відбивали реалії сьогодення [466].

В умовах становлення в Україні правової держави та громадянського суспільства проблема публічної охорони майнових й немайнових власності є однією з найбільш актуальних. Слід зауважити, що деякі нові суспільні явища, які безпосередньо зачіпають важливі інтереси широкого загалу осіб у майновій і немайновій сферах, перебувають поза межами державного впливу та правового регулювання. Факт необхідності новітнього створення теорії адміністративно-правової охорони права власності в Україні пояснюється комплексом соціальних, економічних, культурних та правових чинників [264].

Без гарантованої належної охорони в даній сфері, неможлива розвинута незалежна економічна структура держави, тому постає необхідність в виробленні правової теорії щодо адміністративно-правової охорони права власності в Україні [486, с. 156-160].

В сучасних умовах на нашу державу покладається важливий обов'язок щодо проведення ефективних змін та оптимального реформування законодавства у сфері адміністративно-правової охорони права власності. Особливої уваги на цьому шляху заслуговує вдосконалення законодавства щодо попередження, припинення порушень права власності; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення права власності [240, с. 22].

Адміністративно-правова охорона, як предмет дослідження, зумовлювала значний інтерес зі сторони науковців, до числа яких, зокрема, входить С. Алексеев, В. Галуцько, О. Єщук, Л. Кожура, І. Коросташова, М. Легенченко, Ю. Марущак, О. Обущак, Л. Рогач, О. Стукаленко та ін. [486, с. 156-160].

Однак, проблематика, пов'язана з адміністративно-правовою охороною права власності, є багатогранною, причому кожна з проблем може бути предметом окремого фундаментального дослідження, що обумовлює актуальність дослідження адміністративно-правової охорони права власності в Україні [486, с. 156-160].

Матеріальна складова життя людини потребує захисту, адже створена природою (Богом) Людина схильна як до високоморальних, так і протиправних (грішних) дій. Незважаючи на те, що багатотисячолітня духовна заповідь вимагає «не кради» [455, с. 9], крадіжки, шахрайства та інші види майнових правопорушень переслідують людство впродовж усієї його історії, і не існує жодних неутопічних теорій, які б сказали, що такого не буде в майбутньому. На жаль, у цьому немає нічого дивного, ще в ХІХ столітті великий філософ і правник Р. Ієрінг чітко визначив, що треба боротися за право від посягань неправа, і така боротьба буде продовжуватися до того часу, доки буде існувати людство [150]. Логічним з погляду цього є те, що в

Конституції України визначено, що кожен має право володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам і гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі. Власність зобов'язує. Власність не має використовуватися на шкоду людині й суспільству. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом (ст.ст. 13, 41) [194].

У теорії право власності розуміється як право особи на річ, яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі іншої особи, на свій розсуд. Право власності виражає відношення особи до речі. Це означає, що між нею й певною річчю встановлюється ідеальний (юридичний) і безпосередній зв'язок, річ піддається пануванню певної особи, належить їй. Усі інші особи мають утримуватися від порушень цього панування, завдяки чому воно є абсолютним.

Право власності та власність тісно поєднані. Власність – це суспільне відношення, пов'язане з присвоєнням особою засобів і продуктів виробництва. Присвоєння є сутністю права власності.

Юридичним змістом права власності є правоможності щодо володіння, користування й розпорядження майном (ст. 317 ЦК). Право власності в об'єктивному розумінні – це система прав, норм, якими регулюються відносини власності, а в суб'єктивному розумінні – сукупність правоможностей власника щодо володіння, користування й розпорядження. Правом володіння визнається юридично забезпечена можливість фактичного панування над річчю. Право користування – юридично забезпечена можливість власника здобувати від майна, що йому належить, корисні властивості для задоволення своїх особистих і майнових потреб. Право розпорядження – юридично забезпечена можливість визначати долю речі.

Право власності є безстроковим. Розрізняють також право приватної власності фізичних і юридичних осіб (ст. 325 ЦК), право державної власності (ст. 326 ЦК) і право комунальної власності (ст. 327 ЦК) [546; 563].

Незважаючи на те, що інститут права власності у своїй основі має цивільну правову природу, його охорона здійснюється нормами цивільного, кримінального й адміністративного права. Іншими словами, інститут охорони права власності є комплексним інститутом права, який має матеріальну цінність і вимагає правової, зокрема адміністративно-правової, охорони.

З метою дослідження адміністративно-правової охорони права власності необхідно спочатку визначитися безпосередньо із терміном «охорона» та розрізнити його з категорією «захист».

У загальному вигляді під категорією «охороняти» розуміють: оберігати від небезпеки кого, що-небудь, забезпечувати від загрози нападу, замаху і т. ін.; стояти на варті біля кого, чого-небудь; вартувати, стерегти; оберігати від руйнування, знищення, завдання шкоди і т. ін.; захищати від чого-небудь [577, с. 170]. Охорона (англ. – «protection») – являє собою сукупність заходів, спрямованих на забезпечення нормальної реалізації прав, а також на захист прав у випадку їх порушення або оспорювання, процес охорони права власності реалізується через конкретні засоби державного впливу, які існують переважно в правовій формі і можуть проявлятися або через встановлення правових норм, або через їх насамперед позитивне застосування [308, с. 85].

На думку В. Галунька, поняття «охорона» близьке за своїм значенням до поняття «захист», хоча і не тотожне. Вузьке трактування терміна «охорона» включає передбачені законом засоби, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод під час його здійснення, захист інтересів потерпілих від правопорушення, притягнення винних до юридичної відповідальності. Охорону у вузькому сенсі прийнято називати захистом прав [76, с. 70–71].

Крім того, професор В. Галуцько вважає, що захист – це лише одна сторона охорони, її компонент, який характеризується активною протидією порушнику права власності і виявляється у застосуванні примусових заходів попередження (припинення) порушень, відновлення порушених прав та притягнення до юридичної відповідальності [76, с. 68–71].

Вчений І. Борисенко вважає, що у сучасній юридичній літературі існують різні підходи до визначення співвідношення понять «охорона» та «захист» прав: від «вузького», коли під охоронною функцією фактично розуміється здійснення захисту після фактичного порушення права, так і «широкого», коли «правова охорона може охоплювати весь комплекс засобів, що забезпечують реалізацію закріплених правовими нормами суб'єктивних прав як в їх позитивному стані, так і у разі порушення» [43].

А. Мордовець переконаний, що охорона прав свобод, – вважає він, – є стан правомірної реалізації прав і свобод під контролем соціальних інститутів, але без їх втручання. Заходи захисту застосовуються тоді, коли здійснення права свободи важке, але права волі ще не порушені. Якщо права свободи порушені, то їх потрібно не захищати, а відновлювати [291, с. 88].

Рогач Л. наголошує, що поняття «охорона» включає поняття «захист», коли про перше говоримо в широкому розумінні. Коли ж ідеться про вузьке значення, то обсяг поняття адміністративно-правової охорони збігається з обсягом поняття адміністративно-правового захисту. Таким чином, з позиції вченого, адміністративно-правова охорона у широкому розумінні – це позитивний статичний стан адміністративною права, спрямований на попередження правопорушень, усунення перешкод реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права, та динамічний стан адміністративного права, спрямований на захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права у разі порушення, невизнання чи оспорювання з можливістю застосування заходів адміністративного примусу та притягнення винних до адміністративної відповідальності. У вузькому розумінні поняття адміністративно-правової охорони збігається з поняттям адміністративно-

правового захисту і пов'язане з порушенням, невизнанням чи оспорюванням прав, свобод чи законних інтересів, можливістю застосування заходів адміністративного примусу та притягнення винних до адміністративної відповідальності [419, с. 100].

Варто зазначити і про позицію Я. Вавженчука, який в трудовому праві визначав, що поняття «захист» та «охорона» не є чітко визначеними та розмежованими за своїм змістом та сутністю, наявними є розбіжності в самому тлумаченні зазначених понять: одні дослідники російської, української мови вважають, що ці терміни є тотожними і можуть визначатися один через одного; інші – процес захисту включають до складу охорони як один з його складових елементів. Відповідно і в правовій сфері чіткого визначення співвідношення понять «охорона» прав та «захист» на сьогодні не існує. Аналіз багатьох точок зору та чинного законодавства, положень Конституції України, трудового законодавства, а також проекту Трудового кодексу свідчить про те, що охорона – це більш широке за своїм змістом поняття, яке може в деяких випадках включати в себе захист. Чинне трудове законодавство під охороною трудових прав розуміє комплекс заходів і засобів, за допомогою яких установлюються трудові права, визначається порядок їх реалізації, забезпечується їхнє дотримання. Звідси чинне трудове законодавство охорону трудових прав розуміє широко, включаючи до нього і безпосередній захист трудових прав [55, с. 48].

Науковець В. Полухович, визначає, що поняття адміністративно-правового захисту законних прав, свобод та інтересів особи і громадянина являє собою сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на припинення незаконного посягання на права, свободу та інтереси громадян [342, с. 41–46].

Іншої точки зору притримується В. Темченко, який проводячи аналіз цих двох понять, спираючись на положення Конституції України, Загальної декларації прав людини, Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, зважаючи на те, що міжнародно-правові джерела

позначають ці поняття одним словом «protection», він приходить до висновку, що терміни «захист» та «охорона» у нормативному матеріалі вживаються як синоніми чи подібні за значенням поняття стосовно мети, завдань, методів та суб'єктів забезпечення прав і можуть використовуватися в практиці як ідентичні поняття [518, с. 33–36].

У своїх працях Д. Кушерець, що досліджувала дещо суміжну з нами проблематику охорони та захисту майнових прав у сфері договірного права України, зазначає, що охорона відтворює статику договору, є лише засоби контролю та попередження порушень. Захист – це активна фаза, яка виникає після дій сторони, яка порушила умови договору. Тому охорона майнових прав завжди є активною фазою з точки зору інформативності приписів чи застережень у кожному договорі. У цей час категорія захисту майнових прав є пасивною. Набуваючи активності, вона одночасно робить пасивною охоронну функцію договору [227, с. 16].

Як переконаний І. Личенко що охорона і захист співвідносяться як загальне і часткове, під адміністративно-правовим захистом права власності слід розуміти систему правових способів та засобів попередження порушень права власності, припинення посягань на державне, комунальне і приватне майно, застосування до порушників заходів адміністративної відповідальності у встановленому законом порядку та відшкодування заподіяної шкоди [240, с. 26].

На погляд Р. Максимовича, проаналізувавши терміни «захист» і «охорона», потрібно зазначити, що спільним для них є правова природа і конституційний пріоритет, у першу чергу людина і громадянин, а також діяльність держави і її структур, які направлені на забезпечення законності. Головна відмінність полягає у функціональному призначенні, а саме об'єктом захисту є права людини, а охорони – діяльність, яка передбачає охорону закону, тобто захист закону [256, с. 105-106].

Професор С. Алексєєв розкриває поняття «охорона» через охоронні правовідносини: «вони складаються на основі охоронних юридичних норм і

являють собою правовідносини, за допомогою яких здійснюються засоби захисту примусу» [11, с. 268].

Вчений Л. Кожура вважає, що термін «охорона» можна розуміти, як безпосередній правовий захист соціальних інтересів громадян соціальних груп усього суспільства, так і стимулювання таких соціальних дій, які б мали наслідком зміцнення існуючих суспільних відносин та нейтралізація тих соціальних тенденцій, що їм загрожують [173, с. 122].

Поняття правової охорони сформував М. Легеченко, яку пропонує розглядати не тільки як установлення юридичних засобів, спрямованих на реалізацію суб'єктивного права та запобігання його порушенню, але і як правове регулювання правовідносин. Дійсно, норми про захист прав складають лише певну частину охоронних норм, до яких належать запобігання порушенням, і ті, що встановлюють імперативний механізм їх реалізації [235, с. 62].

Вчений О. Никитенко вважав, що правова охорона власності передбачає встановлення законодавцем відповідних правил, що захищають власника майна від осіб, які заважають володіти, користуватися чи розпоряджатися своїм майном або іншими цінностями [301, с. 11].

Таким чином, правова охорона – це сукупність правових норм, за допомогою яких здійснюється регулювання правовідносин щодо захисту охоронюваних законом прав, свобод та законних інтересів осіб, суспільства та держави, а також попередження та запобігання вчиненню правопорушень з використанням заходів примусу в межах закону.

Повністю погоджуємося з думками Т. Гуржія, що викладені в його працях, в які він вкладає такий сенс: сталий інтерес до феномену адміністративно-правової охорони, галузева наука ще не виробила єдиного консенсусного погляду на його природу та зміст [103, с. 293].

Сутність правової охорони в адміністративному порядку висвітлила професор О.І. Харитонова, яка вважає, що в разі порушення вимоги поводитись певним чином, замість регулятивних правовідносин, виникають

охоронні (регулятивні трансформуються в охоронні), підставою до чого є припис норми права та вчинення адміністративного делікту. У такому разі йдеться вже не про реалізацію встановлених адміністративно-правових регулятивних норм, якими були визначені вимоги до поведінки зобов'язального суб'єкта, а про реалізацію положень охоронних адміністративно-правових норм, які передбачають установлення нових прав і обов'язків [537, с. 13].

Досить обґрунтованою є точка зору О. Єщук, яка вважає, що адміністративно-правова охорона – це інститут адміністративного права, що складається з однорідних норм адміністративного права, правовий вплив яких спрямовано на попередження правопорушень (профілактику злочинів) та відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що здійснюються за допомогою адміністративного інструментарію – форм адміністративної діяльності публічної адміністрації, засобів адміністративного примусу та адміністративних процедур [131, с. 2].

Під адміністративно-правовою охороною права власності І. Личенко розуміє систему правових способів та засобів щодо підтримання режиму охорони права власності, забезпечення діяльності учасників адміністративно-охоронних відносин у цій сфері, реалізації правових норм, які скеровані на захист права власності та сприяють відновленню порушених прав власників. Крім того, Діяльність держави у сфері адміністративно-правової охорони права власності спрямована на створення адміністративно-правових норм щодо встановлення загального режиму охорони права власності, визначення адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-охоронних відносин; попередження та припинення порушень права власності; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення права власності та інше [240, с. 22].

При аналізі правової категорії «адміністративно-правова охорона» І. Коросташова дійшла до висновків, що в загальнотеоретичному значенні та в науці адміністративного права цю категорію варто розглядати в чотирьох

аспектах, а саме, як: 1) одну з функцій держави (правоохоронна функція); 2) завдання адміністративного права; 3) функцію адміністративного права; 4) діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також осіб, що надають публічні послуги. У першому випадку адміністративно-правова охорона розглядається як одна з внутрішніх функцій держави (правоохоронна функція), що розкриває її соціальну сутність і призначення в суспільстві, оскільки адміністративне право є дієвим важелем втілення державою в особі уповноважених нею державних органів влади (публічної адміністрації), своєї регулятивної та охоронної ролі. У другому випадку адміністративно-правова охорона розглядається, як одне з основних завдань адміністративного права (як галузі права), щодо здійснення регулювання суспільних відносин управлінського характеру, які складаються у сфері управління й виконуються суб'єктами владних повноважень, внутрішньо-організаційній діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, їхніми органами зовнішніх юридично-владних повноважень з метою реалізації завдань і функцій держави. У третьому – як функція адміністративного права, що полягає у здійсненні правової охорони прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб – учасників адміністративних правовідносин (реалізується шляхом застосування спеціальних охоронних норм, а також діючих в охоронному режимі регулятивних (зобов'язуючих) норм. У четвертому адміністративно-правова охорона – це система впорядкованої адміністративно-правовими нормами діяльності суб'єктів владних повноважень (публічної адміністрації) [200, с. 71-72].

В свою чергу, Р. Денчук зазначила, що адміністративно-правова охорона власності можлива з використанням арсеналу заходів примусу та організаційно-правових заходів щодо відчуження майна, утворення охоронних організацій та розширення застосування технічних засобів адміністративно-правової охорони [110, с. 74].

Сіроштан О. розкриває інститут охорони власності адміністративно-деліктного права як систему взаємопов'язаних правових норм, які в своїй сукупності є компонентом адміністративного права України і належать до регулятивних елементів законодавчо обумовленого забезпечення охорони власності, допускаючи можливість застосування до фізичної або юридичної особи заходів адміністративної відповідальності за вчинення цією особою адміністративних правопорушень, передбачених даними нормами [443, с. 377].

Як вважає Ю. Марущак, адміністративно-правова охорона права власності – це імперативно владна діяльність суб'єктів публічного управління із захисту прав усіх суб'єктів права власності (осіб, які здійснюють управління нею) від протиправних посягань і широкого загалу осіб від майна підвищеної небезпеки, з нормативно прописаною можливістю застосування до порушників режиму власності засобів державного впливу [264].

Таке розуміння адміністративно-правової охорони права власності з позиції типології позитивізму, в умовах панування раціоналізму, який все вираховує, зіставляє, відсікає, має право на наукове життя як ідеальна конструкція. Опираючись на сучасну концепцію природного права, абсолютною цінністю якого є людське життя, слід зазначити, що воно позбавлене однозначної змістової та понятійної визначеності [318, с. 43, 61; 264].

Таким чином, адміністративно-правова охорона – це сукупність адміністративно-правових норм, за допомогою яких публічною адміністрацією здійснюється регулювання адміністративних правовідносин щодо захисту охоронюваних законом прав, свобод та законних інтересів осіб, суспільства та держави, а також попередження та запобігання вчиненню правопорушень з використанням заходів примусу для відновлення таких прав в межах закону.

Наступним завданням дослідження є виведення сутності адміністративно-правової охорони прав власності, що є первинним елементом потребової теорії зазначеного феномену. У цьому випадку варто звернутись до перевірених часом теорій осмислення сутності індивіда – його волі, права та власності у суспільстві. Засновник діалектики та філософії права Ф. Гегель у своїх працях розпочинав роздуми з дослідження «мислення розумного», яке «пізнає в об'єктивному світі самого себе». «Людина розумна в собі, повинна створювати саму себе, вийти за свої межі, разом з тим і досягти занурювання в себе, щоб стати розумною для себе». «У праві предметом є особа, з моральної точки зору – суб'єкт, член сім'ї в цивільному суспільстві – громадянин в загальному... Тут, з точки потреб, предметом є конкретне представництво, яке називається людиною» [87, с. 59, 88]. Як бачимо, особливий наголос у своїх творах мислитель робить на «Людину», яка має волю, обмежену своєю свободою [73, с. 47].

В умовах правової демократичної держави, в якій головною соціальною цінністю є людина, а всі форми власності рівною мірою перебувають під охороною суб'єктів публічного управління, предмет адміністративно-правової охорони майнових і немайнових прав власності формується як система суспільних відносин між суб'єктами публічного управління та власниками майна, особами, які посягають на право власності, громадян, яким може бути заподіяно шкоду майном підвищеної небезпеки, у сфері державного управління, багатогранного захисту прав і свобод громадян у майновій сфері, наданням адміністративних послуг, внутрішньоорганізаційної діяльності органів виконавчої влади, а також застосуванням до порушників режиму власності засобів адміністративного примусу [264].

Функція охорони права власності базується на нормах Конституції України, відповідно до ст. 41 якої, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [194].

У своїх працях В. Галуцько слушно зазначає, що адміністративно-правова охорона забезпечується: по-перше, за допомогою спеціальних охоронних адміністративно-правових норм, що застосовуються після порушення вимоги регулятивної норми поводитись певним чином, – адміністративно-правовий захист; по-друге, на основі безпосередньої реалізації регулятивних адміністративно-правових норм, які спрямовуються на попередження (профілактику) протиправних посягань, у випадках високої імовірності порушення суб'єктивних публічних прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, – адміністративно-правова охорона у вузькому розумінні [77, с. 242-247; 132, с. 346-350].

Адміністративно-правова охорона права власності, як переконаний І. Личенко, включає нормотворчий, правореалізаційний (правозастосовчий) та каральний аспекти. Адміністративно-правовий захист права власності спрямований на реалізацію адміністративно-правових норм щодо попередження, припинення адміністративних правопорушень, відновлення порушених прав (правозастосовчий аспект) та застосування адміністративних стягнень (каральний аспект). Нормотворчість щодо підтримання режиму охорони права власності, забезпечення діяльності учасників адміністративно-охоронних відносин у цій сфері тісно пов'язані зі змістом правозахисної діяльності. Вона охоплюються поняттям адміністративно-правової охорони права власності та за своєю суттю не є правозахисною [240, с. 26].

Трьохаспектний підхід до розкриття сутності адміністративно-правової охорони сформував у своїх працях професор В.В. Галуцько. Перший (адміністративно-правовий захист (адміністративно-правова охорона в найвищому розумінні)) – це динамічні (активні) дії публічної адміністрації, спрямовані на відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, усунення перешкод щодо їх здійснення засобами адміністративного права з можливістю застосування заходів адміністративного примусу та притягнення винних до адміністративної відповідальності [79, с. 105; 132, с. 346-350].

Другий (адміністративно-правова охорона у вузькому розумінні) – це позитивний статичний стан адміністративного права, спрямований на запобігання правопорушенням (профілактику злочинів), усунення перешкод, що здійснюється публічною адміністрацією з метою забезпечення прав свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [79, с. 105; 132, с. 346-350].

Третій (адміністративно-правова охорона в широкому розумінні) – складається з елементів адміністративно-правового захисту й охорони у вузькому розумінні (адміністративно-правова охорона = охорона у вузькому розумінні + захист), іншими словами, із сукупності статичної та динамічної діяльності публічної адміністрації, що здійснюється на основі адміністративно-правових норм [79, с. 105; 132, с. 346-350].

На наш погляд, первинної складовою змісту публічного адміністрування охорони права власності є надання суб'єктами публічної адміністрації приватним особам адміністративних послуг (державна реєстрація майна, видача державних охоронних документів на право власності та ін.).

Вагомою складовою змісту публічного адміністрування охорони прав власності є розпорядча діяльність публічної адміністрації щодо уточнення деталізації законів України до моменту їх правореалізації, в процесі якої наказами компетентних суб'єктів публічної адміністрації затверджуються підзаконні нормативно-правові акти (інструкції, положення, типові функціональні обов'язки посадових осіб тощо).

Вторинним елементом публічного адміністрування охорони права власності виступає імперативно-владна виконавча діяльність суб'єктів публічної адміністрації із застосуванням усіх класичних методів адміністративної діяльності - заходів заохочення, переконання, примусу, контролю та адміністративної відповідальності.

Професор В. Галуцько виділяє наступні способи, які застосовуються для охорони суб'єктів права власності: 1) такі, що забезпечують попередження порушень правового режиму власності; 2) такі, що припиняють протиправні посягання на об'єкти права власності; 3) такі, що створюють умови для притягнення винних до юридичної відповідальності та повернення майна потерпілим; 4) такі, що створюють умови для притягнення винних до адміністративної відповідальності та відшкодування збитків потерпілим. Таким чином, правом на адміністративну охорону власники майна можуть скористатись самостійно, звернувшись до правомочних органів за захистом, або суб'єкти владних повноважень забезпечують її самостійно у випадках, передбачених нормативно-правовими актами. При цьому, активна поведінка суб'єкта права власності завжди є бажаною та повинна заохочуватись владним суб'єктом [79, с. 105].

Коросташова І. вважає, що способами адміністративно-правової охорони є: а) власне адміністративно-правовий (здійснюється суб'єктами владних повноважень, що створені для виконання таких функцій у певних сферах суспільного життя – загальними та спеціальними правоохоронними органами); б) судовий (здійснюється судами). До традиційних форм адміністративно-правової охорони можна віднести: правотворчу, правозастосовну та правоохоронну. Серед новітніх форм можна виділити такі, як: адміністративно-правовий договір та адміністративні послуги [200, с. 72].

Варто зазначити позицію О. Єщук, яка вважає, що зміст адміністративно-правової охорони за методами адміністративної діяльності публічної адміністрації (застосування заходів адміністративного примусу) поділяється на три рівні: перший рівень адміністративно-правової охорони здійснюється публічною адміністрацією в процесі запобігання та попередження правопорушень: адміністративно-попереджувальна охорона або адміністративно-правова охорона в найвужчому розумінні; другий рівень адміністративно-правової охорони здійснюється публічною адміністрацією

під час відновлення порушеного права: адміністративно-правовий захист, або адміністративно-правова охорона у вузькому розумінні; третій рівень – поєднання адміністративно-правової охорони першого і другого рівнів, коли публічна адміністрація комплексно здійснює попередження та відновлення порушеного права: адміністративно-правова охорона в широкому розумінні [131, с. 59].

Із наведених вище теоретичних положень можна зробити висновки, що адміністративно-правова охорона права власності – це:

1) інститут адміністративного права, який складається з однорідних адміністративно-правових норм, спрямованих на попередження правопорушень (профілактику злочинів) та відновлення порушених прав суб'єктів права власності, забезпечення публічного інтересу суспільства (захист осіб від майна підвищеної небезпеки);

2) здійснюється на трьох рівнях – у процесі правотворчості, правореалізації та правоохоронної діяльності;

3) з змістом це позитивний статичний стан адміністративного права, спрямований на попередження правопорушень у майновій сфері, забезпечення умов збереження майна, відновлення й усунення перешкод у здійсненні права власності та активні дії щодо відновлення порушеного права власності, усунення перешкод під час його здійснення засобами адміністративного права та притягнення винних до юридичної відповідальності (адміністративно-правовий захист);

4) досягається оптимальний стан адміністративно-правового механізму – норм адміністративного права, принципів, правовідносин, інструментарію.

З погляду юридичної природи заходів впливу суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини, зміст публічного адміністрування охорони права власності є таким що: 1) відноситься до правотворчої підзаконної діяльності публічної адміністрації; 2) є адміністративно-сервісною діяльністю публічної адміністрації в процесі надання адміністративних послуг, коли суб'єкти публічної адміністрації не можуть

діяти імперативно-владно стосовно приватних осіб, а навпаки є зобов'язальними перед ними; 3) є правореалізаційною діяльністю з охорони права власності на основі реалізації норм адміністративного права; 4) є правоохоронною діяльністю правоохоронних органів щодо захисту права власності із використанням засобів адміністративного примусу і адміністративної відповідальності.

Окремим видом змісту публічного адміністрування захисту права власності є судовий захист суб'єктів права власності в системі адміністративного судочинства, права або законні інтереси осіб, яких порушили суб'єкти владних повноважень та відновлення справедливості шляхом відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що

- правова охорона – це сукупність правових норм, за допомогою яких здійснюється регулювання правовідносин щодо захисту охоронюваних законом прав, свобод та законних інтересів осіб, суспільства та держави, а також попередження та запобігання вчиненню правопорушень з використанням заходів примусу в межах закону;

- адміністративно-правова охорона – це сукупність адміністративно-правових норм, за допомогою яких публічною адміністрацією здійснюється регулювання адміністративних правовідносин щодо захисту охоронюваних законом прав, свобод та законних інтересів осіб, суспільства та держави, а також попередження та запобігання вчиненню правопорушень з використанням заходів примусу для відновлення таких прав в межах закону;

- первинної складовою змісту публічного адміністрування охорони права власності є надання суб'єктами публічної адміністрації приватним особам адміністративних послуг (державна реєстрація майна, видача державних охоронних документів на право власності та ін.). Вагомою складовою змісту публічного адміністрування охорони прав власності є

розпорядча діяльність публічної адміністрації щодо уточнення деталізації законів України до моменту їх правореалізації, в процесі якої наказами компетентних суб'єктів публічної адміністрації затверджуються підзаконні нормативно-правові акти (інструкції, положення, типові функціональні обов'язки посадових осіб тощо). Вторинним елементом публічного адміністрування охорони права власності виступає імперативно-владна виконавча діяльність суб'єктів публічної адміністрації із застосуванням усіх класичних методів адміністративної діяльності - заходів заохочення, переконання, примусу, контролю та адміністративної відповідальності;

- з погляду юридичної природи заходів впливу суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини, зміст публічного адміністрування охорони права власності є таким що: 1) відноситься до правотворчої підзаконної діяльності публічної адміністрації; 2) є адміністративно-сервісною діяльністю публічної адміністрації в процесі надання адміністративних послуг, коли суб'єкти публічної адміністрації не можуть діяти імперативно-владно стосовно приватних осіб, а навпаки є зобов'язальними перед ними; 3) є правореалізаційною діяльністю з охорони права власності на основі реалізації норм адміністративного права; 4) є правоохоронною діяльністю правоохоронних органів щодо захисту права власності із використанням засобів адміністративного примусу і адміністративної відповідальності;

- окремим видом змісту публічного адміністрування захисту права власності є судовий захист суб'єктів права власності в системі адміністративного судочинства, права або законні інтереси яких порушили суб'єкти владних повноважень та відновлення справедливості шляхом відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

Отже, змістом публічного адміністрування охорони права власності є адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації та суду, яка

здійснюється в процесі: 1) правотворчої підзаконної діяльності публічної адміністрації щодо видання нормативно-правових актів, які уточнюють та деталізують закони до моменту їх правозастосування; 2) адміністративно-сервісної діяльності публічної адміністрації в процесі надання адміністративних послуг (державна реєстрація майна, видача державних охоронних документів на право власності та ін.); 3) правореалізаційної (виконавчої) діяльності з охорони права власності на основі виконання норм адміністративного права; 4) правоохоронної діяльності щодо захисту права власності із використанням засобів адміністративного примусу і адміністративної відповідальності; 5) судового захисту суб'єктів права власності в системі адміністративного судочинства; 6) відновлення справедливості та відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

2.2. Поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Забезпечення прав людини і громадянина є метою існування, основним завданням та місією суб'єктів публічної адміністрації всіх без винятку демократичних правових держав. Серед прав людини і громадянина окремим комплексним родовим об'єктом виділяється право власності. У стародавній період права захист права власності стояв на першому щаблі цінностей [333]. В умовах сьогодення найвищою цінністю є життя, здоров'я, честь і гідність людини і громадянина [194], проте й охорона права власності залишається провідним чинником адміністративної діяльності публічної адміністрації зокрема та будь-якої держави загалом. Декларація прав людини і громадянина (1789), що ознаменувала нову демократичну еру в історії людства, визначила: «Метою кожного політичного об'єднання є збереження

природних і невід’ємних прав людини. Такими є свобода, власність (виділено нами. – О.С.), безпека і спротив пригнобленню» [106].

На сьогодні реформування вітчизняної адміністративної системи супроводжується складними та суперечливими процесами в галузі публічного управління. Непослідовність у процесі досягнення поставлених завдань при побудові ефективної концепції суспільного розвитку негативно позначається на функціонуванні системи публічного адміністрування, що не дозволяє дієво долати кризові тенденції в житті соціуму. Для подолання окреслених проблем в системі функціонування державних органів важливе значення має дослідження адміністративного аспекту публічного адміністрування, оскільки жодна управлінська система, жоден державно-владний режим не можуть оптимально функціонувати без встановлення сутності та значення зазначеного аспекту [331, с. 68].

Сучасне українське суспільство переживає період динамічного позитивного розвитку, формування повноцінної за своєю сутністю правової держави, в якій права і свободи громадян мають не тільки беззаперечно визнаватися, але й ефективно забезпечуватися. На цьому шляху виникає багато як внутрішніх, так і зовнішніх проблем. Російсько-терористична агресія та євроскептицизм у багатьох країнах ЄС затиснули в лещата зі Сходу та Заходу українську державу. Популізм і корупція всередині країни є провідним соціально-економічним гальмом, що заважає українцям ставати успішними. Однак не помічати успіхів у демократичному правовому розвитку нашого суспільства неможливо. Ті процеси, які у країнах Західної Європи відбувалися століттями, Україні доводиться здійснити за кілька десятиріч, що за історичними мірками існування держави є миттю. Так, Іспанія до демократії йшла майже двісті років, переживши п’ять революцій, криваву довготривалу громадянську війну та десятиріччя диктатури [88; 547].

На відміну від країн Західної Європи, Україна переходить на стандарти демократії та верховенства права набагато швидше. Неможливо не помічати успіхів у цій сфері: збереження української держави в надзвичайно складній

зовнішній та внутрішній ситуації; завершення підписання й повна ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС; успішне завершення реалізації Плану дій щодо лібералізації візового режиму і, як результат, уведення безвізового режиму для українців, які подорожують до країн Шенгенської зони з короткостроковими візитами; успішне впровадження надання доступних і якісних адміністративних послуг та ін.

Проте й невіршених проблем залишається багато, і як засвідчують результати соціологічних досліджень, загальна довіра громадян до державного апарату складає дещо більше 11% [458]. Це сталося через різні причини: високі сподівання після Революції Гідності на органи державної влади, що ті без напруженої праці громадян забезпечать високі стандарти життя та подолають політичні суперечності всередині демократичної прозахідної коаліції, через які більшість реформ провалені. Як результат, існує такий стан, що охорона права власності в Україні здійснюється на неналежному рівні, а новітній сучасний продукт створюється вітчизняним бізнесом значно нижче за потенційні можливості. Рейдерство, крадіжки, грабежі, шахрайство з фінансовими ресурсами, нерегульованість питань функціонування криптовалют стали масовими явищами та тривожними чинниками, що не дозволяють українському народу гідно працювати й заробляти [547].

Основою захисту права власності завжди було цивільне право. Тобто держава (парламент) устанавлює закони, а власники самостійно їх дотримуються в силу своєї правової культури. Якщо ж цього не відбувається, власники звертаються до суду з цивільним позовом. Однак в умовах постійного укладення суспільних відносин, недостатньої правової культури громадян такі прості й демократичні механізми не завжди діють. Тому і доводиться публічній адміністрації ставати посередниками в цій сфері – захищати права власності одних осіб від інших. Тим самим публічна адміністрація зобов'язана в силу об'єктивної потреби здійснювати публічне адміністрування охорони права власності.

Таким чином, незадоволеність громадян діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, неналежний захист права власності, постійне ускладнення суспільних відносин, неналежний рівень правової культури громадян щодо поваги до чужої власності й зумовлюють актуальність дослідження.

На проблему поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні звертали свою увагу вчені В. Галуцько, Р. Денчук, П. Діхтієвський, О. Єщук, Д. Журавьов, Р. Ієрінг, О. Кузьменко, Р. Мельник, С. Стеценко, Я. Шевченко, Є. Юркова та ін. Проте безпосередньо аналізована нами проблематика не була предметом їх аналізу, свої наукові зусилля вони зосереджували на більш загальних спеціальних чи суміжних викликах [505, с. 89].

Як відносно відособлена в системі суспільних відносин правова матерія, яка регулюється нормами адміністративного права, публічне адміністрування охорони права власності характеризується, як 1) юридична правова категорія, 2) складова комплексного правового інституту правознавства; 3) як інструментарій адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері охорони права власності.

Дуже часто у науковій літературі по різному трактують поняття «публічне адміністрування» призводить до неправильного розуміння чинників його формування та розвитку [436, с. 385]. Публічну сферу слід аналізувати як політичне явище, що являється правовим феноменом. В англійській мові відсутня різниця між словами «державний» і «суспільний», обидва ці слова виражені терміном - «public». Це є показовим, тому що держава – це не тільки чиновники і політики, держава і влада – це суспільство, яке впливає на процеси, які відбуваються у країні. Школа публічної політики ставить своєю метою удосконалення того, що називається «policy», а не «politics». «Public policy» передбачає узгодження суспільних інтересів, а не боротьбу чи конкуренцію і цим вона принципово відрізняється від партійної політики. «Public policy» передбачає сумісну роботу представників уряду, місцевих влад, суспільних організацій, незалежних

дослідників, експертів тощо, а не протиставлення їх один одному. «Public policy» здійснюється за рахунок розгортання процесу аналізу державної політики як єдності економічної, соціальної і політичної сфер, направлених на вирішення суспільно-значущих проблем [68, с. 254; 255, с. 206].

Термін «публічне управління» (англ. public management) вперше використав англійський державний службовець Десмонд Кілінг у 1972 р. «Публічне управління – це пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики» [592, с. 15]. Поняття «публічний» походить від латинського слова publicus – суспільний, народний, громадський. Мовознавець-лексиколог та перекладач Юліан Кобилянський у своєму латинськоукраїнському словнику слово publicus перекладає як «людовий, народний, громадський, державний» [165].

А. Мельник та О. Оболенський – одні з перших вітчизняних науковців, що виокремлюють поняття «публічне управління». Вченими розкрито, що публічне управління зорієнтоване на реалізацію публічних (загальних) інтересів і включає такі складові, як державне управління (суб'єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб'єктом є громадські інституції). Як елементи публічного управління державне і громадське управління взаємодіють, взаємодоповнюють одне одного, виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу з метою посилення його дієвості. У системі публічного управління визначальну роль відіграє державне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. Водночас в умовах розгортання демократичних перетворень зростає активність і громадських структур в управлінні не тільки громадськими, а й державними справами, у розв'язанні суспільних проблем [305, с. 303]. Крім того, О. Оболенський вважає, що публічне управління – це здійснення сукупності раціональних (тобто запрограмованих і виокремлених за певними ціннісними ознаками і можливих із урахуванням стану зовнішнього середовища) впливів на функціонування та розвиток колективу людей на основі програми управління та інформації про поведінку і стан

об'єкта управління, спрямованих на підтримку, поліпшення та розвиток об'єкта управління для досягнення наперед визначеної сукупності завдань [304, с. 11]. Н. Обушна переконана, що публічне управління як об'єкт наукового пізнання є складним та багатоплановим утворенням, основою якого є концепція, що впливає із тісного взаємозв'язку політики і права, управління й влади, політичної системи та суспільства загалом, а також взаємодії суспільства з різними елементами соціальної системи [307, с. 63].

М. Тернушак наголошує, що співвідношення категорій «публічне адміністрування відносно «публічного управління» відповідатиме принципу «від загального до особливого (спеціального)», де публічне адміністрування – загальне поняття, а публічне управління – спеціальне [520, с. 89-90].

Відносно терміну «адміністрування» (від латин. *administro* – керую), то воно трактується як керівництво, управління, завідування. У негативному значенні – керівництво, основане на примусових методах управління, нав'язуванні волі вищих посадових осіб нижчим, виданні наказів на здійснення певних робіт без логічного обґрунтування, на підставі суб'єктивних рішень [447].

З філософських аспектів, ефективність концепції публічного адміністрування залежить від: 1) доцільності і реальності поставлених задач для досягнення публічних цілей, їх відповідності матеріальним і соціальним можливостям держави; 2) обґрунтованості зв'язку цілей політики і засобів їх досягнення, постільки останні пов'язані з моральними уявленнями суспільства; 3) рівня компетентності посадових осіб, які сполучають в своїй діяльності знання наукової політики з великим практичним досвідом, їх раціонального використання «на всіх поверхах влади»; 4) своєчасного проведення оцінок проектів великих політичних рішень колективами незалежних експертів, а також методами імітаційного моделювання, що направлення на пониження ризику. Найважливішими факторами, які визначають життєдіяльність і ефективність публічного адміністрування, є його відповідність об'єктивним потребам розвитку матеріального і

духовного життя суспільства, правильне врахування економічних і соціальних можливостей держави, її етнічних особливостей, національного менталітету. На рівні самовизначення регіону синергетика конститує себе як концепція неурівноваженої динаміки чи теорія самоорганізації нелінійного динамічного поля, в основі якого матриця бачення об'єкта в якості складного цілого. Є надія вбачати в публічному адмініструванні явища самоорганізації регіону, яка сприяє мінімізації ентропії і тенденції розвитку соціально-економічної системи до урівноваженого стану. На всіх рівнях структурної організації неурівноваженість виступає умовою і джерелом виникнення «порядку із хаосу» [548, с. 47; 255, с. 208].

У словнику Ю. Ковбасюка, В. Трощинського та Ю. Сурміна публічне адміністрування визначене як «теорія та практика державного управління, яка характеризується реалізацією адміністративних процедур шляхом публічної діяльності, застосування інструментів демократичного врядування, упорядкування суспільної діяльності та надання адміністративних послуг як засобу реалізації прав та свобод громадян», а також зазначено, що в Україні воно набуло офіційного визнання як освітня спеціальність [170, с. 605].

У теорії адміністративного права публічне адміністрування розглядається як форма реалізації публічної влади та характеризується зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади; адміністративною діяльністю публічної адміністрації; здійснюється з метою задоволення публічного інтересу; негативним відмежуванням від законодавчої діяльності; здійсненням правосуддя; політичною діяльністю виконавчої влади; діяльністю, спрямованою на задоволення приватних інтересів [82, с. 18-21].

На думку О. Амосова та Н. Гавкалової, публічне адміністрування – це «сукупність безпосередньої взаємодії громадян, державного та неурядового секторів; це планування, управління загальними справами міста чи регіону; це відносини, які охоплюють офіційні інституції, неформальні домовленості й пов'язані із синтезованим (людським, інтелектуальним, соціальним)

капіталом громадян, а тому є невіддільними від архетипів демократії» [13, с. 8].

М. Максименюк переконаний, що публічне адміністрування представляє собою складний процес взаємодії двох сторін: тієї, хто управляє; і тієї, ким управляють, в яких важливу роль відіграють зворотні зв'язки. Публічне адміністрування може бути представлено як сукупність двох складових підсистем. Традиційна підсистема публічного адміністрування виходить із пріоритету прямих зв'язків, в якій мало уваги зверталось на взаємозв'язок цих двох підсистем, тобто процес управління розглядався як односторонній процес, як жорстко управляючий вплив. Проте суспільство – це складна соціальна система, що володіє внутрішнім механізмом саморегулювання і саморозвитку. Сучасна парадигма публічного адміністрування заключається в розгляді процесу управління як суб'єкт – суб'єктного відношення, що передбачає взаємодію двох підсистем - тієї, хто управляє, і тієї, ким управляють, аналіз цих підсистем як відкритих систем, кожна із яких здатна адекватно реагувати на імпульси одна одної. В результаті публічне адміністрування набуває характеру співуправління; управління зверх складними системами, що являють собою вплив на їх власний механізм саморегуляції і самоуправління з метою його оптимізації [255, с. 215]. М. Тернушак наголошує, що публічне управління в загальному значенні – внутрішньо організаційна діяльність публічних суб'єктів, а деталізовано: процеси, пов'язані із вступом, проходженням та звільненням із публічної служби; виконання завдань і функцій органу, де особа працює, визначених штатним розписом посадових повноважень, а також завдань, доручень, вказівок безпосереднього та вищого керівництва; організаційно-правове забезпечення функціонування публічного органу (нормативне, кадрове, фінансове, матеріально-технічне) [520, с. 89-90].

На думку Н. Шура, публічне адміністрування є процесом реалізації владних функцій органами державної влади та місцевого самоврядування, який забезпечує ефективну взаємодію останніх із представниками

громадянського суспільства та створює умови для функціонування влади як публічної категорії [568, с. 262].

Визначаючи адміністративний аспект публічного адміністрування В. Пилипишин, звертає увагу на те, що: по-перше, публічне адміністрування – це систематично здійснювана діяльність органів державної влади, спрямована на упорядкування суспільних відносин з метою попередження небезпечних явищ, забезпечення стабільного стану і розвиток суспільних процесів в інтересах оптимального функціонування та розвитку суспільства та держави; по-друге, цілі та функції публічного адміністрування адекватні окремим цілям, завданням і функціям держави, сформованим управлінською системою з урахуванням соціально-економічного стану держави; по-третє, цілі публічного адміністрування реалізуються механізмом держави; по-четверте, органи державної влади як суб'єкти публічного адміністрування діють у межах компетенції, визначеної для них у відповідних нормативних актах [331, с. 70-71]. Ю. Рогачов у своїх працях також зазначає, що публічне адміністрування в широкому розумінні – це сукупність різноманітних видів діяльності всіх органів держави та органів місцевого самоврядування, тобто це всі форми реалізації державної та самоврядної влади загалом. Інакше кажучи, публічне адміністрування характеризує всю діяльність держави (в широкому розумінні) за організуючим впливом з боку спеціальних суб'єктів права на суспільні відносини. Публічне адміністрування у вузькому розумінні відображає відносно самостійний вид діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, яку здійснює певна частина відповідних суб'єктів [420, с. 151].

З позиції І. Рибчича, публічне адміністрування є підсистемою складної соціальної системи, складовою суспільства, «чиє функціонування та розвиток перебувають під впливом всіх інших сфер суспільної життєдіяльності» [415, с. 406]. К. Бугайчук досить обґрунтовано вважає, що публічне адміністрування – це регламентована законами й іншими нормативно-правовими актами системна організуюча, владно-розпорядча діяльність

органів державної влади та місцевого самоврядування, яка спрямована на впорядкування їх організаційної структури, планування, підготовку, розробку та реалізацію управлінських рішень, організацію діяльності апарату управління, здійснення документального, інформаційного, кадрового, психологічного забезпечення їх повсякденної діяльності з метою досягнення суспільно корисних цілей і самої мети створення та діяльності відповідного суб'єкта адміністрування [48, с. 43-44]. І. П. Яковлева визначила, що публічне адміністрування має сприйматися в обсязі всіх регульованих адміністративним правом, суспільних відносин, не обмежуючись управлінням, адже теоретичне опрацювання саме неуправлінських сфер (першочергово, сприяючого урядування) стало приводом до утвердження поняття «публічне адміністрування». При цьому, його слід доповнити позитивними властивостями, виведеними у межах інших позицій: якісної специфіки, констатованої у межах бачень про ототожнення об'ємної сторони адміністрування та управління; процедурності; професійності та правореалізаційної направленості, на яких наголошується в інструментальних трактуваннях адміністрування [574, с. 121].

Т. Б. Семенчук публічне адміністрування розкриває як механізм, який з одного боку забезпечує надання суспільству послуг щодо законодавства, з іншого боку - реалізацію обраного типу політики, яку втілюють державні службовці, яким було делеговано повноваження під час волевиявлення народу на виборах, як в межах країни, так і закордоном, у всіх напрямках її прояву [436, с. 390]. О. Волков розглядає публічне адміністрування з точки зору адміністративно-правових відносин, тобто як діяльність виконавчо-розпорядчого типу щодо забезпечення реалізації та захисту суб'єктивних публічних прав приватних осіб, а також з вироблення і реалізації державної політики, нормативно-правового регулювання з надання публічних послуг з управління державним майном і здійснення правозастосовних функцій, зокрема контролю та нагляду [65, с. 507–508].

Л. Любохинець та А. Мейш зазначають, що предметом публічного адміністрування є процес досягнення національних цілей та інтересів шляхом організації діяльності суб'єктів публічної сфери, у тому числі законодавчих, виконавчих і судових органів та органів місцевого самоврядування. В умовах зміни поняття «правова держава» та поступового зникнення жорстких меж між державою та суспільством, на публічне адміністрування дедалі більшою мірою припадає завдання оформлення суспільних та державних процесів [249].

І. Дашко визначає, що публічне адміністрування – це залучення всіх зацікавлених громадян до процесів, що відбуваються на рівні міста, району, регіону чи країни з метою використання їх права, здібностей та можливостей здійснювати народну владу, самостійно ухвалювати рішення та реалізовувати функції публічного адміністратора, тобто соціального контролера, що має здатність до самоорганізації. Публічне адміністрування у широкому сенсі пов'язане з функціонуванням усіх гілок влади, а саме законодавчої, виконавчої та судової, а отже, з архетипами демократії, при цьому публічне адміністрування – це модифікація класичного менеджменту в різних сферах життєдіяльності всього суспільства, тобто планування, організації та мотивації з акцентом на контролі за формуванням та використанням ресурсів, що має за мету їх ефективне використання органами влади (зокрема, регіональними та місцевими), бізнесом, громадянами (всі зацікавлені сторони) і за процесом надання публічних послуг [105, с. 103].

Усе різноманіття підходів до цього поняття дозволяє К. Бугайчуку узагальнити його такими концепціями: 1) публічне адміністрування є способом (методом) управління, центральне місце в якому займають питання опису дій для досягнення органами управління певної мети; 2) публічне адміністрування – це діяльність відповідних суб'єктів щодо реалізації норм права та надання адміністративних послуг; 3) публічне адміністрування спрямовано на реалізацію законних прав та свобод людини і громадянина, задоволення публічного інтересу, виконання нормативно-правових актів, що

видаються органами державної влади і місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права в державі [49, с. 164-165].

Отже, публічне адміністрування охорони права власності в Україні, як юридична наукова категорія – це адміністративна діяльність публічної адміністрації та суду, що здійснюється в процесі розпорядчої, адміністративно-сервісної, виконавчої і правоохоронної діяльності публічної адміністрації та судового захисту в системі адміністративного судочинства з метою забезпечення суб'єктам права власності безперешкодно володіти, користуватися, розпоряджатися своїм майном, отримувати від нього експлуатації дивіденди та відновлення справедливості шляхом відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові адміністративні проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

Варто також зазначити, що попри частовживаність дефініція «публічна адміністрація» у вітчизняному законодавстві не використовується. Тому, з огляду на відсутність єдиного підходу до визначення терміну «публічна адміністрація», його базисний характер у адміністративному праві з'ясування смислового навантаження цього правового феномену з логіко-методологічної точки зору нині набуває ключового значення [156, с. 29].

У широкому розумінні адміністрація (від лат. управління, керівництво) – це вся діяльність держави у сфері управління суспільством. Адміністративна влада має об'єктивну природу: адміністрація насамперед підпорядкована закону і підзвітна представницьким органам, видані адміністрацією акти управління розвивають, уточнюють, деталізують, визначають особливості застосування чинного законодавства у конкретних обставинах [20, с. 49; 185, с. 50].

С. О. Мосьондз, спираючись на наукові погляди професора В. Колпакова, переконаний, що публічна адміністрація як правова категорія має два виміри: функціональний та організаційно-структурний. За функціонального підходу – це діяльність відповідних структурних утворень з

виконання функцій, спрямованих на реалізацію публічного інтересу. Таким інтересом в українському праві визнається інтерес соціальної спільності, що легалізований і задоволений державою. Тож, наприклад, виконання публічною адміністрацією правоохоронної функції означає системну діяльність усіх структурних утворень, які мають таку функцію. За організаційно-структурного підходу публічна адміністрація – це сукупність органів, які утворюються для здійснення публічної влади. В українському праві публічною владою визнається: а) влада народу як безпосереднє народовладдя; б) державна влада – законодавча, виконавча, судова; в) місцеве самоврядування. Публічну владу в Україні здійснюють як органи державної влади, так і органи місцевого самоврядування [292, с. 55; 181, с. 31].

Ю. Делія публічну адміністрацію детермінує як новий суб'єкт локального управління: система територіальних утворень виконавчих органів державної виконавчої влади на місцях і відповідних органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, обраних громадами, наділених правом самостійно або через утворювані ними органи вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції, законів України [107, с. 6]. Слід зазначити, що, наприклад, В. Б. Авер'янов, І. Коліушко, В. П. Тимощук під терміном «публічна адміністрація» пропонують розуміти сукупність органів виконавчої влади та органів виконавчого самоврядування, підпорядкованих політичній владі, які забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції [7; 177].

Т. Кравцова розкрила, що під категорією «публічна адміністрація» слід розуміти систему органів державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями, які діють з метою забезпечення як інтересів держави, так і інтересів суспільства в цілому, а також сукупність цих адміністративно-управлінських дій та заходів, встановлених законом [207, с. 221].

Щодо особливостей публічного адміністрування права власності, то Г. Зінченко вважає, що система публічного адміністрування – це організаційні структури державного апарату, персонал яких реалізує сукупність необхідних функцій, використовуючи при цьому комплекс відповідних форм, методів і процедур, а також прямі та зворотні зв'язки між державою та суспільством [148, с. 46]. В. Круглов розкрив, що система публічного адміністрування у сфері державно-приватного партнерства шляхом притаманних їй повноважень, засобів та процедур вирішує питання, направлені на регулювання економічної сфери держави, створюючи нормативне поле та умови щодо реалізації суспільно важливих публічних проектів, які характеризуються значними фінансовими, майновими, управлінськими витратами державного та приватного партнерів, довгостроковістю відносин, солідарною відповідальністю і ризиками та має на меті виконання функцій проектування, фінансування, будівництва, відновлення, експлуатації, пошуку й обслуговування у визначених законодавством сферах, що в кінцевому рахунку дає значний соціально-економічний ефект [211, с. 152].

Політика публічного адміністрування полягає в: організації і управлінні суспільними процесами, розпорядженні фінансами і майном, виконанні законодавчих актів, виданні належних розпоряджень, застосуванні заходів примусу при ухиленні від їх виконання [20, с. 49; 185, с. 50]. Варто також зазначити, що на думку О. Антонюка, адміністративно-державницька діяльність – це процес досягнення національних цілей і завдань через державні організації. До сфери адміністративно-державницького управління він відносить: по-перше, пошук раціональних способів організації державного менеджменту на трьох рівнях управління: національному, регіональному та місцевому; по-друге, особливою сферою дослідження залишаються проблеми, пов'язані з підготовкою та рекрутуванням управлінських кадрів (визначення оптимальної структури штатного складу чиновників державного апарату; вимоги до менталітету і стиль роботи

професійних державних службовців; боротьба з бюрократизмом та проблеми лідерства тощо); по-третє, вдосконалення функціонування механізму державного адміністрування, а саме: розробка теорії прийняття державних рішень та політичного лідерства, методів адміністративно-державного управління в кризових і конфліктних ситуаціях тощо [15, с. 65].

О. Серов переконує, що публічне управління реалізується в умовах: децентралізації державного управління на базі поєднання ринкових і державних механізмів регулювання соціально-економічних процесів; переходу до поліцентричної системи державного управління, господарювання та ухвалення управлінських рішень; управління державними підприємствами й установами на основі поєднання адміністративних і економічних методів впливу та ринкових механізмів господарської діяльності; самоуправління організаційних формувань недержавного сектору на принципах їх функціонування як відкритих соціально-орієнтованих систем у взаємодії із зовнішнім середовищем; формування організаційної ринково-підприємницької культури, що систематизує ключові особливості організації інноваційного управління соціально-економічними об'єктами і процесами [440, с. 22]. М. Тернушак наголошує, що публічне адміністрування – це діяльність органів публічної адміністрації щодо задоволення публічних потреб (інтересу) фізичних та юридичних осіб у різних сферах публічного управління. Системно-утворюючою складовою, по суті базовою у значенні при трактуванні категорії «публічне адміністрування» виступатиме публічний інтерес, що розглядатиметься як квінтесенція можливості безперешкодної реалізації публічних міжнародних та конституційних прав, таких як право на формування влади (виборче право), на публічну службу, на соціально-економічне забезпечення, з іншої у якості діяльності публічних органів у площині дотримання принципів законності, верховенства права, гласності, невідворотності покарання [520, с. 89-90].

Загалом, як переконаний К. Бугайчук теоретичні підходи до визначення публічного адміністрування можна звести до таких: – публічне адміністрування є аналогом поняття «державне управління», однак воно спрямоване на задоволення потреб та інтересів всього суспільства, тобто в цьому аспекті воно може бути пов'язане з наданням публічних послуг; – публічне адміністрування виступає методом державного управління або певною його частиною (етапом); – публічне адміністрування – це окремий вид діяльності публічної адміністрації, який виражається, крім надання адміністративних послуг, у реалізації та виконанні законів і підзаконних нормативно-правових актів; – публічне адміністрування, як і правореалізаційний напрям, охоплює внутрішні управлінські процеси, які відбуваються в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування [48, с. 43-44].

М. Максименюк виділяє такі властивості, що характеризують публічне адміністрування: безперервність функціонування і розвитку системи, яка функціонує на основі конкуренції, багатоманітності форм функціонування і розвитку, здатності його до оновлення та саморозвитку; альтернативність напрямів функціонування на основі прогнозування та вибору альтернатив; формування організованості системи; адаптивність – здатність системи функціонувати при зміні параметрів зовнішнього середовища, адаптації системи до цих змін; організаційність – приближення до показників-пропорційності, безперервності, ритмічності, ефективності; стандартизація – забезпечує сумісність даної системи з іншими системами та їх взаємозалежність в умовах розвитку міжнародної кооперації; інноваційний характер розвитку, що направлений на ефективне використання природних ресурсів, праці і капіталу, упровадження патентів і ноу-хау, конкурентоспроможності товарів; упровадження інноваційного шляху, що є єдиним шляхом розвитку економічних систем, які впливають на сталий розвиток сучасного українського суспільства. Публічному адмініструванню властивий закон забезпечення оптимального функціонування і самореалізації

соціального суб'єкта у відповідності з об'єктивними тенденціями через посередництво свідомого впливу на об'єктивні процеси з метою перетворення існуючої можливості на реальну [254, с. 229; 255, с. 208-209].

Т. Кравцовою визначено, що публічній адміністрації притаманно низку ознак (властивостей): 1) це певним чином узгоджена і організована система органів; 2) суб'єктом виступає держава в особі органів державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування; 3) складовими елементами системи виступають також державні заклади, організації, установи; 4) публічна адміністрація спирається на владні повноваження, виконує адміністративно-управлінські функції; 5) діяльність публічної адміністрації поширюється на все суспільство; 6) метою діяльності виступає забезпечення інтересів як держави, так і суспільства в цілому, а не окремих громадян і соціальних груп; 7) щодо методів впливу, то окрім комплексу правових, політичних, економічних методів і засобів (регулювання, узгодження, переконання, стимулювання тощо), застосовується і примус за допомогою правоохоронних органів [207, с. 221].

К. Бугайчук переконаний, що підходи до змісту публічного адміністрування в науковій літературі можна узагальнити таким чином: – це діяльність визначених законом і підзаконними актами суб'єктів щодо реалізації та виконання норм законодавства шляхом прийняття управлінських рішень і надання адміністративних послуг. Кінцевою метою публічного адміністрування є реалізація публічних інтересів та публічної політики; – суб'єктами публічного адміністрування у вузькому розумінні є органи виконавчої влади, а точніше, державні службовці, для яких ця діяльність є професійною. Суб'єктами публічного адміністрування у широкому розумінні є органи усіх гілок державної влади та органи місцевого самоврядування; – як метод (технологія) публічне адміністрування визнається бюрократичним методом управління, що являє собою детальний опис дій, що мають бути послідовно, у належний спосіб та із застосуванням конкретних засобів та прийомів здійснені суб'єктами публічного

адміністрування для досягнення певної мети; – публічне адміністрування часто ототожнюється з державним (публічним) управлінням. В окремих випадках воно визначається як його етап (частина), в інших воно майже ідентичне йому. Причому воно навіть розглядається, як і державне управління, у вузькому та широкому смислі і з тими ж суб'єктами такої управлінської діяльності [49, с. 164-165].

Загалом провідні вчені-адміністративісти доводять, що публічне адміністрування – це адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації, яка є зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади, що здійснюється з метою задоволення публічного інтересу й негативно відмежовується від законодавчої судової та політичної діяльності. Виділяють такі види публічного адміністрування: за змістом – надання публічною адміністрацією адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої (управлінської) діяльності; за спрямуванням владного впливу публічної адміністрації – зовнішню адміністративна діяльність публічної адміністрації; внутрішньоорганізаційну діяльність публічної адміністрації; за юридичними наслідками для об'єктів адміністративного впливу – втручальне публічне адміністрування та сприяльне публічне адміністрування, що має на меті сприяння приватним особам у реалізації наданих їм прав, свобод або законних інтересів; забезпечувальне адміністративне провадження, що пов'язане із забезпеченням нормального існування приватних осіб. Окремим рядком у цій системі визначають діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо розбудови об'єктів інфраструктури [82, с. 18-21].

З урахуванням вищенаведеної теорії публічного адміністрування можна узагальнити, що публічне адміністрування охорони права власності в Україні характеризується такими ознаками:

– є зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади щодо недопущення посягань і відновлення порушеного права власності;

– є різновидом адміністративної діяльності загальної та спеціальної публічної адміністрації (наприклад, Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації);

– здійснюється з метою публічного недопущення порушення прав суб'єктів права власності та їх відновлення в разі порушення;

– за змістом здійснюється шляхом надання публічною адміністрацією адміністративних послуг (наприклад, через державну реєстрацію речових) і здійснення виконавчо-розпорядчої (управлінської) діяльності (внесення до Реєстру заборон тимчасових застережень щодо нерухомого майна);

– за спрямуванням владного впливу переважно є публічною зовнішньою адміністративною діяльністю (наприклад, накладення заборони відчуження та арешт нерухомого майна);

– за юридичними наслідками може бути втручальним, сприяльним (наприклад, реєстрація прав власності на нерухоме майно) та забезпечувальним (наприклад, здійснення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців).

Поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як складової комплексного правового інституту правознавства базується на положеннях, що: по-перше, норми адміністративного права є невід'ємними складовими правової охорони права власності, зовнішнім виразом якого є матеріальні і процесуальні норми які зосередженні в окремих положеннях більшості діючих в Україні кодексів (Бюджетний, Водний, Господарський, Земельний, КАСУ, КУПАП, Лісовий, Митний, Повітряний, Повітряний, Податковий, Про надра, Торговельного мореплавства), законів України “Про адміністративні послуги”, “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” та ін., сотнях підзаконних нормативно-правових актах суб'єктів публічної адміністрації. По-друге, ці норми права є стійкими, постійними, довгий час зберігають свої якісні і кількісні властивості, органи виконавчої влади, місцевого самоврядування та суд на протязі усього свого часу існування здійснювали,

здійснюють та будуть здійснювати адміністративно-правову охорону права власності, але вони не є тимчасовими. По-третє, норми адміністративного права, які забезпечують публічне адміністрування охорони права власності не тільки віддзеркалюються в юридичних приписах джерел адміністративного права, але пов'язані чисельними, як вертикальними так і горизонтальними зв'язками з нормами інших галузей права – конституційного, цивільного, господарського, кримінального тощо. Іншими словами пов'язані стійкими закономірностями і зв'язками в цілому в праві.

Таким чином, публічне адміністрування охорони права власності в Україні, як інститут адміністративного права – це сукупність однорідних норм адміністративного права, що охороняють право власності, або/та процесуального сприяння захисту такого права нормами адміністративного процесу та при здійсненні проваджень у справах про адміністративні правопорушення, що є стійкими, постійними, довгий час діючими і такими, що зберігають свої якісні і кількісні властивості загальнообов'язковим правилами поведінки, реалізуються органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та судом, пов'язані чисельними, як вертикальними так і горизонтальними зв'язками з іншими нормами адміністративного права, а також нормами інших галузей права (конституційного, цивільного, господарського, кримінального тощо).

2.3. Види публічного адміністрування охорони права власності в Україні

В умовах глобалізації світового співтовариства публічне адміністрування потребує особливого розгляду, тому що відіграє велику роль у забезпеченні життєдіяльності суспільства та його взаємодії з владою. У сучасному світі, коли змінюється устрій держав, удосконалюються ринково-економічні процеси, Україна також намагається відповідати сучасним

викликам і проводити реформування у владній та правовій системах. За цих умов система публічного адміністрування залишається недосконалою. Бюрократія державних структур породжує боротьбу за сферу впливу, думка суспільства у вирішенні владних питань не враховується належним чином, як наслідок, знижується ефективність державних структур та їхня здатність оперативно реагувати на потреби і проблеми суспільства. Забезпечення ефективної діяльності влади в Україні можливе шляхом поглибленого вивчення досвіду провідних країн світу та застосування прогресивних досягнень на практиці. Відповідно до цього українські фахівці мають врахувати вітчизняні реалії та напрацювати теоретико-методологічну базу публічного управління взагалі й публічного адміністрування зокрема [250, с. 1].

Публічне адміністрування – це суспільно-політична влада, основні види якої: 1) влада народу як безпосереднє народовладдя, безпосередня демократія (вибори, референдуми); 2) державна влада – законодавча, виконавча, судова; 3) місцеве самоврядування – місцева, публічна влада, що здійснюється, зокрема, територіальними громадами, представницькими органами місцевого самоврядування (радами), виконавчими органами – рад, сільськими, селищними, міськими головами тощо. Термін «публічна влада» аналогічний в той же час терміну «народовладдя» чи врядування. Оскільки метою органів публічного врядування є комплексний соціально-економічний розвиток відповідних територіальних громад, то саме взаємодія органів влади на місцевому рівні визначає ефективність реалізації публічного управління в різних сферах – економічній, соціальній, політичній у контексті генезису соціального організму країни [30, с. 124; 255, с. 207].

Публічна влада виступає у двох формах: 1) державна влада, 2) влада місцевого самоврядування (муніципальна влада). Для обох форм публічної влади притаманна низка спільних ознак: 1) спрямованість на виконання суспільних завдань і функцій; 2) інституційний характер, тобто функціонування через відповідні публічні інститути (органи публічної

влади); 3) легітимність; 4) відособленість апарату, що здійснює цю владу, від населення; 5) об'єднання підвладних за територіальною ознакою; 6) загальність, тобто охоплення владою всіх осіб на відповідній території; 7) безперервність функціонування (за наявності окремих тимчасових органів); 8) універсальність, тобто спрямованість на вирішення усіх справ суспільного значення; 9) обов'язковість владних рішень для всіх суб'єктів на відповідній території; 10) функціонування у правових формах (нормотворчій, установчій, правозастосовчій, контрольній та інтерпретаційній), тобто діяльність за законодавчо встановленою процедурою і оформлення владних рішень правовими актами; 11) можливість використання передбачених законодавством засобів примусу для реалізації своїх рішень; 12) право встановлювати і стягувати загальнообов'язкові податки і збори з населення; самостійне формування бюджету. Водночас, для державної влади притаманні певні особливості, у першу чергу, державний суверенітет, загальнодержавний масштаб дії, спрямованість на першочергове виконання загальнонаціональних потреб, постійний правовий зв'язок з населенням через інститут громадянства, наявність субординаційних відносин всередині державного апарату, наявність особливих органів – так званих «силових структур» (армія, суд, прокуратура, служба безпеки, органи виконання покарань та ін.). Матеріально-фінансовою основою державної влади є загальнонародна та державна власність, а також кошти державного бюджету [254, с. 151; 255, с. 212].

Узагальнення підходів науковців дозволило В. М. Нагаєву виокремити наступні складові змісту публічного адміністрування: – одночасні процеси формування політики й керування у рамках даного політичного курсу; – запровадження у сфері державного життя законодавчих актів, їх реалізація; ухвалення постанов із приводу тих питань цієї сфери, які підпорядковані органам державної влади; – організація, кадри, політика та інші заходи, що є суттєвими для ефективного виконання функцій виконавчих органів влади; – формування, впровадження, оцінювання та модифікація публічної політики;

– процес управління, що здійснюється під контролем політичного керівника, який базується на бюрократичних принципах менеджменту; – діяльність щодо збирання та обробки інформації (статистика), контролю виконання бюджету, підготовки проектів законів, проведення законних урядових заходів, виконання широких повноважень від надання послуг населенню (поліцейський наглядач або прикордонник) до аудиту, аналізу (політологи), діяльності урядових агенцій. Публічне адміністрування не може існувати поза політичним контекстом. Саме цей контекст робить його публічним, відмінним від приватного або ділового (бізнес) адміністрування. Як діяльність уряду публічне адміністрування є сукупністю дій чиновників, що здійснюються з метою забезпечення повсякденної життєдіяльності громадян держави. Як професія, публічне адміністрування має розвинуті цінності та етичні стандарти. Як діяльність, воно лише відображає культурні норми, потреби та владні реалії певного суспільства. Як фаза у циклі публічної політики публічне адміністрування є стадією, етапом в процесі розроблення і реалізації публічної політики, який ніколи не закінчується. Всі рішення приймаються і реалізуються за допомогою бюрократії тими, хто контролює політичну владу [295, с. 8-9; 118, с. 240].

У наукових дослідженнях з публічного адміністрування йдеться про те, що воно здійснюється в таких сферах: 1) у межах діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а саме: – під час реалізації їх повноважень щодо керованих об'єктів зовнішнього суспільного (економічного, соціального тощо) середовища; – під час виконання місцевими державними адміністраціями повноважень органів місцевого самоврядування, делегованих відповідними місцевими радами, враховуючи, що самій виконавчій владі ці повноваження первісно не належать, а також під час виконання своїх повноважень органами місцевого самоврядування; – у процесі керівництва вищестоящими органами роботою нижчестоящих; – у процесі керівництва роботою державних службовців усередині кожного органу (його апарату) виконавчої влади; – поза межами діяльності органів

виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а саме: – всередині апаратів будь-яких інших (крім органів виконавчої влади) органів державної влади під час керівництва роботою державних службовців (наприклад, в апараті парламенту, судів, органів прокуратури тощо), а також всередині органів місцевого самоврядування; – всередині державних підприємств, установ і організацій під час керівництва адміністраціями роботою їх персоналу (перші 2 напрями стосуються згаданого внутрішньоорганізаційного адміністрування); – з боку відповідних уповноважених державою суб'єктів у процесі адміністрування державних корпоративних прав; – з боку різноманітних дорадчо-консультативних органів, утворюваних державними органами (наприклад, Президентом України) та органами місцевого самоврядування, щодо виконання наданих їм організаційно-розпорядчих повноважень стосовно інших органів і посадових осіб [552, с. 259–260; 48].

Ми вважаємо за потрібне розкрити відносини публічного адміністрування, відповідно до видів яких буде побудована власна класифікація публічного адміністрування охорони права власності.

Категорія адміністративно-правових відносин є однією із центральних категорій адміністративного права, адже саме адміністративно-правові відносини надають йому динаміки, у них реалізуються права та обов'язки учасників. Однак такий широкий підхід до визначення адміністративно-правових відносин не дає повного уявлення про них. Тому важко не погодитися з думкою, що загальні поняття окреслюють лише зовнішнє, абстрактне коло, що охоплює особливості певних процесів та явищ, тому конкретизація правозастосування потребує відповідної деталізації праворозуміння. Для загального рівня праворозуміння достатньо усвідомлювати правовідносини як реальні, конкретні суспільні відносини, врегульовані нормами права. Водночас такий обсяг розуміння суті правовідносин не задовольняє вимог науковців і практиків, які вивчають можливість передбачати (моделювати) виникнення правовідносин певного

типу. Особливо це виявляється при дослідженні проблеми виникнення нових суспільних відносин та можливості правового впливу на них [225; 112, с. 305].

Вчені-адміністративісти переконані, що адміністративно-правові відносини - це врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, які складаються в сфері державного управління. Оскільки адміністративно-правові відносини є різновидом правових відносин взагалі, то вони мають усі ознаки, притаманні будь-яким правовим відносинам. Водночас, вони мають ряд особливостей, обумовлених, насамперед, специфікою виконавчої і розпорядчої діяльності. Такими особливостями є: а) обов'язки і права сторін в адміністративно-правових відносинах завжди пов'язані з практичним вчиненням певних дій саме у сфері державного управління; б) умовою виникнення адміністративно-правових відносин є участь у них обов'язкової сторони, наділеної юридично-владними повноваженнями (обов'язкового суб'єкта). У цих правовідносинах відображаються і реалізуються інтереси держави; в) адміністративно-правові відносини можуть виникати за ініціативою будь-якої зі сторін (органу виконавчої влади, громадянина і т.п.). Ці відносини можуть виникати всупереч волі або бажанню іншої сторони. Для органів виконавчої влади держави право вступати в такого роду відносини одночасно є їх обов'язком; г) можливі спори між сторонами адміністративно-правових відносин вирішуються, зазвичай, в адміністративному порядку, тобто шляхом безпосереднього юридично-владного розпорядження уповноваженого органу виконавчої влади або посадової особи. д) порушення однією зі сторін адміністративно-правового відношення вимог адміністративно-правової норми тягне за собою юридичну відповідальність, насамперед, перед державою [162, с. 117-118].

На наш погляд, адміністративно-правові відносини публічного адміністрування охорони права власності – це різноманітні за видами суспільні відносини, які мають публічний, управлінський, виконавчо-

розпорядчий, майновий та охоронно-регулятивний характер, виникають між різноманітними суб'єктами права (особами, державою, суспільством, судом тощо), проте обов'язковим суб'єктом яких є публічна адміністрація, зв'язки таких відносин спрямовані на як на реалізацію, так і на охорону прав, свобод та законних інтересів осіб.

Г. Панова розкрила наступні види адміністративно-правових відносин:

- 1) адміністративно-правові відносини, які виникають між фізичними, юридичними особами публічного, приватного права та суб'єктами публічної адміністрації щодо здійснення фізичними, юридичними особами їхніх прав, свобод, інтересів;
- 2) адміністративно-правові відносини, які виникають між фізичними, юридичними особами публічного, приватного права та суб'єктами публічної адміністрації щодо виконання (дотримання) фізичними, юридичними особами їхніх обов'язків;
- 3) адміністративно-правові відносини, які формуються всередині одного суб'єкта публічної адміністрації щодо організації та забезпечення його діяльності (внутрішньо-організаційні правовідносини);
- 4) адміністративно-правові відносини, які формуються між двома і більше суб'єктами публічної адміністрації, щодо забезпечення (створення) умов здійснення суб'єктивних справ, свобод, інтересів, здійснення цими суб'єктами публічної адміністрації повноважень, виконання завдань, реалізації публічного інтересу;
- 5) адміністративно-правові відносини, які виникають між двома і більше фізичними, юридичними особами публічного чи приватного права щодо обопільного здійснення ними прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права.

Характерною особливістю таких правовідносин є цілковита відсутність у них суб'єкта публічної адміністрації. порівняно із іншими, традиційними адміністративно-правовими відносинами, де присутній суб'єкт публічної адміністрації, кількість адміністративно-правових відносин без участі таких суб'єктів значно менша, але немає жодних підстав заперечувати об'єктивність існування цих правовідносин [323, с. 114-115].

3. Р. Кісіль переконаний, що адміністративно-правові відносини різноманітні і можуть класифікуватися за певними критеріями: 1) за цільовим призначенням: а) пов'язані з реалізацією завдань державного управління (наприклад, по керівництву підпорядкованими підприємствами); б) юрисдикційні, тобто пов'язані з вчиненням деліктів (правопорушень) у сфері державного управління і вирішенням адміністративно-правових спорів. 2) за способом захисту: а) такі, що захищаються в судовому порядку, б) такі, що захищаються в адміністративному порядку. 3) за змістом, адміністративно-правові відносини поділяють на: а) матеріальні; б) процесуальні. До матеріальних адміністративно-правових відносин належать суспільні відносини, які виникають у сфері державного управління і регулюються матеріальними нормами адміністративного права (найчастіше виникають у зв'язку з конкретизацією повноважень за наявності суперечностей юридичного характеру). Адміністративно-процесуальні правовідносини - це відносини, які складаються у сфері державного управління у зв'язку з вирішенням індивідуально-конкретних справ і які регулюються адміністративно-процесуальними нормами. Найбільш суттєве значення має класифікація адміністративно-правових відносин за характером юридичних зв'язків між їх сторонами. За цим критерієм розрізняють відносини: а) вертикальні; б) горизонтальні. Вертикальні адміністративно-правові відносини складаються між відповідними сторонами у випадках, коли у однієї з них є встановлені адміністративно-правовою нормою повноваження одностороннього юридично-владного характеру щодо іншої сторони. Горизонтальні адміністративно-правові відносини мають місце в тих випадках, коли сторони фактично і юридично рівні. Тут відсутні організаційна підпорядкованість, юридично-владні повноваження тільки однієї зі сторін. Такі відносини проявляються у формі взаємодії, міжсуб'єктної кооперації, узгодження спільних зусиль органів держави однакового рівня [162, с. 117-118].

Професор С. М. Алфьоров зауважує, що різноманітний характер юридичних взаємозв'язків учасників адміністративно-правових відносин, необхідність виявлення їх спрямованості і інші особливості вимагають класифікації цих відносин за різними підставами: залежно від функцій, які виконуються: - регулятивні; - правоохоронні; за адміністративно-правовим статусом суб'єктів, що беруть участь у правовідносинах: - між вищими і нижчими суб'єктами державного управління (вертикальні); - між не підпорядкованими суб'єктами управління (горизонтальні); - між органами державного управління і підпорядкованими підприємствами, установами, організаціями; - між органами державного управління і не підпорядкованими підприємствами, установами, організаціями; - між органами державного управління і структурами місцевого самоврядування; - між органами державного управління й об'єднаннями громадян; - між органами державного управління і громадянами; - за галузевою залежністю: - матеріальні; - процесуальні; за змістом: - у сфері загального управління; - у сфері галузевого управління; - у сфері міжгалузевого управління тощо; за направленістю: - зовнішні; - внутрішні; - за механізмом захисту: - що захищаються в судовому порядку; - що захищаються в адміністративному порядку; - за способом регулювання - функціональні; - територіальні; за майновою належністю: - майнові; - немайнові; за характером взаємодії суб'єктів відносин: - субординації; - координації [12, с. 59].

Таким чином, адміністративно-правові відносини публічного адміністрування охорони права власності є складовою публічного адміністрування, тому класифікація таких правовідносин відображає особливості більш різноманітної класифікації публічного адміністрування охорони права власності.

Адміністративно-правові відносини публічного адміністрування охорони права власності варто поділити таким чином:

- за суб'єктним складом: між публічною адміністрацією та особами приватного права; між двома або більше публічними адміністраціями; між

публічною адміністрацією та громадськістю; між публічною адміністрацією та органами судової та законодавчої гілки влади;

- за функціональною спрямованістю: регулятивні; правоохоронні; правозахисні;

- за особливостями взаємозв'язків суб'єктів відносин: горизонтальні; вертикальні;

- за метою реалізації: правовідносини з реалізації права власності; правовідносини з охорони права власності.

Щодо класифікації публічного адміністрування, то О. І. Бедний у площині публічного адміністрування виділяє публічно-службові та внутрішньо організаційні відносини. В свою чергу, публічно-службові відносини є окремою складовою предмету адміністративного права, яка опосередковує здійснення публічно адміністративної діяльності через повсякденну професійну діяльність публічних службовців (державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування). На думку вченого, можна виділити та охарактеризувати наступні види публічно-службових відносин: 1. Основне публічно-службове відношення, у якому бере участь з одного боку публічний службовець, а з іншого - орган публічної влади. У межах цього відношення публічний службовець виконує свої посадові обов'язки, які визначені статусом відповідної посади публічної служби, а орган публічної влади створює службовцю належні умови службової діяльності та здійснює її оплату. Ці основні публічно-службові відносини є головними серед усіх публічно службових відносин, їх належний зміст виступає основним призначенням адміністративно-правового регулювання публічної служби. 2. Публічно-службові відносини, пов'язані з залученням осіб на публічну службу та звільненням їх з публічної служби. Суб'єктами цієї групи відносин виступають органи публічної влади та посадові особи, які мають дисциплінарну владу (право призначення на посаду та звільнення з посади), відповідні колегіальні органи, які надають вищезазначеним органам та посадовим особам рекомендації щодо

призначення на посади, а також претенденти на посади публічної служби та публічні службовці. 3. Публічно-службові відносини, пов'язані з оцінюванням професійних знань та навичок, а також інших характеристик претендентів на посади публічної служби та публічних службовців, у яких беруть участь, з одного боку, відповідні колегіальні органи та посадові особи, які уповноважені оцінювати відповідні якості (наприклад, у межах процедур заміщення посад або атестації), а, з іншого боку, претенденти на посади публічної служби та публічні службовці, якості яких підлягають оцінюванню. 4. Публічно-службові відносини, пов'язані з поданням та оприлюдненням претендентами на посади публічної служби та публічними службовцями інформації про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру щодо них та членів їх сімей. Суб'єктами цієї групи відносин є претенденти на посади публічної служби та публічні службовці, на яких покладено обов'язок подання та оприлюднення такої інформації, а також відповідний орган публічної влади та Національне агентство з питань запобігання корупції, уповноважені на отримання цієї інформації та забезпечення публічного доступу до неї. 5. Публічно-службові відносини, пов'язані з присвоєнням публічним службовцям рангів, класних чинів, спеціальних звань тощо. У цих відносинах беруть участь орган публічної влади або посадова особа, уповноважена присвоювати відповідному публічному службовцю ранг, класний чин, спеціальне звання тощо, та публічний службовець, якому такий ранг, класний чин, спеціальне звання тощо присвоюється. 6. Публічно-службові відносини, пов'язані з професійним навчанням та підвищенням рівня професійної компетентності публічних службовців, у яких беруть участь три суб'єкти: орган публічної влади, який є замовником професійного навчання та підвищення рівня професійної компетентності; навчальний заклад або інший суб'єкт, який безпосередньо проводить таке навчання або підвищення рівня компетентності; публічний службовець або інша особа, професійне навчання або підвищення рівня професійної компетентності якої здійснюється. 7.

Публічно-службові відносини, пов'язані із застосуванням до публічного службовця заходів дисциплінарного впливу. Суб'єктами цієї групи відносин є орган публічної влади або посадова особа, яка здійснює дисциплінарну владу (має право застосування дисциплінарних стягнень та інших заходів дисциплінарного впливу) щодо публічного службовця, а також сам публічний службовець. У межах цієї групи відносин визначається відповідність службової поведінки публічного службовця встановленим вимогам, зокрема, щодо змісту та результатів виконання ним своїх посадових обов'язків, та наявність або відсутність підстав для застосування до публічного службовця заходів дисциплінарного впливу [25, с. 90-95].

Також, позиція О. І. Бедного зводиться до того, що внутрішньо організаційні відносини в органах публічної влади та їх апаратах є окремою складовою предмета адміністративного права, яка опосередковує внутрішню взаємодію окремих організаційних ланок (підрозділів, посад тощо) в органах публічної влади та їх апаратах із метою забезпечення здійснення публічно-адміністративної діяльності та реалізації інших функцій органів публічної влади. На його думку, за змістом можна виділити та охарактеризувати такі види внутрішньо організаційних відносин: 1) відносини щодо створення, реорганізації та ліквідації структурних підрозділів в органах публічної влади та їх апаратах. Ці відносини опосередковують формування внутрішньої організаційної структури органів публічної влади та їх апаратів. Як правило, визначення такої організаційної структури є одним із перших кроків у формуванні відповідного органу публічної влади. Сама організаційна структура, що включає окремі структурні підрозділи (департаменти, управління, відділи, сектори, служби тощо), залежить насамперед від функціонального навантаження відповідного органу та його місця в ієрархічній системі. 2) відносини щодо визначення статусу структурних підрозділів в органах публічної влади та їх апаратах. Ці відносини забезпечують формування функціональної структури органів публічної влади та їх апаратів на основі їх організаційної структури. Вони можуть виникати

та реалізовуватися одночасно з відносинами щодо створення та реорганізації структурних підрозділів або слідувати за такими відносинами. Найпоширенішою формою реалізації цих відносин є акти, якими затверджуються положення про відповідні структурні підрозділи. При цьому, в положеннях фіксується певний набір статусних питань, серед яких головними слід вважати завдання та функції відповідного структурного підрозділу, а також визначення його місця в організаційній структурі відповідного органу; 3) відносини щодо створення (заснування) та ліквідації (скорочення) посад в органах публічної влади та їх апаратах. створення (заснування) або ліквідація (скорочення) посади передбачає її включення до відповідного штатного розпису або виключення з нього. Формою реалізації цієї групи внутрішньо організаційних відносин можуть виступати індивідуальні акти та юридично-значущі дії керівників органів публічної влади та їх апаратів, які, зокрема, пов'язані із затвердженням штатних розкладів цих органів та апаратів; 4) відносини щодо визначення статусу посад в органах публічної влади та їх апаратах. Ці відносини завершують формування функціональної структури відповідних органів та їх апаратів у межах сформованих структурних підрозділів. Вони можуть реалізовуватися одночасно зі створенням (заснуванням) посад або мати свою динаміку щодо посад, які були створені (засновані) раніше. 5) відносини щодо організації взаємодії між структурними підрозділами та посадами в органах публічної влади та їх апаратах. Ці відносини забезпечують узгодженість діяльності окремих структурних підрозділів та посад в організаційній структурі, а також їх підпорядкованість, підзвітність та підконтрольність. Специфікою цієї групи відносин є те, що вони мають як горизонтальний, так і вертикальний характер, а також те, що в них реалізується «внутрішня» управлінська компетенція керівних посадових осіб відповідного органу публічної влади або апарату. Ця група внутрішньо організаційних відносин упорядковується відомчими або локальними нормативно-правовими актами, планами, графіками тощо. Частина цих відносин залишається поза межами детальної

правової регламентації; б) інші внутрішньо організаційні відносини в органах публічної влади та їх апаратах. У залежності від системи (підсистеми) органів публічної влади, в яких складаються внутрішньо організаційні відносини, можна визначити такі види внутрішньо організаційних відносин: внутрішньо організаційні відносини в органах виконавчої влади та їх апаратах; внутрішньо організаційні відносини в органах судової влади та їх апаратах; внутрішньо організаційні відносини в апараті Верховної Ради України; внутрішньо організаційні відносини у представницьких органах місцевого самоврядування та їх апаратах тощо [31, с. 131-134].

Професор В.Галуцько розкриває, що публічне адміністрування є складником адміністративної діяльності публічної адміністрації. За змістом види публічного адміністрування поділяються на такі:

1. Надання публічною адміністрацією адміністративних послуг, у результаті яких найбільш повно реалізується людиноцентристська ідеологія сучасного адміністративного права, коли публічна адміністрація має якнайповніше задовольняти права, свободи та законні інтереси фізичних і юридичних осіб. Приклад: центри надання адміністративних послуг місцевих органів виконавчої влади та суб'єктів місцевого самоврядування надають фізичним і юридичним особам сотні різноманітних адміністративних послуг за системою єдиного вікна [82, с. 18-21].

2. Здійснення виконавчо-розпорядчої (управлінської) діяльності, у процесі якої публічна адміністрація здійснює публічне виконання законодавства на території всієї держави відповідно до чітко прописаної компетенції та видає з цією метою підзаконні нормативно-правові акти на основі законів і з метою їх виконання через деталізацію та уточнення [82, с. 18-21].

За спрямуванням владного впливу публічної адміністрації: 1) зовнішня адміністративна діяльність публічної адміністрації; 2) внутрішньоорганізаційна діяльність публічної адміністрації [82, с. 18-21].

За юридичними наслідками для об'єктів адміністративного впливу: 1. Втручальне публічне адміністрування, пов'язане з чітко визначеним законом обмеженням прав, свобод або законних інтересів приватної особи, що виявлено в покладенні на неї відповідних обов'язків або обтяжень. 2. Сприяльне публічне адміністрування, що має на меті сприяння приватним особам у реалізації наданих їм прав, свобод або законних інтересів. Воно пов'язується з наданням приватним особам суб'єктами публічної адміністрації послуг, дозволів, пільг, довідок. 3. Забезпечувальне адміністративне провадження, що пов'язане із забезпеченням нормального існування приватних осіб і спрямовується на вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням населення водою, електрикою, газом; наданням інформаційних, освітніх послуг, а також забезпеченням протезуванням, житлом та іншими соціальними пільгами учасників АТО, інвалідів, багатодітних родин тощо [82, с. 18-21].

Отже, за професором В. Галуньком, основними видами публічного адміністрування є такі: надання публічною адміністрацією адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої (управлінської) діяльності (за змістом); зовнішня та внутрішньоорганізаційна адміністративна діяльність публічної адміністрації (за спрямуванням владного впливу публічної адміністрації); втручальне, сприяльне та забезпечувальне адміністративні провадження (за юридичними наслідками для об'єктів адміністративного впливу) [82, с. 18-21].

Публічне управління є складним видом діяльності не лише, так би мовити, у зовнішньому, але й у внутрішньому вимірі, оскільки здійснюється за допомогою численних засобів, які тягнуть за собою різні юридичні наслідки для об'єктів управлінського впливу [585, с. 4–5]. З огляду на це, Р. С. Мельник розрізняє [271]: *втручальне* публічне управління, пов'язане з обмеженням прав, свобод та законних інтересів приватної особи, яке проявляється у покладанні на неї обов'язків або обтяжень. Наприклад, прийняття органом виконавчої влади рішення про примусовий викуп

земельної ділянки, яка належить громадянину; проведення перевірки діяльності суб'єкта господарювання тощо; *сприяльне* публічне управління, котре має на меті сприяння приватним особам у реалізації наданих їм прав, свобод та законних інтересів. Воно пов'язується з наданням суб'єктами публічного управління приватним особам послуг, дозволів, пільг, довідок тощо. Як приклад, можна назвати діяльність суб'єктів публічного управління щодо надання дозволу на розробку проекту відведення земельної ділянки; видачі ліцензії на зайняття господарською діяльністю; надання субсидії; виплати державної допомоги у зв'язку із народженням дитини тощо; *забезпечувальне* публічне управління, що пов'язане із забезпеченням нормального (повноцінного) існування приватних осіб. Воно спрямовується на вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням населення водою, електрикою, газом; наданням інформаційних, освітніх послуг тощо. Сюди можна віднести також і діяльність суб'єктів публічного управління щодо розбудови об'єктів інфраструктури (автомобільні шляхи, парки, спортивні споруди тощо); *делеговане* публічне управління, що реалізується у тих сферах, де відбувається передача суб'єктами публічного управління частини покладених на них функцій для виконання приватними особами. Такими можуть виступати як фізичні особи (наприклад, громадський інспектор), так і юридичні особи приватного права (наприклад, адвокатське бюро, залучене органом місцевого самоврядування для надання безоплатної правової допомоги тощо). Разом з цим, держава або органи місцевого самоврядування можуть і самостійно утворювати юридичні особи, покладаючи на них виконання забезпечувальних функцій (Укрпошта, НАК «Нафтогаз», Укрзалізниця тощо). Делегуванню підлягають, як правило, ті функції, які реалізуються суб'єктами публічного управління у межах сприяльного та забезпечувального управління. Хоча в окремих випадках можливим є делегування і втручальних повноважень, що передбачено, наприклад, Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [400]; *виконавче* публічне управління, що здійснюється

у межах впровадження суб'єктами публічного управління у життя положень Конституції та законів України. Інакше кажучи, виконавче публічне управління має на меті задоволення публічного інтересу через застосування законодавства; *розпорядче* публічне управління, котре реалізується шляхом видання суб'єктами публічного управління підзаконних правових актів у разі відсутності відповідних законів або їх недостатності для повного регулювання відповідних суспільних відносин. Тобто, суб'єкти публічного управління самостійно створюють правове підґрунтя для своєї діяльності, яке, однак, за будь-яких умов не повинно суперечити принципу верховенства права, порушувати засади демократії, соціальної та правової державності [271].

Таким чином, публічне адміністрування охорони права власності в Україні поділяється на такі види:

- за різновидом суб'єктам права власності:

1) публічне адміністрування охорони власності народу, фізичних та юридичних осіб;

2) публічне адміністрування охорони власності органів державної влади;

3) публічне адміністрування охорони власності місцевого самоврядування;

4) публічне адміністрування охорони власності громадських інституцій;

- за змістом:

1) здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності;

2) здійснення охороно-захисної діяльності відносно права власності;

3) надання адміністративних послуг;

- за напрямком впливу суб'єктів публічної адміністрації:

1) зовнішнє публічне адміністрування (між суб'єктом публічної адміністрації та іншим суб'єктом права);

2) внутрішньо службове публічне адміністрування (між двома або більше суб'єктами публічної адміністрації);

- за наслідками адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування на право власності, як об'єкт адміністративно-правової охорони:

1) втручальне (обмеження прав, свобод або законних інтересів осіб для охорони права власності);

2) сприяльне (допомога публічної адміністрації в реалізації особами права власності);

3) забезпечувальне (створення додаткових елементів механізму публічного адміністрування для підвищення ефективності адміністративної охорони права власності);

4) захисне (охорона суб'єктами публічного адміністрування права власності як об'єкта).

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що:

– адміністративно-правові відносини публічного адміністрування охорони права власності є складовою публічного адміністрування, тому класифікація таких правовідносин відображає особливості більш різноманітної класифікації публічного адміністрування охорони права власності;

– адміністративно-правові відносини публічного адміністрування охорони права власності – це різноманітні за видами суспільні відносини, які мають публічний, управлінський, виконавчо-розпорядчий, майновий та охоронно-регулятивний характер, виникають між різноманітними суб'єктами права (особами, державою, суспільством, судом тощо), проте обов'язковим суб'єктом яких є публічна адміністрація, зв'язки таких відносин спрямовані на як на реалізацію, так і на охорону прав, свобод та законних інтересів осіб;

– адміністративно-правові відносини публічного адміністрування охорони права власності варто поділити таким чином: - за суб'єктним складом: між публічною адміністрацією та особами приватного права; між

двома або більше публічними адміністраціями; між публічною адміністрацією та громадськістю; між публічною адміністрацією та органами судової та законодавчої гілки влади; - за функціональною спрямованістю: регулятивні; правоохоронні; правозахисні; - за особливостями взаємозв'язків суб'єктів відносин: горизонтальні; вертикальні; - за метою реалізації: правовідносини з реалізації права власності; правовідносини з охорони права власності;

– публічне адміністрування охорони права власності в Україні поділяється на такі види:

- за різновидом суб'єктам права власності: 1) публічне адміністрування охорони власності народу, фізичних та юридичних осіб; 2) публічне адміністрування охорони власності органів державної влади; 3) публічне адміністрування охорони власності місцевого самоврядування; 4) публічне адміністрування охорони власності громадських інституцій;

- за змістом: 1) здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності; 2) здійснення охоронно-захисної діяльності відносно права власності; 3) надання адміністративних послуг;

- за напрямком впливу суб'єктів публічної адміністрації: 1) зовнішнє публічне адміністрування (між суб'єктом публічної адміністрації та іншим суб'єктом права); 2) внутрішньо службове публічне адміністрування (між двома або більше суб'єктами публічної адміністрації);

- за наслідками адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування на право власності, як об'єкт адміністративно-правової охорони: 1) втручальне (обмеження прав, свобод або законних інтересів осіб для охорони права власності); 2) сприяльне (допомога публічної адміністрації в реалізації особами права власності); 3) забезпечувальне (створення додаткових елементів механізму публічного адміністрування для підвищення ефективності адміністративної охорони права власності); 4) захисне (охорона суб'єктами публічного адміністрування права власності як об'єкта).

Отже, класифікація публічного адміністрування охорони права власності в Україні залежить як від специфіки адміністративно-правових відносин, що виникають у цій сфері, тому види публічного адміністрування охорони права власності поділяються за суб'єктним складом на різні варіанти взаємодії суб'єктів публічної адміністрації з приватними особи та між собою і судовою владою, а також виділення певних специфічних видів (підвидів) адміністративно-правової охорони за критеріями функціональної спрямованості, змісту публічного адміністрування, юридичною природою суб'єктів права власності, напрямків впливу та наслідками адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації при здійсненні охорони права власності в Україні.

2.4. Рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Ефективність правового регулювання є одним з найбільш значущих показників у праві. На жаль, останніми роками вчені-юристи нечасто звертаються до питань ефективності права. Тим часом неефективне регулювання в принципі позбавлене сенсу: потрібно всіма способами намагатися і на рівні правотворчості, і на рівні правореалізації сприяти виробленню дієвих, ефективних механізмів правового впливу. Масштабні катастрофічні події минулого століття довели реальність шкоди, що завдається людині внаслідок тотального контролю з боку влади, спроби держави регулювати не тільки соціальну поведінку, а й внутрішнє, духовне життя людини. Завдану шкоду ілюструє те, що ефективність права може мати й антиправовий характер і навіть суперечити головній меті самого права – реалізації принципів справедливості та гуманізму в суспільному житті [139].

З метою покращення ефективності публічного адміністрування охорони права власності в Україні для захисту прав, свобод та законних

інтересів осіб, необхідно розкрити рівні здійснення такої охорони права власності.

Тлумачний словник розкриває поняття «рівень» як ступінь якості, величина і т. ін., досягнуті у чому-небудь; ступінь чисієсь освіти, культури, підготовки і т. ін. [38].

Як визначила О. Єщук, адміністративно-правова охорона здійснюється на трьох рівнях: у процесі правотворчості, коли приймаються законодавчі норми права; правозастосування, коли законодавчі норми права уточнюються, наповнюються конкретними адміністративними процедурами в процесі підзаконної правотворчості суб'єктів публічної адміністрації; правореалізації, як практичне втілення суб'єктами публічної адміністрації адміністративно-правових норм у життя суб'єктів адміністративного права з метою відновлення порушених прав, свобод чи законних інтересів фізичних та юридичних осіб [131, с. 337]. Ми погоджуємось з такою позицією О. Єщук та вважаємо за потрібне розкрити особливості рівнів публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Першочергово, варто визначити, що рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні – сукупність процесів, що мають спільні якісні характеристики (стадійність, нормативна регламентованість, публічність тощо) та відмінні функції, завдання, коло суб'єктів, проте в сукупності за їх специфікою здійснюється публічне адміністрування охорони права власності.

Нині слід звернути на правотворчу діяльність органів публічного адміністрування, зокрема міністерств (інших центральних органів виконавчої влади) та покращення їх взаємодії з Верховною Радою України, яка має відбуватися в різноманітних формах та із застосуванням різних методів, що зумовлюється актуальними потребами суспільного життя. Найбільш важливими сферами в цьому ряді є фінансова, бюджетна та податкова, які потребують спільних дій органів законодавчої та виконавчої гілок державної влади або окремих дій однієї гілки влади щодо іншої і становлять предмет їх

взаємовідносин. Специфічність ситуації в Україні полягає в тому, що в умовах адміністративної реформи, що перманентно триває, нова структура центральних органів виконавчої влади формується на фоні переосмислення ідеології та теоретичних конструкцій у сфері державного управління, права та економіки. Суттєве значення набуває необхідність звернення до світового досвіду проведення таких реформи, що має убезпечити від надмірного використання методу «спроб та помилок», як це часто відбувається в нашій державі останні роки. Використання такого досвіду дасть змогу забезпечити безперервність та дієвість публічного адміністрування, оскільки органи публічного адміністрування зможуть використовувати механізми правотворчості, з допомогою яких можна буде оперативно та адекватно реагувати на проблеми недостатності правового регулювання певних суспільних відносин [282, с. 197].

Загалом, правотворчість є результатом об'єктивного розвитку суспільних відносин, безпосередньо спрямованим на їх врегулювання. Мета, зміст і результати правотворчої діяльності обумовлюються різного роду факторами, які існують в суспільстві, в його різних сферах, серед яких: рівень розвитку державно-правових інститутів, правова культура населення, форма державного устрою, правління та режиму, характер ментальності суспільства тощо. Слід зауважити, що ефективність правотворчої діяльності залежить від урахування цих факторів, а також принципів правотворчої діяльності, додержання яких допомагає уникати помилок і створення неефективних правових норм, та, крім цього, сприяє підвищенню правової культури фізичних і юридичних осіб тощо [104, с. 59].

Теоретик П. Рабінович розкриває правотворчість як діяльність компетентних державних органів, уповноважених державою громадських об'єднань, трудових колективів або (у передбачених законом випадках) усього народу чи його територіальних спільностей із встановлення, зміни чи скасування юридичних норм [412, с. 103]. В свою чергу, О. Скакун визначила правотворчість як правову форму діяльності держави за участю

громадянського суспільства (у передбачених законом випадках), пов'язана із встановленням (санкціонуванням), зміною, скасуванням юридичних норм [444, с. 293].

Вчений Т. Дідич зазначає про факт існування подвійного підходу до розуміння поняття правотворчості, а саме: - технічного розуміння, за якого поняття правотворчості розглядається як процес, діяльність, стадія правоутворення, функція державного органу або його посадових осіб, а метою правотворчості (багато в чому справедливо) оголошується видання загальнообов'язкових норм у формі офіційно прийнятих нормативних актів. У даному випадку головною ознакою правотворчості стає видання нормативних актів, що містять загальнообов'язкові правила; - сутнісного розуміння правотворчості, яке засноване на розумінні того, що правотворчість не можна зводити до діяльнісного аспекту, а потрібно виявити її сутність як необхідний атрибут державно-організованого суспільства. Такі визначення не обмежуються описом формальних ознак правотворчості, а включають у себе спроби описати змістовний бік правотворчості, визначити, що складає головне у правотворчості як соціальному явищі. Так, правотворчість визначається: як зведення в закон волі (держави, класу, суспільства), як форма здійснення державної влади, як процес пошуку соціального компромісу, іноді сутність правотворчості ототожнюється з діяльністю по виданню нормативно-правових актів [313, с. 229].

С. Михалюк розкриває правотворчість як складне соціальне явище, що має одночасно правову та управлінську природу. Це одна з форм державного управління синтезуючого, цілеспрямованого, свідомо-прогностичного характеру. В процесі правотворчої діяльності суб'єкти державного управління виявляють потребу в правовому регулюванні певних суспільних відносин, встановлюють основні питання, які потребують правової регламентації, здійснюють вибір цілей правового регулювання, об'єктів, методів, засобів, і термінів правового впливу шляхом створення нових

правових норм, скасування, зміни, доповнення, призупинення, продовження, розповсюдження і обмеження дії раніше прийнятих правових норм. Роль правотворчості в державному управлінні слід розглядати крізь призму «відповідності-невідповідності» правотворчої діяльності її результату - якісному нормативно-правовому акту, реалізація/застосування якого, у свою чергу, впливає на якість та ефективність державного управління [282, с. 197].

Крім того, С. М. Мельничук правотворчість визначив як неодноманітне явище і являє собою багату за змістом діяльність. Як у минулому, так і в сьогоденні немає єдиної позиції щодо однозначності трактування підстав відмінності правотворчої діяльності. Незважаючи на це, правотворчість, в тому чи іншому виді, є процесом творення позитивного права, що відповідає й забезпечує функціонування держави, правова система якої орієнтована на розуміння права як загальнообов'язкової форми рівності, свободи і справедливості, де критерієм є сама людина, її права і свободи, які й повинні визначати зміст, сутність і застосування законів, а також діяльність усіх органів державної влади [274, с. 11; 246].

І. Сердюк розкрив «правотворчість» як засновану на соціально-правовому досвіді пізнавальна за змістом та правова за формою юридично-значуща діяльність уповноважених суб'єктів права (переважно органів публічної влади, їх посадових осіб), що має вольовий характер, плин якої проходить у процедурно-процесуальному порядку, спрямована на виявлення потреб і інтересів суспільства, закономірностей його розвитку та їх переведення на мову юридичних принципів і норм, які отримують своє зовнішнє вираження і закріплення в нормативно-правовому акті чи іншому джерелі об'єктивного права [439, с. 78].

Ю. Лепех визначила, що метою адміністративної правотворчості є створення ефективних правових актів, які забезпечуватимуть належну реалізацію та захист прав і свобод громадян. Основними складовими адміністративної правотворчості є суб'єкт та об'єкт. Суб'єктом варто зазначити органи публічного управління. Об'єктом вважатимемо відповідний

вид нормативно-правового акта, що пов'язано із законотворчою діяльністю або підзаконною правотворчістю. Підзаконну адміністративну правотворчість варто поділити залежно від суб'єкта на центральну, місцеву, відомчу (галузеву) тощо. Функції правотворчості органів публічного управління — це напрями діяльності органів публічного управління щодо створення правових актів з метою врегулювання, систематизації та вдосконалення суспільних відносин. Серед основних функцій правотворчості органів публічного управління науковець виділяє: функцію регулювання суспільних відносин; функцію систематизації законодавства; функцію удосконалення законодавства [236, с. 41-43].

Таким чином, правотворчість (виконавча діяльність суб'єктів публічної адміністрації) є первинним рівнем здійснення публічного адміністрування, адже завдяки цій діяльності суб'єкти публічної адміністрації, здійснюючи свої виконавчо-розпорядчі повноваження, встановлюють, змінюють чи скасовують адміністративно-правові норм, на основі яких виникають правовідносини з охорони права власності з метою регулювання таких правовідносин, захисту прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері власності.

Зрозуміло, що право цікавить суспільство й окрему особу винятково як діючий механізм регулювання суспільних відносин. Для того щоб виконувати свої функції у суспільстві, право має діяти. Процес втілення юридичних норм у реальні суспільні відносини, у поведінку та діяння суб'єктів права називається реалізацією юридичних норм, або правореалізацією. Реалізація права - це втілення його вимог через відповідні форми поведінки суб'єктів права (державних органів, посадових осіб, громадських організацій, громадян тощо) [267, с. 147-150].

Найбільш змістовною щодо побудови юридичної теорії класифікацією форм правореалізації є їх поділ залежно від характеру правореалізаційних дій суб'єктів. За цим критерієм виокремлюють такі форми реалізації права: виконання; дотримання; використання; застосування. При цьому слід

зауважити, що виділення застосування юридичних норм як самостійної форми правореалізації пов'язано зі специфічним складом суб'єктів, які можуть реалізувати юридичну норму в цій формі (про це йтиметься далі), та з тим, що ця форма правореалізації існує завжди у тісному зв'язку з іншими формами останньої (виконанням, дотриманням і використанням юридичних норм). Виконання юридичних норм - це форма реалізації зобов'язальних юридичних норм, що полягає в активній поведінці суб'єктів, яку останнім приписує здійснити юридична норма, незалежно від бажання чи небажання поводитися вказаним у нормі чином. Особливістю виконання юридичних норм є те, що ця форма реалізації пов'язана з активним поведінням суб'єктів, тобто вони здійснюють дії відповідно до юридичних норм, активно виконують покладені на них цими нормами обов'язки [267, с. 147-150].

Зазначені три форми реалізації права - виконання, дотримання та використання - це форми, за яких юридичні норми втілюються в життя безпосередніми діями самих суб'єктів суспільних відносин, без прямого залучення в процес їх реалізації уповноважених державою органів (посадових осіб). Тому їх називають "формами безпосередньої реалізації права". У цих формах реалізується великий масив юридичних норм права, однак не всі норми [267, с. 147-150].

Таким чином, право реалізація є найбільш об'ємним рівнем публічного адміністрування охорони права власності, адже здійснюється широким колом суб'єктів як публічного права, так і деякими приватними особами при здійсненні делегованих державних виконавчих функцій, у трьох формах – виконання, дотримання та використання права, щодо втілення норм права у суспільні відносини з метою охорони права власності.

Є чимало випадків, коли дотримання, виконання і використання є недостатніми для забезпечення повної реалізації юридичних норм, а вимагають залучення в цей процес компетентних (уповноважених державою) суб'єктів (органів, посадових осіб), які наділені у встановленому порядку державно-владними повноваженнями. В цьому випадку виникає потреба у

специфічній формі правореалізації - правозастосуванні (застосуванні) юридичних норм [267, с. 147-150].

Застосування права від інших форм його реалізації відрізняє те, що тут неможлива бездіяльність (пасивна поведінка, як при дотриманні норм), право на правозастосовну діяльність поєднується з обов'язком її здійснення. Правозастосування має похідний характер, оскільки забезпечує реалізацію права третіми особами. Застосування одних норм одночасно потребує дотримання, виконання і використання інших, а отже, правозастосування – комплексна правореалізуюча діяльність [299, с. 424].

Теоретики права вважають, що застосування права - це форма реалізації юридичних норм уповноваженими державою органами (посадовими особами), яка полягає у розгляді конкретного юридичного питання, справи, проблеми тощо і винесенні індивідуального рішення, обов'язкового для його адресатів. Застосування юридичних норм у передбачених законодавством випадках виступає неодмінною організаційною передумовою реалізації юридичних норм суб'єктами права, внаслідок чого його соціальним призначенням є організація та забезпечення втілення у життя юридичних норм і забезпечення їх реальної дії у найважливіших суспільних відносинах [267, с. 147-148].

Водночас необхідно зазначити і про відособленість (самостійність) правозастосування від інших форм реалізації права, яка полягає, по-перше, у тому, що низка правових норм не може бути реалізована без актів застосування права (наприклад, норми, що встановлюють юридичну відповідальність за правопорушення); по-друге, якщо використання та дотримання права типові для діяльності громадян і приватних юридичних осіб у сфері громадянського суспільства, то застосування права типове для суб'єктів публічного права (здійснення влади, управління, правосуддя). Окремі державні органи, приміром суди, існують лише для правозастосування; по-третє, власне правозастосування породило процесуальне право – комплекси правових норм, що визначають порядок,

процедуру реалізації і охорону матеріально-правових норм; по-четверте, на матеріалах правозастосовчого процесу як найбільш формалізованого способу реалізації права теоретично розроблено стадії правореалізації, прийоми тлумачення правових норм, типові способи вирішення юридичних ситуацій – те, що (в згорнутому вигляді) властиве будь-якій формі реалізації права [261, с. 388-389].

Незважаючи на дискусійність окремих особливостей правозастосування, в теорії права все ж таки домінує точка зору, згідно з якою основні з них такі: здійснюється компетентними, спеціально уповноваженими державою суб'єктами; є опосередкованою формою реалізації права; має владний, організаційно-управлінський, індивідуально-конкретний характер; є складною формою реалізації права, оскільки відбувається у поєднанні з такими її формами, як виконання, дотримання, використання і їх взаємопроникненні одна в одну; здійснюється відповідно до визначеного в законі порядку (саме ця ознака дає можливість виявити зв'язок між правозастосуванням і правозастосовною процедурою, що його регламентує); завершується прийняттям правозастосовних актів, у яких фіксуються індивідуально-конкретні приписи. Специфіку процесуального, процедурного, регулювання правозастосування, тобто правозастосовної процедури, можна визначити на підставі з'ясування її змісту та визначення загальних ознак такої процедури. Ефективність конкретної правозастосовної процедури залежить від фактично досягнутих результатів відповідно до поставленої мети [24, с. 6-7].

До ознак правозастосування відносять: застосування юридичних норм є складною формою правореалізації, як правило, пов'язаною з одночасним поєднанням різних форм правореалізації (виконання, дотримання, використання юридичних норм); застосування юридичних норм є діяльністю лише уповноважених у встановленому законодавством порядку державних і недержавних органів і посадових осіб; правозастосовний орган у процесі правозастосування фактично діє від імені держави; застосуванню юридичних

норм притаманний державно-владний, державно-вольовий характер; застосування юридичних норм здійснюється у чітко визначених процесуальних формах; застосування юридичних норм, як правило, пов'язане з виданням і вступом у дію правозастосовного акта; тощо [267, с. 147-148].

У юридичній літературі розрізняють дві форми правозастосування: • оперативно-виконавче; • правоохоронне. Оперативно-виконавче правозастосування - це організація виконання приписів юридичних норм, позитивне регулювання за допомогою індивідуальних актів правозастосування шляхом сприяння виникненню, зміні чи припиненню конкретних правовідносин на основі юридичних норм (наприклад, рішення про призначення пенсії, акт реєстрації шлюбу тощо). Правоохоронне правозастосування - це діяльність, спрямована на охорону юридичних норм від порушень, застосування заходів легального примусу та забезпечення виконання примусових заходів щодо суб'єкта, до якого ці заходи застосовуються (наприклад, рішення про притягнення до адміністративної відповідальності, вирок суду тощо). Кожний з видів правозастосування має певні особливості, більшість яких пов'язана з формальними аспектами правозастосування того чи іншого виду (форма правозастосовного акта, вимоги до його оформлення та реєстрації тощо). Водночас порядок правозастосовної діяльності незалежно від її виду, основні суттєві вимоги, які до неї висуваються, є загальними для всіх видів правозастосування [267, с. 147-148].

Отже, правозастосування – це діяльність усіх суб'єктів права з використання правових норм, тобто фактичною є особливою, більш складнішою формою право реалізації, поєднує у собі всі властивості право реалізаційних стадій, які використовуються одночасно (тобто, складові право реалізації – виконання, дотримання, використання норм права в сукупності складають правозастосування).

Провідною складовою правореалізації є надання суб'єктами публічної адміністрації адміністративних послуг, як публічних послуг, що надаються

суб'єктами публічної адміністрації у формі позитивних індивідуальних адміністративних актів за заявами суб'єктів права власності з реалізацією наданої законодавством владної компетенції спрямованої на охорону права власності. Варто звернути увагу на широке використання в аналізованій сфері адміністративно-правової охорони, а саме щодо надання таких адміністративних послуг, як: 1) реєстрації права власності інтелектуальної власності – реєстрації торгової марки та реєстрації авторського права на твір; 2) реєстрації матеріального права власності: реєстрація декларації про готовність об'єкта до експлуатації, державна реєстрація речового права на нерухоме і рухоме майно, видача свідоцтва про право власності на житло; 3) реєстрації права власності на землю: державна реєстрація земельної ділянки, надання вкопійовань з кадастрової карти (плану), рішення про надання земельної ділянки в оренду або передачу у власність; 4) обмеження права власності: державна реєстрація обтяження речового права на майно, рішення про встановлення обмеження (сервітут, суперфіцій) щодо земельних ділянок.

Кардинальні політичні й економічні зміни, що відбуваються в країні, необхідність долати негативні явища, які супроводжують повернення України до єдиного Європейського співтовариства з його ідеалами правової держави та громадянського суспільства, зумовлюють необхідність реформування всієї державноправової системи. Реформування не може залишити поза увагою правоохоронну систему – важливий структурний компонент держави. В обставинах, що склалися, реалізація комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування правоохоронної системи, стає невід'ємною складовою реформування. Водночас вживані заходи не забезпечують досягнення позитивного результату. Правоохоронна система залишається громіздкою, недостатньо пристосованою до вирішення нових стратегічних завдань. Незважаючи на зростаючий потенціал правоохоронних структур, їхня робота інколи є неефективною, не має адекватних юридичних інструментів для протидії екстремізму, сепаратизму, кримінальній злочинності [167, с. 166-173].

Тому, далі варто розкрити саме правоохоронний рівень публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Щодо наступного рівня, то для початку варто зазначити, що поняття «захист» та «охорона» не є чітко визначеними та розмежованими за своїм змістом та сутністю, наявними є розбіжності в самому тлумаченні зазначених понять: одні дослідники російської, української мови вважають, що ці терміни є тотожними і можуть визначатися один через одного; інші – процес захисту включають до складу охорони як один з його складових елементів. Відповідно і в правовій сфері чіткого визначення співвідношення понять «охорона» прав та «захист» на сьогодні не існує. Аналіз багатьох точок зору та чинного законодавства, положень Конституції України, свідчить про те, що охорона – це більш широке за своїм змістом поняття, яке може в деяких випадках включати в себе захист. Чинне законодавство під охороною прав розуміє комплекс заходів і засобів, за допомогою яких устанавлюються права, визначається порядок їх реалізації, забезпечується їхнє дотримання. Звідси чинне законодавство охорону прав розуміє широко, включаючи до нього і безпосередній захист прав [55, с. 48].

Загальновідомо, що правоохоронна функція становить комплексний пріоритетний напрямок державної політики. Зміст правоохоронної функції складає забезпечення охорони права і правовідносин, а також захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку. Правоохоронну функцію характеризує цілісність і внутрішня узгодженість, організованість і цілеспрямованість, стабільність і постійність, однорідність і різноплановість. Правоохоронна функція ґрунтується на принципах верховенства права, законності, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, самостійності, професійності, прозорості та ефективності. Правоохоронна функція реалізується у відповідних правових і організаційних формах за допомогою державно-владних методів переконання та примусу. Реалізація правоохоронної функції вимагає її

своєчасного забезпечення достатніми матеріально-технічними, фінансовими та кадровими ресурси, формування адекватної нормативно-правової та організаційної основи правоохоронної діяльності [450, с. 852].

О. Л. Соколенко розкрив, що правоохоронна функція держави – це комплексний цілісний пріоритетний напрямок державної політики, спрямований на забезпечення відповідно до засад верховенства права та пріоритету прав людини охорони права і праввідносин, а також захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку [450, с. 852].

О. Ф. Кобзар сформував власне визначення правоохоронної функції держави як нормативно врегульований пріоритетний напрям державної політики, що ґрунтується на загальних принципах права, реалізується за допомогою державно-владних методів переконання та примусу вповноваженими органами державної влади, забезпечує охорону конституційних прав і свобод людини і громадянина та правопорядку в цілому [164, с. 11-13].

Вчені розкрили, що правоохоронним функціям притаманні наступні основні ознаки: – правоохоронна функція становить комплексний пріоритетний напрямок державної політики; – зміст правоохоронної функції складає забезпечення охорони права і праввідносин, а також захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку; – правоохоронну функцію характеризує цілісність і внутрішня узгодженість, організованість і цілеспрямованість, стабільність і постійність, однорідність і різноплановість; – правоохоронна функція ґрунтується на принципах верховенства права, законності, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, самостійності, професійності, прозорості та ефективності; – правоохоронна функція реалізується у відповідних правових і організаційних формах за допомогою державно-владних методів переконання та примусу; – реалізація правоохоронної функції вимагає її своєчасного забезпечення достатніми

матеріально-технічними, фінансовими та кадровими ресурсами, формування адекватної нормативно-правової та організаційної основи правоохоронної діяльності [450, с. 851]; – правоохоронна функція держави заснована на законі; – правоохоронна функція спрямована на об'єкти, склад яких залежить від етапу розвитку суспільства і від політичних факторів, що визначають напрями правоохоронної діяльності; – правоохоронна функція, її зміст органічно пов'язані з правом та праворозумінням у суспільстві; – у правоохоронній функції держави найбільш чітко виражається нерозривний зв'язок держави і права, їх взаємовплив; – правоохоронна функція сучасної держави формується і реалізується під впливом цілого комплексу об'єктивних і суб'єктивних факторів. На процес здійснення правоохоронної функції держави впливають характеристики носіїв загрози об'єктам правоохорони, в тому числі їх кількість, якісні параметри, місцезнаходження тощо. У першу чергу, мова йде про злочинність як суспільне явище, її інтенсивність, організаційні можливості. По-друге, істотний вплив на правоохоронну функцію держави вчиняє рівень економічного розвитку суспільства. По-третє, наявність підготовлених кадрів у правоохоронній сфері. По-четверте, ставлення до процесу здійснення цього напрямку діяльності держави населення, іншими словами, стан правосвідомості якраз у цьому аспекті. Нарешті, по-п'яте, ефективність здійснення правоохоронної функції держави залежить від здатності політичного керівництва держави приймати ті чи інші рішення у цьому напрямі [92, с. 7-8; 164, с. 11-13].

Деяко схожу позицію має С. М. Мельничук, який вважає, що найбільш характерними для цієї діяльності є ознаки, які повною мірою відображають досліджувану правову категорію: 1) має державно-владний характер; 2) обов'язкова присутність особливого суб'єкта – уповноваженого державного органу чи посадової особи. Здійснювати таку діяльність має лише компетентна, фахово підготовлена, вповноважена державою посадова особа. Громадяни та недержавні організації виступають лише в ролі учасників цієї діяльності, а не суб'єктів, оскільки право здійснювати такі дії не може

делегуватись іншій посадовій особі; 3) спрямована на охорону прав та свобод людини і громадянина, забезпечення законності та правопорядку; 4) діяльність, яка повинна відбуватися в режимі законності; 5) здійснюється за нормативно визначеною процедурою. Порядок її здійснення регламентований особливими процедурними (процесуальними) нормами, що містяться в процедурних галузях; 6) в окремих випадках дана діяльність опирається на можливість застосування примусових заходів; 7) являє собою складний стадійний процес; 8) має до певної міри творчий характер; 9) є діяльністю, в результаті якої відбувається винесення індивідуально-конкретних приписів; 10) результати діяльності оформляються індивідуальним юридичним актом, який повинен відповідати вимогам юридичної техніки [273, с. 159].

Р. Я. Шай визначив, що правоохоронна діяльність – це форма здійснення функцій держави шляхом владної оперативної діяльності державних органів, спрямованої на забезпечення охорони норм права від порушень, на захист наданих громадянам суб'єктивних прав та забезпечення виконання покладених на них юридичних обов'язків. Правоохоронну функцію держави реалізують різні суб'єкти. У діяльності деяких з них саме правоохоронна спрямованість є вирішальною і за метою, і щодо завдань, форм, повноважень, сил, засобів тощо. Такі структури фактично створені для того, щоб виявляти, хто, коли, де, за яких умов порушив ті чи інші правовідносини. Ці органи мають відповідний правовий механізм припинення та профілактики таких порушень, а їх діяльність, відповідно до основної мети, можна схарактеризувати як правоохоронну [558, с. 3]. Вчений вважає, що до головних правоохоронних функцій належать: профілактична (профілактика правопорушень, які тягнуть за собою юридичну відповідальність у сфері публічного права); захисна (захист життя, здоров'я, прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб); охорона громадського порядку, громадської безпеки й власності; ресоціалізаційна (найбільше характерна для органів і служб у справах неповнолітніх, служб, що

здійснюють адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі); оперативно-розшукова; розслідування злочинів; судового розгляду справ; розгляду справ про адміністративні правопорушення; розгляду справ про фінансові та адміністративно-господарські правопорушення (тобто розгляд справ про адміністративні правопорушення, скоєні юридичними особами або громадянами-підприємцями); виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів дізнання й досудового слідства та прокурорів [558, с. 14].

Нині існують такі позитивні зобов'язання держави у сфері діяльності правоохоронних органів: позитивне зобов'язання держави надати захист охоплює ефективні заходи стримування грубих актів, що має передбачати існування належних положень законодавства, підкріплених правоохоронною машиною; вживати фізичних заходів безпеки щодо потенційної жертви, щодо якої відомо про наявну загрозу насильства [167, с. 166-173].

М. Ковалів розкрив, що правоохоронні органи – це органи, функції яких законодавчо визначені. Їхнім завданням є забезпечення публічного порядку, виявлення правопорушень, а також відновлення порушених прав, захист національної безпеки, забезпечення верховенства права та законності тощо. Діяльність правоохоронних органів є різноманітною. Кожний правоохоронний орган наділений певними повноваженням у визначеній сфері діяльності [167, с. 166-173].

Також, правоохоронний орган може бути визначено як орган державної влади, метою утворення та основним напрямом діяльності якого є виконання на професійній основі повноважень із реалізації правоохоронної функції держави згідно з чинним матеріальним і процесуальним законодавством. По-перше, правоохоронний орган є державним органом, який уповноважений чинним законодавством на здійснення правоохоронної діяльності. По-друге, до ознак правоохоронних органів віднесено виконання ними своєї діяльності відповідно до норм законодавства, водночас їх порушення тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, матеріальну або кримінальну

відповідальність. По-третє, законні та обґрунтовані рішення правоохоронних органів є обов'язковими до виконання посадовими особами та громадянами. Законодавець передбачив самостійний склад правопорушення за невиконання цих рішень, що, своєю чергою, тягне додаткову відповідальність. По-четверте, ознакою правоохоронних органів слід вважати і професійність виконання ними своїх повноважень, тому законодавством визначено спеціальні умови проходження працівниками правоохоронних органів спеціальної професійної підготовки, порядок і особливості проходження якої можуть мати відмінності у різних правоохоронних органах. По-п'яте, правоохоронні органи у випадках необхідності виконання своїх функцій, пов'язаних з виявленням та розслідуванням порушень закону, за передбачених законодавством умов, можуть відхилятися від правових приписів, обов'язкових для усіх інших суб'єктів суспільних відносин [167, с. 166-173].

Таким чином, особливу роль в публічному адмініструванні охорони права власності відіграє правоохоронна діяльність, яка здійснюється уповноваженими органами державної влади, які мають компетенцію і спеціальні професійні знання та навички, та реалізують правоохоронну функцію держави, шляхом прийняття обов'язкових до виконання рішень та здійснення публічно-охоронної діяльності, з метою виявлення, попередження та припинення правопорушень у сфері права власності.

Протягом останніх років в Україні здійснено спробу віддати пріоритетну роль у вирішенні управлінських питань якісно новому підходу до керівництва, планування, організаційного забезпечення управлінської діяльності. Відбувається процес впровадження людиноцентристської ідеології у всі державні процеси. Заходам примусу відводиться другорядна роль у процесі здійснення регулятивного впливу на суспільну систему та окремих громадян. У зв'язку з цим підвищення рівня захищеності законних інтересів громадян щодо володіння, користування та розпорядження майном тісно пов'язане з переглядом завдань та функцій суб'єктів управлінської

діяльності, перетворення їх на систему органів публічного управління з широким колом повноважень щодо захисту правових можливостей громадян у сфері власності. Реформування системи органів публічного управління, наділених повноваженнями щодо захисту законних інтересів громадян у сфері власності, повинно ґрунтуватися на результатах наукових досліджень, що відображають шляхи наближення системи управління до європейських стандартів [243, с. 50].

Доцільно зауважити, що частина повноважень, які стосуються розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері власності, вирішення індивідуальних справ щодо володіння, користування та розпорядження майном, застосування заходів адміністративного примусу тощо є правозахисною. Однак реалізують такі повноваження органи, наділені всіма характеристиками органів публічного управління. Це повною мірою відображає тісний зв'язок управлінської та правозахисної функції в діяльності суб'єктів адміністративно-правового захисту законних інтересів громадян у сфері власності, які представляють державу як найвпливовішого гаранта реалізації цих законних інтересів. Саме за допомогою комплексного застосування усього арсеналу засобів впливу на суспільні відносини у сфері власності суб'єкти управління здатні привести їх у бажаний для держави, суспільства та окремих громадян, які володіють законними інтересами щодо володіння, користування та розпорядження майном, стан [243, с. 52-53].

Будь-який орган виконавчої влади, наділений компетенцією щодо адміністративно-правового захисту законних інтересів громадян у сфері власності, є суб'єктом публічного управління у цій сфері. Водночас не всі органи публічного управління, які здатні реалізовувати способи та засоби адміністративно-правового захисту законних інтересів громадян щодо володіння, користування та розпорядження майном, виступають органами виконавчої влади [243, с. 52-53].

Таким чином, ми вважаємо, що ще одним рівнем публічного адміністрування охорони права власності в Україні є саме правозахисний.

Поширеним в науковому середовищі є визначення, що забезпечення державою прав і свобод людини – це створення державою умов для їх здійснення. Визначаючи, у зв'язку з цим, одне з понять правозахисної діяльності, П. С. Корнієнко стверджує, що вона є діяльністю органів державної влади, місцевого самоврядування, колективних та одноособових суб'єктів громадянського суспільства з недопущення порушень прав і свобод людини і громадянина (юридичних осіб), а також з відновлення порушеного правомірного стану у цій сфері [199, с. 80; 411].

Правозахисна діяльність – це багатопланове, складне, комплексне соціально-правове явище. Правозахисна діяльність – це вчинки (дії чи бездіяльність) правозахисних органів (державних і недержавних) спрямовані на надання кожній людині і громадянину, їх об'єднанням та юридичним особам правової допомоги щодо припинення порушень права, притягнення винних до юридичної відповідальності, відновлення права і відшкодування спричинених порушенням права збитків. Правозахисна діяльність має такі ознаки: а) це діяльність системи правозахисних організацій; б) ці організації можуть бути державними і недержавними; в) ця діяльність спрямована на надання кожній фізичній і юридичній особі правової допомоги; г) допомога, що надається, спрямована на припинення порушень права, недопущення зловживання правом, притягнення винних до юридичної відповідальності, відновлення порушеного права, відшкодування збитків завданих порушенням права [17, с. 21-27].

А. Бондаренко розкрив, що процес реалізації наведених форм правозахисної функції держави характеризує сутність, соціальне призначення та роль держави в суспільстві. У соціальних, демократичних і правових державах ця функція втілює загальнолюдські, гуманістичні форми, тобто такі, що відповідають демократичним стандартам і національним інтересам. Особливістю розвитку сучасної держави в глобалізаційних процесах є те, що вона повинна тісно взаємодіяти з громадянським суспільством. Ефективна співпраця державних органів із політичними партіями, громадськими

об'єднаннями, профспілками дозволяє консолідувати суспільство, активізувати сили нації щодо вирішення соціальних проблем, контролювати діяльність державного апарату. Пізнання суті правозахисної діяльності держави ґрунтується на пріоритеті людських цілей і цінностей, має бути однією з характерних ознак державної діяльності в умовах модернізації. Формування демократичної, соціальної, правової держави, у якій людина, її права й свободи є найвищою цінністю, не можливе без проведення активної та цілеспрямованої правозахисної політики. Правозахисній функції належить одне з провідних місць у системі функцій держави. На сьогодні в науковій літературі висловлюється безліч думок щодо визначення правозахисної функції держави, а також щодо форм її здійснення, що ускладнює практичну реалізацію означеної функції. Якісне визначення форм реалізації правозахисної функції сприятиме її подальшому вдосконаленню в контексті реальної реалізації цієї функції. Розглянута функція та форми її реалізації нерозривно пов'язані з усіма функціями держави, які створюють умови для досягнення успіхів у соціальній сфері. Крім того, позитивні результати у сфері захисту людини сприяють ефективному здійсненню політичної, економічної та інших функцій держави [41, с. 288].

Система правозахисних організацій в Україні тлумачиться по-різному. Найбільш загальним групуванням правозахисних органів є поділ їх на державні і недержавні, міжнародні і національні. Державними правозахисними організаціями є органи юстиції, органи захисту прав споживачів, Уповноважений Верховної Ради України із прав людини, міжурядові правозахисні організації. Недержавними правозахисними організаціями є: а) адвокатура; б) недержавні нотаріуси; в) інші правозахисні недержавні організації; г) міжнародні неурядові правозахисні організації. Як державні, так і недержавні правозахисні організації спрямовують свою діяльність на надання кожній людині та юридичній особі правової допомоги. Така правова допомога надається з метою припинення порушень права, недопущення зловживання правом, притягнення винних до юридичної

відповідальності, відновлення порушеного права, відшкодування збитків, завданих порушенням права [17, с. 21-27].

Розглянемо окремо таких суб'єктів. Здебільшого неурядові правозахисні організації захищають соціальні, економічні та екологічні права громадян. У механізмі забезпечення різних прав громадян неурядові правозахисні організації входять до організаційно-інституційного блоку і утворюють сукупність недержавних інституцій, які здійснюють захист прав фізичних та юридичних осіб у конкретних випадках, проводять громадські розслідування фактів порушень прав людини державними органами; поширюють інформацію про права людини, організують заходи з правового виховання; аналізують стан прав людини при здійсненні постійного та систематичного контролю за їх діяльністю з боку держави [98, с. 122].

Не менш важливим інститутом у структурі правозахисту є Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (омбудсмен). Інститут Уповноваженого Верховної Ради виступає додатковим засобом захисту прав і свобод людини поряд з іншими правозахисними інституціями. Коло повноважень Уповноваженого з прав людини поширюється на усі випадки порушень громадянських прав і свобод органами виконавчої влади. Він може подати адміністративний позов стосовно державних службовців, які порушили конституційні права і свободи громадян, має право перевіряти додержання цих прав в установах пенітенціарної системи (системи установ, у яких відбувають покарання засуджені – тюрми, колонії та ін.), в армії, в установах Міністерства внутрішніх справ [429, с. 130; 444, с. 170].

Виходячи з сучасного змісту правозахисної ідеї, інститут адвокатури характеризується: як елемент правової системи України, а правозахисна діяльність адвокатів як частина юридичної практики в цій правовій системі, як і діяльність правотворча, правозастосовча та правоохоронна; як особливий правозахисний інститут громадянського суспільства, який представляє інтереси цього суспільства перед державою, взаємодіє з державою і водночас

протистоїть державі в особі її органів з питань захисту прав та свобод людини і громадянина, зокрема в судових органах; як професійна організація адвокатів зі спеціальним статусом, яка діє на засадах самоврядування і через яку реалізуються права юриста на зайняття адвокатською діяльністю [17, с. 21-27].

Щодо безпосереднього захисту права власності, то звичайно правозахисну функцію у цьому плані найчастіше виконують саме органи виконавчої влади, а конкретно органи юстиції. Адже кожен, хто вважає, що його права та інтереси порушені у сфері державної реєстрації має можливість звернутись до Міністерства юстиції України або до його територіального органу з відповідною скаргою [337]. При Міністерстві юстиції України діє Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації (далі - комісія), що є постійно діючим колегіальним консультативно-дорадчим органом при Міністерстві юстиції України, що в межах повноважень забезпечує розгляд скарг у сфері державної реєстрації [366].

Тобто, правозахисний рівень здійснення публічного адміністрування охорони права власності має певні особливості, а саме: основною метою є попередження правопорушень відносно прав власності; швидке реагування на можливі правопорушення; реалізується особливими суб'єктами права, які є в більшості дорадчими органами виконавчої влади (Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації) або громадськими інституціями; має власні механізми правового реагування; така діяльність спрямована на відстоювання та зберігання непорушності права власності.

Таким чином, публічне адміністрування охорони права власності здійснюється на чотирьох рівнях (правотворчість, правореалізація, правоохоронному та правозахисному), відповідно правозахисний рівень є новим для науки адміністративного права, проте, на практиці реалізується через різноманітні механізми захисту прав власності (наприклад, Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації), які спрямовані на

попередження правопорушень відносно прав власності, тобто унеможливлення порушень прав власності.

Отже, правозахисний рівень здійснення публічного адміністрування охорони права власності має певні особливості, а саме: 1) основною метою є попередження правопорушень відносно прав власності; 2) швидке реагування на можливі правопорушення; 3) реалізується особливими суб'єктами права, які є в більшості дорадчими органами виконавчої влади (Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації) або громадськими інституціями; 4) має власні механізми правового реагування; 5) така діяльність спрямована на відстоювання та зберігання непорушності права власності.

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що

- правотворчість (виконавча діяльність суб'єктів публічної адміністрації) є первинним рівнем здійснення публічного адміністрування, адже завдяки цій діяльності суб'єкти публічної адміністрації, здійснюючи свої виконавчо-розпорядчі повноваження, встановлюють, змінюють чи скасовують адміністративно-правові норм, на основі яких виникають правовідносини з охорони права власності з метою регулювання таких правовідносин, захисту прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері власності;

- наступним, з іншою юридичною природою рівнем у системі рівнів адміністративно-правової охорони є правореалізація, як адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо виконання виконавчої функції держави. Це є найбільш об'ємним рівнем публічного адміністрування охорони права власності, адже здійснюється широким колом суб'єктів як публічного права, так і деякими приватними особами при здійсненні делегованих державних виконавчих функцій, у трьох формах – виконання, дотримання та використання права, щодо втілення норм права у суспільні відносини з метою охорони права власності;

- правозастосування – це діяльність усіх суб'єктів права з використання правових норм, тобто фактичною є особливою, більш складнішою формою право реалізації, поєднує у собі всі властивості право реалізаційних стадій, які використовуються одночасно (тобто, складові право реалізації – виконання, дотримання, використання норм права в сукупності складають правозастосування);

- провідною складовою правореалізації є надання суб'єктами публічної адміністрації адміністративних послуг, як публічних послуг, що надаються суб'єктами публічної адміністрації у формі позитивних індивідуальних адміністративних актів за заявами суб'єктів права власності з реалізацією наданої законодавством владної компетенції спрямованої на охорону права власності. Варто звернути увагу на широке використання в аналізованій сфері адміністративно-правової охорони, а саме щодо надання таких адміністративних послуг, як: 1) реєстрації права власності інтелектуальної власності – реєстрації торгової марки та реєстрації авторського права на твір; 2) реєстрації матеріального права власності: реєстрація декларації про готовність об'єкта до експлуатації, державна реєстрація речового права на нерухоме і рухоме майно, видача свідоцтва про право власності на житло; 3) реєстрації права власності на землю: державна реєстрація земельної ділянки, надання вкопіювань з кадастрової карти (плану), рішення про надання земельної ділянки в оренду або передачу у власність; 4) обмеження права власності: державна реєстрація обтяження речового права на майно, рішення про встановлення обмеження (сервітут, суперфіцій) щодо земельних ділянок;

- правозахисний рівень здійснення публічного адміністрування охорони права власності має певні особливості, а саме: основною метою є попередження правопорушень відносно прав власності; швидке реагування на можливі правопорушення; реалізується особливими суб'єктами права, які є в більшості дорадчими органами виконавчої влади (Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації) або громадськими інституціями; має власні механізми правового реагування; така діяльність спрямована на

відстоювання та зберігання непорушності права власності. Як приклад наводиться Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації Міністерства юстиції України, адміністративна діяльність якої спрямовані на попередження правопорушень відносно прав власності, тобто унеможливлення порушень прав власності;

- особливу роль в публічному адмініструванні охорони права власності відіграє правоохоронна діяльність, яка здійснюється уповноваженими органами державної влади, які мають компетенцію і спеціальні професійні знання та навички, та реалізують правоохоронну функцію держави, шляхом прийняття обов'язкових до виконання рішень та здійснення публічно-охоронної діяльності, з метою виявлення, попередження та припинення правопорушень у сфері права власності.

Отже, рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це процеси, що мають спільні якісні характеристики та відмінні функціональні завдання, що здійснюються колом суб'єктів публічної адміністрації та у сукупності за їх специфікою забезпечують відносно відособлені етапи публічного адміністрування охорони права власності, в результаті чого сформовано, що правотворчість (розпорядча діяльність публічної адміністрації) та правореалізація є базовими взаємодоповнюючими рівнями публічного адміністрування, а відносно відособленими рівнями правореалізації є надання публічної адміністрацією адміністративних послуг, правозахисна та правоохоронна діяльність публічної адміністрації.

Висновки до розділу 2

1. Первинної складовою змісту публічного адміністрування охорони права власності є надання суб'єктами публічної адміністрації приватним

особам адміністративних послуг (державна реєстрація майна, видача державних охоронних документів на право власності та ін.).

2. Вагомою складовою змісту публічного адміністрування охорони прав власності є розпорядча діяльність публічної адміністрації щодо уточнення деталізації законів України до моменту їх правореалізації, в процесі якої наказами компетентних суб'єктів публічної адміністрації затверджуються підзаконні нормативно-правові акти (інструкції, положення, типові функціональні обов'язки посадових осіб тощо). Вторинним елементом публічного адміністрування охорони права власності виступає імперативно-владна виконавча діяльність суб'єктів публічної адміністрації із застосуванням усіх класичних методів адміністративної діяльності - заходів заохочення, переконання, примусу, контролю та адміністративної відповідальності.

3. З погляду юридичної природи заходів впливу суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини, зміст публічного адміністрування охорони права власності є таким що: 1) відноситься до правотворчої підзаконної діяльності публічної адміністрації; 2) є адміністративно-сервісною діяльністю публічної адміністрації в процесі надання адміністративних послуг, коли суб'єкти публічної адміністрації не можуть діяти імперативно-владно стосовно приватних осіб, а навпаки є зобов'язальними перед ними; 3) є правореалізаційною діяльністю з охорони права власності на основі реалізації норм адміністративного права; 4) є правоохоронною діяльністю правоохоронних органів щодо захисту права власності із використанням засобів адміністративного примусу і адміністративної відповідальності.

4. Окремим видом змісту публічного адміністрування захисту права власності є судовий захист суб'єктів права власності в системі адміністративного судочинства, права або законні інтереси яких порушили суб'єкти владних повноважень та відновлення справедливості шляхом відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до

адміністративної відповідальності за майнові проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

5. Як відносно відособлена в системі суспільних відносин правова матерія, яка регулюється нормами адміністративного права, публічне адміністрування охорони права власності характеризується, як 1) юридична правова категорія, 2) складова комплексного правового інституту правознавства; 3) як інструментарій адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері охорони права власності.

6. Публічне адміністрування охорони права власності в Україні, як юридична наукова категорія – це адміністративна діяльність публічної адміністрації та суду, що здійснюється в процесі розпорядчої, адміністративно-сервісної, виконавчої і правоохоронної діяльності публічної адміністрації та судового захисту в системі адміністративного судочинства з метою забезпечення суб'єктам права власності безперешкодно володіти, користуватися, розпоряджатися своїм майном, отримувати від нього експлуатації дивіденди та відновлення справедливості шляхом відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові адміністративні проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

7. Поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як складової комплексного правового інституту правознавства базується на положеннях, що: по-перше, норми адміністративного права є невід'ємними складовими правової охорони права власності, зовнішнім виразом якого є матеріальні і процесуальні норми які зосередженні в окремих положеннях більшості діючих в Україні кодексів (Бюджетний, Водний, Господарський, Земельний, КАСУ, КУпАП, Лісовий, Митний, Повітряний, Повітряний, Податковий, Про надра, Торговельного мореплавства), законів України “Про адміністративні послуги”, “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” та ін., сотнях підзаконних нормативно-правових актах суб'єктів публічної адміністрації.

Іншими словами, публічне адміністрування охорони права власності має під собою чисельний масив норм адміністративного права, які є однорідними за критерієм захисту санкцій своїх норм права власності, або процесуального сприяння такого захисту. По-друге, ці норми права є стійкими, постійними, довгий час зберігають свої якісні і кількісні властивості, органи виконавчої влади, місцевого самоврядування та суд на протязі усього свого часу існування здійснювали, здійснюють та будуть здійснювати адміністративно-правову охорону права власності. Дисертантка підкреслює, що вони не є тимчасовими. По-третє, норми адміністративного права, які забезпечують публічне адміністрування охорони права власності не тільки віддзеркалюються в юридичних приписах джерел адміністративного права, але пов'язані чисельними, як вертикальними так і горизонтальними зв'язками з нормами інших галузей права – конституційного, цивільного, господарського, кримінального тощо. Іншими словами пов'язані стійкими закономірностями і зв'язками в цілому в праві. В цілому, публічне адміністрування охорони права власності має ознаки інституту адміністративного права.

8. Адміністративно-правові відносини у сфері публічного адміністрування охорони права власності є складною науковою конструкцією, які в першу чергу поділяються: за суб'єктним складом: між суб'єктами публічною адміністрацією та приватними особи; між публічними суб'єктами, які перебувають у відношенні влада-підпорядкування; між двома або більше публічними суб'єктами, які перебувають у відношенні влада-підпорядкування, між якими виникають вертикальні публічні зв'язки; між публічною адміністрацією та громадськістю; між публічною адміністрацією та органами судової та законодавчої гілки влади.

9. За функціональною спрямованістю публічне адміністрування охорони права власності шляхом реалізації певних функцій (підфункцій): регулятивної, охоронної, правозахисної та правоохоронної. За особливостями взаємозв'язків суб'єктів адміністративно-правових відносини у сфері

публічного адміністрування охорони права власності: горизонтальні; вертикальні; - за метою реалізації: правовідносини з реалізації права власності; правовідносини з охорони права власності.

10. Публічне адміністрування охорони права власності в Україні поділяється на певні види за юридичною природою суб'єктів права власності публічне адміністрування охорони: права власності Українського народу; приватних фізичних та юридичних осіб; органів державної влади; місцевого самоврядування; громадських інституцій. За змістом, шляхом здійснення розпорядчої діяльності, надання адміністративних послуг, здійснення виконавчої та правоохоронної діяльності суб'єктами публічної адміністрації; захисту права власності в системі адміністративних судів та притягнення винних у порушення права власності до адміністративної відповідальності при здійсненні судом проваджень у справах про адміністративні правопорушення.

11. За напрямком впливу суб'єктів публічної адміністрації: зовнішнє публічне адміністрування (між суб'єктом публічної адміністрації та іншим суб'єктом права); внутрішньо службове публічне адміністрування (між двома або більше суб'єктами публічної адміністрації). За наслідками адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування на право власності, як об'єкт адміністративно-правової охорони: втручальне (обмеження прав, свобод або законних інтересів осіб для охорони права власності); сприяльне (допомога публічної адміністрації в реалізації особами права власності); забезпечувальне (створення додаткових елементів механізму публічного адміністрування для підвищення ефективності адміністративної охорони права власності); захисне (охорона суб'єктами публічного адміністрування права власності як об'єкта).

12. Правотворчість (виконавча діяльність суб'єктів публічної адміністрації) є первинним рівнем здійснення публічного адміністрування, адже завдяки цій діяльності суб'єкти публічної адміністрації, здійснюючи свої виконавчо-розпорядчі повноваження, встановлюють, змінюють чи

скасовують адміністративно-правові норм, на основі яких виникають правовідносини з охорони права власності з метою регулювання таких правовідносин, захисту прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері власності.

13. Правореалізація, як адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо виконання виконавчої функції держави є найбільш об'ємним рівнем публічного адміністрування охорони права власності, адже здійснюється широким колом суб'єктів як публічного права, так і деякими приватними особами при здійсненні делегованих державних виконавчих функцій, у трьох формах – виконання, дотримання та використання права, щодо втілення норм права у суспільні відносини з метою охорони права власності.

14. Провідною складовою правореалізації є надання суб'єктами публічної адміністрації адміністративних послуг, як публічних послуг, що надаються суб'єктами публічної адміністрації у формі позитивних індивідуальних адміністративних актів за заявами суб'єктів права власності з реалізацією наданої законодавством владної компетенції спрямованої на охорону права власності. Варто звернути увагу на широке використання в аналізованій сфері адміністративно-правової охорони, а саме щодо надання таких адміністративних послуг, як: 1) реєстрації права власності інтелектуальної власності – реєстрації торгової марки та реєстрації авторського права на твір; 2) реєстрації матеріального права власності: реєстрація декларації про готовність об'єкта до експлуатації, державна реєстрація речового права на нерухоме і рухове майно, видача свідоцтва про право власності на житло; 3) реєстрації права власності на землю: державна реєстрація земельної ділянки, надання викопійовань з кадастрової карти (плану), рішення про надання земельної ділянки в оренду або передачу у власність; 4) обмеження права власності: державна реєстрація обтяження речового права на майно, рішення про встановлення обмеження (сервітут, суперфіцій) щодо земельних ділянок.

15. Правозахисний рівень здійснення публічного адміністрування охорони права власності має певні особливості, а саме: основною метою є попередження правопорушень відносно прав власності; швидке реагування на можливі правопорушення; реалізується особливими суб'єктами права, які є в більшості дорадчими органами виконавчої влади (Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації) або громадськими інституціями; має власні механізми правового реагування; така діяльність спрямована на відстоювання та зберігання непорушності права власності. Як приклад наводиться Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації Міністерства юстиції України, адміністративна діяльність якої спрямовані на попередження правопорушень відносно прав власності, тобто унеможливлення порушень прав власності.

16. Особливу роль в публічному адмініструванні охорони права власності відіграє правоохоронна діяльність, яка здійснюється уповноваженими органами державної влади, які мають компетенцію і спеціальні професійні знання та навички, та реалізують правоохоронну функцію держави, шляхом прийняття обов'язкових до виконання рішень та здійснення публічно-охоронної діяльності, з метою виявлення, попередження та припинення правопорушень у сфері права власності.

РОЗДІЛ 3

СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Поняття, система та адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Публічна влада в Україні здійснюється широким колом уповноважених на те суб'єктами, які задіяні у реалізації Конституції та законів України, з метою захисту як приватних, так і публічних інтересів. Поряд з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, задіяними в реалізації публічного управління, захисті прав та охоронюваних законом інтересів громадян, повноправними учасниками адміністративно-правових відносин можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи приватного та публічного права [433, с. 43; 497, с. 102-105].

Таким чином, зміна суспільних відносин, всебічні посягання на право власності як на суспільне благо, потреба у новому правовому регулюванні права власності зумовлює актуальність дослідження суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні [497, с. 102-105].

Суб'єкт права, як предмет дослідження зумовлювали значний інтерес зі сторони науковців, до числа яких, зокрема, входить В. Авер'янов, С. Алексеев, В. Галуцько, І. Гриценко, П. Діхтієвський, О. Єщук, Т. Карабін, В. Колпаков, О. Кузьменко, Р. Мельник, Ю. Пундор, А. Пухтецька, Я. Сандул, Р. Свистович, С. Стеценко, Ю. Фролов, М. Хаустова та ін. [497, с. 102-105].

Однак, проблематика, пов'язана з правом власності, є багатогранною, причому кожна з проблем може бути предметом окремого фундаментального дослідження, що обумовлює актуальність дослідження суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні [497, с. 102-105].

З метою визначення суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні необхідно розкрити загальне поняття «суб'єкт права», розкрити зміст категорії «суб'єкт публічного адміністрування охорони права власності», розкрити її особливості, а також визначити систему суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності [497, с. 102-105].

Суб'єкт (лат. *subjectum* те, що лежить внизу, перебуває в основі) з точки зору філософії – поняття, яке означає носій діяльності, що пізнає світ навколо себе та впливає на нього; людина або група осіб, культура, суспільство або людство в цілому на відміну від того, що вивчається або змінюється внаслідок дій. Суб'єкт – це особа, організована група осіб, соціальна, етнічна та політична спільнота, суспільство загалом, що здійснюють властиву їм діяльність, спрямовану на практичне перетворення предметної дійсності, теоретичне й духовно-практичне освоєння об'єктивної реальності; носій означених якостей, що уможливають виконання ним суспільно значущих функцій [565, с. 613]. Тлумачний словник визначає поняття «суб'єкт» у декількох значеннях, як істота, здатна до пізнання навколишнього світу, об'єктивної дійсності й до цілеспрямованої діяльності; особа, група осіб, організація і т. ін., яким належить активна роль у певному процесі, акті; особа або організація як носій певних прав і обов'язків; людина як носій певних фізичних і психічних якостей; людина як об'єкт дослідження; предмет судження [39, с. 814].

Досить цікавою є позиція Ю. Пундор, який вважає, що формування суб'єкта права тісно пов'язане з еволюцією права, в цілому їх можна розглядати як дві сторони одного явища. Сукупність уявлень про суб'єкт права, що згодом стала теоретичним підґрунтям цієї категорії, є одним із елементів предмета теорії держави і права та, відповідно, історії держави і права. У результаті довготривалого розвитку та формування особистості (людини) як суб'єкта права на сьогодні закон визнає кожну фізичну особу суб'єктом права. Також і кожна юридична особа, за якою закон визнає

правосуб'єктність відповідного виду в тих чи інших сферах правовідносин, наділена статусом суб'єкта права. Більше того, існують утворення, не наділені законом статусом особи, але визнані ним правосуб'єктними (український народ, українська держава, територіальна громада) [407, с. 30].

Професор С. Алексєєв вважає, що суб'єкту права притаманні дві головні ознаки. По-перше, це особа — учасник суспільних відносин, яка за своїми властивостями фактично може бути носієм суб'єктивних юридичних прав та обов'язків. Вона повинна володіти: а) зовнішньою відокремленістю; б) персоніфікованістю; в) здатністю виробляти, виражати та виконувати персоніфіковану волю. По-друге, це особа, яка дійсно здатна брати участь у правовідносинах, набула властивостей суб'єкта права через юридичні норми [10, с. 69].

Хаустова М. визначає, що поняття «суб'єкт права» є загальним і первинним, а поняття «суб'єкт правовідносин» — конкретним і вторинним. Суб'єкт правовідносин науковець трактує як індивідуально визначений суб'єкт права, який реалізував свою правосуб'єктність у частині реалізації конкретних прав і свобод у конкретних правовідносинах, але не будь-який суб'єкт права є суб'єктом того чи іншого конкретного правовідношення [540, с. 38].

Теоретики права трактують, що суб'єкти (учасники) правовідносин — індивідуальні або колективні суб'єкти, які на підставі правових норм використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, тобто реалізують суб'єктивні права і юридичні обов'язки, повноваження і юридичну відповідальність. Щоб стати суб'єктом (учасником) правовідносин, потрібно бути суб'єктом права, тобто мати правосуб'єктність (правоздатність, дієздатність, деліктоздатність) [444, с. 43].

Таким чином, суб'єкт права — це особа, яка через вольові дії здатна брати участь у правовідносинах та через наявність правосуб'єктності є носієм суб'єктивних юридичних прав та обов'язків.

Щодо науки адміністративного права, то В. Авер'янов під суб'єктами адміністративного права розуміє учасників суспільних відносин, які мають суб'єктивні права та виконують юридичні (суб'єктивні) обов'язки, встановлені адміністративно-правовими нормами [1, с. 189].

З позиції Ю. Фролова у найзагальнішому розумінні суб'єкт адміністративного права може бути визначений як особа, яка є носієм суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, встановлених нормами адміністративного права, та яка має потенційну здатність бути учасником адміністративно-правових відносин [536, с. 557]. В свою чергу, О. Котельникова під суб'єктом адміністративного права визнає власника прав і обов'язків, якими він наділений з метою реалізації повноважень, покладених на нього адміністративним правом [203, с. 49].

Ю. Старилов зазначає, що суб'єкти адміністративного права – це реальні учасники адміністративно-правових відносин, які, володіючи адміністративно-правовим статусом, беруть участь в організації публічного управління (державного і муніципального), у самій управлінській діяльності, а також у процесі управління (адміністративних процедурах) [462, с. 418].

Сандул Я. під суб'єктом адміністративного права слід розуміє носія прав і обов'язків у сфері державного управління, які передбачені адміністративно-правовими нормами, здатного надані права реалізовувати, покладені обов'язки виконувати та самостійно виступати суб'єктом відповідальності [430, с. 103].

Гриценко І. та Р. Мельник переконані, що суб'єктами адміністративно-правових відносин є конкретні учасники (сторони) цих відносин, наділені законодавчо (нормативно) закріпленими правами й обов'язками, які вони здійснюють у сфері публічного управління з огляду на підстави й завдання участі в адміністративно-правових відносинах, організаційну структуру, а також залежно від обсягу та змісту повноважень [99, с. 130].

З точки зору В. Галуцька, суб'єкт публічної адміністрації – це суб'єкт владних повноважень, який здійснює публічне адміністрування: надає

адміністративні послуги чи виконавчо-розпорядчу адміністративну діяльність. Це насамперед орган чи посадова особа суб'єктів, для яких публічне адміністрування є основним видом діяльності, – органи виконавчої влади та суб'єкти місцевого самоврядування [82, с. 75].

В свою чергу, О. Єщук розкриває юридичну природу компетенції суб'єктів адміністративно-правових відносин охорони звертаючи свій погляд до феномену суб'єкта публічної адміністрації, доводить, що саме його адміністративні обов'язки і права є основою юридичного змісту адміністративно-правових відносин охорони. Суб'єкт публічної адміністрації є зобов'язальним стосовно невладних осіб, права, свободи та законні інтереси яких порушено, або з великою вірогідністю можуть бути порушені. У цьому разі суб'єкт публічної адміністрації діяти владно не може. Однак стосовно суб'єктів адміністративного права, незалежно від їх юридичної природи (приватноправових чи публічно-правових, які порушили права, свободи чи законні інтереси інших осіб, є імперативно владним. В останньому випадку він має право вимагати припинити протиправну поведінку, відшкодувати завдані збитки та притягнути їх до адміністративної відповідальності. Саме своєрідним положенням суб'єкта публічної адміністрації – як зобов'язального щодо одного суб'єкта права та імперативно владного до іншого суб'єкта права – і характеризується специфіка адміністративно-правових відносин охорони [131, с. 23].

Н. Максименцева переконана, що оскільки суб'єктом публічного адміністрування є система – державний орган, орган місцевого самоврядування, як організована, структурована, ієрархічна система, яка в собі містить внутрішні відносини підпорядкування окремих елементів між собою, то справедливим буде твердження, що частина цієї системи також може виступати самостійним суб'єктом адміністрування. Тобто суб'єктом адміністрування може бути як державний орган, орган місцевого самоврядування в цілому, так і посадова особа органу, що реалізує свою компетенцію, при цьому маючи можливість здійснювати її з певною

свободою розсуду, обираючи з кількох юридично допустимих рішень те, яке він вважає найкращим за конкретних обставин (дискреційні повноваження) [257, с. 118].

Таким чином, суб'єкт публічного адміністрування – це особа, яка наділена владними повноваженнями, в межах яких здійснює публічне адміністрування (проводить виконавчо-розпорядчу діяльність та надає адміністративні послуги) в певній галузі, може самостійно бути суб'єктом відповідальності та відповідно виступає учасником адміністративно-правових відносин [497, с. 102-105].

Відносно системи суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, то тлумачний словник розкриває поняття «система» як порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь; форма організації, будова чого-небудь (державних, політичних, господарських одиниць, установ і т. ін.); сукупність яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; сукупність принципів, які є основою певного вчення; сукупність способів, методів, прийомів здійснення чого-небудь; будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих та функціонуючих частин [39, с. 203].

На наш погляд, система суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це цілісна, взаємозалежна, ієрархічно побудована сукупність суб'єктів, які відповідно до призначення та в межах повноважень здійснюють публічне адміністрування охорони права власності з метою реалізації власних завдань і функцій у площині охорони права власності [497, с. 102-105].

Щодо змісту системи суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, то позиція Т. Карабін ґрунтується на тому, що організаційно публічну адміністрацію формують суб'єкти, якими є 1) органи виконавчої влади, 2) органи місцевого самоврядування, 3) державні органи влади, які не належать до жодної з гілок влади (національні комісії

регулювання природних монополій, Національний банк України, Служба безпеки України). Однак сьгоднішні реалії є такими, що повноваження публічної адміністрації (тобто публічне адміністрування) реалізуються не тільки цими органами, а й органами, які не належать до перелічених. Тому якщо мова йде про організаційний аспект, то варто використовувати поняття «публічна адміністрація», однак якщо йдеться про здійснення повноважень публічної адміністрації іншими суб'єктами, то доцільніше робити акцент на адмініструванні, а не змінювати статистику організаційного права [158, с. 169].

Професор В. Колпаков зазначає, що для адміністративного права характерна наявність значної кількості суб'єктів з різними повноваженнями, структурою та правовими властивостями. Цим зумовлене й існування кількох варіантів їх класифікації. Суб'єктів адміністративного права, зазначає вчений, можна поділити залежно від належності до державних структур (державні організації та їх представники і недержавні організації та їх представники); на суб'єктів колективних та індивідуальних; фізичних і юридичних осіб тощо. В остаточному варіанті класифікації так званих «основних носіїв суб'єктивних прав і обов'язків у сфері державного управління взагалі та виконавчої влади зокрема» вчений-адміністративіст юридичних осіб приватного права не виділяє взагалі, виокремлюючи лише: 1) Президента України; 2) органи державної виконавчої влади; 3) державних службовців як суб'єктів, у діяльності яких об'єктивізуються повноваження державних органів управління; 4) громадян України, іноземців, осіб без громадянства; 5) органи місцевого самоврядування; 6) об'єднання громадян; 7) суб'єктів підприємницької діяльності [184, с. 42].

Суб'єкти публічного адміністрування (публічна адміністрація) з позиції В. Галуцька, П. Діхтієвського та О. Кузьменко, мають певну організаційну структуру публічного адміністрування, під яким розуміється органічно єдина та чинна система органів державного управління, передусім органів виконавчої влади та владних структур місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, а також установ, організацій, окремих

недержавних структур, які відповідно до законодавства здійснюють публічні управлінські функції з метою задоволення публічного інтересу. До основних суб'єктів публічної адміністрації з позиції вищевказаних вчених, належать: 1) органи виконавчої влади; 2) суб'єкти місцевого самоврядування; 3) суб'єкти делегованих повноважень: а) громадські об'єднання; б) інші суб'єкти під час здійснення делегованих законодавством виконавчих функцій [82, с. 73].

Для розкриття системи суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні варто вказати класифікацію, яку розкрила у сфері публічного адміністрування у галузі використання і охорони надр в Україні Н. Максименцева, зокрема, з позиції вченої суб'єкти публічного адміністрування в галузі використання та охорони надр традиційно за критерієм обсягу компетенції можна поділити на дві великі групи: - адміністративні органи загального управління; - адміністративні органи спеціального управління. Адміністративні органи загального управління реалізують свою компетенцію в конкретній галузі нарівні з іншими повноваженнями в інших сферах публічного адміністрування. Тобто їх компетенція в галузі використання та охорони надр не є предметом їх основної діяльності (наприклад, Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Верховна Рада Автономної Республіки Крим; обласні, Київська та Севастопольська міські ради). Адміністративні органи спеціальної компетенції, своєю чергою, здійснюють публічне адміністрування безпосередньо в галузі використання та охорони надр. Тобто адміністрування галузі є їх головним завданням або одним із основних напрямів діяльності. Адміністративні органи спеціальної компетенції також поділяються на дві групи – галузеві та міжгалузеві – залежності від компетенції. Міжгалузевими в розрізі нашого дослідження є: - Міністерство екології та природних ресурсів України, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки; - у системі Міністерства окремо слід виділити посадову особу – Міністра

екології та природних ресурсів України, через якого здійснюється управління та координація діяльності більш спеціалізованих органів державного управління (наприклад: Державна екологічна інспекція України, Державна служба геології та надр України, Державне агентство водних ресурсів України тощо); - Державна екологічна інспекція України (Держекоінспекція України); - Державне агентство водних ресурсів України; - Державне агентство України з управління зоною відчуження. До галузевих належать, зокрема, Державна служба геології та надр України (Держгеонадра). За критерієм належності до визначених Конституцією України гілок влади таксономічний поділ адміністративних органів, що здійснюють публічне адміністрування, можна зробити наступним чином. До адміністративних органів, що відносяться до законодавчої гілки влади, належить Верховна Рада України. До адміністративних органів, що відносяться до виконавчої влади, належать, зокрема: - Кабінет Міністрів України; - Міністерство екології та природних ресурсів України; - Міністр екології та природних ресурсів України; - Державна екологічна інспекція України; - Державне агентство водних ресурсів України; - Державне агентство України з управління зоною відчуження; - Державна служба геології та надр України. До адміністративних органів, що відносяться до судової гілки влади, належать суди, що спеціалізуються на розгляді адміністративних справ [257, с. 126-128].

Таким чином, систему суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні складаються: 1) органи загальної компетенції (усі органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, які опосередковано займаються охороною права власності); 2) органи юстиції, як провідні суб'єкти публічного адміністрування; 3) спеціалізовані органи адміністративно-правової охорони права власності (Національна поліція, антикорупційні органи тощо); 4) інші суб'єкти, які мають делеговані повноваження щодо публічного адміністрування охорони права власності

(підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські організації, міжнародні організації тощо) [497, с. 102-105].

Розкривши систему органів, необхідно визначитися з їх адміністративно-правовим статусом. У перекладі з латини «статус» (status) означає положення, стан у будь-якій ієрархії, структурі, системі [124, с. 238]. Словник іншомовних слів трактує, що цей термін означає правове становище осіб або організацій, установ тощо; становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі; установлене нормами права положення його суб'єктів, сукупність їх прав і обов'язків [272, с. 565; 329].

У теорії права під правовим статусом особи трактують систему закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві [444, с. 400; 329]. В. Корельський визначає правовий статус як багатоаспектну категорію, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин – держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відбиває індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі різноманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правом, без юридичної відповідальності, у необхідних випадках – без правових гарантій; по-четверте, категорія «правовий статус» визначає права та обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів її вдосконалення [198; 329].

І. Яценко розглядає правовий статус як упорядковану сукупність взаємодіючих елементів, які характеризуються цілісністю та єдністю. Відправним елементом цієї системи є юридична норма як загальнообов'язкове правило поведінки, що встановлене державою та забезпечується примусовою силою [379, с. 198]. В свою чергу, А. Малько та Н. Матузов під правовим статусом визначають комплексну інтеграційну

категорію, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи й суспільства, громадянина й держави, індивіда й колективу, а також інші соціальні зв'язки [260, с. 247].

Більшість вчених, до числа яких входить І. Сердюк, переконані, що адміністративно-правовий статус є різновидом правового статусу, можна сказати, що адміністративно-правовий є частиною правового статусу, який є ширшим за значенням. Конституційні засади, на яких базується правовий статус, впливають на встановлення принципів правового статусу у всіх галузях права, зокрема й адміністративного. Крім цього на зміст адміністративно-правового статусу також впливають норми інших галузей права та норми міжнародного права. Однак базисом адміністративно-правового статусу громадян України все ж таки залишаються конституційні принципи і норми, які складають зміст правового статусу [438, с. 195].

М. Горбач переконана, що за своєю сутністю адміністративно-правовий статус суб'єкта адміністративного права – це філософсько-правові чинники його «народження» і «смерті», правових статичних правил, потенціальної взаємодії з іншими суб'єктами й об'єктами права, що здійснюється на основі норм адміністративного права, з метою забезпечення прав, свобод або/та законних інтересів за умови недопущення творення передумов щодо порушення засвічених цінностей інших суб'єктів права. За змістом адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права – це взаємопов'язаний комплекс юридично закріплених адміністративних завдань (функцій), адміністративних прав та обов'язків, установлених на основі адміністративно-правових норм, а також адміністративно відповідального позитивного (реалізується владними суб'єктами адміністративного права) і негативного характеру (накладається на суб'єктів адміністративного права), що мають загальний, універсальний характер для всіх однорідних учасників адміністративно-правових відносин. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права як правова категорія – це система однорідних адміністративно-правових норм, які засвідчують факт

формально-юридичного існування суб'єкта адміністративного права, а також здійснюють визначення його правового становища у взаємодії з іншими суб'єктами права, державою та з суспільством у цілому [90, с. 41].

При цьому, М. Горбач наголошує, що правовий статус суб'єктів публічної адміністрації – це взаємопов'язаний комплекс юридично закріплених завдань (функцій), обов'язків і прав, коли вони можуть діяти виключно відповідно до другого принципу правового регулювання «заборонене все крім того, що дозволено законом», а також із посиленою юридичною відповідальністю за порушення режиму законності (відповідальності негативного характеру, яка накладається на суб'єктів публічної адміністрації), а також із юридичною відповідальністю позитивного характеру [90, с. 80].

Оскільки публічне адміністрування здійснюється органами виконавчої влади варто вказати про позицію Н. Армаш, яка характеризує адміністративно-правовий статус посади керівника органу виконавчої влади як визначення, зміст якого завжди полягає в сукупності нормативно визначених прав та обов'язків, характеризується специфічним обов'язком нести відповідальність у зв'язку з виконанням своїх повноважень і становищем посади керівника в системі управління [19].

Таким чином, адміністративно-правовий статус суб'єкта публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це сукупність різноманітних, взаємодіючих та нормативно встановлених правових елементів, які формально-юридично закріплюють правове становище суб'єкта здійснення публічного адміністрування охорони права власності з метою регламентації адміністративних правовідносин у цій сфері та забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб.

Відносно елементів статусу, то на думку М. Ринажевського, правовий статус суб'єктів права складається з об'єктивних, фактично існуючих елементів, виявивши та проаналізувавши які, можна пізнати статус комплексно. Усвідомивши правовий статус як цілісну систему, серед його

структурних елементів можна виділити головні та з'ясувати характер їх взаємозв'язків із середовищем функціонування. Застосовуючи системний метод дослідження, можна визначити поняття «правовий статус» як комплексне юридичне явище, що визначає статус (становище) суб'єкта у відповідній системі, відокремити його статистичні й допоміжні елементи [416].

В. Галуцько до змісту адміністративно-правового статусу особи включаються такі юридичні елементи: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) обсяг і характер правосуб'єктності; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [77, с. 91].

Як слушно вважають О. Гумін і Є. Пряхін, до елементів адміністративного статусу слід віднести правосуб'єктність, права, обов'язки та юридичну відповідальність. Не всі права, закріплені в законодавстві, характеризують адміністративно-правовий статус. До них відносяться лише ті, що передбачені нормами адміністративного права та реалізуються у взаємовідносинах з органами публічної влади, оскільки адміністративно-правові відносини існують тільки там, де один із суб'єктів є суб'єктом владних повноважень. Аналогічно слід говорити і про обов'язки. Адміністративно-правовий статус характеризують лише ті, що зумовлюються виникненням взаємовідносин з органами публічної влади. Для національного законодавства залишається проблемним, що в нормативно-правових актах переважно йдеться не окремо про права та обов'язки, а про «повноваження» [102].

В. Галуцько характеризуючи суб'єктів публічного адміністрування, виділяє складові їх адміністративно-правового статусу, зокрема, вказує, що суб'єкти публічної сфери є органічними складниками єдиної державної влади, поділені на відповідні гілки, що орієнтовані на цінності, цілі, потреби громади та її окремих членів як споживачів послуг адміністративних структур публічного адміністрування. До загальних ознак суб'єктів публічної

адміністрації належать такі: 1) за своєю юридичною природою суб'єкт публічної адміністрації є зобов'язальним перед приватними особами і має якнайповніше задовольняти права, свободи та законні інтереси приватних осіб, публічний інтерес суспільства загалом; 2) їх адміністративна діяльність є обмеженою принципом «зв'язаності правом» – вони можуть діяти виключно у спосіб і порядок, передбачений Конституцією та законами України¹, що відповідає другому принципу правового регулювання – суб'єкту публічної адміністрації заборонено все крім того, що прямо дозволено законом; 3) первинною компетенцією є адміністративні обов'язки, а похідною – адміністративні права, що надаються суб'єкту в мінімальних межах для ефективного виконання обов'язків; 4) суб'єктам притаманна адміністративна правоздатність – потенційна здатність мати адміністративні обов'язки і права у сфері публічного адміністрування та адміністративна дієздатність – здатність виконувати адміністративні обов'язки та реалізувати з їх виконання свої адміністративні права у сфері публічного адміністрування, що загалом формує основу адміністративно-правового статусу суб'єкта публічної адміністрації [82, с. 75-76].

В свою чергу, М. Горбач сформувала наступну класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права :

1) основні елементи – є права та обов'язки, як комплексні елементи адміністративно-правового статусу, що виділяють його цілісну складову, без жодного з елементів якого він не може існувати. Тому, вказані елементи (права та обов'язки) відносяться до основної складової будь-якого адміністративно-правового статусу суб'єкта права. 2) додаткові елементи – такі, як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище відносяться до динаміки, іншими словами інструментарію адміністративного права та не можуть бути віднесеними до загальної складової адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права. Тому, вказані елементи ми класифікуємо, як додаткову складову адміністративно-

правового статусу суб'єкта права. Слід розуміти, що вчені за допомогою додатково обґрунтування, можуть доповнювати цей список та відносити всі інші елементи, крім прав та обов'язків до додаткових елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів права. 3) спеціальні елементи – спеціальними елементами адміністративно-правового статусу є всі елементи, що характеризують, певний окремий суб'єкт адміністративного права. Наприклад, для гендерної політики, основним елементом є стать, а для державного службовця – доброчесність [91, с. 41].

Окреслимо особливості кожного окремого елементу. Адміністративна правоздатність суб'єкта публічної адміністрації – це його здатність мати суб'єктивні адміністративні обов'язки і права у сфері публічного адміністрування, які передбачені нормами адміністративного права. Правоздатність починає існувати з моменту створення (призначення на посаду) суб'єкта публічної адміністрації, а припиняється з моменту його ліквідації (звільнення з посади). Адміністративна дієздатність суб'єкта публічної адміністрації – це юридична здатність суб'єкта публічної адміністрації своїми адміністративними діями самостійно реалізовувати набуті адміністративні обов'язки і права та нести за них відповідальність [82, с. 75-76].

Складовою дієздатності є адміністративна деліктоздатність суб'єкта публічної адміністрації, що виражається в його юридичній здатності самостійно усвідомлювати свої вчинки та їх суспільно небезпечні (шкідливі) результати, відповідати за свої протиправні дії й нести за них юридичну відповідальність. Для юридичних осіб публічної адміністрації правосуб'єктність, як правило, єдина – вона виникає з моменту створення (державної реєстрації) юридичної особи, припиняється з моменту ліквідації (виключення з державного реєстру) та відзначається спеціальним публічним характером. Адміністративна дієздатність посадових осіб суб'єктів публічної адміністрації виникає з моменту призначення на посаду, хоча часто після цього ще потребується прийняття відповідної присяги [82, с. 75-76].

О. Дніпров вважає, що компетенція органів виконавчої влади становить сукупність функцій і повноважень (прав і обов'язків) стосовно галузей, сфер, об'єктів управління (“предметів відання”). Відповідно до цього визначення компетенція державного органу визначається шляхом вказівки на: 1) сферу суспільного життя, яка є об'єктом діяльності органу; 2) державну функцію, яку орган повинен здійснювати у певній галузі суспільного життя і яка проявляється в низці окремих питань, що підлягають віданню органу; 3) конкретні повноваження службовців, що є засобом успішного здійснення зазначеної функції у вказаній сфері суспільного життя. Причому важливо підкреслити, що компетенція органу – це не сума її елементів, а їхня система. Водночас, необхідно наголосити, що кожен елемент має відносну самостійність [121, с. 262].

Аналізуючи відповідальність як один із елементів правового статусу особи А. Коротких дійшов до висновку, що юридична відповідальність – це складний правовий інститут права, який представляє собою засіб державного забезпечення загального порядку в суспільстві, чіткого регулювання суспільних відносин, усунення конфліктів, втілення принципу соціальної справедливості та рівності всіх перед законом. Відповідальність поєднує у собі два аспекти: позитивний та негативний, що у повній мірі відображає її сутність та роль у праві. Юридична відповідальність має на меті, по-перше, захист прав людини і підтримання правопорядку, тобто юридична відповідальність є мірою захисту особи, суспільства, держави від неправомірних соціально шкідливих діянь. По-друге, виховання суб'єкта у дусі поваги до права. Це означає, що юридична відповідальність виховує повагу до права шляхом формування у людини розуміння законності та справедливості. З цього випливає й попереджувальна мета відповідальності, яка полягає в попередженні вчинення нових правопорушень (превенція). Юридична відповідальність покликана, з одного боку, обмежити можливості правопорушника вчинити нове правопорушення, з іншого – утримати від правопорушень інших осіб. Й нарешті, відновлювальна мета, сутність якої

проявляється у необхідності відшкодувати завдану матеріальну і моральну шкоди [201, с. 118-119].

Таким чином, особливістю суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності є їх широка система, що складається з ієрархічно розміщених (владно підпорядкованих) осіб, тому кількість правових елементів, що визначають зміст їх правового статусу є різним, проте, до правових елементів загального адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні слід віднести: 1) завдання та функції (лише у сфері охорони права власності; 2) обов'язки та права (як загальні, зокрема, у сфері адміністративно-правової охорони, так і спеціальні, безпосередньо у площині публічного адміністрування охорони права власності); 3) адміністративно-правова відповідальність; 4) додаткові спеціальні елементи, які визначають особливість правового становища кожного окремого суб'єкта (наприклад, для правоохоронних органів це принципи та гарантії діяльності тощо).

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що:

- суб'єкт права – це особа, яка через вольові дії здатна брати участь у правовідносинах та через наявність правосуб'єктності є носієм суб'єктивних юридичних прав та обов'язків;

- суб'єкт публічного адміністрування – це особа, яка наділена владними повноваженнями, в межах яких здійснює публічне адміністрування (проводить виконавчо-розпорядчу діяльність та надає адміністративні послуги) в певній галузі, може самостійно бути суб'єктом відповідальності та відповідно виступає учасником адміністративно-правових відносин;

- система суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це цілісна, взаємозалежна, ієрархічно побудована сукупність суб'єктів, які відповідно до призначення та в межах повноважень здійснюють публічне адміністрування охорони права власності з метою реалізації власних завдань і функцій у площині охорони права власності;

- систему суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні складаються: 1) органи загальної компетенції (усі органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, які опосередковано займаються охороною права власності); 2) органи юстиції, як провідні суб'єкти публічного адміністрування; 3) спеціалізовані органи адміністративно-правової охорони права власності (Національна поліція, антикорупційні органи тощо); 4) інші суб'єкти, які мають делеговані повноваження щодо публічного адміністрування охорони права власності (підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські організації, міжнародні організації тощо);

- суб'єкт публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це особа, яка виступає учасником адміністративно-правових відносин та наділена владними повноваженнями, в межах яких здійснює публічне адміністрування (проводить виконавчо-розпорядчу діяльність та надає адміністративні послуги) в галузі охорони права власності, є самостійним суб'єктом відповідальності, має власні завдання та функції, що спрямовані захист права власності як суспільного блага;

- особливістю суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності є їх широка система, що складається з ієрархічно розміщених (владно підпорядкованих) осіб, тому кількість правових елементів, що визначають зміст їх правового статусу є різним, проте, до правових елементів загального адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні слід віднести: 1) завдання та функції (лише у сфері охорони права власності; 2) обов'язки та права (як загальні, зокрема, у сфері адміністративно-правової охорони, так і спеціальні, безпосередньо у площині публічного адміністрування охорони права власності); 3) адміністративно-правова відповідальність; 4) додаткові спеціальні елементи, які визначають особливість правового становища кожного окремого суб'єкта (наприклад, для правоохоронних органів це принципи та гарантії діяльності тощо).

Отже, адміністративно-правовий статус суб'єкта публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це сукупність різноманітних, взаємодіючих та нормативно встановлених правових елементів, які формально-юридично закріплюють правове становище суб'єкта здійснення публічного адміністрування охорони права власності з метою регламентації адміністративних правовідносин у цій сфері та забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб.

3.2. Роль Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Реформування системи публічного адміністрування в Україні – це процес, який вимагає цілеспрямованого, скоординованого та наукового підходу. Розподіл повноважень, функцій і відповідальності між уповноваженими суб'єктами визначає якість цього процесу. Проте важливим питанням є також ефективність забезпечення управління конкретними сферами діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування. Недавнім часом критерієм оцінки ефективності діяльності різних суб'єктів публічної адміністрації стала громадська, суспільна думка. Вона ґрунтується на оцінці суб'єктивних показників різноманітних верств населення, які відображають можливість забезпечення основних життєвих його потреб. Населення не надто турбують питання розподілу повноважень між державними інституціями, визначення структури публічних органів влади. Їх цікавить комфортність життя, якість надання публічних послуг, їхня доступність і насамперед психологічне відчуття безпеки, захищеності [437, с. 179].

Недавнім часом у країні відбуваються вагомі зміни на шляху адміністративного реформування. Реформування окремих владних структур

– суб'єктів публічного адміністрування – має безпосередній вплив на відносини у різних сферах, які ще й впливають на процеси формування безпечного середовища для життєдіяльності населення. Як саме це відобразиться на зазначених правовідносинах у соціально-економічному значенні – залежатиме від постійного моніторингу процесів, що відбуватимуться у державі, суспільстві, економіці, та організаційно-правового реагування на негативні фактори. Тому науковці, як і раніше, мають завдання вивчити проблеми у сфері публічного управління, що полягають у трансформації надбань, які впливають на створення нової доктрини адміністративного права, становлення категорії «публічна адміністрація», що в узагальненому вигляді може бути репрезентована у вигляді оновленої інституційної системи, спрямованої на безпекову складову. Тобто, різноманітні суб'єкти публічного адміністрування наділені владними повноваженнями, що мають дві складові: щодо забезпечення публічного порядку (правоохоронну складову), щодо створення безпечного середовища для життєдіяльності людей (безпекову складову) [437, с. 179].

Таким чином, враховуючи те, що публічне адміністрування охорони права власності здійснюється певними суб'єктами, необхідно комплексно дослідити роль органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

Як визначила Н. Максименцева, одним з системоутворювальних елементів публічного адміністрування галузі використання та охорони надр виступає її суб'єкт – адміністративний орган (державний орган, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, наділений повноваженнями) як один з суб'єктів управління в галузі або складова частина такого суб'єкта [257, с. 115].

Ми погоджуємось з позицією вченої, оскільки загалом, публічна влада виступає у двох формах: 1) державна влада, 2) влада місцевого самоврядування (муніципальна влада). Для обох форм публічної влади притаманна низка спільних ознак: 1) спрямованість на виконання суспільних

завдань і функцій; 2) інституційний характер, тобто функціонування через відповідні публічні інститути (органи публічної влади); 3) легітимність; 4) відособленість апарату, що здійснює цю владу, від населення; 5) об'єднання підвладних за територіальною ознакою; 6) загальність, тобто охоплення владою всіх осіб на відповідній території; 7) безперервність функціонування (за наявності окремих тимчасових органів); 8) універсальність, тобто спрямованість на вирішення усіх справ суспільного значення; 9) обов'язковість владних рішень для всіх суб'єктів на відповідній території; 10) функціонування у правових формах (нормотворчій, установчій, правозастосовчій, контрольній та інтерпретаційній), тобто діяльність за законодавчо встановленою процедурою і оформлення владних рішень правовими актами; 11) можливість використання передбачених законодавством засобів примусу для реалізації своїх рішень; 12) право встановлювати і стягувати загальнообов'язкові податки і збори з населення; самостійне формування бюджету. Водночас, для державної влади притаманні певні особливості, у першу чергу, державний суверенітет, загальнодержавний масштаб дії, спрямованість на першочергове виконання загальнонаціональних потреб, постійний правовий зв'язок з населенням через інститут громадянства, наявність субординаційних відносин всередині державного апарату, наявність особливих органів – так званих «силових структур» (армія, суд, прокуратура, служба безпеки, органи виконання покарань та ін.). Матеріально-фінансовою основою державної влади є загальнонародна та державна власність, а також кошти державного бюджету [552, с. 82-83].

Відповідно до статей Конституції України, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України [194].

Тобто, суб'єкт публічного адміністрування охорони права власності є адміністративним органом виконавчої гілки влади, тому в цьому аспекті варто першочергово розрити законодавчо визначені функціональні повноваження у цій сфері.

Згідно з Конституцією України Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених цією Конституцією. Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується цією Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України [194].

Згідно з статтею 116 Конституції України Кабінет Міністрів України:

- 1) забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України;
- 2) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;
- 3) забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;
- 4) розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;
- 5) забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- 6) розробляє проект закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання;
- 7) здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;
- 8) організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;
- 9)

спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади; 9-1) утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади; 9-2) призначає на посади та звільняє з посад за поданням Прем'єр-міністра України керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України; 10) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України [194].

Щодо безпосередніх повноважень Кабінету Міністрів України у сфері публічного адміністрування охорони права власності, то Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27 лютого 2014 р. № 794-VII розкриває основні повноваження Кабінету Міністрів України, зокрема, Кабінет Міністрів України: 1) у сфері економіки та фінансів: здійснює відповідно до закону управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами, делегує в установленому законом порядку окремі повноваження щодо управління зазначеними об'єктами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям та відповідним суб'єктам господарювання; подає Верховній Раді України пропозиції стосовно визначення переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації; сприяє розвитку підприємництва на засадах рівності перед законом усіх форм власності та соціальної спрямованості національної економіки, здійснює заходи щодо демонополізації та антимонопольного регулювання економіки, розвитку конкуренції та ринкової інфраструктури; забезпечує захист та підтримку національного товаровиробника; забезпечує захист прав споживачів та підвищення якості їх життя; 2) у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколишнього природного середовища та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: забезпечує проведення державної соціальної політики, вживає заходів щодо підвищення реальних доходів населення та забезпечує соціальний захист громадян; 3) у сферах

правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина: забезпечує проведення державної правової політики; здійснює контроль за додержанням законодавства органами виконавчої влади, їх посадовими особами, а також органами місцевого самоврядування з питань виконання ними делегованих повноважень органів виконавчої влади; вживає заходів щодо захисту прав і свобод, гідності, життя і здоров'я людини та громадянина від протиправних посягань, охорони власності та громадського порядку, забезпечення пожежної безпеки, боротьби із злочинністю, запобігання і протидії корупції; 4) у сфері зовнішньої політики: забезпечує у межах своїх повноважень зовнішньополітичну діяльність України; забезпечує відповідно до закону про міжнародні договори вирішення питань щодо укладення та виконання міжнародних договорів України; приймає рішення про придбання за кордоном у власність України нерухомого майна (будівництво, реконструкцію об'єктів) для потреб закордонних дипломатичних установ України [371].

Таким чином, роль Кабінету Міністрів України як суб'єкту публічного адміністрування охорони права власності полягає у централізованому керівництві усіх органів виконавчої влади шляхом реалізації низки завдань у цій сфері, а саме: формування політики охорони та захисту права власності, безпосереднє управління об'єктами державної власності, здійснення заходів щодо охорони права власності від протиправних посягань.

Численні та різноманітні органи виконавчої влади утворюють відповідну систему, ефективність діяльності якої залежить від ступеня впорядкованості, організованості, злагодженості в усіх ланках. У єдину систему їх об'єднує зміст діяльності – виконавчо-розпорядчий і спільна основа заснування (утворення) – державна власність. Кожний орган виконавчої влади – від центрального до місцевого – виступає суб'єктом права державної власності, наділяється статусом юридичної особи й водночас розв'язує різні питання оперативного управління та охорони цієї власності [168, с. 25-26; 34, с. 201].

Система органів виконавчої влади утворюється з урахуванням забезпечення державного суверенітету й економічної самостійності України, проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки, культури, охорони природи, екологічної безпеки та природокористування, а також здійснення загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального й культурного розвитку України. Побудова та удосконалення системи й підсистем органів виконавчої влади відбуваються з урахуванням необхідності єдиного центру керівництва економічними та соціальними справами на підставі планування, ринкових відносин, рівності всіх форм власності, поєднання галузевого й територіального принципів управління, їх централізації з відповідною самостійністю регіонів і окремих адміністративно-територіальних одиниць, господарською самостійністю підприємств, об'єднань та інших суб'єктів. Важливою особливістю побудови та функціонування органів виконавчої влади є організаційні зв'язки структурних одиниць системи, що виявляються в підвідомчості, підпорядкованості, розпорядництві, підконтрольності, підзвітності та координації. Між органами виконавчої влади взаємозв'язки будуються на засадах субординації, яка означає співпідпорядкованість між органами вищого і нижчого рівнів, наприклад: Кабінет Міністрів і міністерства або місцеві державні адміністрації; обласна і районна державні адміністрації тощо. Водночас основу відносин між органами одного організаційно-правового рівня становить принцип координації. Вона виявляється в узгодженні дій і рішень, взаємних консультаціях, обговореннях, проведенні спільних заходів і виданні спільних актів, укладанні адміністративних договорів (угод) тощо між зазначеними органами, наприклад: між кількома міністерствами або службами; між кількома обласними (чи районними) державними адміністраціями тощо [168, с. 25-26; 34, с. 201].

Законом України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166-VI визначено, що систему центральних органів

виконавчої влади складають міністерства України (далі - міністерства) та інші центральні органи виконавчої влади [402].

Міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції з реалізації державної політики. Основними завданнями міністерства як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох сферах, є: 1) забезпечення нормативно-правового регулювання; 2) визначення пріоритетних напрямів розвитку; 3) інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики; 4) узагальнення практики застосування законодавства, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України; 4-1) забезпечення здійснення соціального діалогу на галузевому рівні; 5) здійснення інших завдань, визначених законами України [402].

Нині в Україні функціонують дев'ятнадцять міністерств: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство інформаційної політики України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство культури України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерство оборони України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України [544].

Таким чином, міністерства України безпосередньо формують та реалізують державну політику щодо охорони права власності у різних сферах суспільства шляхом виконання загальних та спеціальних повноважень у цій площині, при цьому забезпечують нормативне регулювання, підтримують взаємодію у сфері охорони права власності різноманітних органів виконавчої влади, поширюють засади захисту права власності серед громадськості з метою попередження посягань на право власності.

Центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики як служби, агентства, інспекції. Діяльність центральних органів виконавчої влади спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через відповідних міністрів згідно із законодавством [402].

Відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166-VI основними завданнями центральних органів виконавчої влади є: 1) надання адміністративних послуг; 2) здійснення державного нагляду (контролю); 3) управління об'єктами державної власності; 4) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність; 5) здійснення інших завдань, визначених законами України [402].

У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам, центральний орган виконавчої влади утворюється як служба. У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління, центральний орган виконавчої влади утворюється як агентство. У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають контрольно-наглядові функції за дотриманням державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, юридичними та фізичними особами актів законодавства, центральний орган виконавчої влади утворюється як інспекція [402].

Нині в Україні існує двадцять державних служб, що підпорядковані Кабінету Міністрів України: Державна авіаційна служба України, Державна архівна служба України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, Державна міграційна служба України, Адміністрація Державної прикордонної служби України, Державна служба України з безпеки на транспорті, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державна служба геології та надр України, Державна служба України з питань праці, Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, Державна служба статистики України, Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна служба фінансового моніторингу України, Державна служба експортного контролю України, Державна регуляторна служба України, Державна фіскальна служба України, Державна служба якості освіти України [544].

Крім того, існує чотирнадцять агентств: Державне агентство автомобільних доріг України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, Державне агентство з питань електронного урядування України, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство резерву України, Державне агентство рибного господарства України, Державне агентство України з питань кіно, Державне агентство України з управління зоною відчуження, Державне космічне агентство України, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне агентство інфраструктурних проектів України, Національне агентство України з питань державної служби, Національне агентство з питань запобігання корупції [544].

Для здійснення державного нагляду, Кабінету Міністрів України підпорядковано чотири інспекції: Державна архітектурно-будівельна

інспекція України, Державна екологічна інспекція України, Державна інспекція ядерного регулювання України, Державна інспекція енергетичного нагляду України [544].

Отже, практичною реалізацією завдань органів виконавчої влади займаються державні служби, агентства та інспекції, які комплексно здійснюють державну політику щодо охорони права власності в різних сферах та проявах, виконуючи при цьому управління об'єктами державної власності, надають адміністративні послуги та проводять спеціальні перевірки з метою попередження правопорушень у сфері публічного адміністрування охорони права власності.

Варто зазначити, що проведення сьогодні в Україні конституційної та адміністративної реформ зумовлює актуальність досліджень, присвячених питанням оптимізації системи органів виконавчої влади, зокрема, на центральному рівні. Незважаючи на численні спроби побудувати чітку та злагоджену систему центральних органів виконавчої влади, й досі можемо спостерігати певну невизначеність у розмежуванні їхнього правового статусу, часто дублювання їхніх функцій та повноважень. Як наслідок, на практиці завдання та функції цих органів не завжди відповідають задекларованому статусу. Це все перешкоджає ефективній діяльності центральних органів виконавчої влади та всього апарату державного управління в цілому. Однією з гострих проблем сьогодні залишається питання діяльності центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом [228, с. 115].

Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом створюються для реалізації визначених Конституцією та законодавством України особливих завдань і повноважень, виконання ними управлінських функцій спеціального характеру. Щодо таких органів може встановлюватись спеціальний порядок утворення, реорганізації, ліквідації, підконтрольності і підзвітності, а також призначення та звільнення їхніх керівників, вирішення інших питань [142, с. 84].

Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України є центральними органами виконавчої влади зі спеціальним статусом. Інші центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом можуть бути утворені Кабінетом Міністрів України [402].

В цілому, в Україні функціонують сім центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом: Антимонопольний комітет України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Фонд державного майна України, Національне агентство України з питань запобігання корупції, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Державне бюро розслідувань.

Слід зазначити, що законодавством України не визначено чіткі критерії віднесення того чи іншого державного органу до центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та й взагалі правовий статус цих органів, їхні ознаки, можливі випадків утворення тощо. Разом із тим існують певні їхні особливості: специфічні завдання та функції, особливий порядок вирішення кадрових питань, особливий порядок їх підконтрольності та підзвітності, наявність спеціальних гарантій діяльності для їх членів, право видавати нормативно-правові акти [228, с. 117-119].

Підтримуючи вищевказану позицію, Ю. Ващенко вважає, що законодавством України не визначено чіткого критерію (критеріїв) віднесення органу державної влади до ЦОВВ зі спеціальним статусом. По суті до цієї категорії державних органів у різні періоди включалися органи державної влади, які через особливості їх правової природи не можна було віднести до жодної з гілок влади (наприклад, Служба безпеки України, регуляторні комісії), конституційні органи державної влади, не віднесені Основним законом до органів виконавчої влади (Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державний комітет телебачення і

радіомовлення України), а також класичні органи виконавчої влади, які в силу певних суб'єктивних причин прагнули вивести з-під прямого підпорядкування Уряду. При цьому можна говорити про особливості саме першої категорії ЦОВВ зі спеціальним статусом. До їх основних ознак можна віднести: особливу компетенцію, особливості взаємовідносин з вищим органом в системі органів виконавчої влади – Кабінетом Міністрів України, порядок утворення, реорганізації та ліквідації, а також призначення на посади та звільнення з посад керівників цих органів, відмінний від інших центральних органів виконавчої влади, особливі управлінські стани з іншими органами державної влади. Основною відмінною ознакою зазначених ЦОВВ зі спеціальним статусом є їх особлива компетенція, для забезпечення належної реалізації якої такі ЦОВВ і наділені всіма іншими особливими ознаками. При цьому особливі ознаки ЦОВВ зі спеціальним статусом свідчать про перехідний характер зазначених органів, про їх тимчасове перебування в системі органів виконавчої влади та необхідність їх виведення за межі виконавчої гілки влади, що вже відбувається сьогодні (наприклад, з національними комісіями регулювання природних монополій) [58].

Таким чином, в Україні додатковими суб'єктами публічного адміністрування є центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, які мають особливу компетенцію, що полягає у специфічних завданнях та повноваженнях різноманітних галузей права (кримінального, інформаційного, фінансового тощо), при цьому всі повноваження направлені на виконання адміністративних функцій органів виконавчої влади як основних суб'єктів охорони права власності.

Відносно ролі органів місцевого самоврядування, то І. О. Личенко переконана, що найбільш ефективними формами взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері захисту права власності є спільна розробка заходів, спрямованих на попередження незаконних посягань на право власності, спільний аналіз стану та динаміки правопорушень, які посягають на право власності, з'ясування причин і умов їх вчинення,

оперативне взаємне інформування з приводу питань, які стосуються захисту права власності [241, с. 157].

Згідно з нормами Конституції України, в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [194].

Ефективне функціонування місцевого самоврядування в контексті оптимізації владної структури є важливим у зв'язку з існуванням: варіативності конституційного закріплення існування та розвитку цього інституту; інваріантності інституту місцевого самоврядування як невід'ємної складової демократичного ладу; певної послідовності, яка спостерігається між ефективною дією інституту місцевого самоврядування та успішністю існування демократичного ладу в державі. Виділення умов оптимального функціонування місцевого рівня влади в державі відображається у міжнародних правових документах, зокрема, в Європейській хартії місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування виступає одним з найважливіших інститутів демократії, необхідним елементом організації демократичного громадянського суспільства. Реальна ефективність роботи органів місцевого самоврядування має залежати від повноти і чіткості визначення їх функцій. Особливе місце у системі публічного адміністрування посідають органи місцевого самоврядування, ефективна дія яких є умовою забезпечення реалізації процесу децентралізації влади [552, с. 83-84].

Таким чином, органи місцевого самоврядування локально виконують функції органів виконавчої влади, тобто обмежені територіальним принципом, при цьому в межах закону децентралізовано та самостійно здійснюють публічне адміністрування, в тому числі у сфері охорони права власності, відповідаючи за ефективність такої охорони.

Належне функціонування органів центрального рівня держави, що прагне оптимізувати відносини суб'єктів влади, забезпечується відповідними

механізмами. До них належать: законодавче визначення функцій; існування механізмів державного втручання у справи органів місцевого рівня у випадку порушення ними конституційних обов'язків по відношенню до розвитку регіону. За центральним рівнем влади має залишатися певний комплекс повноважень, функції загальних справ. Ці функції визначаються як найбільш загальні напрями розвитку та забезпечення нормальної життєдіяльності держави. Серед них, зокрема: забезпечення громадського порядку та безпеки держави; управління народногосподарським комплексом; регіональний розвиток, внутрішні та зовнішні справи тощо [552, с. 83-84; 67, с. 57].

Децентралізація є кращим методом організації надання громадських послуг. Для цього є свої причини. По-перше, складність сучасних суспільств та їх проблеми наводять на думку, що найкращі рішення приймаються з більшим залученням громадськості та за умови більш творчого підходу. Централізовані системи є надто закритими, щоб швидко пристосовуватися до сучасних змін. По-друге, і це особливо стосується суспільств на стадії демократичних та економічних трансформацій, існує необхідність створити так звані громадянські общини, які надають можливість населенню впливати на прийняття рішень. На сьогодні органи місцевого самоврядування не мають достатніх повноважень для повноцінної діяльності в регіоні – спроможність самостійного прийняття рішень, їх реалізація, а також пошук необхідних ресурсів. За змістом відповідних положень Конституції розрізняють горизонталь щодо розподілу функцій і повноважень зі здійснення єдиної влади насамперед між вищими органами держави, що відображається у принципі поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову [552, с. 83-84; 67, с. 57].

Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування покликана об'єднати зусилля органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері захисту права власності, припинити правопорушення, які посягають на право власності, встановити та усунути причини і умови, що їм сприяють, застерегти особу від їх вчинення в

майбутньому. Взаємодія суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень є управлінським процесом, сутність якого полягає в узгодженій діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування на засадах координації та співробітництва з метою попередження та припинення посягань на державне, комунальне і приватне майно [241, с. 117].

До основних форм взаємодії органів державної влади з органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень, які посягають на право власності, слід віднести створення координаційних органів з питань захисту права власності на місцевому рівні, проведення органами державної влади і органами місцевого самоврядування спільних заходів та операцій щодо захисту права власності, забезпечення координаційного впливу правоохоронних органів і органів місцевого самоврядування на підрозділи поліції [241, с. 117].

Отже, органи місцевого самоврядування тісно взаємодіють з центральними органами виконавчої влади та через надання громадських адміністративних послуг, здійснення координаційного та інформаційного впливу, проведення організаційних, профілактичних та управлінських заходів реалізують публічне адміністрування охорони права власності, в тому числі попереджують правопорушення у цій сфері.

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що:

- роль Кабінету Міністрів України як суб'єкту публічного адміністрування охорони права власності полягає у централізованому керівництві усіх органів виконавчої влади шляхом реалізації низки завдань у цій сфері, а саме: формування політики охорони та захисту права власності, безпосереднє управління об'єктами державної власності, здійснення заходів щодо охорони права власності від протиправних посягань;

- міністерства України безпосередньо формують та реалізують державну політику щодо охорони права власності у різних сферах суспільства шляхом виконання загальних та спеціальних повноважень у цій

площині, при цьому забезпечують нормативне регулювання, підтримують взаємодію у сфері охорони права власності різноманітних органів виконавчої влади, поширюють засади захисту права власності серед громадськості з метою попередження посягань на право власності;

- практичною реалізацією завдань органів виконавчої влади займаються державні служби, агентства та інспекції, які комплексно здійснюють державну політику щодо охорони права власності в різних сферах та проявах, виконуючи при цьому управління об'єктами державної власності, надають адміністративні послуги та проводять спеціальні перевірки з метою попередження правопорушень у сфері публічного адміністрування охорони права власності;

- в Україні додатковими суб'єктами публічного адміністрування є центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, які мають особливу компетенцію, що полягає у специфічних завданнях та повноваженнях різноманітних галузей права (кримінального, інформаційного, фінансового тощо), при цьому всі повноваження направлені на виконання адміністративних функцій органів виконавчої влади як основних суб'єктів охорони права власності;

- органи місцевого самоврядування локально виконують функції органів виконавчої влади, тобто обмежені територіальним принципом, при цьому в межах закону децентралізовано та самостійно здійснюють публічне адміністрування, в тому числі у сфері охорони права власності, відповідаючи за ефективність такої охорони;

- органи місцевого самоврядування тісно взаємодіють з центральними органами виконавчої влади та через надання громадських адміністративних послуг, здійснення координаційного та інформаційного впливу, проведення організаційних, профілактичних та управлінських заходів реалізують публічне адміністрування охорони права власності, в тому числі попереджують правопорушення у цій сфері.

Отже, Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади виконують доктринально-уточнюючу, політико-сервісну та безпосередньо правореалізаційну роль, в тому числі надають адміністративні послуги і здійснюють правозахисну та правоохоронну діяльність у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні шляхом реалізації державної політики щодо охорони і захисту права власності, попередження правопорушень у цій сфері та в цілому захисту права власності українського народу, приватної, державної і комунальної власності як публічного блага.

3.3. Юстиція, як суб'єкт публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Публічне адміністрування як аспект управлінської діяльності існує стільки, скільки функціонують політичні системи та скільки вони намагаються досягти мети програм, поставлених політиками. Безперечно, публічне адміністрування є одним з аспектів більш широкого поняття, а саме управління, зміст якого було визначено як певну дію для досягнення конкретної мети. Публічне адміністрування є тим сектором управління, який є знайденим в «політичному оточенні». Зміст адміністрування є близьким до такого, що визначено в теорії управління для адміністративних методів впливу керуючого суб'єкта на об'єкт: «це способи і прийоми, дії прямого і обов'язкового визначення поведінки і діяльності людей з боку відповідних керівних компонентів держави» [105, с. 99-103].

Публічне адміністрування останнім часом є предметом вивчення багатьох вчених і фахівців, як вітчизняних, так і зарубіжних, але, незважаючи на це, залишаються невирішеними питання в понятійному апараті, теоретичних, методологічних та практичних аспектах, а також нормативно-правовому забезпеченні в сутності та механізмах здійснення процесу

публічного адміністрування через органи місцевого самоврядування та механізми взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування [105, с. 99-103].

Публічне адміністрування у широкому сенсі пов'язане з функціонуванням усіх гілок влади, а саме законодавчої, виконавчої та судової, а отже, з архетипами демократії, при цьому публічне адміністрування – це модифікація класичного менеджменту в різних сферах життєдіяльності всього суспільства, тобто планування, організації та мотивації з акцентом на контролі за формуванням та використанням ресурсів, що має за мету їх ефективне використання органами влади (зокрема, регіональними та місцевими), бізнесом, громадянами (всі зацікавлені сторони) і за процесом надання публічних послуг [105, с. 99-103].

Формування та реалізація правової державної політики прямо залежить від ефективності функціонування органів юстиції, які повинні здійснювати державно-владну діяльність. Органи юстиції впродовж становлення української державності змінювали свій статус, а також способи та форми реалізації своїх повноважень. Як показує досвід, протягом десятиліть було відсутнє комплексне розуміння сутності та місця органів юстиції у системі органів виконавчої влади, що стало наслідком їх непослідовної інституалізації та фрагментарного нормативно-правового регулювання їх статусу. Такий стан може призвести до того, що органи юстиції можуть непродуктивно здійснювати свої завдання і недостатньо повно реалізовувати свій потенціал у контексті забезпечення виконання державно-владних функцій. Тому у напрямі пошуку шляхів покращення діяльності органів юстиції потрібно, насамперед, чітко визначити їх сутність та ознаки відповідно до сучасних викликів українського суспільства, а також мати чітке розуміння сутності юстиції як категорії, на основі якої базується розуміння сутності органів юстиції як різновиду органів виконавчої влади в українській державі [277, с. 58].

На органи юстиції покладається широке коло повноважень у сфері реалізації державної правової політики, успішне практичне здійснення яких пов'язане не тільки з належною організацією діяльності системи органів юстиції України, але й з правильним вибором і застосуванням ними оптимальних правових форм своєї діяльності. Розбудова України як сучасної демократичної, правової, соціальної держави та її євроінтеграція, а також процеси лібералізації та децентралізації державної влади зумовлюють оновлення не тільки повноважень органів юстиції України, а й форм їх діяльності. Разом із тим сьогодні в адміністративно-правовому регулюванні діяльності органів юстиції України питанням правових форм їх діяльності приділяється недостатня увага, нерідко не розкриваючи шляхи реалізації повноважень органів юстиції, сутність та зміст відповідних правових форм їх функціонування [348, с. 151].

Таким чином, публічне адміністрування є важливою складовою механізму впливу держави на суспільні відносини, оскільки публічне адміністрування переважно здійснюється органами виконавчої влади, дослідження функціональних повноважень органів юстиції у цій сфері є надзвичайно актуальним.

Органи юстиції України являють собою складну та широко розгалужену систему органів управління, уповноважених здійснювати державну правову політику. Кожен з них має відповідний правовий статус, займає чітко визначене місце в ієрархії та здійснює певне коло завдань, які є характерними виключно для установ цієї ланки. Однак це жодним чином не свідчить про те, що органи юстиції існують відособлено один від одного та ніяк між собою не контактують. Навпаки, виконуючи покладені на них обов'язки, вони мають постійно співпрацювати заради досягнення єдиної спільної мети. Таку співпрацю іншими словами ще можна назвати взаємодією. Лише взаємодіючи органи юстиції можуть максимально ефективно втілювати в життя основні засади державної правової політики [526, с. 100].

Органи юстиції відіграють важливу роль у справі встановлення і забезпечення законності та правопорядку в суспільстві. Розкриття їх сутності та глибинного змісту потребує, насамперед, розуміння сутності поняття “юстиція”, яке неоднозначно трактується в науковій та спеціалізованій літературі [277, с. 59]. Найперше необхідно зазначити, що цей термін має латинське походження і перекладається як справедливість, законність, неупередженість. Основою слова *justitia* є термін “*jus*” – право, що визначає зміст його сучасного розуміння. Саме так сприймається ця дефініція деякими науковцями, охоплюючи при цьому спектр підходів – від сукупності, системи судових установ, судового відомства до діяльності цих установ, форми судової державної діяльності [314; 277, с. 59].

В юридичній енциклопедії юстицію визначено як “систему судових і пов’язаних з їх діяльністю установ”. До цієї системи належить прокуратура, органи слідства, нотаріат, адвокатура, суди тощо. Їх визначальним завданням є звершення правосуддя, забезпечення прав громадян, а також дотримання справедливості, законності і правопорядку в суспільстві. Управлінськими органами є міністерства юстиції, які в кожній країні володіють своїми особливими повноваженнями та структурою. Водночас сфера юстиції передбачає існування спільних для всіх країн принципів забезпечення правосуддя та роботи відповідних установ [564; 277, с. 59].

Аналіз органів юстиції дозволило О. Предместнікову сформулювати визначення органів юстиції України як органів виконавчої влади, що відповідно до чинного (переважно адміністративного) законодавства наділені державно-владними управлінськими (виконавчо-розпорядчими) повноваженнями у сфері юстиції і в інших суміжних галузях та необхідними організаційними і матеріально-фінансовими засобами. Узгоджене цілісне розуміння сутності органів юстиції виступає необхідною умовою їх системності, що має не тільки покладатись в основу адміністративно-правового регулювання статусу органів юстиції України, а й відобразитись в їх реальній організації та діяльності [349, с. 106].

I. Микульця під регіональними органами юстиції розуміє органи, які функціонують у межах певної адміністративно-територіальної одиниці, мають чітко визначені завдання, знаходяться в ієрархічній системі органів публічної влади і на які поширюється дія нормативно-правових актів, що приймаються на загальнодержавному рівні [279, с. 12].

На думку О. Мерза, органи юстиції – це органи виконавчої влади, які наділені управлінськими державно-владними повноваженнями в сфері юстиції та суміжних галузях відповідно до чинного законодавства, мають в розпорядженні необхідні матеріальні, організаційні, фінансові та трудові ресурси, здійснюють системну діяльність, яка має соціальну спрямованість, та керівництво політико-економічними, адміністративними та соціальними процесами в державі [277, с. 60].

Таким чином, органи юстиції – це суб'єкти публічного адміністрування, що мають владно-управлінські, публічно-адміністративні функції у сфері юстиції, що спрямовані на легалізацію відносин в суспільстві, гарантування прав, свобод та інтересів осіб, забезпечення законності, безпеки та правопорядку в суспільстві на засадах верховенства права, справедливості та гуманізму.

Правовий статус органів юстиції України безпосередньо не регламентується на конституційно-правовому рівні, проте до них застосовуються загальні норми щодо організації діяльності державних органів та органів виконавчої влади (зокрема, визначається їх спрямованість і координованість Кабінетом Міністрів України та порядок призначення міністрів). Цілісності державного апарату й належному виконанню функцій держави сприяє поширення на органи юстиції України конституційно визначених принципів розподілу державної влади, законності, верховенства права, дотримання прав громадян (наприклад, на об'єднання в громадські формування, на участь в управлінні державними справами, на правову допомогу) тощо [350].

І. Микулець розкрив поняття адміністративно-правового статусу органів юстиції України регіонального рівня, під яким слід розуміти ієрархічне положення органів юстиції України регіонального рівня, яке визначається їхнім конкретним призначенням, місцем і роллю в системі органів публічної влади, характеризується їхньою компетенцією, територіальними межами діяльності, а також юридичною відповідальністю посадових осіб, які працюють у цих органах. Органи юстиції України є суб'єктами адміністративного права, які відповідно до адміністративно-правових норм наділені правами й обов'язками та здатні самостійно виступати від імені держави в адміністративно-правих відносинах. Органи юстиції України як суб'єкти адміністративного права наділені адміністративною правосуб'єктністю, яка характеризується наявністю відповідної адміністративної правоздатності та адміністративної дієздатності. Адміністративна правоздатність органів юстиції України проявляється у здатності органів юстиції мати юридичні обов'язки та права у сфері публічного управління, передбачені й забезпечені нормами адміністративного права. Адміністративна дієздатність органів юстиції України – це здатність органів юстиції практично реалізовувати своїми діями у правовідносинах свою адміністративну правоздатність, тобто реалізовувати свої юридичні права та обов'язки. Компетенція є одним із найважливіших елементів адміністративно-правового статусу органів юстиції України. Вона виступає юридичним вираженням соціального призначення та функцій органів юстиції. До видів компетенції органів юстиції віднесено: 1) функціональну; 2) територіальну; 3) предметну; 4) нормативну (процесуальну) [279, с. 12].

Крім того, І. Микулець зазначає, що основним завданням органів юстиції у напрямку забезпечення прав людини і громадянина має стати підготовка нових проектів законів, що забезпечить високий рівень легітимності майбутнього законодавства, його однозначне застосування, мінімізацію неузгодженостей між нормативно-правовими актами у

відповідній сфері правового регулювання; удосконалення порядку реалізації конституційних прав і свобод людини (зокрема, права на об'єднання у громадські організації, права на мирні збори, права на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів; права брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах) шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, проекти яких розроблятимуться Мін'юстом [128; 280].

Д. Тихонова проаналізувала функції органів юстиції України, які згруповано у два блоки: 1) загальні функції органів юстиції України як суб'єктів публічного права (кадрове забезпечення; планово-фінансова; господарська; нормативна; контроль; аналіз та прогнозування; планування; облік; координація; здійснення внутрішнього аудиту); 2) спеціальні функції органів юстиції України як суб'єктів надання реєстраційних адміністративних послуг (реєстраційна; нормативна; нагляд; методичне та інформаційне забезпечення; забезпечення виконання міжнародних договорів тощо). Крім того, Д. Тихоновою класифіковано принципи діяльності органів юстиції України на: 1) загальні принципи діяльності органів юстиції України як органів виконавчої влади (законність; гласність; підконтрольність та підзвітність; відповідальність; плановість; доступність); 2) спеціальні принципи діяльності органів юстиції України як суб'єктів надання реєстраційних адміністративних послуг (верховенство права, у тому числі законність та юридична визначеність; стабільність; рівність перед законом; відкритість та прозорість; оперативність та своєчасність; доступність інформації про надання адміністративних послуг; захищеність персональних даних; раціональна мінімізація кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для отримання адміністративних; неупередженість та справедливість; доступність та зручність для суб'єктів звернень) [523, с. 155].

Таким чином, органи юстиції мають особливий правовий статус, що полягає у сукупності принципів юстиції як інституту держави, завдань,

широких управлінських повноважень, які забезпечують здійснення правосуддя в державі, уніфікації законодавства в суспільстві, захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, тобто дотримання справедливості в правовій державі, в тому числі через здійснення різноманітних заходів захисту права власності.

Основним органом юстиції в Україні є Міністерство юстиції України, адже як визначила О. Марченко на Мін'юст покладено обов'язки: забезпечення реалізації державної політики; спрямування та координації здійснення центральними органами виконавчої влади питань, віднесених до їх компетенції. Його адміністративна діяльність спрямована на задоволення потреб держави та суспільства, здійснення державного управління в межах своєї компетенції, надання відповідних адміністративних послуг населенню, забезпечення прав та свобод людини і громадянина [266, с. 130].

Положенням про Міністерство юстиції України розкрито його правовий статус, зокрема, Мін'юст є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики, політики з питань банкрутства та використання електронного цифрового підпису, з формування та забезпечення реалізації політики у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації, у сфері нотаріату, у сфері виконання кримінальних покарань, у сфері захисту персональних даних, у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), з питань державної реєстрації актів цивільного стану, з питань державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, з питань державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, з питань реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань, статутів, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності [341].

Таким чином, повідною особливістю адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України, є його правове становище як головного суб'єкта публічної адміністрації у сфері юстиції, що централізовано формує та реалізує політику та здійснює управління в цій сфері, координує інших суб'єктів публічної адміністрації, захищає права, свободи та законних інтересів осіб, охороняє право власності та об'єднує інших публічних осіб для здійснення адміністративно-правової охорони.

Варто зазначити, що, як переконана О. Марченко адміністративні обов'язки Мін'юсту – це сукупність загальних та спеціальних правил адміністративної діяльності посадових осіб та органів Мін'юсту, які є обов'язковими для виконання з метою реалізації державної правової політики в країні задля забезпечення правової справедливості між громадянами України та іншими особами, які на законних підставах перебувають на її території. Відповідно адміністративні права Мін'юсту визначаються виключно в рамках принципу «дозволено робити лише те, що передбачено в законі», як прямо закріплена в законодавстві можлива діяльність посадових осіб і органів Мін'юсту правового, організаційного, контрольного та технічно-правового характеру, що наділяє їх можливістю ефективно забезпечувати справедливість у сфері забезпечення і відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, загальної справедливості функціонування правової системи України [266, с. 174-175].

На наш погляд, всі повноваження Мін'юсту побічно реалізують охорону права власності, так званими «прямими» повноваженнями Мін'юсту в сфері публічного адміністрування охорони права власності є те, що Мін'юст відповідно до покладених на нього завдань: розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів; розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства та подає їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України; узагальнює практику застосування законодавства; здійснює державну реєстрацію нормативно-правових актів

міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, а також інших органів, акти яких відповідно до законодавства підлягають державній реєстрації; здійснює експертизу проектів нормативно-правових актів та нормативно-правових актів, що підлягають державній реєстрації, на відповідність положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського Суду з прав людини; забезпечує ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, надання інформації з нього; здійснює методичне керівництво правовою роботою в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади; здійснює інформування громадян про їх права і свободи, правову політику держави, реалізацію проектів, пов'язаних із правовою освітою населення; сприяє розвитку надання юридичних послуг з метою реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб; організовує розгляд звернень громадян з питань; сприяє створенню організаційних, економічних, інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом; звертається до суду з позовами про відшкодування збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виплати відшкодування за рішеннями Європейського суду з прав людини; здійснює державне регулювання нотаріальної діяльності; здійснює регулювання і нагляд за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу; здійснює нормативно-правове, методологічне та інформаційне забезпечення у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців, надає узагальнені роз'яснення щодо застосування законодавства з питань державної реєстрації; виконує аналітичні, інформаційні, методичні, організаційні та інші види робіт, пов'язані із забезпеченням реалізації арештованого майна; здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління, в тому числі державними підприємствами, що є адміністраторами державних

та єдиних реєстрів, держателем яких є Мін'юст; здійснює інші повноваження, визначені законом [341].

Тобто, повноваження Міністерства юстиції України в цілому комплексно спрямовані на охорону права власності, проте умовно можна виділити «прямі» адміністративні повноваження в сфері публічного адміністрування охорони права власності, до яких входять: 1) розробка нормативного забезпечення; 2) легалізація суспільних відносин через проведення державної реєстрації, підтримки державних реєстрів, державне управління суб'єктами та державне регулювання об'єктами державної реєстрації; 3) методологічне, організаційно-правове та інформаційне забезпечення суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності; 4) здійснення державного нагляду, моніторингу та контролю за сферою захисту права власності, попередження посягань на право власності.

Міністерству юстиції підпорядковані відповідні органи, які складають систему органів юстиції в Україні. Внутрішньо Міністерство юстиції України складається з наступних підрозділів: Патронатна служба Міністра, Секретаріат Державного секретаря Міністерства, Управління зовнішніх зв'язків, Департамент взаємодії з органами державної влади, Департамент міжнародних спорів, Департамент публічного права, Департамент приватного права, Департамент з питань судової роботи та банкрутства, Департамент реєстрації та систематизації правових актів, Департамент з питань правосуддя та національної безпеки, Департамент міжнародного права, Секретаріат Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, Департамент з питань люстрації, Управління внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України і органів юстиції, Департамент персоналу, Директорат з прав людини, доступу до правосуддя та правової обізнаності, Управління інформаційної політики, Директорат з питань адміністративної політики, Управління з питань запобігання та виявлення корупції, Директорат правової політики у сфері судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів, Департамент комунікації,

документообігу та контролю, Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, Департамент державної реєстрації та нотаріату, Відділ режимно-секретної роботи, Департамент державної виконавчої служби, Адміністративно-господарський департамент, Департамент державних закупівель, договірної роботи та взаємовідносин з державними підприємствами, Департамент внутрішнього аудиту. Сектор мобілізаційної роботи, Управління пенітенціарних інспекцій [287].

Міністерству юстиції України підпорядковані наступні публічні інститути: Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників юстиції, Державне підприємство «Українська правова інформація», Державне підприємство «Національні інформаційні системи», Координаційний центр з надання правової допомоги, Інститут права та післядипломної освіти Міністерства юстиції, Міжвідомча координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх, Представники Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини і регіональні відділення Секретаріату Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, Науково-дослідні установи судових експертиз, Державні нотаріальні контори [287].

Тобто, структура Міністерства юстиції України вказує про різноплановість функцій органів юстиції, як провідних суб'єктів захисту права власності.

Крім того, при Міністерстві юстиції України діють його територіальні органи, що дозволяють локально виконувати завдання органів юстиції. При територіальних органах ефективно провадить діяльність спеціальна Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації. Цей орган створений для захисту права власності як фізичних так і юридичних осіб. Якщо будь-яка фізична або юридична особи дізналися про факт незаконного рішення, дії або бездіяльності державного реєстратора, така особа має право звернутися до Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, що діє при Міністерстві юстиції України та його територіальних органах [457].

Тобто, Міністерством юстиції України впроваджено інноваційний та дієвий механізм захисту власних прав у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та державної реєстрації бізнесу, зміст якого, перш за все, полягає в зверненні до Міністерства юстиції України або його територіальних органів з відповідною скаргою. Суттєвою відмінністю є безоплатність такої процедури. Так, під час звернення до суду особа сплачує судовий збір, витрачає кошти на адвоката, тощо, а звернення до територіального органу Міністерства юстиції України або у визначених випадках безпосередньо до Міністерства не передбачає будь-яких грошових витрат, крім витрати на поштове пересилання листа. Хоча, особа може безпосередньо власноруч подати таку скаргу, викреслюючи навіть і такі витрати. Також, одним з позитивних аспектів звернення до органів юстиції є строки розгляду звернення особи та відсутність процесуальної складності для скаржника [286].

Таким чином, складовою захисту права власності, що здійснюється органами юстиції, є розгляд скарг у сфері державної реєстрації, що дозволяє особі безкоштовно та швидко захистити власні права через звернення до спеціалізованого суб'єкта (комісії), припинити та попередити посягання на право власності та відновити власні права.

Останнім часом дедалі більше в засобах масової інформації наявні відомості про випадки рейдерського захоплення майна, у зв'язку з чим Міністерством юстиції України вживаються жорсткі заходи по захисту прав власності громадян. Так, контроль за державними реєстраторами забезпечено не лише шляхом розгляду скарг, які надходять до Міністерства юстиції та його територіальних органів, а й шляхом постійного моніторингу реєстраційних дій в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Постановою Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2016 р. № 990 затверджено Порядок здійснення контролю у сфері державної реєстрації (далі - Порядок) [195; 169].

Порядок передбачає три складові контролю, що проводиться безпосередньо Мін'юстом: 1) камеральна перевірка у разі виявлення порушень порядку державної реєстрації під час розгляду скарги, поданої відповідно до Закону України «Про звернення громадян»; 2) камеральна перевірка у разі підготовки обґрунтованих подань територіальними органами юстиції; 3) моніторинг реєстраційних дій, результати якого, у свою чергу, можуть стати підставою для камеральної перевірки окремого державного реєстратора чи суб'єкта державної реєстрації [195].

Моніторинг реєстраційних дій проводиться на підставі відомостей реєстрів за допомогою програмних засобів їх ведення за такими критеріями: 1) порушення строків, визначених законами; 2) проведення реєстраційних дій в неробочий час; 3) відсутність у реєстрах електронних копій документів, поданих для державної реєстрації, виготовлених шляхом їх сканування; 4) проведення реєстраційних дій на підставі судових рішень; 5) скасування (видалення) записів з реєстрів; 6) державні реєстратори та/або суб'єкти державної реєстрації, визначені Мін'юстом [169].

Міністерство юстиції забезпечує прозорість процедури такого моніторингу, висвітлюючи на власному офіційному веб-сайті інформацію про його періодичність і строки, перелік державних реєстраторів та суб'єктів державної реєстрації, щодо яких заплановано здійснення відповідних заходів, а також про критерії, за якими ці заходи здійснюватимуться [195].

Ключовою ланкою захисту права власності органами юстиції є проведення антирейдерських заходів, тому у 2016 році набув чинності Закон України від 6 жовтня 2016 року № 1666-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» [360].

До переліку основних змін «Антирейдерського закону» № 1666-VIII, які посилюють захист права власності належать: • нотаріальне посвідчення підписів на рішенні уповноваженого органу управління юридичної особи, що подається для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу,

які містяться в Єдиному державному реєстрі, на установчих документах, передавальному акті та розподільчому балансі; • обов'язкова перевірка державним реєстратором інформації про наявність чи відсутність вже зареєстрованих речових прав на нерухоме майно під час проведення державної реєстрації прав, що виникли до 01.01.2013 р.; • обов'язок використання державним реєстратором відомостей, зокрема, Державного земельного кадастру; • державна реєстрація прав на підставі судових рішень виключно у спосіб інформаційної взаємодії між Державним реєстром прав та Єдиним державним реєстром судових рішень (до запровадження такої взаємодії реєстраційна дія на підставі судового рішення проводиться за зверненням заявника з обов'язковим використанням відомостей Єдиного державного реєстру судових рішень, а у разі відсутності такого реєстру — з обов'язковим скеруванням запиту до відповідного суду); • контроль за діяльністю у сфері державної реєстрації, який відбувається у спосіб розгляду скарг, поданих відповідно до закону України «Про звернення громадян» (функціонування Комісій з розгляду скарг у сфері державної реєстрації), обґрунтованих подань територіальних органів Мін'юсту (проведення камеральних перевірок реєстраційних дій), а також моніторингу реєстраційних дій у реєстрі; • додатковий спосіб зупинення реєстраційної дії безпосередньо власником свого майна шляхом пред'явлення ним заяви про заборону вчинення реєстраційних дій щодо власного об'єкта нерухомого майна. Факт подачі такої заяви державному реєстратору передбачає обов'язкове зупинення проведення будь-яких реєстраційних дій терміном у 10 днів; • інформування власника про початок і перебіг реєстраційних дій з майном (послуга смс-маяк); • система смс-інформування власника про будь-які зміни, які відбуваються в реєстрі, з його майном, що дозволяє окрім інформації про реєстраційні дії отримувати інформацію про те, хто цікавився їхньою власністю [360; 298, с. 70].

Таким чином, заключними засобами охорони права власності, що здійснюються органами юстиції, є проведення різноманітних анти

рейдерських заходів, які полягають у накладенні на суб'єктів державної реєстрації додаткових зобов'язань, що дозволяють попередити рейдерство, тобто захистити осіб від незаконного привласнення власних прав.

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що:

- органи юстиції – це суб'єкти публічного адміністрування, що мають владно-управлінські, публічно-адміністративні функції у сфері юстиції, що спрямовані на легалізацію відносин в суспільстві, гарантування прав, свобод та інтересів осіб, забезпечення законності, безпеки та правопорядку в суспільстві на засадах верховенства права, справедливості та гуманізму;

- органи юстиції мають особливий правовий статус, що полягає у сукупності принципів юстиції як інституту держави, завдань, широких управлінських повноважень, які забезпечують здійснення правосуддя в державі, уніфікації законодавства в суспільстві, захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, тобто дотримання справедливості в правовій державі, в тому числі через здійснення різноманітних заходів захисту права власності;

-повідною особливістю адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України, є його правове становище як головного суб'єкта публічної адміністрації у сфері юстиції, що централізовано формує та реалізує політику та здійснює управління в цій сфері, координує інших суб'єктів публічної адміністрації, захищає права, свободи та законних інтересів осіб, охороняє право власності та об'єднує інших публічних осіб для здійснення адміністративно-правової охорони;

- повноваження Міністерства юстиції України в цілому комплексно спрямовані на охорону права власності, проте умовно можна виділити «прямі» адміністративні повноваження в сфері публічного адміністрування охорони права власності, до яких входять: 1) розробка нормативного забезпечення; 2) легалізація суспільних відносин через проведення державної реєстрації, підтримки державних реєстрів, державне управління суб'єктами та державне регулювання об'єктами державної реєстрації; 3) методологічне,

організаційно-правове та інформаційне забезпечення суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності; 4) здійснення державного нагляду, моніторингу та контролю за сферою захисту права власності, попередження посягань на право власності;

- складовою захисту права власності, що здійснюється органами юстиції, є розгляд скарг у сфері державної реєстрації, що дозволяє особі безкоштовно та швидко захистити власні права через звернення до спеціалізованого суб'єкта (комісії), припинити та попередити посягання на право власності та відновити власні права;

- заключними засобами охорони права власності, що здійснюються органами юстиції, є проведення різноманітних анти рейдерських заходів, які полягають у стимуляції суб'єктів державної реєстрації, що дозволяє попередити рейдерство, тобто захистити осіб від незаконного привласнення власних прав.

3.4. Правоохоронні органи як спеціалізовані суб'єкти з охорони права власності в Україні

Права людини становлять собою найвищі соціальні цінності незалежної України. Утвердження і забезпечення прав та свобод громадян гарантоване Конституцією і є обов'язком держави. Досягнення поставлених цілей можливе за наявності в державі надійних правових механізмів, одним з яких є механізм правової охорони громадян. Правова охорона прав і свобод громадян – це сукупність правових заходів попередження можливих порушень прав і свобод громадян. Вона є одним із способів забезпечення прав і свобод громадян, гарантією їх реалізації. Правова охорона досягається закріпленням в нормативних актах заборон на поведінку, що порушує права і свободи громадян, заходів державного примусу до порушників подібних заборон. Зміцнення правової основи державного і громадського життя,

неухильне дотримання законності, охорона правопорядку, прав та свобод громадян – першочергові завдання розвитку державності України, усієї системи суспільства [441, с. 112].

Здійснення функцій держави відбувається у різноманітних формах, серед яких правові форми займають чільне місце. Інституції, в силу своїх повноважень, визначених чинним законодавством, на тому чи іншому етапі втілення напрямів діяльності держави в життя, докладають всіх зусиль з метою надання цьому складному процесу ефективності. Поруч із іншими правовими формами, правоохоронна діяльність виступає в ролі гаранта права, оскільки саме поняття “правоохоронний” означає перш за все захист, охорону права, закону від неправомірних посягань, що є надзвичайно актуальним з огляду на процеси, що відбуваються в суспільстві. Забезпечення гармонізації та рівноваги всієї сукупності суперечливих інтересів суспільства має на меті створення оптимального суспільного порядку в державі, а відтак й ефективного здійснення її функцій. Кожне з цих завдань якраз і виконується за допомогою правоохоронної правозастосовної діяльності, яка здійснюється державними органами і деякими недержавними організаціями, у межах та формах, визначених чинним законодавством, й спрямована на охорону законності і правопорядку, захист прав і свобод людини, боротьбу зі злочинністю та іншими правопорушеннями [273, с. 159].

Значимість правозахисної діяльності для сучасного суспільства не викликає заперечення. Однак, для реалізації функцій та виконання завдань, що стоять перед цим видом діяльності, важливим є наявність ефективного механізму його здійснення. Таким чином, удосконалення механізму захисту прав і свобод людини та громадянина – важливе і невідкладне завдання Української держави. На жаль, розмитість, невизначеність, а то й повна відсутність юридичних правил, які б регулювали захист громадян, свідчать про незадовільну правову ситуацію, яка склалася в суспільстві. Юридичні механізми, які діяли в минулому зруйновані, нові ще не сформовані, а ті що діють, недосконалі. У таких умовах правовий статус людини і громадянина,

закріплений в Конституції України, не має реального підгрунття. А це загрожує перетворенням суб'єктивних прав у декларацію, відірвану від реального життя [60, с. 53].

Охорона державного суверенітету, територіальної цілісності, державного і суспільного ладу, прав та свобод громадян, власності, публічної безпеки та порядку є обов'язком держави, виконання якого покладається на спеціально утворені правоохоронні органи. Саме вони покликані забезпечувати законність та правопорядок у відповідних підпорядкованих їм сферах. Такі органи наділяються спеціальними повноваженнями, що дозволяють їм виконувати визначені для них завдання, у тому числі через обмеження прав та свобод інших осіб. На сьогодні поняття правоохоронного органу не закріплено у чинному законодавстві, що має наслідком відсутність чітких уявлень щодо віднесення того чи іншого органу державної влади до правоохоронного, та, у зв'язку з цим, наділення його владними повноваженнями [566, с. 106].

Таким чином, враховуючи недосконалість правової реалізації охорони права власності в Україні, частково чим займаються правоохоронні органи, виникає необхідність у ґрунтовному та повному дослідженні статусу правоохоронних органів як спеціалізованих суб'єктів адміністративно-правової охорони права власності в Україні.

Сьогодні поняття правоохоронних органів не закріплено у жодному нормативно-правовому акті. Воно зустрічається у ряді законодавчих та підзаконних актів, але лише як характеристика певного суб'єкта або при вказівці на суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави. Відсутній єдиний погляд на визначення правоохоронного органу і у науці адміністративного права [129, с. 142].

Зокрема, Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII розкриває, що правоохоронні органи – органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні

органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [362].

Ст. 2 Закону України «Про національну безпеку України» 21 червня 2018 р. № 2469-VIII визначає поняття сил безпеки як правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України [374].

На жаль, на сьогодні немає чіткого переліку органів, які мають статус правоохоронного. Правоохоронці повинні мати певний загальнодержавний правовий статус, який би чітко окреслював їхні права, свободи як людини і громадянина, гарантував реалізацію їх законних інтересів, чітко встановлював, які обмеження стосуються працівника правоохоронного органу та яка з боку держави передбачена за ці обмеження компенсація, відповідальність, соціальний і правовий захист осіб, які є працівниками правоохоронних органів [129, с. 142].

Правоохоронні органи С. Шоптенко визначає як органи державної влади, які створені та діють на професійній основі відповідно до норм матеріального та процесуального законодавства з метою забезпечення охорони прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань та, у зв'язку з цим, наділяються комплексом владних повноважень, у тому числі із застосування заходів примусу, а також працівники яких мають особливий соціально-правовий статус, фінансове та матеріально-технічне забезпечення, що визначається специфікою проходження служби у даних органах [566, с. 110].

Т. Д. Момотенко сформулював власне визначення поняття «правоохоронні органи»: це державні органи, створені з метою охорони та захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань і які виконують правоохоронні завдання, функції та повноваження [290, с. 131].

Професор В. Коваленко вважає, що правоохоронний орган – «це державний орган, спеціально створений для охорони конституційних прав, свобод та інтересів громадян, юридичних осіб і держави від будь-яких порушень, який здійснює свої завдання, виконуючи одну чи кілька передбачених законом головних правоохоронних функцій, наділений в силу цього повноваженнями застосовувати відповідно до закону заходи примусу до правопорушників, діяльність якого потребує специфічного нормативного, організаційного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення» [166, с. 51–52; 576, с. 110].

К. Ю. Мельник під правоохоронними органами розуміє систему державно-владних самостійних структурних утворень, основною метою функціонування яких є забезпечення захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань [270, с. 146].

Д. І. Бородін зазначає, що правоохоронний орган – це державний орган, виконання яким однієї чи кількох головних правоохоронних функцій є основним у його діяльності, який характеризується окремим матеріально-технічним забезпеченням співробітників і до якого діючим законодавством пред'являються спеціальні вимоги і співробітники якого з метою ефективного виконання своїх обов'язків законами та підзаконними нормативними актами наділяються специфічними правами та обов'язками [44, с. 50].

С. О. Островський переконаний, що правоохоронні органи – це державна установа, яка діє в системі органів публічної влади й виконує відповідно до правових приписів публічні функції (владні, організаційно-

розпорядчі, контрольні-перевірочні тощо) в різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності держави, направлені на додержання та реалізацію прав і свобод громадян, законності та правопорядку із додержанням встановлених законом правил та процедур відповідно до своєї компетенції [316, с. 49].

Окремі науковці (О. М. Бандурка, С. Лихова та інші), даючи визначення терміна «правоохоронний орган», характеризують правоохоронні органи як систему органів, які уповноважені здійснювати нагляд і контроль за точним та неухильним додержанням законів усіма громадянами, посадовими особами, підприємствами, установами й організаціями, забезпечувати правопорядок, застосовувати засоби державного примусу до правопорушників, стверджуючи, при цьому, що правоохоронними органами є всі державні органи, певною мірою наділені правоохоронними функціями, а також, що до цієї системи входять не тільки державні органи, а й громадські організації (наприклад профспілки, державні інспекції) [238, с. 6-8; 23, с. 4].

М. М. Бурбика правоохоронні органи пропонує визначати як державні органи, на які законодавчими актами покладене здійснення однієї або декількох правоохоронних функцій і для яких їх виконання є основним та повсякденним завданням [51, с. 29]. О. Л. Соколенко визначає правоохоронний орган як орган державної влади, сформований і функціонуючий відповідно до засад верховенства права і конституційної законності, метою утворення та основним напрямком діяльності якого є фахове виконання на професійній основі правоохоронних повноважень із реалізації правоохоронної функції держави згідно із чинним матеріальним та процесуальним законодавством, що потребує адекватного спеціального матеріально-технічного та кадрового забезпечення [449].

Узагальнюючи наявні в літературі підходи, Т. Д. Момотенко констатує, що одні науковці розуміють під правоохоронними органами установи та організації, що функціонують у суспільстві і державі, основним завданням яких є забезпечення законності, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Інші науковці під правоохоронним органом розуміють

державний орган, основним (або головним) предметом діяльності якого є законодавчо визначені функції або завдання з охорони права, відновлення порушеного права або організація виконання покарання, захист національної (державної) безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності або державний орган, виконання яким однієї чи кількох правоохоронних функцій є визначальним у його діяльності під час суспільного розподілу праці в галузі державного управління [290, с. 131].

Ю. Загуменна розкрила, що правоохоронні органи – це спеціально уповноважені державні органи, які забезпечують додержання та реалізацію прав і свобод громадян, законності та правопорядку із додержанням встановлених законом правил та процедур відповідно до своєї компетенції [141, с. 150].

Таким чином, правоохоронні органи як спеціалізовані суб'єкти з охорони права власності в Україні – це адміністративні органи, що наділені владними, охоронними та іншими спеціальними повноваженнями, які реалізуються їх у різних сферах суспільства, проте з єдиною метою – захисту прав, свобод та законних інтересів осіб від протиправних посягань, дотримання правопорядку в суспільстві та відновлення порушеного права власності.

С. Шоптенко умовно поділяє ознаки правоохоронних органів на: – системно-структурні: 1) приналежність правоохоронних органів до органів виконавчої влади (крім органів прокуратури); 2) їх діяльність координується Кабінетом Міністрів України або одним з таких органів; 3) взаємодіють між собою; 4) можуть бути як суб'єктами, так і об'єктами контролю; – ознаки легітимності: 1) утворюються на підставі закону; 2) діють відповідно до встановлених законом процедур; 3) відповідність їх діяльності конституційним принципам верховенства права та законності; – цільові: 1) спрямованість на виконання правоохоронної функції держави; 2) утворені та діють з метою охорони прав, свобод та законних інтересів громадян, прав юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних

посягань; – функціональні: 1) наділені владними повноваженнями відповідно до законодавства; 2) можливість застосування у випадку необхідності заходів примусу; 3) наявність у правоохоронних органів спеціальних повноважень на запобігання, припинення, розкриття і розслідування злочинів та правопорушень, притягнення винних до адміністративної відповідальності у випадках, визначених у законі; – соціально-правові, кадрові та матеріально-технічні: 1) додатковий соціально-правовий захист у порівнянні з іншими державними службовцями; 2) наявність спеціальних атрибутів, які відрізняють їх від інших владних суб'єктів; 3) виконання завдань на професійній основі; 4) спеціальні вимоги та обмеження щодо кадрового складу; 5) особливий порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності, що визначається спеціальними статутами; 6) спеціальне матеріально-технічне та фінансове забезпечення [566, с. 109-110].

На відміну від інших систем державних органів, як вважає Ю. Загуменна, система правоохоронних органів не має традиційної організаційної побудови, як, наприклад, система органів виконавчої влади, а являє собою цілісну сукупність, системоутворюючим чинником якої є не структурний (організаційний), а функціональний критерій – безпосередньо правоохоронна діяльність, що визначено їх спільним функціональним призначенням, яке полягає, головним чином, в охороні й захисті права. Тому можна зробити висновок, що системоутворюючим чинником системи правоохоронних органів є правоохоронна діяльність, для здійснення якої держава і створює правоохоронні органи. До правоохоронних органів належать такі державні органи, виконання якими однієї чи кількох головних правоохоронних функцій є визначальним у їх діяльності, які у зв'язку з цим потребують специфічного матеріальнотехнічного та іншого забезпечення, до працівників яких законодавством пред'являються спеціальні вимоги і працівники яких з метою ефективного виконання своїх обов'язків згідно із законодавством наділяються різноманітними специфічними правами, мають

відповідні пільги та зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів, підлягають підвищеному правовому захисту [141, с. 150].

О. М. Музичук зазначив, що ознаками правоохоронних органів є наступні: вони є державними органами, про що чітко вказано у законодавчих актах, які регламентують їх діяльність, і, як правило, органами виконавчої влади, за винятком органів прокуратури; вони спеціально створені з метою забезпечення охорони та захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави, у більшій мірі – від злочинних посягань, меншій – від інших правопорушень; виконання правоохоронних функцій є визначальним (основним) в їх діяльності; правоохоронні завдання, функції та повноваження такі органи виконують на професійній основі; виконання правоохоронних завдань, функцій та повноважень передбачає можливість застосування ними державного примусу; наявність у правоохоронних органів спеціальних повноважень для запобігання, розкриття і розслідування злочинів, які не характерні для інших державних органів; здійснюючи контроль за діяльністю та поведінкою фізичних та юридичних осіб, інших колективних суб'єктів правовідносин, правоохоронні органи також є об'єктом контролю зі сторони тих, кого вони контролюють, тобто відбувається взаємний контроль; додатковий, порівняно з іншими працівниками, соціально-правовий захист персоналу правоохоронних органів; питання їх дисциплінарної відповідальності, як правило, регламентуються спеціальними статутами про дисципліну; як правило, для виконання покладених обов'язків правоохоронні органи наділені відповідними атрибутами, які дають підстави називати їх «силовими структурами»; їх правоохоронна діяльність координується Кабінетом Міністрів України або одним із них [293, с. 172-173].

Отже, для правоохоронних органів як спеціалізовані суб'єкти з охорони права власності в Україні характерні наступні особливості їх правового статусу: 1) є публічними адміністративними органами; 2) мають специфічні права та обов'язки, що реалізуються лише в межах закону; 3) метою діяльності є захист прав, свобод та законних інтересів осіб; 4) попереджують

та припиняють правопорушення у сфері власності; 5) відновлюють порушене права власності; 6) діяльність є публічною та контролюється зі сторони вищих органів виконавчої влади.

Провідною проблемою України є те, що нині немає чіткого та вичерпного переліку правоохоронних органів, досліджувати їх перелік в межах нашого дослідження недоцільно, варто розкрити особливості статусу тих правоохоронних органів, які прямо виконують адміністративно-правову охорону права власності, до них слід віднести: Національна поліція, антикорупційні органи, Антимонопольний комітет України та органи Державної податкової служби, органи служби безпеки, органи рибоохорони, лісової охорони, захисту прав споживачів.

Насамперед варто відзначити особливості реалізації Національною поліцією України засобів захисту права власності. Системний аналіз складних об'єктів досліджень, якими є засоби захисту права власності, неможливий без з'ясування взаємозв'язку, взаємодії його частин, що дасть можливість встановити роль кожного компонента, функції, результативність використання в цілому [320, с. 73].

Реалізація Національною поліцією України засобів захисту права власності є важливою адміністративно-юрисдикційною діяльністю цього органу публічної влади, що полягає у здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері власності, застосуванні заходів адміністративного попередження та припинення адміністративних проступків у цій сфері, застосуванні юридичних заходів для усунення причин та умов їх вчинення, адміністративних стягнень, здійсненні безпосередньої охорони об'єктів права власності. Зовнішнім проявом цієї діяльності Національної поліції України щодо захисту права власності є прийняття індивідуального акта правозастосування [320, с. 75-76].

У Законі України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII визначено, що Національна поліція України (поліція) - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом

забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [375].

Таким чином, основним правоохоронним органом є Національна поліція, яка за своїм правовим статусом є центральним органом виконавчої влади, що безпосередньо захищає права осіб від протиправних посягань на право власності, забезпечує громадський правопорядок, надає правову, організаційну та методичну допомогу в сфері адміністративно-правової охорони права власності.

Наступним органом, який варто розглянути є Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель. Основним завданням Антимонопольного комітету України є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині: 1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції; 2) контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; 3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції; 4) методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції; 5) здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних

закупівель; б) проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції [379].

Засоби адміністративно-правової діяльності Антимонопольного комітету України, Державної податкової адміністрації України щодо захисту права власності суб'єктів господарювання від інших конкурентів, які зловживають своїм монопольним становищем на ринку аналогічних послуг, полягають у притягненні винних керівників та інших посадових осіб до адміністративної відповідальності за порушення антимонопольного та податкового законодавства, що поряд з іншим має за мету і захист права власності інших суб'єктів господарювання, які у повному обсязі та у встановлені строки сплачують передбачені законодавством України податки та обов'язкові платежі [97, с. 12].

Таким чином, Антимонопольний комітет України дозволяє всебічно захистити права власності суб'єктів господарювання шляхом попередження зловживання монопольним становищем, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, проведення контролю за дотримання антимонопольного та податкового законодавства.

Щодо антикорупційних органів, то варто розкрити статус кожного. Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [373].

Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - Національне агентство) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну

антикорупційну політику. До повноважень Національного агентства належать: проведення аналізу: стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції; статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції; розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії; формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань; здійснення контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції; здійснення співпраці із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень; залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики; обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями; інші повноваження, визначені законом [367].

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі - Національне агентство), є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні [372].

Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції. Державне бюро розслідувань вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування: 1) злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України "Про державну службу", особами, посади яких віднесено до першої - третьої категорій посад державної служби, судьями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України; 2) злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України; 3) злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України [361].

Спеціалізована антикорупційна прокуратура в Україні – це самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України, на який покладено: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями [390].

Тобто, важливу роль в сфері захисту права власності відіграють антикорупційні правоохоронні органи: Національне антикорупційне бюро

України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне бюро розслідувань, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, які в сукупності попереджують, виявляють та припиняють корупційні правопорушення, тобто захищають право власності як приватних осіб, так і держави, при цьому формують та реалізують антикорупційну політику держави як напрямку публічного адміністрування охорони права власності.

Усе вищевикладене дає підстави вважати:

- для правоохоронних органів як спеціалізовані суб'єкти з охорони права власності в Україні характерні наступні особливості їх правового статусу: 1) є публічними адміністративними органами; 2) мають специфічні права та обов'язки, що реалізуються лише в межах закону; 3) метою діяльності є захист прав, свобод та законних інтересів осіб; 4) попереджують та припиняють правопорушення у сфері власності; 5) відновлюють порушене права власності; 6) діяльність є публічною та контролюється зі сторони вищих органів виконавчої влади;

- правоохоронні органи як спеціалізовані суб'єкти з охорони права власності в Україні – це адміністративні органи, що наділені владними, охоронними та іншими спеціальними повноваженнями, які реалізуються їх у різних сферах суспільства, проте з єдиною метою – захисту прав, свобод та законних інтересів осіб від протиправних посягань, дотримання правопорядку в суспільстві та відновлення порушеного права власності;

- провідною проблемою України є те, що нині немає чіткого та вичерпного переліку правоохоронних органів, досліджувати їх перелік в межах нашого дослідження недоцільно, варто розкрити особливості статусу тих правоохоронних органів, які прямо виконують адміністративно-правову охорону права власності, до них слід віднести: Національна поліція, антикорупційні органи, Антимонопольний комітет України та органи

Державної податкової служби, органи служби безпеки, органи рибоохорони, лісової охорони, захисту прав споживачів;

- основним правоохоронним органом є Національна поліція, яка за своїм правовим статусом є центральним органом виконавчої влади, що безпосередньо захищає права осіб від протиправних посягань на право власності, забезпечує громадський правопорядок, надає правову, організаційну та методичну допомогу в сфері адміністративно-правової охорони права власності;

- Антимонопольний комітет України дозволяє всебічно захистити права власності суб'єктів господарювання шляхом попередження зловживання монопольним становищем, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, проведення контролю за дотримання антимонопольного та податкового законодавства;

- важливу роль в сфері захисту права власності відіграють антикорупційні правоохоронні органи: Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне бюро розслідувань, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, які в сукупності попереджують, виявляють та припиняють корупційні правопорушення, тобто захищають право власності як приватних осіб, так і держави, при цьому формують та реалізують антикорупційну політику держави як напрямку публічного адміністрування охорони права власності.

Отже, юридична природа правоохоронних органів як спеціалізованих суб'єктів охорони права полягає у тому, що вони є суб'єктами публічної адміністрації, яким притаманні специфічні, як адміністративні так і кримінально-процесуальні права та обов'язки з метою охорони і захисту права власності, вони мають вагомі владні повноваження, одночасно зобов'язані принципом законності і системою державного і громадського контролю, здійснюють попередження і припинення порушення права

власності, притягнення винних чи створення умови для притягнення до адміністративної відповідальності, або до кримінальної відповідальності.

Висновки до розділу 3

1. Система суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це цілісна, взаємозалежна, ієрархічно побудована сукупність суб'єктів, які відповідно до призначення та в межах повноважень здійснюють публічне адміністрування охорони права власності з метою реалізації власних завдань і функцій у площині охорони права власності. Систему суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні складаються: органи загальної компетенції (усі органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, які опосередковано займаються охороною права власності); органи юстиції, як вагомі суб'єкти публічного адміністрування; спеціалізовані органи адміністративно-правової охорони права власності (Національна поліція, антикорупційні органи тощо); інші суб'єкти, які мають делеговані повноваження щодо публічного адміністрування охорони права власності (підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські організації, міжнародні організації тощо).

2. Особливістю суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності є їх широка система, що складається з ієрархічно розміщених (владно підпорядкованих) осіб, тому кількість правових елементів, що визначають зміст їх правового статусу є різним, проте, до правових елементів загального адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні слід віднести: 1) завдання та функції (лише у сфері охорони права власності; 2) обов'язки та права (як загальні, зокрема, у сфері адміністративно-правової охорони, так і спеціальні, безпосередньо у площині публічного адміністрування охорони права

власності); 3) адміністративно-правова відповідальність; 4) додаткові спеціальні елементи, які визначають особливість правового становища кожного окремого суб'єкта.

3. Роль Кабінету Міністрів України, як суб'єкту публічного адміністрування охорони права власності полягає у здійсненні державного управління усіх органів виконавчої влади шляхом формування політики державної щодо охорони та захисту права власності, безпосереднє управління об'єктами державної власності, здійснення контрольних заходів стосовно охорони права власності від протиправних посягань.

4. Міністерства безпосередньо формують та реалізують державну політику щодо охорони права власності у різних сферах суспільства шляхом виконання загальних та спеціальних повноважень у цій сфері, шляхом нормативного регулювання та одночасно взаємодії як з іншими міністерствами так і іншими органами виконавчої влади, проведення роз'яснювальних заходів серед громадськості з метою попередження посягань на право власності.

5. Практичною реалізацією завдань органів виконавчої влади займаються державні служби, агентства та інспекції, які комплексно здійснюють державну політику щодо охорони права власності в різних сферах та проявах, виконуючи при цьому управління об'єктами державної власності, надають адміністративні послуги та проводять спеціальні перевірки з метою попередження правопорушень у сфері публічного адміністрування охорони права власності.

6. Вагомими повноваженнями щодо охорони права власності наділені центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, які мають спеціальну компетенцію, що полягає у специфічних завданнях та повноваженнях різноманітних галузей права (кримінального, інформаційного, фінансового тощо), при цьому всі повноваження направлені на виконання адміністративних функцій органів виконавчої влади як основних суб'єктів охорони права власності.

7. Місцеві органи виконавчої влади, які виконують функції органів виконавчої влади на місцях за територіальним принципом, при цьому в межах закону децентралізовано та самостійно здійснюють публічне адміністрування, в тому числі у сфері охорони права власності, шляхом виконання централізованих планів та планів відповідних рад відповідаючи за ефективність охорони в конкретній адміністративно-територіальній одиниці.

8. Органи місцевого самоврядування тісно взаємодіють з місцевими органами виконавчої влади та через надання адміністративних послуг, здійснення координаційного та інформаційного впливу, проведення організаційних, профілактичних та управлінських заходів реалізують публічне адміністрування охорони права власності, в тому числі попереджують правопорушення у цій сфері.

9. Територіальні підрозділи Національної поліції на місцях є провідними суб'єктами публічної адміністрації, які здійснюють адміністративно-правовий захист права власності шляхом заходів примітивної діяльності, притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові правопорушення, а також шляхом розкриття майнових злочинів.

10. Провідний правотворчий і контрольний вклад в охорону права власності вносить Міністерство юстиції України його територіальні органи на також установи і органи, які входять до його управлінського впливу науково-дослідні установи судових експертиз, представники уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини і регіональні відділення Секретаріату Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, державні нотаріальні контори та підрозділи з питань банкрутства, яких варто об'єднати під загальною назвою "юстиція".

11. Юстиція в Україні – це система суб'єктів публічного адміністрування, що надають фізичним і юридичним особам публічно-адміністративні послуги, здійснюють владно-управлінські функції

спрямовані на забезпечення юридичної справедливості шляхом юридичної легалізації відносин в суспільстві, гарантування, охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, контролю за нормативною відповідністю нормативних актах центральних органів виконавчої влади Конституції України та/або недопустимості в них звуження (порушення) прав, свобод громадян, забезпечення законності, безпеки та правопорядку в суспільстві на засадах верховенства права та гуманістичної спрямованості законодавства в цілому зокрема щодо виконання пенітенціарних функцій.

12. Складовою захисту права власності, що здійснюється органами юстиції, є розгляд скарг у сфері державної реєстрації, що дозволяє особі безкоштовно та швидко захистити власні права через звернення до спеціалізованого суб'єкта (комісії), припинити та попередити посягання на право власності та відновити власні права. Одним із способом захисту права власності є моніторинг реєстраційних дій як специфічний засіб охорони права власності, що проводиться на підставі інформації з державних реєстрів, її обробки та аналізу, і в разі попереднього виявлення порушень проводяться спеціальні перевірки, які в подальшому є підставою для припинення правопорушень у сфері права власності. Вагомим способом охорони права власності, що здійснюються органами юстиції, є проведення антирейдерських заходів, які полягають у накладенні на суб'єктів державної реєстрації додаткових зобов'язань, що дозволяють попередити рейдерство, тобто захистити осіб від незаконного привласнення власних прав.

13. Характерні риси правоохоронних органів як спеціалізованих суб'єктів охорони права власності полягають у наступному: вони є невід'ємною складовою розгалуженої системи суб'єктів публічної адміністрації; мають специфічні, як адміністративні так і кримінально-процесуальні права та обов'язки, що реалізуються лише у порядок і спосіб передбачений Конституцією та законами України; метою діяльності посадових осіб правоохоронних органів є захист прав, свобод та законних інтересів осіб, державної безпеки, публічного інтересу держави і суспільства

в цілому; зобов'язані суворо дотримуватися присяги відданої Народу України; не може бути метою діяльності правоохоронних органів відстоювання корпоративних чи приватних інтересів, скоєння корупційних діянь, порушувати засади кодексів честі відповідної державної служби; попереджують та припиняють правопорушення у сфері власності; притягують винних осіб у порушення права власності чи створюють умови для притягнення до адміністративної відповідальності, або до кримінальної відповідальності; їх діяльність є публічною та контролюється судом, суб'єктами громадянського суспільства та вищими суб'єктами публічної адміністрації.

14. Основним правоохоронним органам, що здійснює охорону права власності в Україні є Національна поліція, яка за своїм адміністративно-правовим статусом є центральним органом виконавчої влади, що безпосередньо захищає права осіб від протиправних посягань, зокрема право власності, забезпечує громадський правопорядок, здійснює превентивну діяльність щодо права власності, надає правову потерпілим суб'єктам права власності, організаційну та методичну допомогу в сфері адміністративно-правової охорони права власності.

15. Важливу роль в сфері захисту права власності відіграють антикорупційні правоохоронні органи: Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне бюро розслідувань, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, які в сукупності попереджують, виявляють та припиняють корупційні правопорушення, тобто захищають право власності як приватних осіб, так і держави, при цьому формують та реалізують антикорупційну політику держави як напрямку публічного адміністрування охорони права власності.

16. Вагомою проблемою як охорони права власності так і загалом забезпечення правоохоронної діяльності в Україні є те, що немає чіткого та

вичерпного переліку правоохоронних органів їх функції адміністративні права і обов'язки є такими що перебувають в стадії чергової реорганізації їх компетенції є не чітко визначені, постійно переплітаються і дублюються, методологія адміністративного і судового контролю не є ефективною.

РОЗДІЛ 4

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

4.1. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Побудова демократичної, правової держави потребує чіткого наукового уявлення про ознаки, особливості, властивості, характерні риси управління, що притаманні всім суспільствам на різних стадіях розвитку. Поряд з цим надзвичайно важливе розуміння характеру державного (у широкому розумінні – публічного) управління, здійснюваного у конкретних просторових рамках. Для розкриття сутності публічного управління за умов ринкових відносин важливо визначити, як виявляється реальна можливість взаємодії механізмів управління і самоуправління, їх пропорційне співвідношення, чи мають вони перевагу над механізмами стихійного регулювання та стихійного саморегулювання. З'ясування цих питань допомагає визначити тенденцію (підвищення чи зниження) міри керованості. Здійснення функцій, орієнтованих на обслуговування суспільних потреб, не виключає застосування владно регулюючих і примусових заходів державного управління, але вони не є основою змісту цієї діяльності. Домінуючими стають заходи заохочення, стимулювання, переконання, формування громадської думки і свідомості, почуття відповідальності та обов'язку. Лише у підтриманні встановленого правопорядку держава залишається непохитною і широко застосовує владно-примусові засоби [289, с. 12].

Процес формування в Україні публічного управління повинен відповідати прогресивним світовим тенденціям, що виражаються у необхідності розвитку та поглиблення публічності у системі здійснення влади. Відповідно, змінюються й управлінські функції держави – публічне управління передбачає органічне поєднання державного управління з

місцевим самоврядуванням та якнайширше залучення громадського (неурядового) сектора суспільства. Незважаючи на те, що на сьогодні публічне управління України перебуває на етапі становлення, його принципові завдання залишаються незмінними і спрямовані на створення такої моделі управління, яка б забезпечила ефективне функціонування системи органів державної влади, органів місцевого самоврядування усіх рівнів та громадських (неурядових) організацій (інституцій) з метою реалізації державної політики у найрізноманітніших її сферах і проявах. До того ж, курс України на європейську інтеграцію також означає утвердження сучасної системи публічного управління, яке органічно пов'язане з децентралізацією влади та створює можливості усунення передумов для періодичних, тривалих політичної і економічної криз [319].

Вирішення зазначених завдань потребує глибокого дослідження усього комплексу сучасних механізмів публічного управління, основними з яких є організаційний та правовий. Ці механізми добре розроблені для системи державного управління України, однак у контексті публічності вимагають додаткового переосмислення, передусім з позицій сучасної теоретичних підходів. У сучасних умовах відсутність належного теоретичного опрацювання сутності, складових, взаємозв'язків та взаємозумовленостей організаційного і правового механізмів публічного управління в Україні може поставити під сумнів ефективне вирішення багатьох завдань, які мають бути вирішені у ході утвердження цієї системи [319].

Реалізація процесу публічного адміністрування відбувається за допомогою розроблення та втілення відповідних управлінських механізмів, що створюють умови для своєчасного та ефективного розв'язання наявних у цій сфері суперечностей [551, с. 64].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови, термін «механізм» трактується як пристрій, що передає або перетворює рух; внутрішня будова, система чого-небудь; сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище» [54, с. 523].

Складність визначення сутності та структури механізму публічного адміністрування полягає у відсутності єдиного підходу до трактування такої родової категорії. Достатньо часто категорію «адміністративно-правовий механізм» підмінюють категоріями суміжними – «конституційно-правовий механізм», «соціально-правовий механізм», «механізм державного управління», «механізм соціального управління». Отже, використовуючи дедуктивний метод наукового пізнання, необхідно визначити розуміння загальної родової категорії «адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування», на основі якого представляється можливим визначити специфіку адміністративно-правового механізму публічного адміністрування. Визначення сутності поняття «адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування» вимагає з'ясування окремих складових його частин: по-перше, необхідно зрозуміти, чим є категорія «механізм публічного адміністрування», по-друге, – «адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування». Слід зазначити, що українськими вченими напрацьовано чимало матеріалів щодо визначення змісту категорії «механізм державного управління», і фактично мінімальна увага приділена визначенню поняття «механізм публічного адміністрування» [234, с. 104].

Професор С. Алексєєв розкрив, що за допомогою механізму правового регулювання не лише відбувається впорядкування суспільних відносин, а й здійснюється вплив на свідомість і поведінку суб'єктів. Тому поняття «механізм правового регулювання» дає змогу не лише зібрати разом усі явища правової дійсності (норми, правовідносини, юридичні акти та ін.), а й схарактеризувати їх як цілісність, показати в системно-динамічному вигляді, що характеризує результативність правового регулювання, його здатність гарантувати з правового боку досягнення поставлених законодавцем цілей; висвітлити у зв'язку з цим специфічні функції, які виконують конкретні явища в правовій системі, показати їх зв'язок та взаємодію [9, с. 201]. Теоретики права М. Кельман та О. Мурашин визначили механізм правового

регулювання як єдину систему правових засобів, за допомогою яких відбувається результативне правове впорядкування суспільних відносин і подолання перепон на шляху задоволення інтересів суб'єктів права [159, с. 302].

Г. Атаманчук стверджує, що механізм управління – це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта. Механізм державного управління, на його думку, це складна система державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдань державного управління; це інструмент реалізації виконавчої влади держави. Механізм формування та реалізації державного управління - це сукупність і логічний взаємозв'язок соціальних елементів, процесів та закономірностей, через які суб'єкт державного управління «схоплює» потреби, інтереси і цілі суспільства в управляючих впливах, закріплює їх у своїх управлінських рішеннях та діях і практично втілює в життя, зважаючи на державну владу [20, с. 86]

В. Авер'янов визначив, що механізм державного управління потрібно розуміти як сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, та масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації вказаними органами свого функціонального призначення [4, с. 85]. В свою чергу, В. Малиновський механізмами державного управління вважає сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів, що базуються на принципах наукової обґрунтованості, об'єктивності, цілісності, узгодженості з використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління [258, с. 78].

О. Оболенський та С. Чернов вважають, що механізми публічного адміністрування – це спеціальні засоби, що забезпечують здійснення регулюючого впливу публічних адміністрацій на соціально-економічні

територіальні системи різних рівнів (села, селища, райони у містах, міста, райони, області, Автономна республіка Крим, уся країна) з метою забезпечення гідних умов життєдіяльності людей, що проживають у державі, та громадян України, що тимчасово проживають за її межами [306; 551, с. 64]. Вчений І. М. Дашко переконаний, що реалізація процесу публічного адміністрування відбувається за допомогою розроблення та втілення відповідних управлінських механізмів, що створюють умови для своєчасного та ефективного розв'язання наявних у цій сфері суперечностей. На погляд вченого, механізми публічного адміністрування – це спеціальні засоби, що забезпечують здійснення регулюючого впливу публічних адміністрацій на соціально-економічні територіальні системи різних рівнів (села, селища, райони в містах, міста, райони, області, уся країна) з метою забезпечення гідних умов життєдіяльності людей, що проживають у державі, та громадян України, що тимчасово проживають за її межами [105, с. 102-103; 118, с. 107].

Ю. Легеза вважає, що адміністративно-правовий механізм публічного управління у сфері використання природних ресурсів запропоновано розуміти як систему визначених нормами адміністративного права організаційно-правових, структурних, інформаційних, процедурних та інших засобів, за допомогою яких забезпечується реалізація принципів оптимального поєднання екологічних та економічних публічних і приватних інтересів з раціонального використання природних ресурсів задля забезпечення потреб суспільства у створенні матеріальних благ, а також прав людини на безпечне довкілля [233, с. 29].

В межах предмету нашого дослідження, а саме охорони права власності, необхідно проаналізувати механізм такої охорони, зокрема, В. Вишковська під механізмом правозахисної діяльності розуміє діяльність уповноважених правозахисних органів та організацій, діяльність яких врегульована правовими основами, а також юридичних засобів та соціальних умов, які визначають процедуру захисту (поновлення) прав і свобод людини

та громадянина. Таке визначення дає можливість найбільш повно розкрити соціально-правову сутність і призначення механізму захисту як складного, багатоаспектного й, водночас, цілісного явища правової дійсності, яке посідає особливе місце у правовій системі та виконує в ній специфічні функції. Структура механізму розкривається через єдину узгоджено функціонуючу систему взаємопов'язаних між собою елементів, які у своїй сукупності створюють реальні можливості для захисту порушених прав і свобод особи [60, с. 58].

О. Єщук визначила, що механізм адміністративно-правової охорони є специфічним адміністративно-правовим комплексним утворенням, що поєднує інтереси суб'єктів адміністративного права з цінностями, що перебувають під охороною, і доводить процес публічного управління та надання адміністративних послуг до логічного результату [131, с. 169].

І. Личенко визначила, що механізм адміністративно-правового регулювання відносин у сфері захисту права власності є сукупністю організаційно-правових засобів регулювання правовідносин щодо попередження, запобігання та припинення посягань на державне, комунальне і приватне майно, застосування заходів адміністративного впливу у відповідності до чинного адміністративного законодавства. Механізм адміністративно-правового регулювання відносин у сфері захисту права власності відображає внутрішню характеристику процесу захисту права власності, визначаючи спосіб приведення статистичної норми в динаміку адміністративно-правових відносин [241, с. 71].

Таким чином, адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це внутрішня будова публічного адміністрування, що являє собою цілісну сукупність спеціальних адміністративно-правових інструментів та публічних процедур, які знаходяться в логічному взаємозв'язку та є засобами, за допомогою яких суб'єкти публічного адміністрування здійснюють охорону права власності,

захищають права, свободи та законні інтереси осіб, тобто досягають логічні результати публічного адміністрування в цілому.

Щодо структури механізму, то теоретики права визначають, що елементами механізму правового регулювання є: 1. Норма права — загальнообов'язкове правило (модель) поведінки, яке встановлює для суб'єкта як можливий варіант поведінки — суб'єктивні права, так і необхідний варіант поведінки — юридичні обов'язки. Завдання цього елемента полягає в тому, щоб: визначити загальне коло людей, на яких він розповсюджується; визначити зміст поведінки суб'єктів; визначити обставини, за яких особа повинна керуватися цим правилом поведінки; розкрити саме правило поведінки. 2. Правові відносини — відносини, що виникають на основі норм права. У них індивідуалізуються положення норми права, конкретизуються права та обов'язки певних суб'єктів, їх повноваження і юридична відповідальність. Правовідносини виконують такі функції: визначають конкретне коло осіб, на яких розповсюджується дія норм права в певний момент; закріплюють конкретну поведінку, якої повинні або можуть дотримуватись суб'єкти; є умовами для можливого приведення в дію спеціальних юридичних дій з метою забезпечення суб'єктивних прав, обов'язків та відповідальності. 3. Юридичні факти — конкретні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення суб'єктивних юридичних прав та обов'язків. 4. Акти реалізації, прав і обов'язків — фактична поведінка суб'єктів правовідносин щодо здійснення своїх прав і обов'язків. Саме реалізація прав і обов'язків завершує "роботу" механізму правового регулювання — реальна поведінка така, на яку було спрямоване правове регулювання [59, с. 70].

Л. Приходченко переконана, що структуру механізму державного управління складають цільовий, нормативно-правовий, організаційний, економічний та інформаційний компоненти, сукупність яких віддзеркалює всі істотні аспекти функціонування системи державного управління: виконання функцій (організаційний), дотримання цілеспрямованості

(цільовий та нормативно-правовий), забезпечення ефективності (економічний) та можливості функціонування (інформаційний). Разом з тим структурна схема передбачає наявність входу - цілі (ідеал, до якого прагнуть) та результат (отримані наслідки діяльності), послідовність переходу та наявність науково-методичного, інформаційно-аналітичного забезпечення (яким чином треба організувати діяльність, аби вона була ефективною). Структура механізму державного управління свідчить не тільки про необхідний склад його компонентів, але й логіку формування. З урахуванням того, що кожний із компонентів, маючи своє призначення, зміст, методи функціонування, впливає на одну із суттєвих характеристик управлінського процесу, тобто має відносний пріоритет, то їх оптимальне поєднання забезпечує формування ефективних управлінських рішень, їх реалізацію та активізацію властивостей суб'єкта управління щодо саморозвитку. Отже, формування механізму управління виступає як головна передумова підвищення ефективності управлінського процесу [354, с. 112].

В. Коваленко переконаний, що до структури адміністративно-правового регулювання входять такі елементи (засоби): норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; адміністративно-правові відносини; акти застосування норм адміністративного права; акти тлумачення норм адміністративного права; правосвідомість; правова культура; законність. При цьому кожен елемент цього механізму виконує специфічну роль у регулюванні поведінки людей. Ці елементи одночасно постають як юридичні засоби адміністративно-правового регулювання. При цьому адміністративно-правові засоби включаються в процес регулювання в певній послідовності. Таким чином, адміністративно-правове регулювання становить собою процес послідовного використання адміністративно-правових засобів для досягнення цілей регулювання дій учасників суспільних відносин [182, с. 476].

В. І. Вишковська виділяє правову (нормативну), інституційну (організаційну) та функціональну складові механізму правозахисної діяльності. Причому, враховуючи, що нормативно-правові акти визначають ті чи інші аспекти діяльності суб'єктів правозахисної діяльності, при визначенні місця зазначених елементів у механізмі захисту особливу увагу слід приділити саме нормативно-правовій складовій. Нормативний компонент механізму правозахисної діяльності – це система правових норм та принципів, що регулюють відносини у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина. Таким чином, законодавство України у сфері правозахисної діяльності умовно можна поділити на дві групи. До першої групи, на нашу думку, слід віднести нормативно-правові акти, що визначають засади здійснення правозахисної діяльності, до другої – нормативно-правові акти, що встановлюють систему правозахисних органів та організацій і визначають їх правовий статус. До інституційного (організаційного) елементу механізму захисту відносяться суб'єкти правозахисної діяльності, тобто органи та організації, які спеціально уповноважені державою здійснювати на професійній основі та відповідно до закону, а у випадках встановлених законодавством – у відповідній процесуальній формі із застосуванням правових засобів діяльність, спрямовану на захист прав та свобод людини і громадянина. Функціональним елементом механізму захисту прав і свобод людини та громадянина є правозахисна діяльність. Дана діяльність полягає в наданні кожному громадянину правової допомоги, а також юридичним особам, іноземцям і особам без громадянства у спірних питаннях із охорони права, зловживанням правом, захисті фізичних осіб від обвинувачення та в державному гарантуванні охорони прав громадян правозахисними органами [259, с. 27; 60, с. 58]

В. І. Теремецький до складових адміністративно-правового механізму регулювання суспільних відносин відносить: 1) адміністративно-правові норми; 2) імперативні методи; 3) публічний характер відносин; 4) мета – забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і

юридичних осіб, належного функціонування громадянського суспільства та держави [519, с. 106].

Т. Коломоєць визначила, що у механізмі адміністративно-правового регулювання прийнято виділяти органічні та функціональні складові. Органічними складовими механізму адміністративно-правового регулювання слід уважати ті, що визначають сутність самого явища механізму адміністративно-правового регулювання, тобто без яких не може відбуватися сам механізм. Функціональними складовими механізму адміністративно-правового регулювання вважаються ті, що значною мірою впливають на механізм адміністративно-правового регулювання, що не є обов'язковими його елементами. Органічні складові механізму адміністративно-правового регулювання, з позиції вченої, – це норми права (загальнообов'язкові правила поведінки, встановлені з метою регулювання суспільних відносин); акти реалізації норм права (процес фактичного втілення в життя приписів правових норм через поведінку суб'єктів адміністративного права); правові відносини (вольові суспільні відносини, що виникають на основі норм права) [179, с. 430]. Функціональні складові механізму адміністративно-правового регулювання, з позиції професора Т. Коломоєць, складають: юридичний факт (конкретні життєві обставини, з якими пов'язані виникнення, зміна та припинення адміністративно-правових відносин. Самі по собі норми адміністративного права не діють, вони активізуються лише тоді, коли виникають необхідні для їх дії життєві обставини); правова свідомість суб'єктів адміністративно-правового регулювання (система відображення правової дійсності у поглядах, почуттях, уявленнях людей про право); законність (правовий режим суспільного життя, який характеризується неухильним дотриманням норм права всіма суб'єктами правових відносин. Законність сприяє якісному здійсненню публічного адміністрування. Для громадян законність становить собою засіб, за допомогою якого вони захищаються від порушення своїх прав, свобод і законних інтересів); акти тлумачення норм права (процес, спрямований на встановлення змісту норм

права з метою їх правильної реалізації); акти застосування норм права (прояв веління компетентних державних органів, спрямований на забезпечення умов реалізації суб'єктивних прав та обов'язків учасників адміністративно-правових відносин) [179, с. 430].

С. Чернов наголошує, що складовими структури механізму зазвичай визначаються: суб'єкт і об'єкт управління; цілі, принципи, функції, методи, інформація, технологія та технічні засоби. Суб'єкт і об'єкт є найпершими елементами механізму управління, саме їх взаємодія відображена у нормативних документах, що регламентують вплив держави на будь-яку сферу життєдіяльності суспільства. У системі державного управління об'єктом управління виступає суспільство, суспільна діяльність, а суб'єктом - органи виконавчої влади. Суб'єкт управління - система, наділена певною компетенцією і державно-владними повноваженнями, що дозволяють їй втілювати свою волю у форму керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання, тобто це система, що управляє. У державному управлінні до суб'єктів управління належать: органи виконавчої влади (уряд, міністерства, державні комітети, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації); керівники і керівний склад цих органів (політичні діячі; посадові особи; службові особи, які наділені державно-владними повноваженнями). Суб'єкт і об'єкт управління перебувають у постійній динамічній взаємодії, в процесі якої виникають управлінські відносини. Взаємодіючи, суб'єкт і об'єкт утворюють процес управління. Управлінські відносини – це відносини людей стосовно здійснення функцій управління. Важливою складовою управлінського механізму є принципи, їх дотримання забезпечує створення умов для ефективного прояву об'єктивних законів. Для механізмів державного управління важливим є урахування як управлінських принципів, так і тих, що стосуються певної галузі, пов'язаних з законами функціонування економіки чи соціуму або окремих сфер його життєдіяльності [551, с. 64].

Н. Брюховецька зазначає, що «від переваги акцентів на ті чи інші сфери управління механізми управління буде мати свою назву». Залежно від того, які саме проблеми і як вирішуються із застосуванням конкретного державного механізму управління, він може бути складним (компонентом) і включати в себе декілька самостійних механізмів. Комплексний механізми державного управління може складатися із таких видів механізмів: економічний (механізми державного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо); мотиваційного (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, що спонукають державних службовців до високоефективної роботи); організаційного (об'єкти, суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування); політичного (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо); правового (нормативно-правове забезпечення: закони і постанови Верховної Ради України, укази Президента, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також методичні рекомендації та інструкції тощо). Окрім комплексного механізму державного управління, існують ще й недержавні механізми управління: бізнесові, конфесіональні, корупційні, партійні тощо [47, с. 28; 209].

Ю. Легезою обґрунтовано, що механізм публічного управління у сфері використання природних ресурсів включає в себе чотири складові: 1) правову – сукупність правових норм, що визначають систему публічних інституцій, їх повноваження, форми і методи діяльності, способи реалізації завдань і функцій держави; 2) структурну – сукупність організацій: органів держави, державних підприємств, державних установ, органів місцевого самоврядування, елементів громадянського суспільства; 3) функціональну – систему визначених завдань та функцій, для реалізації яких створені відповідні державні організації; 4) адміністративну – систему визначених законодавством повноважень, способів, методів, прийомів й засобів

реалізації функцій публічного управління. Крім того, вченою підкреслено, що ці складові перебувають у взаємозв'язку і взаємозалежності [233, с. 12].

О. Б. Коротич у складі державних механізмів управління виділяє конкретні державні механізми управління, механізми здійснення процесу державного управління, а також механізми формування та взаємодії складових систем державного управління. На її думку, конкретні механізми управління (зокрема державного) – це певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень; це сукупність способів, методів, важелів через які суб'єкт управління впливає на об'єкт управління для досягнення певної мети. Кожний конкретний механізм управління – це насамперед сукупність взаємопов'язаних методів управління, через використання яких здійснюється практичний вплив держави на суспільну життєдіяльність людей для забезпечення досягнення конкретної мети, що сприятиме розвитку країни в обраному стратегічному напрямку із додержанням низки визначальних принципів [201, с. 246].

О. Єщук визначила, що елементи механізму адміністративно-правової охорони – це його компоненти, які виступають самостійними об'єктами, однак мають результативність тільки в сукупності та здійснюючи конкретне правове завдання. До правових елементів механізму адміністративно-правової охорони належать: адміністративно-правові норми та їх зовнішнє вираження джерела адміністративного права; адміністративно-правові відносини; суб'єкти публічної адміністрації, які попереджають порушення або/та захищають, права, свободи та законні інтереси невідних осіб; форми і методи адміністративної діяльності публічної адміністрації; адміністративні процедури в аналізованій сфері [131, с. 169].

Таким чином, елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це взаємопов'язані, логічні та окремі складові такого механізму, що є правовими засобами та інструментами правового регулювання, до них належать: 1) норми права; 2) адміністративні інструменти (форми та методи

адміністративної діяльності; 3) адміністративні процедури; 4) суб'єкти публічного адміністрування охорони права власності; 5) державна реєстрація як провідний адміністративно-правовий засіб охорони права власності.

Відносно ознак механізму публічного адміністрування, то теоретики права визначають наступні основні ознаки механізму правового регулювання: він є частиною механізму соціального регулювання; об'єднує всі явища правової дійсності: засоби (норми права, суб'єктивні права і обов'язки, рішення судів та ін., що об'єктивовані у правових актах); способи (дозвіл, зобов'язання, заборони); форми (дотримання, виконання, використання, застосування); це взаємопов'язана та взаємодіюча система; є динамічною частиною правової системи суспільства — він призначений для приведення в дію необхідних елементів правової системи; результатом його дії є встановлення правопорядку в суспільстві [59, с. 70].

С. Чернов наголошує, що за особливостями побудови механізми публічного адміністрування поділяються на цільові (спрямовані на досягнення певної мети) механізми публічного адміністрування, механізми функціонування системи публічного адміністрування на різних етапах суспільного розвитку країни та механізми здійснення процесу публічного адміністрування різними владними органами та окремими посадовими особами. Цільові механізми публічного адміністрування використовуються як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування як знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень у функціонуванні або розвитку конкретних об'єктів публічного адміністрування. Частіше за все механізми цього типу трактуються як сукупність способів, методів, важелів, через які суб'єкт публічного адміністрування впливає на об'єкт чи групу об'єктів управління для досягнення певної мети. При цьому кожний цільовий механізм публічного адміністрування являє собою сукупність спеціально підібраних для розв'язання наявних суперечностей та вирішення проблемної ситуації взаємоузгоджених методів управління, через використання яких здійснюється практичний вплив органів публічного адміністрування на

соціально-економічну територіальну систему країни, її підсистем або елементів для забезпечення досягнення конкретної мети, що сприятиме розвитку всієї системи або її складових в обраному стратегічному напрямку із додержанням низки визначальних принципів. Виходячи з набору методів, що можуть входити до складу цільових механізмів публічного адміністрування, ці механізми підрозділяються на адміністративні (у тому числі організаційні та розпорядчі), правові, економічні, політичні, соціальні, психологічні, моральні та етичні, а також комбіновані механізми, які у свою чергу можуть включати будь-який набір різноманітних методів (наприклад, адміністративно-правові, соціально-психологічні, організаційно-економічні тощо) [551, с. 64].

О. Єщук визначила, що механізм адміністративно-правової охорони включає як загальні риси теоретичних аспектів аналізованих вище механізмів, так і має власні, специфічні особливості, які в свою чергу й виокремлюють його посеред суміжних правових явищ. Загальними рисами механізму адміністративно-правової охорони є такі: 1) є категорією адміністративного права та діє в межах його предметно-об'єктного простору; 2) це процес динамізації адміністративно-правових норм та приписів; 3) слугує для впорядкування суспільних процесів та явищ; 4) є способом владного впливу в межах предметно-об'єктного простору адміністративного права; 5) являє собою сукупність адміністративно-правових засобів; 6) функціонування породжене реалізацією адміністративних зобов'язань публічної адміністрації [131, с. 167].

Таким чином, адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні має наступні особливості: 1) за своїм змістом є складною системою правових засобів; 2) має внутрішню, логічно побудовану структуру; 3) забезпечується різноманітною системою адміністративно-правових норм та гарантій; 4) є складовою частиною публічного адміністрування, що забезпечує вплив суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини з метою виконання функцій та

завдань публічного адміністрування охорони права власності; 5) відображає особливості здійснення адміністративно-правової охорони права власності; б) елементами є як загальні складові механізму публічного адміністрування (форми та методи адміністративної діяльності, адміністративні процедури), так і спеціалізовані (державна реєстрація як основний спосіб захисту права власності).

Чинний механізм функціонування системи публічного адміністрування представляє структуру системи публічного адміністрування, яка відповідає діючому законодавству, наявні зв'язки між її підсистемами та усіма органами, що входять до їх складу, а також особливості функціонування системи публічного адміністрування та взаємодію між її елементами. На сьогодні система публічного адміністрування в Україні складається з органів державної влади (Президент, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, їх територіальні представництва, місцеві державні адміністрації, органи юстиції України) та органів місцевого самоврядування (обласні, районні, міські, районні в містах (у разі їх створення), сільські та селищні ради), що знаходяться у безперервній взаємодії, виконуючі покладені на них функції. Складності чинному механізму функціонування системи публічного адміністрування додає змінюваність усіх елементів системи, зв'язків між ними та середовища, в якому він діє [118; 551, с. 64]. Механізми здійснення процесу публічного адміністрування являють собою чітко вибудовані послідовності дій, реалізація яких забезпечує здійснення публічного адміністрування відповідними органами або їх посадовими особами шляхом поступових перетворень у стані об'єктів публічного адміністрування [551, с. 64].

О. В. Федорчак наводить класифікацію механізмів державного управління, яка включає поділ механізмів державного управління за функціональним призначенням на: економічні, мотиваційні, організаційні, політичні та правові механізми державного управління. Крім того, він здійснює поділ механізмів державного управління за суб'єктами управління:

механізми управління, які використовуються органами законодавчої влади, Президентом, органами виконавчої влади, органами судової влади та органами місцевого самоврядування. Комплексний механізм державного управління, на думку О. В. Федорчака, може складатися із таких видів механізмів: економічного (механізми державного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо); мотиваційного (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, що спонукають державних службовців до високоефективної роботи); організаційного (об'єкти, суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування); політичного (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо); правового (нормативно-правове забезпечення: закони і постанови Верховної Ради України, укази Президента, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також методичні рекомендації та інструкції тощо) [533].

Вчений І. М. Дашко переконаний, що з огляду на наявність кількох рівнозначних етимологічних підходів до трактування поняття механізму всі наявні механізми (зокрема, механізми публічного адміністрування) з метою їх формування, дослідження та удосконалення доцільно підрозділити на три досить відмінні один від одного типи: 1) механізми-знаряддя, що призначені для досягнення конкретної мети або здійснення цілеспрямованого впливу на якийсь об'єкт або його оточення шляхом застосування одного чи кількох узгоджених та відповідних справі засобів; 2) механізми-системи, які дають можливість представлення будь-яких систем як механізмів, що відображають сукупність взаємодій між усіма їхніми підсистемами та елементами; 3) механізми-процеси, що є визначеною послідовністю здійснення певних дій щодо перетворення об'єктів, на які вони спрямовані, та відображають зміни у стані цих об'єктів під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів [105, с. 102-103].

Враховуючи усе вищевикладене, ми вважаємо, що адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні є цілісним комплексом, яких поєднує у собі різноманітні правові інструменти, відповідно до яких виникають підвиди такого механізму, зокрема, адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності поділяється на такі підвиди:

- за рівнем здійснення публічного адміністрування:

- правотворчий;
- право реалізаційний;
- правоохоронний;
- правозахисний;

- за характером впливу:

- правовий (пов'язаний із застосуванням норм права);
- охоронний (безпосередня охорона права власності);
- адміністративно-організаційний (здійснення додаткових заходів

щодо реалізації функцій публічного адміністрування, наприклад, надання адміністративних послуг).

Усе вищевикладене дає підстави стверджувати, що:

– елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це взаємопов'язані, логічні та окремі складові такого механізму, що є правовими засобами та інструментами правового регулювання, до них належать: 1) норми права; 2) адміністративні інструменти (форми та методи адміністративної діяльності; 3) адміністративні процедури; 4) суб'єкти публічного адміністрування охорони права власності; 5) державна реєстрація як провідний адміністративно-правовий засіб охорони права власності;

– адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні має наступні особливості: 1) за своїм змістом є складною системою правових засобів; 2) має внутрішню, логічно побудовану структуру; 3) забезпечується різноманітною системою

адміністративно-правових норм та гарантій; 4) є складовою частиною публічного адміністрування, що забезпечує вплив суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини з метою виконання функцій та завдань публічного адміністрування охорони права власності; 5) відображає особливості здійснення адміністративно-правової охорони права власності; б) елементами є як загальні складові механізму публічного адміністрування (форми та методи адміністративної діяльності, адміністративні процедури), так і спеціалізовані (державна реєстрація як основний спосіб захисту права власності);

– адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це внутрішня будова публічного адміністрування, що являє собою цілісну сукупність спеціальних адміністративно-правових інструментів та публічних процедур, які знаходяться в логічному взаємозв'язку та є засобами, за допомогою яких суб'єкти публічного адміністрування здійснюють охорону права власності, захищають права, свободи та законні інтереси осіб, тобто досягають логічні результати публічного адміністрування в цілому.

Отже, адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні є цілісним комплексом, яких поєднує у собі різноманітні правові інструменти, відповідно до яких виникають підвиди такого механізму, зокрема, адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності поділяється на такі підвиди: - за рівнем здійснення публічного адміністрування: правотворчий; право реалізаційний; правоохоронний; правозахисний; - за характером впливу: правовий (пов'язаний із застосуванням норм права); охоронний (безпосередня охорона права власності); адміністративно-організаційний (здійснення додаткових заходів щодо реалізації функцій публічного адміністрування, наприклад, надання адміністративних послуг).

4.2. Джерела публічного адміністрування охорони права власності в Україні

Джерела права є однією з центральних категорій права в цілому як у прикладному, так і у теоретико-пізнавальному відношенні, тож природно, що питання дослідження цієї категорії має багату історію. На рівні правозастосування спроби зрозуміти, що є джерелом формування діючих у суспільстві приписів та як відрізнити загальнообов'язкову для виконання норму певного системного рівня від норм інших рівнів, робилися з давніх-давен [125, с. 221].

Визначення і розуміння сутності юридичних джерел права, а відповідно і системи, яку вони становлять, перебувають у тісній залежності від правових шкіл і концепцій, виходячи з яких формулюється конкретна дефініція, адже практично кожна з них пропонує свій погляд на право, претендуючи на універсальне пояснення його буття [125, с. 221].

Історичний досвід переконливо доводить, що в міру розвитку й удосконалення політичної організації суспільства змінюються і механізми правового регулювання адміністративних відносин, розширюється коло джерел адміністративного права, змінюється система співвідпорядкованості, оскільки триває побудова гармонічних відносин «особистість-товариство-держава», змінюється структура й розподіл компетенції між органами публічної влади. У зв'язку із цим вивчення джерел адміністративного права та їх системно-ієрархічна побудова представляють безсумнівний «вічний» науковий інтерес [108, с. 98].

Таким чином, зміна суспільних відносин, всебічні посягання на право власності як на суспільне благо, потреба у новому правовому регулюванні права власності зумовлює актуальність дослідження джерел публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

З метою визначення джерел публічного адміністрування охорони права власності в Україні необхідно для початку розкрити загальне поняття

«джерела права», сформувати зміст категорії «джерела публічного адміністрування охорони права власності», визначити перелік джерел, які є базою усього нормативного регулювання публічного адміністрування охорони права власності.

З позицій теоретиків права, термін «джерело права» часто розглядається у таких значеннях: джерело права в матеріальному розумінні – це суспільні відносини, які розвиваються і обумовлюють виникнення, розвиток та зміст права; джерело права в ідеологічному розумінні – це виражена в офіційній формі сукупність юридичних ідей, поглядів, теорій, під впливом яких утворюється і функціонує право; джерело права у формальному (юридичному) розумінні – це офіційні форми зовнішнього вираження і закріплення правових норм, що діють в певній державі, тобто це і є власне форма права [160, с. 23].

В свою чергу, Н. Пархоменко формує, що джерело права у формально-юридичному значенні – це зовнішня форма існування норм права у вигляді письмового документа (правового припису), виданого в межах повноважень суб'єктів правотворчості, згідно зі спеціальною процедурою, має юридичну силу та обов'язковість виконання, відображає волю суб'єктів правотворчості та спрямоване на регулювання суспільних відносин [325, с. 333]. Теоретик О. Петришин розкриває, що джерело права – це визнана в конкретному суспільстві офіційна форма (спосіб) зовнішнього вираження та закріплення норм права, посилення на яку підтверджують їхнє існування [330, с. 32].

Отже, джерела права – це широковідома, визнана та поширена у суспільстві форма зовнішнього вираження та офіційного закріплення правових норм, що визначають загальносуспільну та обов'язкову поведінку суб'єктів в певних правовідносинах.

Щодо вчених-адміністративістів, то В. Решота розуміє поняття джерел адміністративного права не лише як форму зовнішнього вираження і закріплення адміністративно-правових норм, але й інших загальнообов'язкових регуляторів суспільних відносин в адміністративно-

правовій сфері, на підставі яких норми адміністративного права виникають, змінюються, зупиняються та перестають діяти [414, с. 108]. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. визначають, що джерела адміністративного права – це засіб зовнішнього оформлення адміністративно-правових норм, який засвідчує їх державну загальнообов’язковість (засоби, форми вираження й закріплення публічної волі) [82, с. 51]. Вчений О. Константий під джерелами адміністративного права розуміє зовнішні форми встановлення і вираження загальнообов’язкових правил поведінки, які регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері державного управління, акти правотворчості державних органів (законодавчих, виконавчих, судових, господарського управління), місцевих рад та їх виконкомів, а іноді громадських організацій (коли вони виконують функції виконавчої влади) [191, с. 23] Науковець Н. Задирака розкриває джерела права у сфері правової охорони публічного майна, що з позиції вченого є встановленими державою або визнані нею офіційні документальні форми зовнішнього виявлення й закріплення норм права, що мають загальнообов’язкове або локальне значення та є безпосередньою підставою для виникнення суб’єктивних прав і обов’язків у сфері дії правового режиму публічного майна [143, с. 22].

Формально-юридичне уявлення про джерела сучасного адміністративного права, зокрема, у сфері правової охорони публічного майна, як зазначає Н. Мазаракі, повинно базуватися на таких засадах: по-перше, під джерелами права слід розуміти лише джерела нормативно-правової інформації, тобто інформації про зміст конкретних правил поведінки, встановлених або санкціонованих державою й забезпечених її примусом. Ні витoki формування таких правил, ні процес їх створення, ні їх соціальні детермінанти у формально-юридичному сенсі джерелами адміністративного права слугувати не можуть; по-друге, коло джерел адміністративного права не вичерпується актами законодавства (законами та підзаконними нормативно-правовими актами). Подібне уявлення про їх природу – це рефлексія радянської правової доктрини, яка постулювала

право як «зведено в закон волю панівного класу». Об'єктивно перелік джерел сучасного адміністративного права значно ширший, він охоплює цілу низку «незаконодавчих» джерел, якими визначаються (закріплюються, виражаються, конкретизуються) загальнообов'язкові правила поведінки у сфері публічного адміністрування; по-третє, при всій різноманітності джерел адміністративного права їх система має чітко окреслені межі. До неї входять далеко не всі соціальні регулятори, а лише ті, які держава визнала загальнообов'язковими та юридично значущими. Іншими словами, джерела інших соціальних норм (традицій, звичаїв тощо) мають розглядатися як адміністративно-правові тільки за умови їх державного санкціонування. Тільки за цієї умови відповідні соціальні норми набувають правового характеру, а їх джерела трансформуються в джерела права [252, с. 145].

О. Єщук визначила юридичний зміст джерел адміністративного права як зовнішнє вираження норм адміністративного права у сфері адміністративно-правової охорони. За ступенем спеціалізації джерела адміністративного права у сфері адміністративно-правової охорони поділяються на «спеціалізовані охорони», в яких яскраво виражений предмет адміністративно-правової охорони (як правило, він прямо прописується в назві), міжнародні нормативно-правові акти у вигляді міжнародних конвенцій та угод і комплексні джерела права, в яких питання адміністративно-правової охорони упорядковуються за допомогою норм адміністративного права поряд із вирішенням інших вагомих суспільних відносин [131, с. 187].

Таким чином, джерела публічного адміністрування охорони права власності – це широковідомі, визнані та поширені у суспільстві форми зовнішнього вираження та офіційного закріплення правових норм, що визначають поведінку суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності та формують умови виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо охорони права власності.

Розкривши загальне поняття «джерела права», варто визначити систему джерел публічного адміністрування охорони права власності. Термін «система джерел права» дедалі частіше використовується у вітчизняній юридичній літературі, хоча попри це в українській юридичній науці та практиці стійке використання має поняття «система законодавства» у широкому розумінні (як сукупність нормативно-правових актів). Останнє свідчить про те, що єдина вітчизняна концепція «системи джерел права» не сформована і дотепер, а це породжує низку проблем у вітчизняній юридичній науці та в юридичній практиці [541, с. 33].

Науковець А. Древ'янку робить висновок про те, що система джерел права – результат руху і взаємодії правосвідомості, юридичної практики і системи юридичних інституцій. Жодне джерело права не повинно носити довільний характер та ігнорувати чинну правову систему країни. Джерела права зосереджують у собі не лише норми права, але і об'єктивно зумовлений процес їх утворення і реалізації, і виступають як засоби формалізованого закріплення не лише самого позитивного права, а й окремих моментів стадій становлення і реалізації права. Система юридичних джерел права історично складається в будь-якому централізованому суспільстві як відповідь на необхідність упорядкування, уніфікації процесу правового регулювання. Внаслідок своєї сутності і виконуваних функцій ця узгодженість складає єдине системне утворення, коли джерела права можуть досконально виконати свої функції. Таке утворення несе в собі оптимальні важелі стабільності і формалізованості, чіткості і ясності, ієрархічності та ефективності [125, с. 221].

Вчений Н. Пархоменко виокремлює такі ознаки системи джерел права виділяє такі: а) вона складається з багатьох різнорідних частин – підсистем джерел права – системи нормативно-правових актів, системи нормативно-правових договорів, системи правових прецедентів, які взаємодіють завдяки системним зв'язкам; б) її здатність до змін унаслідок впливу, як з боку інших підсистем правової системи, так і з боку нормоутворених джерел права; різка

зміна обставин може призвести до її нестабільності, до фрагментації системи джерел права, коли частина джерел права не діє, або суперечить іншій частині, паралізуючи її; в) у процесі розвитку переходить з рівня на рівень – від звичаєвого неписаного права – до писаного права, від фрагментарних нормативних сукупностей через кодифікацію – до складної динамічної системи; г) у процесі функціонування завдяки системним зв'язкам виявляються нові принципи правоположення, приписи існування яких не передбачені у процесі її формування, які прямо не закріплені в юридичних джерелах права; д) охоплює національну; ієрархічну та горизонтальну (галузеву) структуру; е) характеризується внутрішньою узгодженістю (взаємозв'язок та несуперечність джерел права); є) має суб'єктивно-об'єктивний характер (суб'єктивний – системність джерел права формується суб'єктами правотворчості, але при цьому є об'єктивна потреба її існування); ж) спостерігається активний характер джерел права, що виявляється не лише стосовно системи права чи правової системи загалом, але й щодо безпосередньо пов'язаних із правом систем (судової, системи законодавчих і виконавчих органів державної влади тощо); з) наділена динамічністю, що виявляється у такому: пряма та безпосередня дія; удосконалення джерел права; оновлення; процеси диференціації та інтеграції джерел права [325, с. 183].

Законодавство України є динамічним, продовжує розвиватись напрямом публічного адміністрування, проводиться адміністративна реформа, метою якої, крім іншого, є приведення системи законодавства, що регулює таку діяльність, у відповідність до європейських, демократичних цінностей, запозичення західного, розвиненого, більш цивілізованого підходу до публічного адміністрування в цілому та в галузі використання та охорони надр зокрема [257, с. 169].

Таким чином, для системи джерел публічного адміністрування охорони права власності характерні наступні особливості: 1) поєднання різних груп джерел права (законів, підзаконних актів, міжнародних актів тощо);

2) внутрішня узгодженість норм, тобто їх несуперечливість одна одній та постійна взаємодія між собою; 3) підтримує рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні; 4) постійна динаміка, тобто через зміну суспільних відносин з'являється потреба в новому правовому регулюванні; 5) визначає поведінку суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності; 6) значну частину складають саме норми адміністративного права.

Демченко В. впевнено вважає, що система джерел адміністративного права знаходиться у процесі розвитку та постійно зазнає змін шляхом доповнення її традиційного переліку. Цей процес привертає увагу багатьох науковців, і їх думки часто принципово різняться між собою. З точки зору вченого, сучасну систему джерел адміністративного права в Україні мають формувати: нормативно-правові акти державних органів України, міжнародні джерела та рішення національних судів. Саме така система відповідатиме потребам нашої країни, яка знаходиться на стадії розвитку та демократизації [108, с. 100].

Професор В. Галуцько визначає, що для більш точного визначення змісту, функціонального призначення і ролі кожного з джерел адміністративного права здійснюється їх поділ на певні групи та види. До джерел адміністративного права вчений відносить: національні джерела адміністративного права – Конституцію, інші закони України та підзаконні нормативно-правові акти; міжнародні джерела адміністративного права – міжнародні договори; акти органів міжнародних організацій; неформалізовані джерела адміністративного права – норми природного права – загальні принципи права; звичаї та традиції; норми моралі; судові рішення (судові прецеденти) – рішення Конституційного суду України та Верховного Суду України, Європейського Суду з прав людини, інших міжнародних судових установ [82, с. 52].

Суддя А. Іванищук формує джерела адміністративного права в максимально широкому сенсі, включаючи до їх системи Конституцію

України, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори, акти міжнародних організацій, загальні принципи права, традиції, звичаї, мораль, рішення вітчизняних і зарубіжних судових установ. Окрім цього, вчений пропонує вважати джерелами права затверджені цими актами статути, положення, інструкції та концепції, спрямовані на регулювання адміністративно-правових відносин [151, с. 355-356].

О. Єщук визначила, що класифікувати нормативно-правові акти, які визначають основні положення за змістом адміністративно-правової охорони, доцільно таким чином: так звані «чисті» закони, в яких яскраво виражений предмет охорони (навіть убачається іноді в назві), – наприклад: «Про охорону дитинства», «Про охорону праці», «Про охорону навколишнього природного середовища» та інші; закони щодо ратифікації угод та приєднання до міжнародних конвенцій; закони щодо внесення змін до вже існуючих охоронних законів – наприклад, закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель», «Про внесення змін до Закону України «Про Національний банк України» щодо охорони цінностей та об'єктів Національного банку України» та ін. Одним із критерієм класифікації джерел адміністративного права в аналізованій сфері є виділення їх різновиду через складові предмета адміністративно-правової охорони: по-перше, коли чітко і прямо визначається охоронний предмет регулювання («Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на сорти рослин»); по-друге, коли предмет адміністративно-правової охорони перебуває в межах об'єкта (Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»); по-третє, бланкетні джерела адміністративного права, до яких треба звертатися, щоб уточнити, доповнити певні положення адміністративно-правової охорони, – наприклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель» [131, с. 186-187].

Отже, враховуючи вищевказані позиції вчених, система джерел публічного адміністрування охорони права власності включає:

- 1) Конституцію України, закони України та підзаконні нормативно-правові акти в площині публічного адміністрування охорони права власності;
- 2) міжнародні джерела (міжнародні конвенції, багатосторонні міждержавні угоди, акти органів міжнародних організацій);
- 3) неформалізовані джерела права (загальні принципи права, звичаї та традиції, норми моралі);
- 4) судові рішення (Конституційного суду України, Верховного Суду України, Європейського Суду з прав людини тощо).

Конституція України визначає основи охорони права власності, зокрема, Ст. 13: Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Ст. 14: Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону. Ст. 41: Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права

власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі [194].

Отже, Конституція України закріпила основоположні засади здійснення охорони права власності, відповідно до яких право власності є особистим та суспільним непорушним благом, що захищається та гарантується державою, відповідно посягання на право власності заборонене законом, а порушене право власності повинно бути відшкодоване особі зі сторони держави.

Далі розкриємо закони України як основні правові акти у сфері охорони права власності. Зокрема, Закон України «Про охоронну діяльність» від 22 березня 2012 р. № 4616-VI визначає організаційно-правові принципи здійснення господарської діяльності у сфері надання послуг з охорони власності та громадян. Основною метою Закону України «Про охоронну діяльність» є створення умов для: 1) захисту майна, забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та фізичних осіб; 2) забезпечення державного контролю за здійсненням заходів з охорони майна та фізичних осіб; 3) розвитку та вдосконалення сфери надання послуг з охорони власності та громадян. Закон України «Про охоронну діяльність» регулює відносини суб'єктів господарювання під час організації та здійснення ними охоронної діяльності, його дія поширюється на правовідносини правоохоронних органів та військових формувань у процесі

надання ними послуг з охорони власності та громадян у частині, що не регулюється законодавчими актами, які регламентують їх діяльність [378].

Схожим, за врегулюванням суспільних відносин, є Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р. № 1835-III, який визначає предметом охорони участь громадян в охороні громадського порядку й державного кордону. Громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин [400].

Право власності є досить різноманітним за видами об'єктів такого права, якими можуть бути майно, землі, надра тощо. Відповідно, законодавчих актів щодо об'єктів права власності є досить багато, прикладами яких є : Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. № 1805-III, який регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь [381], Закон України від 18 березня 2004 р. № 1626-IV «Про охорону археологічної спадщини», що регулює відносини, пов'язані з охороною археологічної спадщини України - невід'ємної частини культурної спадщини людства, вразливого і невідновлюваного джерела знань про історичне минуле, а також визначає права та обов'язки дослідників археологічної спадщини [379], Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII, яким визначено,

що природні ресурси України є власністю Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування у межах, визначених Конституцією України, цим та іншими законами України. Громадяни України мають право користуватися природними ресурсами України відповідно до цього та інших законів. Державній охороні і регулюванню використання на території України підлягають: навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і невикористовувані в економіці в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси [382], Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 р. № 963-IV, відповідно до якого основними завданнями державного контролю за використанням та охороною земель є: забезпечення додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами земельного законодавства України; забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель; запобігання порушенням законодавства України у сфері використання та охорони земель, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів щодо їх усунення; забезпечення додержання власниками землі та землекористувачами стандартів і нормативів у сфері охорони та використання земель, запобігання забрудненню земель та зниженню родючості ґрунтів, погіршенню стану рослинного і тваринного світу, водних та інших природних ресурсі [363], Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р. № 2707-XII, що спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище [380].

Оскільки право власності може бути об'єктом інтелектуального світу, існує низка нормативно-правових актів у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності, зокрема, Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ [383], Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ [374], Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ [385], Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР [386].

Крім того, варто вказати про Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 1 липня 2004 року № 1952-IV, що регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, і спрямований на забезпечення визнання та захисту державою таких прав [364]. Інший Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року № 755-IV, що регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб, їхньої символіки (у випадках, передбачених законом), громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців [365].

У сфері охорони права власності варто вказати про законодавчі акти, що визначають особливості отримання права власності. Зокрема, Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» від 18 січня 2018 р. № 2269-VIII регулює правові, економічні та організаційні основи приватизації державного і комунального майна та майна, що належить Автономній Республіці Крим [389].

Таким чином, законодавчих актів у сфері охорони права власності є досить багато, оскільки право власності широкомасштабне благо, відповідно, можна умовно класифікувати закони України у сфері охорони права

власності за різновидами прав власності, зокрема існують закони України, які визначають:

- загальні засади здійснення адміністративно-правової охорони;
- основи здійснення державної реєстрації прав власності як способу охорони такого права;
- адміністративно-правову охорону об'єктів права власності Українського народу (природні ресурси, навколишнє природне середовище, культурну спадщину тощо);
- засади охорони об'єктів інтелектуальної власності;
- основи отримання права власності, що дозволяє захистити це право від посягань.

Наступною складовою нормативного регулювання є підзаконні нормативно-правові акти в площині публічного адміністрування охорони права власності. Їх перелік у цій сфері є невичерпним, тому розкривати всі немає можливості, варто вказати деякі приклади таких нормативно-правових актів, систематизувавши їх за суб'єктом видання, зокрема, Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» [368], Указ Президента України «Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» 18 вересня 1992 р. № 479/92 [399] тощо; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку об'єктів права державної власності, що підлягають приватизації у 2014 році» від 17 липня 2014 р. № 667-р [368], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки» від 14 серпня 2013 р. № 739-р [398] тощо;

Таким чином, підзаконні нормативно-правові акти реалізують основи здійснення адміністративно-правової охорони права власності, що закріплені в Конституції України та законах, особливостями підзаконної правотворчої

діяльності при здійсненні публічного адміністрування охорони права власності в Україні є те, що така діяльність проводиться широким колом суб'єктів – органів публічного адміністрування, які в сукупності створюють ефективний механізм захисту права власності в суспільстві.

Неможливо говорити про нормативне регулювання охорони права власності без міжнародних договорів у цій сфері. Прикладом такого договору є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Об'єднаних Арабських Еміратів про військово-технічне співробітництво від 08.02.2017 р. визначає, що кожна Сторона у межах території своєї держави та відповідно до її законодавства зобов'язується забезпечувати охорону прав інтелектуальної власності, що стосуються іншої Сторони. У разі виконання спільних проектів у рамках цієї Угоди права інтелектуальної власності належатимуть обом Сторонам, якщо не буде домовлено про інше. Повноваження на продаж, передачу, позику, оприлюднення, розповсюдження та користування розподіленими між Сторонами правами інтелектуальної власності повинно бути схваленим іншою Стороною, якщо не буде домовлено про інше. Обидві Сторони вживають заходів щодо захисту інформації з обмеженим доступом стосовно інтелектуальної власності в рамках виконання цієї Угоди та відповідно до законодавства держав кожної зі Сторін [530].

Також, варто зазначити, що на міжнародному рівні успішно функціонує Всесвітня організація інтелектуальної власності. Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності є нормативними документами, що стосуються інформації та документації в галузі промислової власності і містять правила та рекомендації щодо уніфікованих методів представлення патентної інформації на різних носіях. Стандартами Всесвітньої організації інтелектуальної власності регламентуються: форма та зміст патентних документів; правила їх індексування, класифікування і кодування; зміст та структура офіційних бюлетенів і покажчиків до них; характеристики матеріальних носіїв інформації тощо. Застосування стандартів патентними відомствами сприяє гармонізації та уніфікації

патентної документації з міжнародними нормами, забезпечує більш ефективне міжнародне співробітництво в сфері патентної документації та стандартизації, сприяє подоланню мовного бар'єру. Зокрема, користувачам патентної інформації використання чинних редакцій стандартів допоможе зорієнтуватися під час пошуку та аналізу патентної документації країн світу [360].

Таким чином, міжнародні джерела охорони права власності успішно використовуються в Україні, що дозволяє розширювати міжнародну співпрацю у сфері охорони права власності, здійснювати координацію національних суб'єктів публічного адміністрування на основі запозичення вдалого зарубіжного досвіду, розвивати механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні та в цілому ефективніше здійснювати адміністративно-правову охорону права власності.

Відносно прецедентної практики, то прикладів, які розкривають адміністративно-правову охорону права власності є досить багато, зокрема, Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 1, 2, 4, 6 Закону України «Про передачу колекції образотворчого мистецтва Акціонерного товариства «Градобанк» у державну власність», Постанови Верховної Ради України «Про визнання колекції образотворчого мистецтва національним надбанням України» від 16 жовтня 2008 року № 24-рп/2008 [317] або Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» (справа про мораторій на примусову реалізацію майна) від 10 червня 2003 року № 11-рп/2003 [418].

Також існує достатня кількість справ щодо порушення права власності, які вирішуються на європейському рівні, наприклад у справі «East/West Alliance Limited» проти України» Європейського суду з прав людини (Заява

№ 19336/04) підприємство-заявник стверджувало про порушення статті 1 Першого протоколу, а також пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у зв'язку із численними та різноманітними втручаннями органів влади у його право власності на чотирнадцять літаків, що, як стверджувалося, призвело до позбавлення підприємства-заявника цього майна [356].

Таким чином, у сфері охорони права власності використовується прецедентна практика, як національна, так і європейська (практика Європейського суду з прав людини), яка наглядно показує засоби охорони права власності, аналізує та тлумачить механізм охорони права власності (практика Конституційного Суду України), реально здійснює захист права власності кожної особи, що зумовлює необхідність використання прецедентних джерел публічного адміністрування охорони права власності на практиці усіма суб'єктами публічної адміністрації.

Використання звичаїв та традицій як джерел публічного адміністрування охорони права власності в Україні здебільшого здійснюється при реалізації права власності Українського народу на природокористування як сукупність різноманітних природніх благ, що закріплено в Основному Законі України.

Усе вищевикладене дає підстави зробити наступні висновки щодо джерел публічного адміністрування охорони права власності в Україні:

- джерела права – це широковідома, визнана та поширена у суспільстві форма зовнішнього вираження та офіційного закріплення правових норм, що визначають загальносуспільну та обов'язкову поведінку суб'єктів в певних правовідносинах;

- для системи джерел публічного адміністрування охорони права власності характерні наступні особливості: 1) поєднання різних груп джерел права (законів, підзаконних актів, міжнародних актів тощо); 2) внутрішня узгодженість норм, тобто їх несуперечливість одна одній та постійна взаємодія між собою; 3) підтримує рівні здійснення публічного

адміністрування охорони права власності в Україні; 4) постійна динаміка, тобто через зміну суспільних відносин з'являється потреба в новому правовому регулюванні; 5) визначає поведінку суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності; 6) значну частину складають саме норми адміністративного права;

- Конституція України закріпила основоположні засади здійснення охорони права власності, відповідно до яких право власності є особистим та суспільним непорушним благом, що захищається та гарантується державою, відповідно посягання на право власності заборонене законом, а порушене право власності повинно бути відшкодоване особі зі сторони держави;

- законодавчих актів у сфері охорони права власності є досить багато, оскільки право власності широкомасштабне благо, відповідно, можна умовно класифікувати закони України у сфері охорони права власності за різновидами прав власності, зокрема існують закони України, які визначають: - загальні засади здійснення адміністративно-правової охорони; - основи здійснення державної реєстрації прав власності як способу охорони такого права; - адміністративно-правову охорону об'єктів права власності Українського народу (природні ресурси, навколишнє природне середовище, культурну спадщину тощо); - засади охорони об'єктів інтелектуальної власності; - основи отримання права власності, що дозволяє захистити це право від посягань;

- підзаконні нормативно-правові акти реалізують основи здійснення адміністративно-правової охорони права власності, що закріплені в Конституції України та законах, особливостями підзаконної правотворчої діяльності при здійсненні публічного адміністрування охорони права власності в Україні є те, що така діяльність проводиться широким колом суб'єктів – органів публічного адміністрування, які в сукупності створюють ефективний механізм захисту права власності в суспільстві;

- міжнародні джерела охорони права власності успішно використовуються в Україні, що дозволяє розширювати міжнародну

співпрацю у сфері охорони права власності, здійснювати координацію національних суб'єктів публічного адміністрування на основі запозичення вдалого зарубіжного досвіду, розвивати механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні та в цілому ефективніше здійснювати адміністративно-правову охорону права власності;

- у сфері охорони права власності використовується прецедентна практика, як національна, так і європейська (практика Європейського суду з прав людини), яка наглядно показує засоби охорони права власності, аналізує та тлумачить механізм охорони права власності (практика Конституційного Суду України), реально здійснює захист права власності кожної особи, що зумовлює необхідність використання прецедентних джерел публічного адміністрування охорони права власності на практиці усіма суб'єктами публічної адміністрації;

- використання звичаїв та традицій як джерел публічного адміністрування охорони права власності в Україні здебільшого здійснюється при реалізації права власності Українського народу на природокористування як сукупність різноманітних природних благ, що закріплено в Основному Законі України.

Отже, джерела публічного адміністрування охорони права власності – це широковідомі, визнані та поширені у суспільстві форми зовнішнього вираження та офіційного закріплення правових норм, що визначають поведінку суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності та формують умови виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо охорони права власності.

Система джерел публічного адміністрування охорони права власності включає: 1) Конституцію України, інші закони України в площині публічного адміністрування охорони права власності; 2) міжнародні джерела (міжнародні конвенції, багатосторонні міждержавні угоди, акти органів міжнародних організацій); 3) неформалізовані джерела права (загальні принципи права, звичаї та традиції, норми моралі); 4) судові рішення

(Конституційного суду України, Верховного Суду України, Європейського Суду з прав людини тощо); 5) підзаконні нормативно-правові акти прийняті компетентними суб'єктами публічної адміністрації в ході розпорядчої діяльності, виданні з метою уточнення деталізації законів до моменту правозастосування у сфері охорони права власності.

4.3. Адміністративні інструменти публічного адміністрування охорони права власності в Україні

На сьогодні Україна активно нарощує темпи зближення з Європейським Союзом у різних сферах взаємовідносин, в т. ч. у правовій сфері. Особливо помітним євроінтеграційний поступ України став після підписання договору про асоціацію з ЄС у 2014 р. У той же час, слід пам'ятати, що запозичення найкращих досягнень європейської правової думки, без врахування наших історичних та геополітичних особливостей, внутрішніх і зовнішніх загроз, стало основною перешкодою для подальшого державного розвитку, причиною перманентних конституційних криз в Україні. Прагнення наукової та владної еліти перейти одразу від радянської чи пострадянської квазіконституції до конституції найкращого європейського зразка, без врахування зазначених особливостей, призвело до її подальшого некоректного застосування і сприйняття як державою, так і суспільством. Поспішне закріплення на конституційному рівні, без належного правового обґрунтування, широкого спектра прав і свобод людини багатьма було сприйнято як легалізація юридичного звільнення від власних громадянських обов'язків, покладення всіх турбот на державу, які вона ап'рїорі не могла та й не може виконати [199, с. 78].

Забезпечення належного рівня захисту прав людини належить до найгостріших проблем української дійсності. В останні роки це питання є предметом серйозного наукового аналізу представників різних галузей знань,

зокрема й загальної теорії держави та права. Конституційне прагнення України розвивати і зміцнювати правову державу неможливо реалізувати без утвердження у суспільній свідомості ідеї невідчужуваних прав і свобод людини та громадянина. Невипадково, що однією з фундаментальних ознак правової держави вважається наявність системи ефективних юридичних засобів, які гарантують правову захищеність людини й громадянина. Проте, проголошення на загальнодержавному рівні принципів соціальної справедливості, пріоритетності прав і свобод людини та громадянина, верховенства права ще не привело до фактичного покращення стану справ у правоохоронній та судовій системах [60, с. 58].

Установлення норм адміністративного права, які визначають адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права, формальна фіксація принципів адміністративного права так би й залишилися прописними істинами, які б ніколи не були реалізовані на практиці, якщо б в арсеналі суб'єктів публічної адміністрації не було належних й ефективних інструментів публічного адміністрування. Практично можна говорити, що як для теслі рубанок (теслярський інструмент), так для суб'єкта публічної адміністрації адміністративний акт (інструмент публічного адміністрування) є професійними знаряддями праці. Саме використовуючи їх, суб'єкти публічної адміністрації вступають в адміністративно-правові відносини і досягають бажаного для публічного адміністрування якнайповнішого забезпечення прав, свобод та законних інтересів приватних осіб публічного інтересу держави й суспільства загалом [82, с. 143].

Суб'єктами публічної адміністрації, під час виконання покладених на них обов'язків, приймаються різноманітні рішення, які викликають певні юридичні наслідки. Такі рішення у теорії адміністративного права прийнято називати формами державного управління, які (форми), у свою чергу, утворюють відповідний адміністративно-правовий інститут [327, с. 283].

Щодо поняття «інструмент публічного адміністрування», то тлумачний словник розкриває поняття «інструмент» як знаряддя для праці або ж

сукупність таких знарядь [36]. І. Патерило вказує, що нині необхідною та своєчасною виглядає заміна категорії «форми державного управління» поняттям «інструменти діяльності публічної адміністрації», під яким варто розуміти усю сукупність засобів (прийомів), які використовуються суб'єктами публічної адміністрації для регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері публічного управління [327, с. 289]. В. Галуцько переконаний, що інструмент публічного адміністрування – це зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, реалізований у межах суворої відповідності визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного для публічного адміністрування результату [82, с. 143].

Таким чином, інструменти публічного адміністрування – зовнішньо виражені засоби (форми) та способи й прийоми впливу (методи) адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, які складають механізм публічного адміністрування та сукупно використовуються в межах повноважень суб'єктами публічної адміністрації з метою врегулювання правовідносин у певній сфері.

Більшість учених до інструментів публічного адміністрування відносять форми і методи адміністративної діяльності публічної адміністрації [82, с. 143]. Враховуючи цю тезу, виникає необхідність у дослідженні поняття «форми публічного адміністрування», які складають основу інструментів публічного адміністрування.

Ю. М. Стариков під формами управління розуміє зовнішньо виражені і юридично оформлені дії органу управління (або посадової особи), які здійснюються у межах його компетенції і тягнуть юридично визначені правові наслідки. Автор наділяє форми державного управління такими ознаками: вони встановлені у нормативному акті; несуть у собі державно-владну природу; мають підзаконний характер, викликаний підзаконним характером повноважень органів управління та їх посадових осіб; у формах державного управління проявляється виконавчо-розпорядча діяльність.

Форми державного управління, на думку автора, застосовуються органами виконавчої влади, які він називає органами управління публічної влади. Що ж стосується конкретних видів форм державного управління, то до них зараховуються: видання нормативних правових актів, видання ненормативних (індивідуальних) правових актів, укладення договорів, здійснення інших юридично значимих дій юридичного характеру на підставі закону або на підставі виданого правового акту управління, здійснення організаційних дій, виконання матеріально-технічних дій [362, с. 212, 216, 219].

Професор Ю. П. Битяк формою управління називає зовнішнє виявлення конкретних дій, які здійснюються органами виконавчої влади для вирішення поставлених перед ними завдань. Завдяки формам державного управління органи виконавчої влади здійснюють виконавчу і розпорядчу діяльність та на підставі діючого законодавства самостійно встановлюють обов'язкові правила поведінки (норми права) з питань, які віднесені до їх компетенції. До найбільш розповсюджених форм державного управління автор зараховує видання нормативних актів управління, видання індивідуальних актів управління, проведення організаційних заходів, здійснення матеріально-технічних операцій [34, с. 136–139].

О. Єщук визначила, що форми адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері адміністративно-правової охорони є класичним виразом їх адміністративної діяльності щодо здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності та надання адміністративних послуг з метою відновлення чи недопущення порушення прав, свобод або законних інтересів фізичних і юридичних осіб. При цьому суб'єкти публічної адміністрації можуть використовувати весь наявний арсенал форм адміністрування суспільних відносин публічною адміністрацією, а саме видання нормативних й індивідуальних адміністративних актів, здійснення інших юридично значущих дій і матеріально-технічних операцій [131, с. 212].

Цікавою є позиція Ю. Легези, яка визначає форми публічного управління у сфері використання природних ресурсів як взаємопов'язаної системи зовнішнього та внутрішнього проявів правозастовчої діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадськості, юридичних осіб, спрямованої на забезпечення раціонального використання природних ресурсів з метою задоволення публічних та приватних інтересів [233, с. 5].

Таким чином, форми публічного адміністрування – це зовнішній прояв адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрація, що здійснюється на усіх рівнях публічного адміністрування щодо реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності та надання адміністративних послуг з метою здійснення публічного адміністрування в певних сферах суспільства.

Більшість учених вважають, що форми публічного адміністрування поділяються на: видання адміністративних актів (видання підзаконних нормативно-правових актів і видання індивідуальних адміністративних актів); укладення адміністративних угод; 3) учинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій [82, с. 143].

Так, на думку В. Б. Авер'янова, до правових форм державного управління належать ті, використання яких спричиняє виникнення конкретного юридичного результату. У даному випадку мова йде про видання юридичних актів, застосування примусових заходів тощо, які виступають юридичними фактами і можуть породжувати (змінювати, припиняти) адміністративні правовідносини. Доволі часто до категорії правових форм управління зараховують також і укладання адміністративних договорів [1, с. 279; 362, с. 212]. До неправових належать форми, які безпосередньо юридичного значення не мають, тобто не спричиняють виникнення конкретного юридичного результату. Найчастіше неправовими формами визнаються різноманітні організаційні дії службовців органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на різних етапах підготовки і

виконання управлінських рішень. Це такі дії, як організація та проведення нарад, обговорень, перевірок, розробка проектів планів, прогнозів, програм, методичних рекомендацій, здійснення заходів щодо підвищення якості та ефективності управлінської праці і т. ін. Дані форми можуть як безпосередньо «супроводжувати» правові форми, так і мати певне самостійне значення [1, с. 279].

В. Колпаков наголосив, що адміністративно-правова наука, відповідно до потреб практики функціонування розгалуженої системи публічної адміністрації, створила класифікаційні групи цих форм на підставі двох критеріїв. Перший критерій – наслідки (правовий ефект) застосування тієї чи іншої форми. За цим критерієм форми публічного адміністрування поділяють на: а) правові форми і б) не правові форми. До правових належать форми, використання яких спричиняє виникнення юридичних наслідків. Це, наприклад, прийняття нормативних і індивідуальних актів перебування правових норм, укладання адміністративних договорів, здійснення реєстраційних та інших юридично значущих дій. До неправових належать форми, які безпосередньо юридичного значення не мають. Це, наприклад, проведення ревізії, нарада, консультація тощо. Другий критерій — спосіб реалізації методів публічного адміністрування. За цим критерієм форми публічного адміністрування поділяють на: 1) прийняття нормативних актів, або встановлення норм права, або адміністративна правотворчість; 2) прийняття ненормативних актів, застосування норм права, прийняття індивідуальних актів, прийняття актів застосування норм права, адміністративне розпорядництво; 3) укладання адміністративних договорів; 4) вчинення реєстраційних та інших юридично значущих дій; 5) здійснення організаційних дій; 6) виконання матеріально-технічних операцій [180, с. 102-103].

В. Галуцько переконаний, що за характером і правовою природою форми діяльності суб'єктів публічної адміністрації поділяються на: 1) видання адміністративних актів: - видання підзаконних нормативно-правових

актів; - видання індивідуальних адміністративних актів; 2) укладення адміністративних договорів; 3) учинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій [77, с. 132].

Таким чином, до форм публічного адміністрування охорони права власності в Україні відносяться: 1) видання адміністративних актів: підзаконних – щодо регулювання охорони права власності, індивідуальних – щодо виникнення, зміни та припинення права власності окремих осіб або створення персональних заходів охорони права власності; 2) укладення адміністративних договорів; 3) учинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій (в тому числі реєстраційних, які відіграють велику роль у сфері права власності).

Розкриємо особливості кожної з форм публічного адміністрування. Видання підзаконних нормативно-правових актів – це правотворчий напрямок діяльності публічної адміністрації, що передбачає розпорядчу діяльність, спрямовану на виконання законів шляхом розроблення та встановлення підзаконних правил загального характеру [77, с. 132].

Таким чином, видання підзаконних нормативно-правових актів як форма адміністративної діяльності проявляється на правотворчому рівні здійснення публічного адміністрування, полягає у створенні загальних норм права, або зміни правового регулювання, тобто визначається як розпорядча діяльність суб'єктів публічного адміністрування.

Видання індивідуальних адміністративних актів є найбільш поширеним способом реалізації адміністративних повноважень органів публічної адміністрації; без їх видання не може бути вирішено жодної більш-менш важливої справи в цій сфері. Видання індивідуальних адміністративних актів є близьким до нормативного, але не тотожне йому. Відмінність між ними полягає в тому, що індивідуальні адміністративні акти встановлюють, змінюють або припиняють конкретні адміністративні правовідносини. Вони відрізняються від нормативних тим, що звернені до конкретних суб'єктів

управлінських відносин і їх дія припиняється після здійснення встановлених у них прав і обов'язків, тобто після одноразового їх застосування [77, с. 135].

Таким чином, видання індивідуальних адміністративних актів є поширеною формою публічного адміністрування охорони права власності в Україні, оскільки полягає у створенні, зміні та припиненні індивідуальних адміністративних актів, тобто таких, що носять персоніфікований характер та звернені до конкретних суб'єктів публічного адміністрування.

Щодо адміністративних договорів, то під адміністративним договором слід розуміти публічну угоду двох чи більше суб'єктів адміністративного права, один з яких завжди є суб'єктом публічної адміністрації. Ознаками адміністративного договору є: 1) суб'єктивна – у ньому обов'язково бере участь суб'єкт публічної адміністрації; 2) предметна – його змістом є права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта публічної адміністрації [77, с. 137].

Ю. Легеза, в межах свого дослідження, зазначає, що адміністративні договори у сфері використання природних ресурсів є тією унікальною формою публічного управління, що здатна вирішити такі проблеми, як: 1) дублювання повноважень суб'єктів публічного управління загальнонаціонального та регіонального рівнів; 2) підвищення ефективності надання публічних послуг [233, с. 13].

Прикладом укладення адміністративного договору є Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Відомством з промислової власності Словацької Республіки від 26 вересня 2018 року, метою якого є створення механізмів співробітництва для сприяння здійсненню заходів щодо правової охорони інтелектуальної власності на основі взаємної вигоди, рівності і поваги до міжнародних договорів, учасниками яких є держави обох Сторін. Меморандум включає такі напрямки співробітництва у сфері охорони прав інтелектуальної власності: а) обмін інформацією про законодавство у сфері інтелектуальної власності, його практичне застосування, тенденції його розвитку та зміни

законодавства в цій сфері; b) обмін інформацією і досвідом щодо процедур надання правової охорони об'єктам права інтелектуальної власності, зокрема, в сфері патентного пошуку і практики проведення експертизи; c) обмін патентною інформацією, документами та публікаціями в сфері охорони інтелектуальної власності; d) обмін досвідом та знаннями з різних аспектів управління структурами, що займаються інтелектуальною власністю, зокрема стосовно підготовки та розстановки кадрів, видання публікацій; e) обмін досвідом в управлінні процесом експертизи та організації автоматизованого пошуку; f) підготовка кадрів і підвищення кваліфікації фахівців шляхом проведення стажувань та навчальних практик; g) обмін досвідом і знаннями щодо підвищення рівня громадської обізнаності в даній сфері; h) проведення спільних конференцій, семінарів і форумів з метою підвищення рівня інформованості зацікавлених кіл; i) діяльність в сфері інформаційних послуг; j) сприяння винахідницькій та інноваційній діяльності; k) сприяння малим і середнім підприємствам в сфері охорони інтелектуальної власності; l) спільне видання матеріалів з інформацією і результатами досліджень; m) інші види співробітництва, узгоджені Сторонами [276].

Тобто, укладення адміністративних договорів є однією з форм публічного адміністрування охорони права власності в Україні, що полягає в укладенні публічних договорів між певними суб'єктами, одним з яких обов'язково виступає суб'єкт публічного адміністрування, відповідно змістом такого договору є обов'язки та права сторін, що є предметом публічних правовідносин між учасниками публічного адміністрування.

Здійснення організаційних дій – це різноманітні заходи, які проводяться з метою вдосконалити роботу персоналу публічної адміністрації, підняти рівень організації праці і виконавчої дисципліни, втілити позитивний досвід і новітні технології. Водночас вони можуть використовуватися для певного впливу на громадські структури і громадян. Ці дії безпосередньо не спричиняють юридичних наслідків. До таких дій можна віднести різні інструктування, наради, семінари, збори, конференції, надання практичної

допомоги, розповсюдження позитивного досвіду, проведення контрольних заходів, вивчення громадської думки, розробка заходів щодо впровадження новітніх досягнень науки і техніки тощо [180, с. 102-103].

Прикладом здійснення організаційних дій є проведення міжнародної науково-практичної конференції «Захист права власності Українського народу: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід для України», що відбулася в Національній академії прокуратури України, цей захід було організовано з метою комплексного аналізу проблем у сфері захисту права власності Українського народу, здійснення органами прокуратури повноважень щодо захисту цього права, а також напрацювання пропозицій стосовно удосконалення вітчизняного законодавства в зазначеній сфері [146, с. 2].

Таким чином, здійснення організаційних дій є факультативною формою адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, що полягає в здійсненні організаційних дій для розповсюдження ефективного досвіду, створення нових заходів правового регулювання, інформування громадян та вивчення громадської позиції щодо публічного адміністрування охорони права власності, а також надання правової допомоги в цій сфері.

Виконання матеріально-технічних операцій в більшості випадків має допоміжний характер. З їх допомогою обслуговується процес функціонування всієї публічної сфери. Ці операції спрямовані на утворення нормальних умов для виконання відповідними суб'єктами адміністративних функцій. До матеріально-технічних операцій належать дії з підготовки матеріалів для проведення організаційних заходів, діловодство, складання довідок, звітів, оформлення документів тощо. Роль і значення матеріально-технічних операцій не можна зменшувати. Від них багато в чому залежить ефективність управлінської праці [180, с. 102-103].

В. Галуцько під здійсненням матеріально-технічних операцій має на увазі забезпечення публічною адміністрацією збирання, зберігання й оброблення інформації, використання технічних засобів, створення

матеріально-технічних умов праці тощо. Вони в системі форм адміністративного діяльності суб'єктів публічної адміністрації виконують допоміжну роль [77, с. 138]. До них належать такі дії, які безпосередньо створюють нове юридичне положення, змінюють наявні правовідносини або стають необхідною умовою для настання зазначених правових наслідків – незалежно від того, були вони спрямовані на ці наслідки чи ні. Прикладом таких дій можуть бути реєстрація, документування, прийняття присяги, примусове виконання адміністративних стягнень, застосування примусових заходів без попереднього видання таких актів (наприклад, як крайній захід – застосування вогнепальної зброї) [77, с. 138].

Таким чином, матеріально-технічні операції у сфері публічного адміністрування охорони права власності відіграють провідну роль, адже за їх допомогою здійснюється легітимізація (реєстрація) права власності, тобто фактично створюються правовідносини у цій сфері, які відповідно потребують публічного адміністрування та адміністративно-правової охорони.

Далі необхідно визначити методи адміністративної діяльності як основні інструменти публічного адміністрування. У теорії адміністративного права продовжується дискусія щодо змісту й наповнення інструментів публічного адміністрування [82, с. 143].

В. Галуцько вважає, що методи адміністративної діяльності публічної адміністрації – це способи, прийоми цілеспрямованого впливу норм адміністративного права на поведінку учасників адміністративно-правових відносин із метою публічного забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [77, с. 151].

Є. Є. Чернецький визначив, що методами публічного адміністрування є різні способи, прийоми та засоби цілеспрямованого, організуючого впливу суб'єктів управління на об'єкти, яких віднесено до їх ведення, тоді як регулювання не є способом або прийомом впливу – це відповідне

призначення, яке має специфічне навантаження та зміст [549, с. 14]. В свою чергу, С. Чернов вважає, що метод публічного адміністрування - це спосіб практичної реалізації управлінських функцій шляхом діалогічно-організаційного та організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкта з метою реалізації їх взаємоузгоджених інтересів [552, с. 21].

А. С. Гук переконаний, що адміністративні методи публічного врядування слід розглядати як способи і засоби впливу органів державного управління чи посадових осіб на керовані об'єкти. Вони мають низку притаманних ознак: існує можливість визначити, як саме той чи інший суб'єкт здійснює свою повсякденну діяльність; виражають зміст керівного впливу і завжди мають своїм адресатом конкретний об'єкт; репрезентують керівну волю держави; використовуються як засіб реалізації функцій і повноважень; мають свою форму, своє зовнішнє вираження. Отже, за головними характеристиками метод управління є засобом цілеспрямованого керуючого впливу. Дана обставина зближує його з методом правового регулювання суспільних відносин. Проте цілком очевидно, що це різні правові явища. Відмінності між ними такі: метод правового регулювання містить у собі веління законодавчої влади. Єдине джерело закладеної в ньому юридичної сили - норми законів; воно рівнозначно поширюється на всіх учасників суспільних відносин, у тому числі й на органи державного управління вищих рівнів. Метод державного управління містить у собі веління виконавчої влади, джерело його юридичної сили підзаконна діяльність органів державного управління. Юридична сила і сфера дії методів управління прямо залежать від того органу, який їх застосовує. Метод правового регулювання виражається в нормативах, бо правове регулювання завжди нормативне. Методи державного управління в найтипівішому варіанті індивідуалізовані, тобто часто містяться в ненормативних індивідуалізованих правових актах, метод правового регулювання – функція адміністративного права. Метод управління – функція суб'єкта

адміністративного права, причому не кожного, а тільки того, який одночасно є й суб'єктом державного управління [101, с. 83].

В межах свого дослідження, М. Медведєв визначив, що методи публічного адміністрування у державній податковій системі - це основна якісно-стилістична складова галузевого адміністрування, знаходить відображення в характері у характерові взаємозв'язку між учасниками публічної взаємодії, використовуваних прийомах та засобах впорядковуючого впливу, особливостях мотивації, що покликані забезпечити відповідність податкових відносин правовим вимогам, стабільний розвиток усієї сфери адміністрування, захищеність та реалізацію фіскальних інтересів України [269, с. 2].

Таким чином, методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це адміністративні інструменти механізму публічного адміністрування, які є способами та прийомами владного-мотивуючого впливу суб'єктів публічного адміністрування на право власності як об'єкту адміністративно-правової охорони з метою реалізації владно-управлінських функцій суб'єктів публічного адміністрування, захисту права власності та інших прав, законних інтересів осіб і суспільства.

В теорії адміністративного права визначено, що основними методами адміністративного права є заохочення, переконання і примус [77, с. 141-148].

Варто розкрити особливості використання кожного методу, адже, правильно обране співвідношення у застосуванні методів переконання, примусу й заохочення під час реалізації повноважень владними суб'єктами забезпечує найбільшу ефективність правозабезпечувальної діяльності, її максимальну ефективність, раціональне функціонування всіх адміністративно-правових інститутів, забезпечення режиму законності у сфері державного управління. Разом з переконанням та примусом заохочення у сфері державного управління застосовується для забезпечення: 1) моделювання взаємодії всіх учасників правовідносин у сфері державного управління; 2) цілеспрямованості впливу суб'єктів владних управлінських

повноважень на об'єкт управління; 3) правомірності поведінки учасників відносин, що виникають у сферах державного управління, у тому числі у сфері реалізації адміністративно-правового статусу публічними службовцями і приватними особами; 4) належного функціонування і захисту режиму законності через підвищення правосвідомості учасників правовідносин [174, с. 7-8].

Метод заохочення належить до однієї видової групи з переконанням і примусом. Це три рівнозначні методи правового регулювання, що являють собою цілеспрямований вплив на волю суб'єкта правовідносин, але кінцевий результат при цьому забезпечується у різні способи: шляхом розширення або обмеження прав, вилучення наявних або надання додаткових благ тощо. Сама назва кожного із цих методів містить указівку на те, як цей вплив забезпечується – заходами покарання, заохочення або в інший спосіб, звернений до розуму, свідомості, совісті індивіда. Саме наявність особливого способу впливу, процедури його реалізації, суб'єктного складу дозволяє включити заохочення до одного логічного ряду з методами переконання і примусу [174, с. 13].

Питанню заохочення в теорії адміністративного права приділялося надзвичайно мало уваги, а природа заохочення як методу державного управління в юридичній літературі і до сьогодні є предметом наукових дискусій. Д. А. Козачук визначено, що основними ознаками, які відрізняють цей метод від інших методів державного управління, є: а) встановлює необов'язкове правило поведінки, відзначаючи при цьому бажаність вибору об'єктом управління саме зазначеного варіанту поведінки; б) не має у своєму складі правових санкцій за ухилення від його виконання [174, с. 7].

В. Галуцько вважає, що сутність заохочення полягає в тому, що воно стимулює учасників адміністративно-правових відносин на належну поведінку: заохочення призначено для стимулювання активної діяльності суб'єктів адміністративного права, формування правомірної поведінки, зміцнення засад справедливості та дисципліни в адміністративно-правовому

регулюванні. Зміст заохочення складають заходи морального (подяка, почесна грамота, медаль, орден тощо), матеріального (премія, цінний подарунок тощо) і морально-матеріального (заслужений юрист України, лауреат, премія тощо) характеру. Отже, з позиції вченого, заохочення – метод адміністративного права, який полягає в публічному визнанні заслуг, нагородженні, наданні громадської пошани особі у зв'язку з досягнутими успіхами у виконанні правових або громадських обов'язків [77, с. 141-148]. В свою чергу, Д. Козачук розкриває, що метод заохочення передбачає сукупність способів державно-владного впливу органів державного управління, спрямованих на створення сприятливих умов, що обумовлюють спонукання суб'єктів адміністративно-правових відносин до здійснення певних дій, корисних із точки зору суспільства й держави, шляхом створення зацікавленості в одержанні додаткових благ, які одночасно є стимулом щодо соціально-активної правової поведінки [174, с. 7-8].

Є. Є. Чернецький визначив, що адміністративно-правове заохочення – це закріплений у нормі права засіб правового впливу через інтереси та свідомість на поведінку особи, спрямований на спонукання її до суспільно корисного і соціально активного правомірного діяння, яке має свідомо-вольовий характер і застосовується з метою отримання додаткових якісних результатів від соціально корисної діяльності для задоволення загальних потреб та інтересів соціуму. Науковець виділяє ознаки адміністративно-правових заохочень: формування правомірної поведінки суб'єкта; спонукання до суспільно корисної та суспільно активної діяльності; наявність свідомо-вольового характеру отримання додаткових результатів від суспільно корисної діяльності; винагородження заслуженої поведінки суб'єкта; задоволення публічних та власних інтересів; забезпечення мотивації правомірної поведінки; оприлюднення визнання діяння про отримання додаткових якісних результатів від суспільно корисної діяльності; результативність засобу впливу на поведінку особи з боку суб'єктів, які заохочують [549, с. 14].

Д. Козачук розкриває, що ознаками адміністративно-правового заохочення є такі: а) фактичною підставою для його виникнення є заслуга як своєрідний якісний показник, відповідно до якого здійснюється оцінка результатів правомірної поведінки суб'єкта. При цьому такий показник може фіксувати як звичайну правомірну поведінку, що може заохочуватися, так і екстраординарну правомірну поведінку; б) добровільність, яка припускає, що закріплений спосіб заохочення породжує у суб'єкта добровільне бажання поводитися відповідним чином, враховуючи власне волевиявлення; в) легальність (юридична оформленість) схвалення, властива адміністративно-правовим заохоченням, яка означає виникнення позитивних юридичних наслідків у зв'язку з виконанням вимог, зазначених у заохочувальній правовій нормі; г) наявність позитивного стимулюючого характеру діяльності заохочувального характеру; д) взаємовигідність для суспільства, держави і суб'єкта, щодо якого застосовується заохочувальний метод [174, с. 14-15].

Звичайним прикладом використання методу заохочення у сфері публічного адміністрування охорони права власності є урочистий захід, в актовій залі Управління поліції охорони в Рівненській області, що відбувся з нагоди 65-ї річниці створення служби охорони при органах внутрішніх справ. З нагоди святкування вручили ювілейні відзнаки, подяки, грамоти та сувеніри для ветеранів служби охорони [528].

Таким чином, адміністративно-правове заохочення як метод у сфері публічного адміністрування охорони права власності – це здійснення стимулюючого впливу на свідомість учасників адміністративних відносин, що реалізується суб'єктами публічного адміністрування шляхом встановлення необов'язкових до виконання правил поведінки, але результат виконання яких носить морально-матеріальний характер для учасників таких правовідносин, стимулюючи їх до активної право свідомої поведінки у сфері охорони права власності.

За допомогою заходів переконання стимулюється належна поведінка учасників адміністративно-правових відносин. Переконання виявляється у використанні різних роз'яснювальних, виховних, організаційних заходів для формування волі суб'єктів адміністративного права або її корекції. Тим самим особи добровільно підпорядковуються юридичним приписам і свідомо беруть участь в їх виконанні. Для переконання характерним є таке: воно використовується постійно і стосовно всіх осіб, що перебувають у зоні впливу суб'єктів публічної адміністрації; забезпечують добровільне виконання правових норм, законних вказівок, приписів публічної адміністрації; зрештою виховує правові переконання об'єктів публічного управління та «звичку» свідомо дотримуватись правових норм. Переконання – це процес послідовно здійснюваних дій, який включає такі елементи: оволодіння увагою; навіювання; вплив на свідомість; управління емоціями; формування інтересу. До первинних його засобів належать навчання, пропаганда, агітація, роз'яснення, обмін досвідом. Тобто, переконання – метод адміністративного права, який полягає в попередженні правопорушень шляхом впливу на свідомість і поведінку людей, у результаті чого ті свідомо дотримуються правових норм. Найпоширеніші форми його використання публічною адміністрацією: 1) здійснення систематичної роз'яснювальної роботи щодо норм адміністративно-правових актів (агітаційно-пропагандистська робота); 2) критика антигромадських вчинків; 3) інформування населення про стан забезпечення правопорядку; 4) заохочення громадян, які беруть участь в охороні правопорядку [77, с. 141-148].

Прикладом використання цього методу на практиці є те, що в рамках заходів з оптимізації рекламної діяльності працівники управління поліції охорони в Черкаській області проводили інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення. Так, в м. Черкаси втілювалося в життя низка проектів по інформуванню громадян про послуги поліції охорони. Широкий рекламній кампанії передувало проведення брифінгу начальника УПО з представниками місцевих ЗМІ, присвяченого роз'ясненню необхідності

встановлення засобів охоронної сигналізації як найпростішого та найдієвішого захисту помешкань громадян від злочинів. Матеріали про діяльність поліції охорони висвітлювалися через ЗМІ, працівники залучаються до охорони проведення заходів ЗНО та охорони публічного порядку; в державних установах, відділах головного управління національної поліції розміщено інформаційні стенди з переліком основних послуг, які надає поліція охорони, встановлюються білборди поліції охорони. Дієвою формою популяризації послуг охорони є робота з громадянами, які постраждали від квартирних крадіжок. Дана категорія потерпілих охоче вивчає наші пропозиції і, як правило, заключає договір на встановлення охоронних засобів. Часто такі рішення приймаються колективно – усіма мешканцями поверху, або і під'їзду. Одним з найконтрактніших, а отже й найдієвіших заходів є встановлення на площі в центрі міста Черкаси рекламно-інформаційного намету з метою ознайомлення громадян з діяльністю поліції охорони. Досвідчені фахівці Управління надають громадянам інформацію щодо умов та вартості замовлення послуг охорони, отримання додаткових консультацій. Під час спілкування з черкасцями наголошують на необхідності завчасно турбуватися про власну безпеку та безпеку майна [529].

Таким чином, переконання як метод правового регулювання у сфері публічного адміністрування охорони права власності здійснюється через інформаційно-аналітичні, пропагандистсько-роз'яснювальні, право виховні організаційні заходи, які проводяться суб'єктами публічної адміністрування для переконання учасників правовідносин до добровільного виконання правових норм та приписів у сфері охорони права власності.

Як один з основних методів адміністративної діяльності, переконання не завжди є достатньо ефективним заходом. Тому держава, охороняючи права, свободи та законні інтереси фізичних і юридичних осіб, уповноважує публічну адміністрацію застосовувати примус до тих із них, які не піддаються впливу переконання. Відповідно до призначення заходи

адміністративного примусу поділяються на три групи: 1) адміністративно-запобіжні заходи; 2) заходи адміністративного припинення; 3) адміністративні стягнення [77, с. 141-148].

Адміністративно-запобіжні заходи в діяльності публічної адміністрації мають чітку профілактичну спрямованість, орієнтовані на захист інтересів громадської безпеки, на недопущення вчинення правопорушень. Вони передбачають у встановлених законом випадках застосування обмежень до громадян та організацій, і в цьому виявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення при цьому відсутні. У низці випадків метою застосування адміністративно-запобіжних заходів є не попередження вчинення протиправних діянь з боку певних осіб, а недопущення тих чи інших видів правопорушень, тобто попередження правопорушень як основна мета адміністративно-запобіжних заходів має два прояви: попередження правопорушень з боку конкретних суб'єктів і недопущення певних видів правопорушень [77, с. 141-148].

Отже, з позицій вчених-адміністративістів, адміністративно-запобіжні заходи – це комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати правопорядок за різних обставин. Адміністративно-запобіжні заходи, які застосовуються публічною адміністрацією з метою безпосереднього попередження чи виявлення правопорушень, є найчисленнішим видом таких заходів. Завдяки ним створюються умови для виявлення правопорушень і подальшого їх припинення, а також установлення особи правопорушника і притягнення його до відповідальності (перевірка документів, огляд та ін.) чи попереджається вчинення правопорушень конкретними особами (взяття на облік і офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки, адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі) [77, с. 141-148].

Деякі вчені адміністративно-запобіжні заходи називають заходами адміністративного попередження як різновиду адміністративного примусу, який застосовують відповідні суб'єкти управління з метою попередження правопорушень та обставин, що загрожують правам фізичних і юридичних осіб, на об'єкти права власності. Це обмеження адміністративно-правового характеру, адміністративно-примусові дії щодо громадян та інших суб'єктів права. А. В. Хрідочкін розкриває значення даних заходів у системі правових засобів охорони прав на об'єкти права власності, які важко переоцінити, оскільки їх вживання дає змогу виконати низку завдань: 1) припинити порушення правових норм, які регламентують порядок користування, володіння, розпорядження правами на об'єкти права власності; 2) створити умови для подальшого притягнення винних осіб до відповідальності; 3) усунути шкідливі наслідки порушення прав на об'єкти права власності; 4) запобігти вчиненню нових порушень; 5) відновити попередній правомірний стан [542, с. 79].

Таким чином, адміністративно-запобіжні заходи є складовою частиною методу примусу у сфері публічного адміністрування охорони права власності, та проявляються у здійсненні профілактичних, інформаційних, інколи правоохоронних заходів адміністративного попередження, які дозволяють суб'єктам публічного адміністрування попередити або виявити майбутні правопорушення, усунути порушення права власності та відновити належний стан адміністративно-правової охорони права власності.

Заходи адміністративного припинення мають за мету своєчасне реагування на ті чи інші антигромадські діяння, припинення, переривання протиправної поведінки і тим самим – примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винних до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності [77, с. 141-148].

Залежно від різних критеріїв заходи адміністративного припинення в діяльності публічної адміністрації поділяються: залежно від мети застосування – на самостійні (оперативні) та допоміжні (забезпечувальні); за характером правоохоронного впливу – на особистісні, організаційні та майнові; за формою процесуального вираження – на усні, письмові та виражені в певних матеріально-технічних діях; за характером застосування – на заходи загального і спеціального призначення [77, с. 141-148].

Таким чином, заходи адміністративного припинення – це визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу, застосування яких зумовлено реальною протиправною ситуацією [77, с. 141-148].

Таким чином, заходи адміністративного припинення – це фізично-психологічні способи впливу суб'єктів публічного адміністрування на учасників правовідносин, які дозволяють примусово припинити порушення права власності, забезпечити заходи адміністративно-правової охорони такого права, а також не допустити продовження створення негативних наслідків протиправної поведінки.

Адміністративні стягнення становлять третю складову адміністративного примусу. КУпАП надає органам публічної адміністрації численні повноваження щодо здійснення такої адміністративно-юрисдикційної діяльності: по-перше, складати протоколи про адміністративні правопорушення; по-друге, розглядати справи в квазісудовому порядку за деякими з них; по-третє, здійснювати адміністративне провадження щодо виконання адміністративних стягнень [77, с. 141-148].

Заходи адміністративної відповідальності (адміністративні стягнення) відрізняються від заходів адміністративного попередження та заходів адміністративного припинення, проте вони також застосовуються як метод управління у сфері охорони прав на об'єкти права власності. Так, зокрема, особливості заходів адміністративної відповідальності полягають у тому, що:

по-перше, вони є правовим наслідком вчиненого правопорушення; по-друге, наслідком застосування до особи будь-якого адміністративного стягнення стає його фактичне притягнення до адміністративної відповідальності; по-третє, на відміну від перших двох груп заходів адміністративного примусу, заходи адміністративної відповідальності шляхом закритого переліку визначено в чинному законодавстві [542, с. 80].

У процесі розгляду справ про адміністративні правопорушення посадові особи публічної адміністрації накладають на винних адміністративні стягнення, що є особливим видом адміністративного примусу. Адміністративні стягнення відрізняються від двох інших видів заходів примусу способом забезпечення правопорядку, відмінностями нормативної регламентації, метою, фактичними підставами, правовими наслідками та процесуальними особливостями застосування. Вони характеризуються стабільністю змісту і призначення, застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних проступків. Тому загальною їх особливістю є репресивний, каральний характер [77, с. 141-148].

У чинному КУпАП є глава 6, яка визначає адміністративну відповідальність за правопорушення, що посягають на власність, зокрема, Стаття 47. Порушення права державної власності на надра, Стаття 48. Порушення права державної власності на води, Стаття 49. Порушення права державної власності на ліси, Стаття 50. Порушення права державної власності на тваринний світ, Стаття 51. Дрібне викрадення чужого майна, Стаття 51-2. Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності [172].

Таким чином, адміністративні стягнення є завершальною складовою методу адміністративного примусу, яка полягає у повноваженнях суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення юрисдикційної діяльності, а саме притягнення винних у адміністративних правопорушеннях, які посягають на право власності, до адміністративної відповідальності, з метою відновлення порушеного права власності, а також захисту такого права від подальших правопорушень.

Враховуючи широку площину впливу на суспільні відносини, публічне адміністрування охорони права власності здійснюється за допомогою не лише класичних методів адміністративної діяльності, відповідно необхідно визначити й інші методи такого адміністрування.

С. Чернов виділяє наступні види методів публічного адміністрування: адміністративні, економічні, правові. Адміністративні методи публічного адміністрування - це сукупність прийомів, впливів, заснованих на використанні об'єктивних організаційних відносин між людьми та загально-організаційних принципів управління. До економічних методів публічного адміністрування належать: грошово-кредитна та фінансова політика, конкурентна політика, вплив на ринкове ціноутворення, податкова політика, економічне стимулювання. Правовий метод або метод правового регулювання - метод публічного управління, суттю якого є юридичний вплив на соціально-правову сферу та її окремі елементи у процесі впорядкування суспільних відносин, основним учасником якого є державна влада [552, с. 21].

Ю. Легеза, в межах свого дослідження, зазначає, що система методів публічного управління у сфері використання природних ресурсів складається з сукупності соціальних, економічних та адміністративно-правових засобів впливу, при цьому останні запропоновано поділяти на загальні (застосування заборон, переконання, заохочення, адміністративного примусу, застосування заходів адміністративної відповідальності) і спеціальні (моніторинг стану природних ресурсів та природних комплексів, прогнозування стану розвитку та відновлення мінерально-сировинної бази, ведення державних кадастрів природних ресурсів, екологічне ліцензування, еколого-економічна оцінка природних ресурсів країни, окремих територій та об'єктів, оцінка впливу на довкілля) [233, с. 6].

Таким чином, у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні функціонують не класичні методи адміністративної діяльності, зокрема моніторинг за станом адміністративної охорони права

власності, ліцензування, метод оцінки, які в цілому зосереджені за адміністративною охороною права власності Українського народу на природні ресурси.

Усе вищевикладене дає підстави зробити наступні висновки щодо адміністративних інструментів публічного адміністрування охорони права власності в Україні:

1. Форми публічного адміністрування – це зовнішній прояв адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрація, що здійснюється на усіх рівнях публічного адміністрування щодо реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності та надання адміністративних послуг з метою здійснення публічного адміністрування в певних сферах суспільства.

2. До форм публічного адміністрування охорони права власності в Україні відносяться: 1) видання адміністративних актів: підзаконних – щодо регулювання охорони права власності, індивідуальних – щодо виникнення, зміни та припинення права власності окремих осіб або створення персональних заходів охорони права власності; 2) укладення адміністративних договорів; 3) учинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій (в тому числі реєстраційних, які відіграють велику роль у сфері права власності).

3. Видання підзаконних нормативно-правових актів як форма адміністративної діяльності проявляється на правотворчому рівні здійснення публічного адміністрування, полягає у створенні загальних норм права, або зміні правового регулювання, тобто визначається як розпорядча діяльність суб'єктів публічного адміністрування.

4. Видання індивідуальних адміністративних актів є поширеною формою публічного адміністрування охорони права власності в Україні, оскільки полягає у створенні, зміні та припиненні індивідуальних адміністративних актів, тобто таких, що носять персоніфікований характер та звернені до конкретних суб'єктів публічного адміністрування.

5. Укладення адміністративних договорів є однією з форм публічного адміністрування охорони права власності в Україні, що полягає в укладенні публічних договорів між певними суб'єктами, одним з яких обов'язково виступає суб'єкт публічного адміністрування, відповідно змістом такого договору є обов'язки та права сторін, що є предметом публічних правовідносин між учасниками публічного адміністрування.

6. Здійснення організаційних дій є факультативною формою адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, що полягає в здійсненні організаційних дій для розповсюдження ефективного досвіду, створення нових заходів правового регулювання, інформування громадян та вивчення громадської позиції щодо публічного адміністрування охорони права власності, а також надання правової допомоги в цій сфері.

7. Матеріально-технічні операції у сфері публічного адміністрування охорони права власності відіграють провідну роль, адже за їх допомогою здійснюється легітимізація (реєстрація) права власності, тобто фактично створюються правовідносини у цій сфері, які відповідно потребують публічного адміністрування та адміністративно-правової охорони.

8. Методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це адміністративні інструменти механізму публічного адміністрування, які є способами та прийомами владного-мотивуючого впливу суб'єктів публічного адміністрування на право власності як об'єкту адміністративно-правової охорони з метою реалізації владно-управлінських функцій суб'єктів публічного адміністрування, захисту права власності та інших прав, законних інтересів осіб і суспільства.

9. Адміністративно-правове заохочення як метод у сфері публічного адміністрування охорони права власності – це здійснення стимулюючого впливу на свідомість учасників адміністративних відносин, що реалізується суб'єктами публічного адміністрування шляхом встановлення необов'язкових до виконання правил поведінки, але результат виконання

яких носить морально-матеріальний характер для учасників таких правовідносин, стимулюючи їх до активної право свідомої поведінки у сфері охорони права власності.

10. Переконавання як метод правового регулювання у сфері публічного адміністрування охорони права власності здійснюється через інформаційно-аналітичні, пропагандистсько-роз'яснювальні, право виховні організаційні заходи, які проводяться суб'єктами публічного адміністрування для переконання учасників правовідносин до добровільного виконання правових норм та приписів у сфері охорони права власності.

11. Адміністративно-запобіжні заходи є складовою частиною методу примусу у сфері публічного адміністрування охорони права власності, та проявляються у здійсненні профілактичних, інформаційних, інколи правоохоронних заходів адміністративного попередження, які дозволяють суб'єктам публічного адміністрування попередити або виявити майбутні правопорушення, усунути порушення права власності та відновити належний стан адміністративно-правової охорони права власності.

12. Заходи адміністративного припинення – це фізично-психологічні способи впливу суб'єктів публічного адміністрування на учасників правовідносин, які дозволяють примусово припинити порушення права власності, забезпечити заходи адміністративно-правової охорони такого права, а також не допустити продовження створення негативних наслідків протиправної поведінки.

13. Адміністративні стягнення є завершальною складовою методу адміністративного примусу, яка полягає у повноваженнях суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення юрисдикційної діяльності, а саме притягнення винних у адміністративних правопорушеннях, які посягають на право власності, до адміністративної відповідальності, з метою відновлення порушеного права власності, а також захисту такого права від подальших правопорушень.

14. У сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні функціонують не класичні методи адміністративної діяльності, зокрема моніторинг за станом адміністративної охорони права власності, ліцензування, метод оцінки, які в цілому зосереджені за адміністративною охороною права власності Українського народу на природні ресурси.

Отже, інструменти публічного адміністрування – зовнішньо виражені засоби (форми) та способи й прийоми впливу (методи) адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, які складають механізм публічного адміністрування та сукупно використовуються в межах повноважень суб'єктами публічної адміністрації з метою врегулювання правовідносин у певній сфері.

Форми публічного адміністрування – це зовнішній прояв адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрація, що здійснюється на усіх рівнях публічного адміністрування щодо надання адміністративних послуг та реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності та надання адміністративних послуг з метою здійснення публічного адміністрування у сфері охорони права власності.

Методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це адміністративні інструменти механізму публічного адміністрування, які є способами та прийомами владного-мотивуючого та владно-примусового впливу суб'єктів публічного адміністрування на право власності як об'єкту адміністративно-правової охорони з метою реалізації владно-управлінських функцій суб'єктів публічного адміністрування, захисту права власності та інших прав, законних інтересів осіб і суспільства.

4.4. Державна реєстрація як вагомий спосіб охорони права власності

Україна, прямуючи в напрямку євроінтеграції, здійснює низку вкрай потрібних для кожного громадянина реформ, однією з яких є реформа

юстиції, спрямована на підвищення рівня належного взаємозв'язку держави з її громадянами та іншими особами, усебічне забезпечення суб'єктами публічної адміністрації прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб [302, с. 4].

Ця сфера публічного управління охоплює вагомі чинники публічно-правового життя вітчизняного суспільства, включаючи також адміністративно-правове регулювання в площині державної реєстрації. Державна реєстрація є важливим чинником адміністративної діяльності органів публічної влади. Державні реєстратори є посередниками між громадянами та державою через надання публічної легітимності юридичним особам, державної захищеності праву власності. Тому від належного правового, нормативного та організаційного регулювання державної реєстрації безпосередньо залежить рівень надання адміністративних послуг органами державної влади [302, с. 4].

Державна реєстрація покликана забезпечити охорону та захист прав та законних інтересів власників, користувачів нерухомого майна шляхом створення додаткових гарантій для них. Державна реєстрація прав зводить до мінімуму можливість недобросовісних осіб реєструвати на себе права, які їм не належать, а тому створює перешкоди для проведення незаконних операцій з нерухомістю. Лише зареєстровані права мають юридичну силу перед іншими (третіми) особами, а зареєструвати за собою права на нерухомість може лише особа, якій вони належать згідно з дійсними документами, які відповідають вимогам законодавства [120].

Інститут державної реєстрації по праву викликає науковий інтерес, оскільки безпосередньо пов'язаний зі здійсненням публічними органами їхніх сервісних обов'язків з метою задоволення найрізноманітніших суспільних інтересів [206, с. 6]. Фактично в адміністративно-правовій юридичній літературі сформувалося декілька поглядів на державну реєстрацію взагалі. Державна реєстрація розглядається в декількох аспектах, таких як: вид адміністративного провадження, інститут права та

законодавства, адміністративна послуга, а також як спосіб виконання державою управлінських функцій. При цьому серед вчених немає єдиної думки щодо того, до якого саме інституту права зарахувати державну реєстрацію: адміністративного, цивільного або ж міжгалузевого [237, с. 111].

Тлумачний словник розкриває поняття «реєструвати», як вносити когось, що-небудь у список, книгу для запису справ, документів, майна, земельних володінь і т. ін. з метою обліку або надання йому законної чинності; фіксувати, за допомогою приладів, яке-небудь явище, спостереження, якийсь факт [37].

Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 1 липня 2004 року № 1952-IV розкриває, що державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (далі - державна реєстрація прав) - офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно [364]. Інший Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року № 755-IV визначає, що державна реєстрація юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців – це офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу - підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій [365].

Щодо позицій науковців, то В. Нікітін вважає, що державна реєстрація – це юридичний факт, що є сукупністю офіційних, юридично значущих дій, які здійснюються уповноваженими органами державної влади, та полягає в офіційному визнанні, зміні та припиненні певних прав або правочинів через затвердження таких процесуальних дій у спеціально створених інформаційних базах – реєстрах [302, с. 17]. О. Летнева переконана, що державна реєстрація прав є суто адміністративно-правовим інститутом, змістом якого є норми права, що визначають інституційну побудову суб'єктів, наділених повноваженнями із проведення державної реєстрації прав та врегульовують порядок державної реєстрації прав шляхом регламентування відповідної процедури, реалізації прав та виконання обов'язків її учасників. Водночас неможна виключати ту обставину, що державна реєстрація прав “пустила свої коріння” в механізми виникнення, зміни та переходу речових прав на нерухоме майно, а тому може розглядатися в якості їх (механізмів) елементу [237, с. 112].

В. Ковальський переконаний, що державна реєстрація нормативно-правових актів – це правотворча процедура державного обліку і контролю за практикою видання міністерствами, іншими органами виконавчої влади, зокрема місцевими державними адміністраціями, актів. Вона визначає єдиний механізм проведення правової експертизи поданих на реєстрацію нормативно-правових актів та включення до Єдиного державного реєстру тих нормативно-правових актів, що підлягають такому включенню [169, с. 152]. В свою чергу, Я. Романюк розкриває, що державна реєстрація правочинів є юридичним фактом, який забезпечує правову легітимність вчинених правочинів, а отже, головною метою існування системи їх державної реєстрації є забезпечення захисту майнових прав на нерухомість учасників цивільного обігу [421, с. 43].

Л. Котяш переконана, що державна реєстрація юридичних осіб як об'єкт адміністративно-правового регулювання реєстрації юридичних осіб – це суспільне благо, яке дає можливість громадянам стабільно і довгий час

отримувати товари й послуги від «вічних» осіб, які не припиняються з моментом смерті фізичної особи, а також вчинення спеціальними суб'єктами публічної адміністрації юридично значущих адміністративних дій у сфері легалізації або припинення юридичної особи, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених законодавством з метою реалізації різноманітних підприємницьких, політичних, професійних, спортивних та інших прав для можливості забезпечення корисними благами суспільства [206, с. 11].

П. Ф. Кулинич вважає, що державна реєстрація прав на землю є офіційним визнанням і підтвердженням державою фактів виникнення, переходу або припинення прав власності, користування, зокрема права оренди землі, їх обмежень, земельних сервітутів тощо, що супроводжуються внесенням даних про зареєстровані права до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень [221, с. 311].

О. Летнева розкрила особливості державної реєстрації речових прав на нерухоме майно має міжгалузеве спрямування, що пов'язана з адміністративно-правовими, цивільно-правовими, цивільнопроцесуальними, кримінально-процесуальними та іншими правовідносинами. Водночас, державна реєстрація речових прав на нерухоме майно є інститутом адміністративного права, зміст якого становлять норми права, що визначають інституційну побудову суб'єктів, наділених повноваженнями з проведення державної реєстрації прав та врегульовують порядок державної реєстрації прав шляхом регламентування відповідної процедури, реалізації прав та виконання обов'язків її учасників. В системі адміністративного права зазначений інститут належать до спеціальної частини адміністративного права, яка поєднує нормативний матеріал і теоретичні положення, що регулюють окремий вид однорідних суспільних відносин, зокрема підгалузі та правові інститути, службового права, муніципального права, адміністративного права, адміністративно процесуального права тощо. Крім

того, доцільно зауважити, що державна реєстрація речових прав на нерухоме майно в адміністративному праві і адміністративно-правових відносинах може розглядатися в чотирьох аспектах, як: вид адміністративного провадження, інститут права та законодавства, адміністративна послуга, спосіб виконання державою управлінських функцій. Державна реєстрація як спосіб виконання державою управлінських функцій є механізмом виконання основних та похідних функцій держави. Так, до основних управлінських функцій держави у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно можна озархувати: регулятивну (правовстановлюючу) та охоронну, до похідних – облікову, упорядковуючу, превентивну, інформаційну [237, с. 112].

Отже, державна реєстрація права власності – це процес легітимізації власності для окремої особи, з наданням відповідного права на цю власність, що здійснюється уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації шляхом здійснення сукупності офіційних, правовстановлюючих, юридично значущих дій та закріплення їх у відповідному державному реєстрі, що дозволяє суб'єктам публічної адміністрації в подальшому здійснювати адміністративно-правову охорону такого права власності.

Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 1 липня 2004 року № 1952-IV розкриває, що державній реєстрації прав підлягають: 1) право власності; 2) речові права, похідні від права власності: право користування (сервітут); право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис); право забудови земельної ділянки (суперфіцій); право господарського відання; право оперативного управління; право постійного користування та право оренди (суборенди) земельної ділянки; право користування (найму, оренди) будівлею або іншою капітальною спорудою (їх окремою частиною), що виникає на підставі договору найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), укладеного на строк не менш як три роки; іпотека; право довірчої власності; інші речові права

відповідно до закону; 3) право власності на об'єкт незавершеного будівництва; 4) заборона відчуження та арешт нерухомого майна, податкова застава, предметом якої є нерухоме майно, та інші обтяження [364].

У Державному реєстрі прав реєструються речові права та їх обтяження на земельні ділянки, а також на об'єкти нерухомого майна, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливе без їх знецінення та зміни призначення, а саме: підприємства як єдині майнові комплекси, житлові будинки, будівлі, споруди, а також їх окремі частини, квартири, житлові та нежитлові приміщення. Право власності на підприємство як єдиний майновий комплекс, житловий будинок, будівлю, споруду, а також їх окремі частини може бути зареєстровано незалежно від того, чи зареєстровано право власності чи інше речове право на земельну ділянку, на якій вони розташовані. Право власності на квартиру, житлове та нежитлове приміщення може бути зареєстровано незалежно від того, чи зареєстровано право власності на житловий будинок, будівлю, споруду, а також їх окремі частини, в яких вони розташовані. Не підлягають державній реєстрації речові права та їх обтяження на корисні копалини, рослини, а також на малі архітектурні форми, тимчасові, некапітальні споруди, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких можливе без їх знецінення та зміни призначення, а також окремо на споруди, що є приналежністю головної речі, або складовою частиною речі, зокрема на магістральні та промислові трубопроводи (у тому числі газорозподільні мережі), автомобільні дороги, електричні мережі, магістральні теплові мережі, мережі зв'язку, залізничні колії [364].

Державна реєстрація прав проводиться в такому порядку: 1) прийняття/отримання документів для державної реєстрації прав, формування та реєстрація заяви в базі даних заяв; 2) виготовлення електронних копій документів, поданих для державної реєстрації прав, шляхом сканування (у разі подання документів у паперовій формі) та їх розміщення у Державному реєстрі прав; 3) встановлення черговості розгляду заяв, зареєстрованих у базі

даних заяв; 4) перевірка документів на наявність підстав для зупинення розгляду заяви, зупинення державної реєстрації прав, відмови у проведенні державної реєстрації прав та прийняття відповідних рішень; 5) прийняття рішення про державну реєстрацію прав (у разі відсутності підстав для зупинення розгляду заяви, зупинення державної реєстрації прав, відмови у проведенні державної реєстрації прав); 6) відкриття розділу в Державному реєстрі прав та/або внесення до відкритого розділу або спеціального розділу Державного реєстру прав відповідних відомостей про речові права на нерухоме майно та їх обтяження, про об'єкти та суб'єктів цих прав; 7) формування витягу з Державного реєстру прав про проведену державну реєстрацію прав для подальшого використання заявником; 8) видача/отримання документів за результатом розгляду заяви [364].

Відповідно до Порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1127 Державна реєстрація прав проводиться за заявою заявника шляхом звернення до суб'єкта державної реєстрації прав або нотаріуса. Для державної реєстрації прав заявник подає оригінали документів, необхідних для відповідної реєстрації, та документ, що підтверджує сплату адміністративного збору за державну реєстрацію прав. Державний реєстратор, уповноважена особа за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру прав формує та реєструє заяву в базі даних заяв, на якій заявник (за умови відсутності зауважень до відомостей, зазначених у ній) проставляє власний підпис. Під час формування та реєстрації заяви державний реєстратор, уповноважена особа обов'язково зазначають відомості про речові права на нерухоме майно та їх обтяження, про об'єкти та суб'єктів таких прав [344].

Про подання заяви державний реєстратор невідкладно з моменту отримання такої заяви за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру прав повідомляє власника об'єкта нерухомого майна, щодо якого подано заяву. Повідомлення власника об'єкта нерухомого майна

здійснюється державним реєстратором у разі наявності в Державному реєстрі прав відомостей про електронну адресу власника як адреси для зворотного зв'язку шляхом надсилання на таку електронну адресу інформації в електронній формі про тип заяви, її реєстраційний номер, дату та час подання, прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові заявника з накладенням кваліфікованого електронного цифрового підпису [344].

За результатом розгляду заяви та документів, поданих для державної реєстрації прав, державний реєстратор приймає рішення щодо державної реєстрації прав або щодо відмови в такій реєстрації. Державний реєстратор за результатом прийнятого рішення щодо державної реєстрації прав відкриває та/або закриває розділи в Державному реєстрі прав, вносить до відкритого розділу або спеціального розділу Державного реєстру прав відповідні відомості про речові права та їх обтяження, про об'єкти та суб'єктів цих прав. Після внесення відомостей до Державного реєстру прав державний реєстратор за допомогою програмних засобів ведення зазначеного Реєстру з урахуванням строку державної реєстрації, за який сплачено адміністративний збір, формує витяг з нього про державну реєстрацію прав, який розміщується на веб-порталі Мін'юсту для доступу до нього заявника з метою перегляду, завантаження і друку [344].

Таким чином, порядок державної реєстрації права власності є чітко регламентованим законодавством та складається з таких загальних стадій: 1) звернення з заявою, відповідними документами та фактом оплати адміністративних послуг до суб'єкта публічного адміністрування (державного реєстратора або ж нотаріуса) з вимогою про реєстрацію власності; 2) прийняття, перевірка та розгляд документів суб'єктом публічного адміністрування; 3) прийняття суб'єктом публічного адміністрування рішення про державну реєстрацію права власності, внесення відповідних відомостей до державного реєстру та формування відповідних документів; 4) видача заявнику документів, що підтверджують його право на відповідну власність.

Варто також вказати і про Державний реєстр прав, адже Україна намагалася втілити прогресивну думку та врахувати позитивний досвід зарубіжних країн із створення систем реєстрації прав власності на нерухоме майно. Кожна країна створює власну систему управління нерухомістю, яка відповідає ступеню її економічного розвитку, суспільним потребам, історичним традиціям, ставленню до власності тощо. Більшість країн світу, маючи розгалужену і розрізнену систему реєстрації прав на нерухоме майно, вже стоять перед проблемою об'єднання елементів цієї системи з метою спрощення механізму реєстрації прав на нерухоме майно, виходячи з принципу так званого "єдиного вікна" [113].

Загалом, побудова реєстраційних систем повинна відповідати двом основним завданням: надійність захисту прав власності та інших юридичних прав на нерухомість; полегшення проведення трансакцій з нерухомим майном. Саме про ці два завдання треба пам'ятати під час побудови системи та розробки відповідного законодавства, оскільки вони найбільш повно відбивають потреби приватних користувачів системи. Для власників майна, кредиторів, інвесторів та інших учасників ринку нерухомого майна реєстраційна система повинна, насамперед, надавати точну і гарантовану інформацію про права власності та обтяження цих прав [113].

Державний реєстр речових прав на нерухоме майно – єдина державна інформаційна система, що містить відомості про права на нерухоме майно, їх обтяження, а також про об'єкти та суб'єктів цих прав. Державний реєстр речових прав на нерухоме майно містить відомості про зареєстровані права і обтяження, суб'єктів прав, об'єкти нерухомого майна, документи, на підставі яких проведено державну реєстрацію прав, і картографічні (графічні) дані. Невід'ємною складовою частиною Державного реєстру речових прав на нерухоме майно є база даних про реєстрацію заяв і запитів та реєстраційні справи [364].

На кожний окремий об'єкт нерухомого майна, право власності на який заявлено вперше, державним реєстратором відкривається розділ Державного

реєстру речових прав на нерухоме майно. Розділ Державного реєстру речових прав на нерухоме майно складається з чотирьох частин, які містять відомості про: нерухоме майно; право власності та суб'єкта цього права; інші речові права та суб'єкта цих прав; обтяження прав на нерухоме майно та суб'єкта цих прав. У Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно утворюється також спеціальний розділ, у якому проводиться державна реєстрація обтяжень прав на нерухоме майно, право власності на яке не зареєстроване у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, іпотеки майнових прав на нерухомість, будівництво якої не завершено. Зокрема, до розмежування земель державної і комунальної власності та проведення органом державної реєстрації прав державної реєстрації права власності на такі земельні ділянки державна реєстрація права користування (сервітут), права постійного користування, договорів оренди, права користування для сільськогосподарських потреб (емфітевзис), права забудови (суперфіцій) проводиться у спеціальному розділі Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. При проведенні державної реєстрації права власності на майно, щодо якого містяться записи у спеціального розділі Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, такі записи зі спеціального розділу переносяться до відповідної частини розділу Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, відкритого на цей об'єкт нерухомого майна [344].

Таким чином, важливою складовою сучасної системи державної реєстрації є державні реєстри прав (Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Спадковий реєстр, Державний реєстр обтяжень рухомого майна, Єдиний реєстр громадських формувань тощо) як інформаційні бази даних, що містять відомості про легітимізацію прав власності осіб, суб'єктів публічного адміністрування, а також інші відомості, що дозволяють отримати достовірну інформацію про права

власності, ефективно здійснювати захист такого права та загалом забезпечувати публічне адміністрування охорони права власності в Україні.

Кожен громадянин повинен знати куди потрібно звернутися для захисту своїх порушених прав у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. З прийняттям 01 січня 2016 року в дію нової редакції Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», додатково впроваджено інноваційний та дієвий механізм захисту власних прав у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, зміст якого, перш за все, полягає в зверненні до Міністерства юстиції України або його територіальних органів з відповідною скаргою. Попередня редакція згаданого закону передбачала можливість оскарження таких рішень лише до суду. Однак судовий захист прав власників майна проти незаконних дій державних реєстраторів не завжди був ефективний [145].

Порядок адміністративного оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів, регулюється розділом VII Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та Порядком розгляду скарг у сфері державної реєстрації, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року №1128 (далі – Порядок № 1128). Відповідно до пункту 2 Порядку № 1128, для забезпечення розгляду скарг суб'єктом розгляду скарги утворюються постійно діючі комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації (далі – Комісія), положення та склад яких затверджуються Мін'юстом або відповідним територіальним органом. Комісії покликані захищати конституційні права та порушені інтереси фізичних та юридичних осіб у сфері державної реєстрації. Адміністративне оскарження до Комісії не потребує додаткових витрат, що є відмінним від оскарження наведених дій в судовому порядку, де необхідно сплачувати судовий збір. У зв'язку з вищезазначеним, кожен громадянин, який вважає, що його права порушено має можливість оскаржити рішення, дії чи бездіяльність державних реєстраторів при реєстрації нерухомого майна не лише до суду, а й шляхом

подання скарги до органів Міністерства юстиції України та його територіальних органів [344].

Розгляд скарг здійснюється за заявою особи, яка вважає, що її права порушено, що подається виключно у письмовій формі та повинна містити обов'язкові відомості та документи, що долучаються до скарги. Така скарга у день її надходження реєструється суб'єктом розгляду скарги відповідно до вимог законодавства з організації діловодства у державних органах. Скаржник може відкликати подану скаргу на будь-якому етапі її розгляду. У такому випадку скарга залишається без розгляду. Перед розглядом скарги по суті комісія вивчає скаргу для встановлення: 1) чи віднесено розгляд скарги відповідно до законів до повноважень суб'єкта розгляду скарги (належний суб'єкт розгляду скарги); 2) чи дотримано вимоги законів щодо строків подання скарги, вимог щодо її оформлення та/або щодо документів, що долучаються до скарги; 3) чи наявні (відсутні) інші скарги у суб'єкта розгляду скарги [370].

Під час розгляду скарги по суті комісія встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення скаржника, зазначених у скарзі, та інші обставини, які мають значення для об'єктивного розгляду скарги, у тому числі шляхом перевірки відомостей, що містяться в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно чи Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (далі - реєстри), та у разі необхідності витребування документів, пояснень тощо у суб'єкта оскарження, і вирішує: 1) чи мало місце прийняття оскаржуваного рішення суб'єктом оскарження, чи мала місце оскаржувана дія або бездіяльність суб'єкта оскарження; 2) чи було оскаржуване рішення прийнято суб'єктом оскарження на законних підставах, чи здійснювалася дія або вчинялася бездіяльність суб'єктом оскарження на законних підставах; 3) чи належить задовольнити кожну з вимог скаржника або відмовити в їх задоволенні; 4) чи можливо поновити порушені права або законні інтереси скаржника іншим способом, ніж визначено ним у своїй

скарзі (зокрема внесення шляхом виправлення технічних помилок у записах реєстрів взамін скасування рішення державного реєстратора); 5) які рішення підлягають скасуванню або які дії, що впливають з факту скасування рішення або з факту визнання оскаржуваних дій або бездіяльності протиправними, підлягають вчиненню [370].

За результатами розгляду скарги суб'єкт розгляду скарги на підставі висновків комісії приймає мотивоване рішення про задоволення скарги або про відмову в її задоволенні з підстав, передбачених законами, у формі наказу. Якщо комісія під час розгляду скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин правоохоронними органами, суб'єкт розгляду скарги надсилає відповідні відомості правоохоронним органам для здійснення перевірки таких відомостей та вжиття в межах їх компетенції відповідних заходів реагування щодо припинення порушення законодавства [370].

Рішення комісії оформляються висновком, який підписується Головою комісії, секретарем та членами комісії, що брали участь у засіданні комісії. Висновок комісії повинен містити такі відомості: дата, час та місце його складення; перелік осіб, присутніх на засіданні комісії; реквізити та суть скарги, розгляд якої здійснюється комісією; відомості про наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення скажника, зазначені у скарзі, та інших обставин, які мають значення для об'єктивного розгляду скарги; окрема думка члена комісії у разі її наявності та оформлення у письмовому вигляді; узагальнюючий висновок щодо відповідності/невідповідності законодавству у сфері державної реєстрації рішення, дії або бездіяльності суб'єкта оскарження, щодо задоволення кожної з вимог скажника або відмови в їх задоволенні з відповідним обґрунтуванням та посиланням на норми законодавства; відомості про необхідність складання протоколів про адміністративні правопорушення, відповідальність за вчинення яких передбачена частинами першою-п'ятою статті 166-11 та статтею 166-23 Кодексу України про адміністративні

правопорушення; відомості про рішення/реєстраційні дії, що підлягають скасуванню, а також про дії, що підлягають вчиненню у зв'язку зі скасуванням рішення/реєстраційної дії або у зв'язку з визнанням оскаржуваних дій або бездіяльності протиправними, та про суб'єкта, що буде вчиняти такі дії [366].

Таким чином, у сфері адміністративної охорони права власності функціонує спеціальний, інноваційний суб'єкт публічного адміністрування – Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, що створює додатковий механізм захисту права власності, шляхом безкоштовного письмового звернення до постійно діючих комісій при територіальних органах Міністерства юстиції України на незаконні дії державних реєстраторів, відповідно в результаті розгляду матеріалів комісії можуть припинити незаконні дії, відновити порушені права осіб, притягнути винних осіб до дисциплінарної відповідальності.

Загалом, Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації наділена досить широкими повноваженнями, а саме: скасування реєстраційних дій та блокування доступу до державного реєстру для відповідного суб'єкта реєстрації, скасування акредитації суб'єкта реєстрації, притягнення до дисциплінарної відповідальності посадової особи територіального органу Мін'юсту, направлення до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату при Мін'юсті подання щодо анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю [14].

Щодо переваг звернення в Комісію, то безсумнівними плюсами є швидкість розгляду скарги, відсутність обов'язку бути особисто присутнім на засіданні Комісії, відсутність «збору» за звернення в Комісію, а дані у разі позитивного розгляду скарги до реєстру вносяться відразу. Та все ж є і недоліки. Так, рішення Комісії може бути оскаржене у суді, обмежені строки звернення в Комісію (якщо порушені вимоги щодо терміну подання скарги до Міністерства юстиції України (це 60 днів після вчинення незаконної реєстраційної дії, або ж 60 днів з того моменту, як особа дізналася про цей

факт), а також перелік підстав для звернення (якщо є рішення цього органу з того самого питання) [14].

Діяльність Комісії є робочим і актуальним інструментом захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, що не погоджуються з прийнятими державними реєстраторами рішеннями. Зазначена процедура дозволяє ефективно і оперативно вирішувати проблемні питання без залучення суду, поза судовим процесом, не чекаючи набрання рішенням суду законної сили, на що витрачається чимало часу [14].

Таким чином, адміністративно-правовий статус Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як суб'єкта охорони права власності в Україні полягає в особливому правовому становищі як постійно діючого суб'єкта публічного адміністрування при Міністерстві юстиції України, повноваження якого полягають у розгляді звернень приватних осіб щодо порушення порядку державної реєстрації прав власності, за результатами яких, Комісія, як суб'єкт охорони права власності, може припинити порушення щодо державної реєстрації прав власності, а також надати консультативно-дорадчі вказівки Міністерству юстиції України відносно притягнення винних осіб до відповідальності за порушення порядку державної реєстрації прав.

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що:

– державна реєстрація права власності – це процес легітимізації власності для окремої особи, з наданням відповідного права на цю власність, що здійснюється уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації шляхом здійснення сукупності офіційних, правовстановлюючих, юридично значущих дій та закріплення їх у відповідному державному реєстрі, що дозволяє суб'єктам публічної адміністрації в подальшому здійснювати адміністративно-правову охорону такого права власності;

– порядок державної реєстрації права власності є чітко регламентованим законодавством та складається з таких загальних стадій:
1) звернення з заявою, відповідними документами та фактом оплати

адміністративних послуг до суб'єкта публічного адміністрування (державного реєстратора або ж нотаріуса) з вимогою про реєстрацію власності; 2) прийняття, перевірка та розгляд документів суб'єктом публічного адміністрування; 3) прийняття суб'єктом публічного адміністрування рішення про державну реєстрацію права власності, внесення відповідних відомостей до державного реєстру та формування відповідних документів; 4) видача заявнику документів, що підтверджують його право на відповідну власність;

– важливою складовою сучасної системи державної реєстрації є державні реєстри прав (Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Спадковий реєстр, Державний реєстр обтяжень рухомого майна, Єдиний реєстр громадських формувань тощо) як інформаційні бази даних, що містять відомості про легітимізацію прав власності осіб, суб'єктів публічного адміністрування, а також інші відомості, що дозволяють отримати достовірну інформацію про права власності, ефективно здійснювати захист такого права та загалом забезпечувати публічне адміністрування охорони права власності в Україні;

– у сфері адміністративної охорони права власності функціонує спеціальний, інноваційний суб'єкт публічного адміністрування – Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, що створює додатковий механізм захисту права власності, шляхом безкоштовного письмового звернення до постійно діючих комісій при територіальних органах Міністерства юстиції України на незаконні дії державних реєстраторів, відповідно в результаті розгляду матеріалів комісії можуть припинити незаконні дії, відновити порушені права осіб, притягнути винних осіб до дисциплінарної відповідальності;

– адміністративно-правовий статус Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як суб'єкта охорони права власності в Україні полягає в особливому правовому становищі як постійно діючого суб'єкта

публічного адміністрування при Міністерстві юстиції України, повноваження якого полягають у розгляді звернень приватних осіб щодо порушення порядку державної реєстрації прав власності, за результатами яких, Комісія, як суб'єкт охорони права власності, може припинити порушення щодо державної реєстрації прав власності, а також надати консультативно-дорадчі вказівки Міністерству юстиції України відносно притягнення винних осіб до відповідальності за порушення порядку державної реєстрації прав.

Таким чином, державна реєстрація є провідним способом охорони права власності, адже полягає у легітимізації правовідносин у сфері права власності, що дозволяє державі створити ефективний механізм публічного адміністрування охорони права власності шляхом надання суб'єктам публічної адміністрації владних повноважень щодо здійснення адміністративної діяльності у площині адміністративно-правової охорони права власності, крім того, державна реєстрація як інститут адміністративного права набула усіх якісних рис, про що вказує простий та відкритий порядок проведення державної реєстрації прав власності та інформаційна система баз даних – Державний реєстр прав, а також постійно удосконалюється, що засвідчує запровадження інноваційного інституційного механізму захисту прав власності – Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації.

4.5. Адміністративні процедури щодо охорони права власності в Україні

Побудова демократичної правової держави Україна, здійснення адміністративної реформи, адаптація інституту публічної служби до стандартів Європейського Союзу потребують переосмислення цілого ряду положень адміністративного права, систематизації та удосконалення адміністративного законодавства. З огляду на це, особливого значення

набувають такі правові інститути адміністративного права, як адміністративний процес та публічна служба, оскільки оптимальна організація й ефективність діяльності суб'єктів державного управління значною мірою обумовлені як порядком їх функціонування (процедурами), так і дієвістю кадрової політики [535, с. 3].

Запровадження адміністративного судочинства зумовило необхідність переосмислення такого правового явища, як адміністративний процес, визначення його структури і місця адміністративних процедур в ній та співвідношення понять «адміністративний процес», «адміністративні процедури», «адміністративні провадження» та «адміністративне судочинство». Крім теоретичного аспекту, важливого значення набувають питання удосконалення правового регулювання адміністративних процедур, механізму їх реалізації, класифікації, характеристики структури та визначення процесуального статусу учасників. Актуальність цих питань зумовлене, по-перше, недостатністю і неефективністю законодавчого регулювання адміністративних процедур; по-друге, відсутністю єдиного законодавчого акта щодо регулювання адміністративних процедур; по-третє, тим що переважна більшість адміністративних процедур регулюється нормами підзаконних нормативних актів відомчого характеру [535, с. 3].

Нині науковці звертають увагу на наявність систематизованого основного нормативно-правового акту, який регламентує адміністративну процедуру, істотно сприяє підвищенню ефективності виконання своїх функцій органами публічної влади, оскільки відсутність чітких законодавчих приписів щодо адміністративних проваджень дозволяє довільно застосовувати закон та реалізовувати свої владні повноваження суб'єктами публічної адміністрації [543, с. 105].

Щодо поняття «адміністративна процедура», то тлумачні словники під процедурою трактують офіційно встановлений порядок дій під час обговорення чогось, здійснення або оформлення якихось прав [577, с. 569].

В. Галуцько звертає увагу, що адміністративні процедури – це встановлений законодавством порядок розгляду і розв’язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [77, с. 85]. Р. Саунін переконаний, що адміністративна процедура в системі реалізації владної компетенції публічної адміністрації – це встановлений законодавством порядок діяльності спеціальних суб’єктів публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави (в основному шляхом застосування адміністративного примусу) а також для розгляду і розв’язання індивідуальних адміністративних справ [431, с. 109].

І. Наумов наголошує, що адміністративна процедура є сукупністю дій, які послідовно вчиняються адміністративним органом з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується ухваленням і, в установлених законом випадках, виконанням ухваленого адміністративного акта. Проте це поняття має виключати відносини, що виникають у ході кримінального провадження, оперативно-розшукової діяльності, виконавчого провадження (крім виконання адміністративних актів), учинення нотаріальних дій та виконання покарання. Адміністративне судочинство також є окремою процесуальною діяльністю і має розглядатися в рамках адміністративного процесу [296, с. 115].

О. В. Левченко під адміністративною процедурою розуміє встановлена законом сукупність послідовно здійснюваних суб’єктом публічної адміністрації процедурних дій з розгляду та вирішення адміністративної справи, результатом якої є прийняття адміністративного акту, який встановлює, змінює чи припиняє права та обов’язки суб’єктів адміністративно-правових відносин. У свою чергу, ознаками такої процедури є: сфера об’єктивізації – діяльність публічної адміністрації (офіційний

характер); правова детальна регламентація, специфічний суб'єктний склад, цілеспрямованість; результатом є прийняття адміністративного акту, який встановлює, змінює чи припиняє права та обов'язки суб'єктів адміністративно-правових відносин [230, с. 111].

С. Братель зазначає, що адміністративною процедурою треба вважати визначену адміністративно-процедурними нормами послідовність дій суб'єктів державно управлінської діяльності, регламентовану відповідними процедурними відносинами з метою видання управлінських провозастосовних актів і вирішення адміністративних справ. Учений вважає, що адміністративна процедура забезпечує реалізацію матеріальної сторони права, втілюючи в практичну діяльність норми права через систему послідовних дій, виконуючи функцію засобу реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян у межах законодавчої вимоги [46, с. 63].

Г. Фоміч визначає адміністративні процедури як встановлений нормами адміністративного права порядок діяльності органів державного управління із прийняття нормативно-правових актів управління й вирішення індивідуальних адміністративних справ. Розгляд процедур у публічній службі як різновиду адміністративних процедур дав змогу вченому також визначити, що їм притаманні всі ознаки адміністративних процедур, але водночас вони мають свої особливості: 1) реалізуються в рамках інституту державної служби та служби в органах місцевого самоврядування; б) відбуваються за участі обов'язкових суб'єктів – керівника (заступника керівника) органу, начальника структурного підрозділу, з одного боку, і публічного службовця – з іншого; в) характеризуються багато чисельністю і різноманітністю; г) між учасниками процедури існує внутрішньо-організаційна підпорядкованість; д) організаційні адміністративні процедури відбуваються з певною циклічністю, тобто через певні проміжки часу вони повторюються; ж) регламентуються нормами адміністративного права [535, с. 8].

О. Миколенко розкриває адміністративну процедуру як урегульовану адміністративно-процедурними нормами послідовність дій суб'єктів нормотворчої і правозастосовної діяльності, структурованих відповідними процедурними відносинами щодо ухвалення нормативно-правових актів управління та вирішення адміністративних справ. При розгляді структури адміністративної процедури вчений зауважив, що першим і основним критерієм побудови її елементів є наявність завдань і цілей, які вирішує й досягає певна група процедурних дій. Уся сукупність процедурних послідовних дій, які спрямовані на досягнення стратегічних завдань та цілей, є першим і основним елементом структури адміністративної процедури – «провадження». Сукупність процедурних послідовних дій, які спрямовані на досягнення тактичних завдань та цілей, є другим елементом структури адміністративної процедури, які в юридичній літературі називаються «стадією». Сукупність процедурних послідовних дій, які спрямовані на досягнення оперативних завдань та цілей, є третім елементом структури адміністративної процедури – «етапом». А осередок, з якого, по суті, й побудована вся структура адміністративної процедури, є четвертим елементом – «процедурною дією». Другим важливим критерієм при побудові структури адміністративної процедури є складання процесуальних документів, які свідчать про вирішення поставлених завдань та досягнення намічених цілей. Цей критерій використовується при визначенні стадій адміністративної процедури. Третій критерій, який використовується для визначення стадій адміністративної процедури, – це коло учасників та їх правовий статус [278, с. 20-21].

І. О. Тищенко адміністративну процедуру з надання електронної послуги визначає як сукупність встановлених законодавством послідовно здійснюваних, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, дій відповідного органу публічної адміністрації (посадової особи), пов'язаних з виконанням покладених завдань та реалізації повноважень з надання електронних послуг. Адміністративні процедури надання електронних

послуг мають на меті покращити якість діяльності публічної адміністрації із забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб [524, с. 124].

Ю. Легеза розкрито розуміння адміністративної процедури сфері використання природних ресурсів як адміністративно-процедурної діяльності суб'єктів публічного управління, уповноважених здійснювати розгляд звернень громадян, приймати управлінські рішення та відповідні адміністративні акти з надання спеціальних дозволів (ліцензій) чи відмови в їх отриманні, реалізувати функцію державного контролю та нагляду, вирішувати публічно-правові спори, притягувати до адміністративної відповідальності за порушення порядку використання земельних, рослинних, водних, надрових ресурсів, а також ресурсів тваринного світу, атмосферного повітря тощо [233, с. 18].

Отже, адміністративна процедура щодо охорони права власності в Україні – це визначений законодавством порядок здійснення суб'єктами публічного адміністрування правотворчої, право реалізаційної, правоохоронної та правозахисної діяльності, які послідовно забезпечують виконання адміністративно-правової охорони права власності шляхом надання адміністративних послуг, здійснення контрольно-інспекційних, дозвільних та інших правових дій, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності з метою захисту, охорони і відновлення прав, свобод та законних інтересів осіб.

Надалі варто визначити класифікацію адміністративних процедур, зокрема, В. Авер'янов пропонував у структурі адміністративного права виокремлювати три самостійні процесуальні інститути, а саме: а) інститут «внутрішньо-організаційних» адміністративних проваджень – регулює різноманітні процедури і провадження або оперативно-розпорядчого, або службового, або правотворчого характеру; б) інститут так званих «сервісних» проваджень – регулює правореалізаційні і правозахисні провадження, які охоплюють процедуру розгляду заяв, скарг та інших звернень приватних

осіб, у тому числі з питань надання їм різноманітних адміністративних послуг; в) інститут «юрисдикційних» адміністративних проваджень [6, с. 587].

Професор В. Галуцько переконаний, що існує декілька критеріїв для класифікації адміністративних процедур: 1) залежно від того, хто є ініціатором адміністративної процедури, виокремлюють: заявні адміністративні процедури, які виникають виключно за наявності заяви правосуб'єктної особи до суб'єкта публічного адміністрування з метою забезпечення реалізації своїх прав і свобод або сприяння в реалізації законних інтересів; втручальні адміністративні процедури, які виникають за ініціативи суб'єкта публічної адміністрації за наявності для цього правових підстав; 2) залежно від складності здійснення адміністративної процедури виділяють: прості адміністративні процедури, що полягають у вчиненні суб'єктом публічного адміністрування певних одноразових дій, які дозволяють завершити процедуру й ухвалити адміністративний акт; складні адміністративні процедури, які потребують здійснення складних нелінійних дій із можливим залученням спеціалістів, експертів, перекладачів тощо; 3) залежно від кількості осіб, які претендують на отримання певного соціального результату, виокремлюють: одноособові (наприклад, призначення пенсії за віком) і конкурсні процедури; 4) залежно від сутності адміністративні процедури бувають: реєстраційні, дозвільні, інспекційні, екзаменаційні, акредитаційні, ліцензійні тощо [82, с. 201]. В свою чергу, В. Мащук звертає увагу, що процедури, реалізовані в діяльності органів публічної адміністрації, загалом можуть бути диференційовані на підставі таких основних критеріїв, як характер адміністративної справи (наявність конфлікту); спрямованість діяльності адміністративних органів; суб'єкт ініціативи адміністративно-процедурних відносин; характер наслідків для суб'єкта адміністративних правовідносин; порядок здійснення адміністративної процедури (рівень урегульованості); функціональне призначення адміністративної процедури [268, с. 67].

Г. Фоміч вважає, що адміністративні процедури у публічній службі, з огляду на їх багатоаспектність та різноманітність, варто класифікувати на: 1) організаційні адміністративні процедури: а) процедури вступу на публічну службу, які, у свою чергу, включають процедури: конкурсу, зарахування на посаду, призначення на посаду, виборів на посаду, обрання на посаду; б) процедури оцінювання діяльності публічних службовців: процедури щорічної оцінки й атестаційної процедури; в) процедури щодо просування по публічній службі: процедури стажування, процедури кадрового резерву, процедури присвоєння рангу, чину, звання; г) заохочувальні адміністративні процедури; 2) юрисдикційні адміністративні процедури: а) процедури службового розслідування щодо публічних службовців; б) процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності загального характеру; в) процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності спеціального характеру [535, с. 16-17].

О. Левченко та О. Лагода визначають такі критерії класифікації адміністративної процедури: за порядком здійснення – звичайні та спрощені адміністративні процедури, де звичайна процедура передбачає діяльність у чітко визначених законом формах, дотримання яких є потрібною умовою законності ухваленого акта суб'єктом публічної адміністрації, спрощена – передбачає можливість коригування (як правило, мінімізацію) процедурних вимог до реалізації певних стадій. У разі застосування спрощеної (неформальної) процедури мають місце певні особливості, що зумовлюють специфіку застосування такої процедури; залежно від суб'єкта ініціювання – заявні та втручальні. Заявна процедура – це процедура, що починається зі зверненнями фізичних та юридичних осіб до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Особливість цієї процедури полягає в тому, що ініціатором є приватна особа (громадяни України, іноземці, особи без громадянства, юридичні особи та громадські об'єднання без статусу юридичної особи тощо); під втручальними процедурами розуміють діяльність, що здійснюється за ініціативою суб'єкта публічної адміністрації

за наявності потреби в захисті державних і суспільних інтересів, забезпечення прав і свобод громадян, припинення адміністративних правопорушень тощо; залежно від предмета – щодо надання адміністративних послуг; щодо застосування заходів адміністративного примусу; контрольно-наглядові; атестаційні; нормотворчі (ухвалення нормативно-правових актів); укладання адміністративно-правового договору тощо [229, с. 64; 231, с. 15].

Ю. Легеза удосконалено розуміння сутності та видів адміністративних процедур у сфері використання природних ресурсів та встановлено, що публічне управління у цій сфері здійснюється шляхом реалізації низки проваджень: із забезпечення доступу до публічної екологічної інформації, дозвільно-ліцензійного, контрольного, адміністративно-деліктного проваджень [233, с. 18].

Таким чином, на наш погляд, адміністративні процедури охорони права власності варто класифікували за одним найбільш важливим критерієм – за змістом, що в цілому виражає сутність окремої адміністративної процедури, її особливості та суб'єктів здійснення, отже, за змістом адміністративні процедури охорони права власності поділяються на: 1) заявна; 2) дозвільно-ліцензійна; 3) контрольно-інспекційна; 4) процедура надання адміністративних послуг; 5) процедура притягнення до адміністративної відповідальності.

Додатковим критерієм класифікації адміністративних процедур охорони права власності є їх поділ за рівнем здійснення публічного адміністрування на: правотворчі (прийняття нормативно-правових актів у цій сфері), право реалізаційні (державна реєстрація прав власності, надання адміністративних послуг), правозахисні (звернення з скаргою до Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації), правоохоронні (контрольні, інспекційні, довільні, ліцензійні, притягнення до адміністративної відповідальності).

Окремі юридично значущі ситуації, що виникають у соціумі та підпадають під дію адміністративно-правових норм механізму адміністративно-правового регулювання реалізації права на звернення до публічної адміністрації, обумовлюють виникнення у законодавчо визначеному порядку юридичних фактів у формі звернень до публічної адміністрації. Ці звернення у рамках означеного механізму виконують роль провідних детермінант розвитку породжуваних адміністративно-правових відносин, тому особливості функціонування адміністративно-правових відносин у цьому механізмі визначаються: специфікою кореспондуючих адміністративно-правових норм; змістом відповідних юридично значущих соціальних ситуацій (безконфліктних або конфліктних); певними зверненнями до публічної адміністрації, які, будучи юридичними фактами, детермінують виникнення, зміну або припинення в об'єктивній дійсності таких суспільних зв'язків [155, с. 96].

Заява особи – це встановлений чинним законодавством різновид звернень громадян. Загалом звернення громадян мають сприйматись як: а) засіб захисту від порушень своїх прав, свобод і законних інтересів з боку суб'єктів публічного адміністрування; б) можливість реального впливу на діяльність держави загалом і суб'єктів публічного адміністрування зокрема; в) можливість отримати позитивний для громадянина результат без застосування спеціальних юридичних знань для оформлення певних документів; г) показник становлення громадянського суспільства [82, с. 207-208].

Заява – це звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їхніх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їхньої діяльності. Керуючись цим, процедури за заявою особи – це встановлений чинним законодавством

порядок діяльності суб'єктів публічного адміністрування, яка полягає в розгляді заяви особи та наданні компетентної відповіді впродовж визначеного терміну [82, с. 207-208].

Тобто, першочерговою адміністративною процедурою публічного адміністрування охорони права власності в Україні є заявна адміністративна процедура, адже, наприклад, відповідно до Порядку розгляду скарг у сфері державної реєстрації від 25 грудня 2015 р. розгляд скарг здійснюється за заявою особи, яка вважає, що її права порушено, що подається виключно у письмовій формі та повинна містити обов'язкові відомості та документи, що долучаються до скарги [370].

Крім того, притягнення до адміністративної відповідальності відбувається у випадку скоєння адміністративного правопорушення. Перелік адміністративних правопорушень міститься у Кодексі України про адміністративні правопорушення. Про скоєння адміністративного правопорушення також можна подати заяву до поліції за зразком [147].

Таким чином, заявна адміністративна процедура є першочерговою у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні, адже в більшості випадків особи, яка мають певну власність, самостійно, шляхом подачі заяви звертаються до суб'єктів публічного адміністрування з метою застосування заходів охорони права власності, відповідно заява є офіційним зверненням до суб'єкта публічної адміністрації, в якій обґрунтовано визначаються попередні недоліки у здійсненні публічного адміністрування, які необхідно усунути з метою охорони права власності.

Наступною процедурою, яку варто розглянути є дозвільно-ліцензійна. О. Джафарова визначила, дозвільні відносини – це суспільні відносини, які урегульовані нормами адміністративного права управлінського або публічно-сервісного характеру, з приводу реалізації та захисту суб'єктивних прав та виконання обов'язків, спрямованих на забезпечення безпеки життя, здоров'я та майна громадян, природного навколишнього середовища, суспільства і держави в цілому [114, с. 30].

Під дозвільними процедурами В. Галуцько розуміє встановлений чинним законодавством порядок діяльності суб'єктів публічного адміністрування, за результатами якої надаються дозволи на провадження певних видів діяльності та здійснення юридично значущих дій. Ключовими цілями дозвільних процедур є: забезпечення безпеки громадян та інтересів держави; надання можливостей для реалізації певних прав особи, передусім у сфері економічної діяльності; унормування контролю за діяльністю, щодо якої суб'єктом публічного адміністрування надано дозвіл. Ознаками дозвільних процедур є такі: – це послідовні дії суб'єктів публічного адміністрування; – множинність суб'єктів, правоможних надавати дозволи; – множинність видів дозволів (ліцензія, сертифікат, спеціальний дозвіл, рішення, погодження тощо) [82, с. 202-203].

До системи органів публічної адміністрації, які є суб'єктами дозвільної діяльності науковці відносять: 1) Кабінет Міністрів України; 2) центральні та місцеві органи виконавчої влади; 2) органи виконавчої влади зі спеціальним статусом; 3) органи державної влади без статусу органа виконавчої влади; 4) колегіальні органи державної влади; 5) органи місцевого самоврядування, які представлені виконавчими комітетами відповідних рад; 6) юридичні особи публічного права (підприємства, установи, організації); 7) юридичні особи приватного права 8) самоврядні організації [115, с. 49].

Прикладом застосування дозвільно-ліцензійної процедури є Постанова Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17 червня 1992 року, відповідно до якої громадяни набувають права власності на такі види майна, придбаного ними з відповідного дозволу, що надається: а) на вогнепальну гладкоствольну мисливську зброю - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 21-річного віку; на вогнепальну мисливську нарізну зброю (мисливські карабіни, гвинтівки, комбіновану зброю з нарізними стволами) - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 25-річного віку; на газові пістолети, револьвери і патрони до них, заряджені речовинами сльзоточивої та дратівної

дії, - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 18-річного віку; на холодну зброю та пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 18-річного віку; б) на об'єкти, що перебувають на державному обліку як пам'ятки історії та культури, - спеціально уповноваженими державними органами охорони пам'яток історії та культури (Мінкультури, Мінінвестбудом і Головархівом України); в) на радіоактивні речовини - Державним комітетом України з ядерної та радіаційної безпеки у разі наявності висновку органів територіальної санітарно-епідеміологічної служби про можливість використання цих речовин майбутнім власником в існуючих у нього умовах [388].

Таким чином, особливою у сфері адміністративно-правової охорони права власності є дозвільно-ліцензійна адміністративна процедура, яка полягає у наданні суб'єктом публічної адміністрації спеціальних документів (дозволів, ліцензій тощо) на особливі об'єкти права власності, використання яких впливає на рівень безпеки в суспільстві, відповідно така адміністративна процедура створює умови для подальшої контролю за використанням таких особливих об'єктів права власності, з метою захисту прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері безпеки життя, здоров'я та майна осіб.

Наступною адміністративною процедурою є контрольна-інспекційна. Сам термін «інспекція» походить від лат. *inspectio* – «огляд, розгляд». В умовах модернізації діяльності органів публічного адміністрування продовжують залишатись актуальними інспекційні процедури. За раніше наведеною класифікацією адміністративних процедур вони належать до втручальних, оскільки виникають за ініціативи суб'єкта публічної адміністрації, за наявності для цього правових підстав. Зазвичай інспекційні процедури виникають у ході контрольної-наглядової діяльності суб'єктів публічного адміністрування. Під інспекційними процедурами В. Галуцько

розуміє встановлений чинним законодавством порядок втручальної контрольно-наглядової діяльності суб'єктів публічного адміністрування, яка полягає у здійсненні перевірок дотримання законів та інших нормативно-правових актів [82, с. 205].

Науковець С. Вітвіцький, враховуючи наукові погляди щодо визначення стадій контрольного провадження, а також підхід нормотворця до викладення правових приписів, спрямованих на унормування процедур контролю, який полягає у закріпленні процедурними документами початку і завершення процедури контролю, викладенні у логічній послідовності таких процедур, встановленні змісту цих процедур, відповідних теоретичним положенням про стадії контрольного провадження, виділяє такі стадії державного контролю діяльності публічної адміністрації: 1) стадія підготовки, у межах якої збирається інформація про фактичний стан діяльності публічної адміністрації, розробляється план проведення контрольних заходів, їх ресурсного забезпечення, визначаються напрями взаємодії між суб'єктами контрольної діяльності, проводяться необхідні підготовчі дії (готуються документи, направляються запити тощо); 2) аналітична стадія, під час якої встановлюється відповідність діяльності публічної адміністрації, що піддана контролю, чинному законодавству. У межах цієї стадії порівнюється реальний стан справ із правилами, встановленими чинним законодавством; 3) стадія прийняття рішення (підготовки акта, висновку тощо) за результатами аналітичної діяльності, доведення його до адресата; 4) стадія перевірки виконання рішення, під час якої визначається ступінь виконання правових вимог, передбачених у рішенні [63, с. 202-203].

Крім того, С. Вітвіцький вважає, що дії і процедури у межах кожної стадії контролю здійснюються із відповідною метою: а) на стадії підготовки до проведення державного контролю діяльності публічної адміністрації дії і процедури здійснюються з метою встановлення інформаційних, кадрових та інших ресурсів, необхідних для якісного проведення контролю; б) на

аналітичній стадії дії і процедури спрямовані на об'єктивне визначення відповідності стану об'єкта та предмета державного контролю вимогам, встановленим чинним законодавством; в) на стадії прийняття рішення дії і процедури спрямовані на формування остаточного індивідуального правового акта, в якому закріплено рішення щодо відповідності чинному законодавству діяльності публічної адміністрації, а також пропозиції з усунення виявлених недоліків; г) стадія перевірки виконання рішення здійснюється з метою державного контролю виконавчої дисципліни, встановлення реального стану виконання приписів, наведених у рішенні, прийнятому за результатами контролю, та визначення міри і ступеня ефективності проведення контролю [63, с. 202-203].

Важливо зазначити, що Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади» у ст. 17, відмежовуючи служби, агентства та інспекції як варіанти центральних органів виконавчої влади, зазначає, що в разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають контрольно-наглядові функції за дотриманням державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, юридичними та фізичними особами актів законодавства, центральний орган виконавчої влади утворюється як інспекція. Наразі в Україні існують 4 центральних органи виконавчої влади, які носять назву інспекцій: 1) Державна архітектурно-будівельна інспекція України; 2) Державна екологічна інспекція України; 3) Державна інспекція ядерного регулювання України; 4) Державна інспекція енергетичного нагляду України [82, с. 205; 402].

Таким чином, контрольно-інспекційна адміністративна процедура полягає у здійсненні перевірок, інспекцій та інших контрольно-наглядових заходів уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації за дотриманням вимог правового регулювання у сфері адміністративно-правової охорони права власності, з метою захисту права власності, попередження

правопорушень у цій сфері та здійснення публічного адміністрування охорони права власності в цілому.

Публічне управління сфери надання адміністративних послуг на сьогоднішній день є значущим напрямком адміністративної реформи, а створення дієвих механізмів надання якісних адміністративних послуг, які відповідають європейським стандартам є одним із пріоритетних завдань діяльності публічної адміністрації, оскільки їх реалізація спрямована, перш за все, на забезпечення їх прав, свобод і законних інтересів громадян, задоволення потреб населення, яке, в свою чергу, формує оцінку ефективності діяльності органів державної влади в країні [29, с. 58].

Сучасний розвиток адміністративного законодавства України свідчить про те, що категорія «адміністративна процедура» як відносно самостійна складова частина адміністративного (матеріального) права досі не сформована у зв'язку з відсутністю єдиного та уніфікованого підходу до визначення її змісту, співвідношення з поняттям «адміністративний процес» та належного правового регулювання (натомість їх правове регулювання зосереджено лише в спеціальних нормативно-правових актах) у вигляді загального закону, що має наслідком неможливість виділити інституту адміністративних процедур належного місця в системі загального адміністративного права [569, с. 156].

Є. Легеза вважає, що процедура з надання публічних послуг – це врегульований адміністративно-правовими нормами порядок діяльності органів публічної адміністрації із розгляду заяви фізичної або юридичної особи щодо виконання рішення уповноваженого органу, спрямованого на забезпечення її прав і законних інтересів та/або на виконання особою визначених законом обов'язків. Вчений виділяє ознаки процедура з надання публічних послуг: регламентація нормами адміністративного права; процесуальний характер діяльності уповноважених органів та посадових осіб, що органів виконавчої влади; ініціативність (надаються за заявою осіб); наявність ряду стадій, які мають часові, змістовні та процедурні особливості;

формальне закріплення результатів процедури у письмовій формі у виді індивідуального правового акта (дозволу (ліцензії), посвідчення сертифіката тощо) [232, с. 61-62]. І. Юрійчук під адміністративною процедурою розуміє нормативно закріплений алгоритм (порядок дій для досягнення результату) розгляду та вирішення органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ, що здійснюється з метою сприяння реалізації та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб та забезпечення верховенства права в українському соціумі [569, с. 156].

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI, адміністративна послуга - результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону. Суб'єкт звернення - фізична особа, юридична особа, яка звертається за отриманням адміністративних послуг. Суб'єкт надання адміністративної послуги - орган виконавчої влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги [358].

Суб'єкти звернення мають право на безоплатне отримання інформації про адміністративні послуги та порядок їх надання, що забезпечується шляхом надання їм безоплатного доступу до Реєстру адміністративних послуг, розміщеного на Урядовому порталі, функціонування телефонної довідки та інформування таких суб'єктів через засоби масової інформації. Суб'єкт надання адміністративних послуг може видавати організаційно-розпорядчі акти про встановлення власних вимог щодо якості надання адміністративних послуг (визначення кількості годин прийому, максимального часу очікування у черзі та інших параметрів оцінювання якості надання адміністративних послуг). Адміністративні послуги

надаються суб'єктами надання адміністративних послуг безпосередньо або через центри надання адміністративних послуг [358].

Таким чином, процедура надання адміністративних послуг є сервісною діяльністю, що полягає у зверненні правовласника до суб'єкта публічної адміністрації з вимогою про надання певних публічних послуг (вчинення дій, видача документів, виконання обов'язків тощо), які надаються в межах повноважень суб'єкта публічної адміністрації з метою охорони права власності, а також захисту інших прав та законних інтересів особи.

Відносно завершальної процедури у сфері публічного адміністрування, то такою процедурою є адміністративна процедура притягнення до відповідальності. Адміністративні порушення у сфері власності становлять найбільш поширену і небезпечну групу протиправних діянь, оскільки посягають на одне з найцінніших соціальних благ – право власності [213, с. 78].

Як правове явище охорона власності є специфічним правовим інститутом, сутність якого визначається встановленими в законодавстві завданнями органів держави щодо забезпечення реалізації тих правовідносин, які складаються в процесі реалізації права власності, а також охорони цього права. Щодо завдань адміністративно-деліктного законодавства зазначене полягає в застосуванні норм КУпАП, які передбачають відповідальність за правопорушення, що посягають на власність [335, с. 183].

Адміністративна відповідальність є одним із варіантів юридичної відповідальності взагалі. Слід відзначити, що в суспільному житті зазначений вид відповідальності є найбільш часто вживаним. У відсотковому вимірі, порівнюючи з кримінальною та цивільно-правовою відповідальністю, адміністративна застосовується в державі найчастіше. Щороку в державі фіксується декілька мільйонів випадків притягнення до адміністративної відповідальності. Це пов'язано як із широтою регульовального спектра норм

адміністративного права, так і з відносною простотою притягнення до відповідальності та накладення адміністративних стягнень [82, с. 207].

Вчені-адміністративісти вважають, що процедури притягнення до адміністративної відповідальності – це встановлений чинним законодавством порядок втручальної діяльності суб'єктів публічного адміністрування, що полягає в точному неухильному дотриманні порядку розгляду справ щодо притягнення до відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення [82, с. 207].

В КУпАП є глава 6, яка визначає адміністративну відповідальність за правопорушення, що посягають на власність, зокрема, Стаття 47. Порушення права державної власності на надра, Стаття 48. Порушення права державної власності на води, Стаття 49. Порушення права державної власності на ліси, Стаття 50. Порушення права державної власності на тваринний світ, Стаття 51. Дрібне викрадення чужого майна, Стаття 51-2. Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності [172].

Таким чином, процедура притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на власність є поширеною в суспільстві, оскільки на право власності як на благо нині здійснюється досить багато посягань.

За своєю суттю, процедура притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на власність є визначеним законодавством порядком розгляду та вирішення адміністративних справ, винесення рішення по справі за правопорушення, які посягають на власність, з метою відновлення та захисту порушеного права власності особи, суспільства та держави.

Усе вищевикладене дає підстави вважати, що:

- адміністративні процедури охорони права власності варто класифікували за одним найбільш важливим критерієм – за змістом, що в цілому виражає сутність окремої адміністративної процедури, її особливості та суб'єктів здійснення, отже, за змістом адміністративні процедури охорони

права власності поділяються на: 1) заявна; 2) дозвольно-ліцензійна; 3) контрольно-інспекційна; 4) процедура надання адміністративних послуг; 5) процедура притягнення до адміністративної відповідальності;

- додатковим критерієм класифікації адміністративних процедур охорони права власності є їх поділ за рівнем здійснення публічного адміністрування на: правотворчі (прийняття нормативно-правових актів у цій сфері), право реалізаційні (державна реєстрація прав власності, надання адміністративних послуг), правозахисні (звернення з скаргою до Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації), правоохоронні (контрольні, інспекційні, довільні, ліцензійні, притягнення до адміністративної відповідальності).

- заявна адміністративна процедура є першочерговою у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні, адже в більшості випадків особи, яка мають певну власність, самостійно, шляхом подачі заяви звертаються до суб'єктів публічного адміністрування з метою застосування заходів охорони права власності, відповідно заява є офіційним зверненням до суб'єкта публічної адміністрації, в якій обґрунтовано визначаються попередні недоліки у здійсненні публічного адміністрування, які необхідно усунути з метою охорони права власності;

- особливою у сфері адміністративно-правової охорони права власності є дозвольно-ліцензійна адміністративна процедура, яка полягає у наданні суб'єктом публічної адміністрації спеціальних документів (дозволів, ліцензій тощо) на особливі об'єкти права власності, використання яких впливає на рівень безпеки в суспільстві, відповідно така адміністративна процедура створює умови для подальшої контролю за використанням таких особливих об'єктів права власності, з метою захисту прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері безпеки життя, здоров'я та майна осіб;

- контрольно-інспекційна адміністративна процедура полягає у здійсненні перевірок, інспекцій та інших контрольно-наглядових заходів уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації за дотриманням вимог

правового регулювання у сфері адміністративно-правової охорони права власності, з метою захисту права власності, попередження правопорушень у цій сфері та здійснення публічного адміністрування охорони права власності в цілому;

- процедура надання адміністративних послуг є сервісною діяльністю, що полягає у зверненні правовласника до суб'єкта публічної адміністрації з вимогою про надання певних публічних послуг (вчинення дій, видача документів, виконання обов'язків тощо), які надаються в межах повноважень суб'єкта публічної адміністрації з метою охорони права власності, а також захисту інших прав та законних інтересів особи;

- процедура притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на власність є поширеною в суспільстві, оскільки на право власності як на благо нині здійснюється досить багато посягань. За своєю суттю, процедура притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на власність є визначеним законодавством порядком розгляду та вирішення адміністративних справ, винесення рішення по справі за правопорушення, які посягають на власність, з метою відновлення та захисту порушеного права власності особи, суспільства та держави.

Отже, адміністративна процедура щодо охорони права власності в Україні – це визначений законодавством порядок здійснення суб'єктами публічного адміністрування правотворчої, право реалізаційної, правоохоронної та правозахисної діяльності, які послідовно забезпечують виконання адміністративно-правової охорони права власності шляхом надання адміністративних послуг, здійснення контрольно-інспекційних, дозвільних та інших правових дій, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності з метою захисту, охорони і відновлення прав, свобод та законних інтересів осіб.

Висновки до розділу 4

1. Адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні має наступні особливості: 1) за своїм змістом є складною системою правових засобів; 2) має внутрішню, логічно побудовану структуру; 3) забезпечується різноманітною системою адміністративно-правових норм та гарантій; 4) є складовою частиною публічного адміністрування, що забезпечує вплив суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини з метою виконання функцій та завдань публічного адміністрування охорони права власності; 5) відображає особливості здійснення адміністративно-правової охорони права власності; 6) елементами є як загальні складові механізму публічного адміністрування (форми та методи адміністративної діяльності, адміністративні процедури), так і спеціалізовані (державна реєстрація як основний спосіб захисту права власності).

2. Адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це внутрішня будова публічного адміністрування, що являє собою цілісну сукупність спеціальних адміністративно-правових інструментів та публічних процедур, які знаходяться в логічному взаємозв'язку та є засобами, за допомогою яких суб'єкти публічного адміністрування здійснюють охорону права власності, захищають права, свободи та законні інтереси осіб, тобто досягають логічні результати публічного адміністрування в цілому.

3. Для системи джерел публічного адміністрування охорони права власності характерні наступні особливості: 1) поєднання різних груп джерел права (законів, підзаконних актів, міжнародних актів тощо); 2) внутрішня узгодженість норм, тобто їх несуперечливість одна одній та постійна взаємодія між собою; 3) підтримує рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні; 4) постійна динаміка, тобто через зміну суспільних відносин з'являється потреба в новому правовому регулюванні; 5) визначає поведінку суб'єктів публічного

адміністрування охорони права власності; б) значну частину складають саме норми адміністративного права;

4. Конституція України закріпила основоположні засади здійснення охорони права власності, відповідно до яких право власності є особистим та суспільним непорушним благом, що захищається та гарантується державою, відповідно посягання на право власності заборонене законом, а порушене право власності повинно бути відшкодоване особі зі сторони держави.

5. Законодавчих актів у сфері охорони права власності є досить багато, оскільки право власності широкомасштабне благо, відповідно, можна умовно класифікувати закони України у сфері охорони права власності за різновидами прав власності, зокрема існують закони України, які визначають: - загальні засади здійснення адміністративно-правової охорони; - основи здійснення державної реєстрації прав власності як способу охорони такого права; - адміністративно-правову охорону об'єктів права власності Українського народу (природні ресурси, навколишнє природне середовище, культурну спадщину тощо); - засади охорони об'єктів інтелектуальної власності; - основи отримання права власності, що дозволяє захистити це право від посягань. Підзаконні нормативно-правові акти реалізують основи здійснення адміністративно-правової охорони права власності, що закріплені в Конституції України та законах, особливостями підзаконної правотворчої діяльності при здійсненні публічного адміністрування охорони права власності в Україні є те, що така діяльність проводиться широким колом суб'єктів – органів публічного адміністрування, які в сукупності створюють ефективний механізм захисту права власності в суспільстві.

6. Міжнародні джерела охорони права власності успішно використовуються в Україні, що дозволяє розширювати міжнародну співпрацю у сфері охорони права власності, здійснювати координацію національних суб'єктів публічного адміністрування на основі запозичення вдалого зарубіжного досвіду, розвивати механізм публічного

адміністрування охорони права власності в Україні та в цілому ефективніше здійснювати адміністративно-правову охорону права власності;

7. У сфері охорони права власності використовується прецедентна практика, як національна, так і європейська (практика Європейського суду з прав людини), яка наглядно показує засоби охорони права власності, аналізує та тлумачить механізм охорони права власності (практика Конституційного Суду України), реально здійснює захист права власності кожної особи, що зумовлює необхідність використання прецедентних джерел публічного адміністрування охорони права власності на практиці усіма суб'єктами публічної адміністрації. Використання звичаїв та традицій як джерел публічного адміністрування охорони права власності в Україні здебільшого здійснюється при реалізації права власності Українського народу на природокористування як сукупність різноманітних природніх благ, що закріплено в Основному Законі України.

8. До форм публічного адміністрування охорони права власності в Україні відносяться: 1) видання адміністративних актів: підзаконних нормативних – щодо охорони права власності, індивідуальних – щодо виникнення, зміни та припинення права власності окремих осіб або створення персональних заходів охорони права власності; 2) укладення адміністративних договорів; 3) учинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій (в тому числі реєстраційних, які відіграють велику роль у сфері права власності).

9. Видання підзаконних нормативно-правових актів як форма адміністративної діяльності проявляється на правотворчому рівні здійснення публічного адміністрування, полягає у створенні загальних норм права, або зміні правового регулювання, тобто визначається як розпорядча діяльність суб'єктів публічного адміністрування. Видання індивідуальних адміністративних актів є найбільш поширеною формою публічного адміністрування охорони права власності в Україні, оскільки полягає у створенні, зміні та припиненні індивідуальних адміністративних актів, тобто

таких, що носять персоніфікований характер та звернені до конкретних суб'єктів публічного адміністрування.

10. Здійснення організаційних дій є додатковою формою адміністративної діяльності суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні, що полягає в здійсненні організаційних дій для розповсюдження ефективного досвіду, створення нових заходів правового регулювання, інформування громадян та вивчення громадської позиції щодо публічного адміністрування охорони права власності, а також надання правової допомоги в цій сфері. Матеріально-технічні операції у сфері публічного адміністрування охорони права власності відіграють важливу роль, адже за їх допомогою здійснюється легітимізація (реєстрація) права власності, тобто фактично створюються правовідносини у цій сфері, які відповідно потребують публічного адміністрування та адміністративно-правової охорони.

11. Переконавання як метод правового регулювання у сфері публічного адміністрування охорони права власності здійснюється через інформаційно-аналітичні, пропагандистсько-роз'яснювальні, право виховні організаційні заходи, які проводяться суб'єктами публічного адміністрування для переконання учасників правовідносин до добровільного виконання правових норм та приписів у сфері охорони права власності. Адміністративно-запобіжні заходи є складовою частиною методу примусу у сфері публічного адміністрування охорони права власності, та проявляються у здійсненні профілактичних, інформаційних, інколи правоохоронних заходів адміністративного попередження, які дозволяють суб'єктам публічного адміністрування попередити або виявити майбутні правопорушення, усунути порушення права власності та відновити належний стан адміністративно-правової охорони права власності. Заходи адміністративного припинення – це фізично-психологічні способи впливу суб'єктів публічного адміністрування на учасників правовідносин, які дозволяють примусово припинити порушення права власності, забезпечити заходи адміністративно-

правової охорони такого права, а також не допустити продовження створення негативних наслідків протиправної поведінки. Адміністративні стягнення є завершальною складовою методу адміністративного примусу, яка полягає у повноваженнях суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення юрисдикційної діяльності, а саме притягнення винних у адміністративних правопорушеннях, які посягають на право власності, до адміністративної відповідальності, з метою відновлення порушеного права власності, а також захисту такого права від подальших правопорушень.

12. У сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні функціонують не класичні методи адміністративної діяльності, зокрема моніторинг за станом адміністративної охорони права власності, ліцензування, метод оцінки, які в цілому зосереджені за адміністративною охороною права власності Українського народу на природні ресурси.

13. Порядок державної реєстрації права власності регламентований законодавством та складається з таких загальних стадій: 1) звернення з заявою, відповідними документами та фактом оплати адміністративних послуг до суб'єкта публічного адміністрування (державного реєстратора або ж нотаріуса) з вимогою про реєстрацію власності; 2) прийняття, перевірка та розгляд документів суб'єктом публічного адміністрування; 3) прийняття суб'єктом публічного адміністрування рішення про державну реєстрацію права власності, внесення відповідних відомостей до державного реєстру та формування відповідних документів; 4) видача заявнику документів, що підтверджують його право на відповідну власність.

14. Важливою складовою сучасної системи державної реєстрації є державні реєстри прав (Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Спадковий реєстр, Державний реєстр обтяжень рухомого майна, Єдиний реєстр громадських формувань тощо) як інформаційні бази даних, що містять відомості про легітимізацію прав власності осіб, суб'єктів публічного адміністрування, а також інші відомості,

що дозволяють отримати достовірну інформацію про права власності, ефективно здійснювати захист такого права та загалом забезпечувати публічне адміністрування охорони права власності в Україні.

15. У сфері адміністративної охорони права власності функціонує спеціальний, інноваційний суб'єкт публічного адміністрування – Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, що створює додатковий механізм захисту права власності, шляхом безкоштовного письмового звернення до постійно діючих комісій при територіальних органах Міністерства юстиції України на незаконні дії державних реєстраторів, відповідно в результаті розгляду матеріалів комісії можуть припинити незаконні дії, відновити порушені права осіб, притягнути винних осіб до дисциплінарної відповідальності. Адміністративно-правовий статус Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як суб'єкта охорони права власності в Україні полягає в особливому правовому становищі як постійно діючого суб'єкта публічного адміністрування при Міністерстві юстиції України, повноваження якого полягають у розгляді звернень приватних та юридичних осіб щодо порушення порядку державної реєстрації прав власності, за результатами яких, Комісія, як суб'єкт охорони права власності, може припинити порушення щодо державної реєстрації прав власності, а також надати рекомендації Міністерству юстиції України відносно притягнення винних осіб до відповідальності за порушення порядку державної реєстрації прав.

16. Кваліфікуючи адміністративні процедури охорони права власності класифіковані за змістом вони поділяються на: заявні, дозвільно-ліцензійні, контрольно-інспекційні, процедуру надання адміністративних послуг, процедура притягнення до адміністративної відповідальності. Додатковим критерієм класифікації адміністративних процедур охорони права власності є їх поділ за рівнем здійснення публічного адміністрування на: правотворчі (прийняття нормативно-правових актів у цій сфері), право реалізаційні (державна реєстрація прав власності, надання адміністративних послуг),

правозахисні (звернення з скаргою до Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації), правоохоронні (контрольні, інспекційні, довільні, ліцензійні, притягнення до адміністративної відповідальності).

17. Заявна адміністративна процедура є першочерговою у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні, адже в більшості випадків особи, яка мають певну власність, самостійно, шляхом подачі заяви звертаються до суб'єктів публічного адміністрування з метою застосування заходів охорони права власності, відповідно заява є офіційним зверненням до суб'єкта публічної адміністрації, в якій обґрунтовано визначаються попередні недоліки у здійсненні публічного адміністрування, які необхідно усунути з метою охорони права власності.

18. Особливою у сфері адміністративно-правової охорони права власності є дозвільно-ліцензійна адміністративна процедура, яка полягає у наданні суб'єктом публічної адміністрації спеціальних документів (дозволів, ліцензій тощо) на особливі об'єкти права власності, використання яких впливає на рівень безпеки в суспільстві, відповідно така адміністративна процедура створює умови для подальшої контролю за використанням таких особливих об'єктів права власності, з метою захисту прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері безпеки життя, здоров'я та майна осіб. Контрольно-інспекційна адміністративна процедура полягає у здійсненні перевірок, інспекцій та інших контрольно-наглядових заходів уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації за дотриманням вимог правового регулювання у сфері адміністративно-правової охорони права власності, з метою захисту права власності, попередження правопорушень у цій сфері та здійснення публічного адміністрування охорони права власності в цілому.

РОЗДІЛ 5

УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

5.1. Міжнародний та зарубіжний досвід публічного адміністрування охорони права власності

У сучасному світі забезпечення належної охорони та захисту прав власності є багатоаспектним соціально-економічним, політичним і правовим явищем, яке є невід'ємним елементом ринкових відносин. В практичній діяльності органів публічної влади, їх посадових осіб, покликаних забезпечити охорону та захист прав власності, виникають проблемні питання пов'язані із незаконним використанням об'єктів права власності [353, с. 4].

Сучасність характеризується становленням підгалузей міжнародного права, прикладом якої може слугувати міжнародне майнове право. Право власності, яке є центральним у системі речових прав, виходить за рамки регулювання внутрішньодержавним правом і закріплюється на міжнародному рівні. Право власності є складним комплексом публічно-правовим і приватно-правовим інститутом одночасно. У більшості праць авторів право власності розглядається з точки зору приватного права через призму категорій цивілістики, тоді як публічно-правові аспекти даного права не розглядаються [205, с. 515].

Питання щодо захисту права власності відповідно до міжнародної практики і доктрини міжнародного права тривалий час належало до внутрішньої компетенції держав. Розширення географічної сфери взаємовпливу держав, у межах якої здійснюється інтеграція осіб, капіталів, майна, прав на нього, послуг актуалізує проблеми, пов'язані із захистом права власності на міжнародно-правовому і внутрішньодержавному рівнях та, відповідно, активізує діяльність міжнародних судових установ [93, с. 365].

До основних документів у сфері міжнародно-правового регулювання відносин власності належать Загальна декларація прав людини (1948 р.) та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.), учасниками яких є практично всі європейські держави, в тому числі й Україна. Так, ст. 17 Загальної декларації прав людини проголошує право приватної власності як основне й невідчужуване право людини [93, с. 365-369; 140].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод є міжнародним договором, який закріплює певний перелік найбільш важливих для людини суб'єктивних прав. Складовою цього документа є окремі протоколи, які доповнюють та розвивають її положення. Так, ст. 1 Протоколу № 1 (1952 р.) до Конвенції встановлено: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна, інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права». Попередні положення, однак, жодним чином не обмежують право держави запроваджувати такі закони, які, на її думку, необхідні для здійснення контролю за використанням майна відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків або інших зборів чи штрафів [93, с. 365-369; 188].

Нарешті, право на вільне володіння своїм майном спирається на міжнародний публічно-правовий судовий захист в Європейському суді з прав людини. Це так саме унікальний механізм міжнародного захисту права людини на вільне володіння своїм майном. У загальному міжнародному публічному праві такі механізми відсутні. Вони відомі лише міжнародному приватному праву і в цих механізмах (навіть судових) відбувається захист права власності лише юридичних осіб — суб'єктів господарювання [574, с. 10].

Проте принципова відмінність цих механізмів судового захисту полягає в тому, що при розгляді справ у міжнародному цивільному

судочинстві (міжнародне приватне право) сторонами виступають сторони спору, що погоджуються на юрисдикцію відповідного суду. Міжнародний публічно-правовий судовий захист в Європейському суді з прав людини пов'язаний з перевіркою Судом виконання державою-учасницею Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод зобов'язань за публічно-правовим міжнародним договором. Тому однією із сторін обов'язково буде держава, під юрисдикцією якої мали місце оскаржувані правовідносини. У разі визнання держави винною, вона і буде нести відповідальність, проте її межі не обов'язково будуть збігатися з цивільно-правовими санкціями за законодавством такої держави. Саме визнання вини держави внаслідок міжнародного публічно-правового судового розгляду у приватної сторони виникає право знову звернутися до національного суду з позовом до сторони-порушниці права власності [574, с. 10].

Тобто, Україна, визнавши норми Конвенції і практику ЄСПЛ джерелом права, взяла на себе обов'язки дотримання конвенційних гарантій у сфері захисту прав людини й основоположних свобод. Суть цих гарантій полягає не стільки в тому, що порушення договірних зобов'язань викликає реакцію всіх держав-учасників, скільки в тому, що реакція на це порушення базується на спільній волі і спільних цінностях. Конвенція є інструментом забезпечення захисту права власності: 1) на національному рівні – в рамках відповідних міжнародних зобов'язань держави; 2) на міжнародному рівні – як форма колективного забезпечення, що реалізується через конвенційне юрисдикційне утворення – ЄСПЛ. Водночас захист права власності за Конвенцією забезпечується гарантіями права на справедливий судовий розгляд (стаття 6), права на ефективний засіб правового захисту (стаття 13), заборонаю дискримінації (стаття 14), заборонаю зловживання правами (стаття 17). Тлумачення та застосування національного законодавства – прерогатива національних органів, але спосіб, у який це тлумачення і застосування відбувається, повинен призводити до наслідків, сумісних із принципами Конвенції з точки зору тлумачення їх у світлі практики ЄСПЛ.

Брак розуміння гарантій прав і свобод людини має місце у національній правозастосовній діяльності, оскільки остаточність судових рішень ЄСПЛ та обов'язковість їх виконання слід розглядати як найважливішу загальну умову гарантування прав і свобод людини [52, с. 23; 188].

Таким чином, Загальна декларація прав людини (1948 р.) та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) є провідними міжнародно-правовими актами, які закріплюють основні права людини, до складу яких входить право власності. Європейський суд з прав людини на основі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод створює ефективний міжнародний механізм захисту права власності шляхом реалізації гарантії справедливого судочинства в разі порушення або посягання на право власності, з метою гарантування цього невід'ємного права кожній особі.

Як відомо, повноцінний режим захисту права власності можливий за умови належного дотримання міжнародно-правових доктрин, напрацьованих міжнародним співтовариством у національних правових системах. Міждержавні відносини у сфері захисту права власності мають певну специфіку, обумовлену різними підходами держав до регулювання даної сфери правовідносин. Цим пояснюється те, що міжнародні договори, які містять норми права в цій сфері, зазнали складного формування й розвитку під безпосереднім впливом доктрини міжнародного права на різних етапах історичного розвитку [93, с. 365-369].

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року прямо не гарантують захист права власності, водночас варто відмітити, що окремі положення Пактів все ж таки пов'язані із правом власності. Наприклад, ст. 15 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 року передбачає обов'язок держав-учасниць визнавати право кожної людини на користування захистом моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з будь-якими науковими, літературними чи

художніми працями, автором яких вона є. Окрім цього слід враховувати, що при реалізації положень Пактів 1966 року, право власності може розглядатися як фактор, що правомірно обмежує реалізацію людиною її прав, зокрема громадянських та політичних. Згідно них, вживане в даному Пакті поняттям «громадська безпека» пропонується розуміти «захист від загрози безпеці населення, його життю чи фізичному здоров'ю, чи серйозної шкоди його власності». Та й ст. 47 даного Пакту передбачає, що жодне його положення не може тлумачитись як ущемлення невід'ємного права всіх народів володіти і користуватися повною мірою і вільно своїм природними багатствами та ресурсами [94, с. 46-47; 285].

Захист права власності часто здійснюється через гарантоване Міжнародним пактом про громадянські та політичні права 1966 року право на ефективний засіб правового захисту (ч. 3 ст. 2). Наприклад, в п. 11 Міркувань, прийнятих Комітетом ООН з прав людини по п. 4 ст. 5 Факультативного протоколу відносно повідомлення № 2171/2012 (стосувалося примусового виселення з будинку та втрати майна автора повідомлення), прийнятих Комітетом на його 120-й сесії 13 липня 2017 р., було зазначено, що «згідно з пунктом 3 а) статті 2 Пакту держава-учасниця зобов'язана забезпечити автору ефективний засіб правового захисту. Це припускає надання державою-учасницею повного відшкодування особам, чії права, передбачені Пактом, були порушені. Відповідно, держава-учасниця зобов'язана, зокрема, вжити належних заходів, для того, щоб виплатити автору достатню компенсацію, у тому числі за втрачене майно, відшкодувати судові та інші пов'язані з даною справою витрати, а також будь-яку іншу завдану шкоду». Також Комітет встановив, що в розглянутій ним справі мало місце свавільне та незаконне втручання держави в здійснення фізичною особою права на недоторканість житла, що, в свою чергу, є порушенням п. 1 ст. 17 Пакту. Такі справи є непоодинокими й, зауважує О. Г. Савельєва, «як показує аналіз практики Комітету ООН з прав людини, захист права власності здійснюється через інші права, що безпосередньо гарантуються в

Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, зокрема, право на справедливий судовий розгляд (ст. 14 Пакту), право на недискримінацію (ст. 26 Пакту), право меншин користуватися своєю культурою, мовою, виконувати обряди (ст. 27 Пакту) тощо» [94, с. 46-47; 284; 423].

Отже, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року прямо не визначають захист права власності, проте містять основні засади охорони та гарантування права власності як суспільного блага, що виражається через низку правових принципів: вільне користування матеріальними та моральними цінностями; захист від загрози шкоди власності; невід'ємність права власності; компенсування за порушене право власності; справедливий судовий розгляд в разі посягання на право власності.

В сучасних реаліях, на територіальну цілісність України посягнула країна-агресор, тобто відбулося порушення низки міжнародних норм, основу яких складає право на власність, тому варто вказати про захист права власності у військових умовах.

Міжнародне право в разі військових дій виражене у Гаазьких конвенціях та деклараціях 1899 і 1907 років та Женевських конвенціях про захист жертв війни 1949 року.

Серед перших багатосторонніх міжнародних договорів щодо захисту права власності окремих категорій осіб слід назвати Гаазькі конвенції 1899 і 1907 років, які підтвердили засаду недоторканості приватної власності під час ведення воєнних дій, що сформувалася як звичаєва норма міжнародного права [94, с. 4].

Захист приватної власності від конфіскації, що по суті вже діяв на момент укладання Гаазької конвенції як норма звичаєвого міжнародного права та був кодифікований у IV Гаазькій конвенції про закони та звичаї сухопутної війни та Положенні до неї (1907 р.) [186]. Гаазьке положення у розділі, що стосується правового режиму воєнної окупації, досить ґрунтовно

регламентувало питання захисту власності приватних осіб в цьому випадку. Стаття 43 зобов'язала державу-окупанта з моменту фактичного переходу до нього влади вживати всіх залежних від нього заходів для того, щоб, по можливості, відновити і забезпечити громадський порядок і безпеку, дотримуючись існуючих у країні законів, за виключенням, коли це абсолютно неможливо, що очевидно зобов'язує окупанта забезпечити захист права приватної власності осіб, що опинилися під владою окупанта. Стаття 46 містить положення, що сімейна гідність і права, життя фізичних осіб і приватна власність, а також релігійні переконання і обряди мають поважатися та прямо забороняє конфіскацію приватної власності. Стаття 47 забороняє мародерство, ст. 48 передбачає, що у випадку стягнення окупантом податків, мит та зборів, він має здійснювати це, по можливості, відповідно до чинних правил оподаткування і відповідно на нього покладається обов'язок нести витрати по управлінню окупованою територією у тій самій мірі, як це був зобов'язаний робити законний уряд. У випадку стягнення інших податків Гаазьке положення передбачає, що таке стягнення має здійснюватися лише для потреб армії або управління зазначеною територією. Гаазьке положення закріплює також, що жодне загальне стягнення не може застосовуватися до всього населення через дії окремих осіб (ст. 50), грошові внески з населення окупованої території можуть збиратися лише на підставі письмового наказу та під відповідальність верховного головнокомандувача, по можливості згідно з чинними правилами оподаткування та з обов'язковою видачею розписки (ст. 51.). Щодо реквізиції у негрошовій формі та у формі послуг, то вони можуть вимагатися від муніципалітетів і жителів лише для потреб окупаційної армії і мають за можливості оплачуватися готівкою, а в іншому випадку здійснюватися під розписку, а оплата належної суми здійснюється якнайшвидше (ст. 52). Стаття 53 чітко розрізняючи приватну власність і власність, що належить ворожій державі встановлює, що «окупаційна армія може заволодіти лише грошима, фондами та цінними паперами, які виключно є власністю держави, складами зброї, транспортними засобами,

виробничими запасами та, загалом, всією рухомою власністю держави, що може бути використана для військових дій», а ст. 57 прирівнює власність громад, релігійних, благодійних, освітніх, художніх і наукових установ до приватної власності, а отже забороняє їх відчуження [94, с. 32-34; 186].

Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р., прийнята на Дипломатичній конференції, що проходила в Женеві з 21 квітня до 12 серпня 1949 р., визначає, що будь-яке знищення окупаційною державою рухомого чи нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю приватних осіб чи держави, або інших громадських установ чи соціальних або кооперативних організацій забороняється, за винятком випадків, коли це є необхідним для проведення воєнних операцій (ст. 53); інтернованим буде дозволено залишити при собі речі власного користування. Гроші, чеки, цінні папери тощо, коштовні речі можуть бути відібрані лише відповідно визначеній процедури. У такому разі інтернованим буде видано детальну розписку. Не можна забирати пам'ятні речі чи ті, що мають суб'єктивну цінність. Обшук інтернованих жінок може здійснюватись лише жінками. Сімейні документи чи документи, що посвідчують особу, відбираються лише під розписку. У жодному разі інтернований не може залишитися без документа, що посвідчує особу. Коли інтернований не має такого документа, вони отримують спеціальні посвідчення, що видаються органами влади, які затримують (ст. 97) [189].

Таким чином, в сучасних реаліях, на територіальну цілісність України посягнула країна-агресор, тобто відбулося порушення низки міжнародних норм, тому захист права власності у військових умовах є досить важливою складовою публічного адміністрування. Обов'язковими частинами міжнародного гуманітарного права є норми Гаазьких конвенцій та декларацій 1899 і 1907 років та Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року, які визнають принцип недоторканості приватної власності навіть в умовах проведення військових дій через створення механізмів захисту права власності (обмеження права власності лише в встановлених

законом умовах; компенсація за порушення права власності; особливий порядок вилучення речей власного користування, цінних речей та документів; неможливість вилучення речей, що мають суб'єктивну цінність тощо).

До числа інших міжнародних договорів у сфері захисту права власності входить:

1) Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини від 26 травня 1995 р. статтей 26 передбачає, що кожна фізична або юридична особа має право на власність. Ніхто не може бути позбавлений свого майна, крім як в громадських інтересах, в судовому порядку і при дотриманні умов, передбачених національним законодавством і загальновизнаними принципами міжнародного права. Попередні положення, ніяким чином не зачіпають права Договірної Сторони приймати такі закони, які вона вважає необхідними для контролю над використанням предметів, вилучених із загального обороту в державних і суспільні інтереси [190];

2) Угода про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності Співдружності незалежних держав від 9 жовтня 1992 р., підписавши яку Сторони взаємно визнають здійснений відповідно до їх національним законодавством перехід в їх власність майна, в тому числі фінансових ресурсів, підприємств, установ, організацій, їх структурних одиниць і підрозділів колишнього союзного підпорядкування, розташованих на територіях Сторін [532];

3) Хартія економічних прав та обов'язків держав прийнята 1974 р. Генеральною Асамблеєю ООН розкрила, що кожна держава має і повинна вільно здійснювати повний постійний суверенітет над усіма своїми багатствами, природними ресурсами і економічною діяльністю, включаючи право на володіння, використання та експлуатацію [538];

4) інші міжнародні договори, в тому числі договори про міжнародне співробітництво в сфері захисту права власності (наприклад, Постанова

Кабінету Міністрів України від 15 березня 1999 р. «Про підписання Протоколу між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності від 11 серпня 1994 року») [387].

Отже, у сфері захисту права власності існує низка міжнародних договорів, які прямо або опосередковано визначають механізми охорони права власності, основу такого міжнародного нормативного забезпечення складають угоди про захист права власності кожної держави, а також договори про міжнародну співпрацю в сфері безпеки права власності та розвитку заходів його правової охорони.

У кожній країні, яка прагне процвітання та розвитку, проблема захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності є актуальною. Проте в Україні інститут адміністративної відповідальності у сфері порушення об'єктів права інтелектуальної власності є досить новим, що викликає необхідність аналізу різного досвіду. Зокрема, варто розглянути особливості захисту прав інтелектуальної власності в міжнародному праві [149, с. 178].

Як відомо, координує комплекс заходів щодо міжнародного співробітництва саме Всесвітня організація інтелектуальної власності, яка є однією з 16 спеціалізованих організацій у системі Організації Об'єднаних Націй. Необхідно зазначити, що Всесвітню організацію інтелектуальної власності було засновано укладенням у 1883 р. Паризької конвенції з охорони промислової власності та в 1886 р. – Бернської конвенції з охорони літературних і художніх творів. Укладання цих конвенцій передбачало створення Міжнародного бюро, а вже в 1967 р. було укладено Конвенцію про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, але чинності вона набула аж через три роки [149, с. 178; 324; 187; 28].

Провідним актом в сфері захисту права інтелектуальної власності є Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Бернська конвенція), що підписана в м. Берні 9 вересня 1886 р. і набула чинності 5 грудня 1887 р., стала першим багатостороннім міжнародним договором у

галузі авторського права. Вдосконалення методів використання творів вимагало змін у Конвенції, яка доповнена у 1908, 1914 рр.; переглянута у 1928, 1948, 1967, 1971 рр. Нині діє Паризький акт Бернської конвенції 1971 р., змінений у 1979 р. Бернська конвенція є основою формування національного законодавства переважної більшості країн. Принципи Бернської конвенції покладені в основу Всесвітньої конвенції про авторське право, підтвержені та розширені в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Україна є членом Бернської конвенції з 25 травня 1995 р. [126, с. 18; 28].

Неменшу роль в сфері захисту інтелектуальної власності відіграє Паризька конвенція з охорони промислової власності (1883 р.), метою якої є забезпечення правової охорони результатів інтелектуальної діяльності, спрямоване на суттєве зростання якості товарів. Цю конвенцію застосовують до об'єктів прав промислової власності (винаходи, промислові зразки, торговельні марки, фірмові найменування, географічні зазначення, корисні моделі, захист від недобросовісної конкуренції). Безперечно, у Паризькій конвенції з охорони промислової власності містяться й інші положення щодо регулювання правовідносин, спрямованих на охорону прав інших об'єктів промислової власності (у т. ч. і промислових зразків, комерційних найменувань торговельних марок, назв місця походження, географічних зазначень) [149, с. 178; 324].

Пізніше було підписано ще п'ять спеціальних угод, які розвинули ідеї та принципи Паризької конвенції, зокрема: Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (1891 р.); Мадридська угода щодо недопущення фальшивих або таких, що можуть ввести в оману, позначень товарів (1891 р.); Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків (1925 р.); Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг метою реєстрації знаків (1957 р.); Лісабонська угода про охорону найменування місць походження та їх міжнародну реєстрацію (1958 р.) [22, с. 85; 251; 596; 602].

Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків 1891 р. прийнята з метою надання Мадридської системи більшої гнучкості та її приведення у відповідність з національним законодавством деяких країн та норм міждержавних організацій, які не мали можливості приєднатися до Угоди. Система дозволяє захищати знак шляхом отримання міжнародної реєстрації, яка діє в кожній із зазначених Договірних сторін [251].

Відповідно до Мадридської угоди щодо недопущення фальшивих або таких, що можуть ввести в оману, позначень товарів 1891 р., на всі товари, що містять помилкове або вводять в оману зазначення походження, яке прямо або побічно вказує на одне з Договірних держав або на місце, що знаходиться в такій державі, як країна або місця походження, накладається арешт при їх ввезенні або таке ввезення повинен бути заборонений, або щодо такого ввезення застосовуються інші заходи і санкції [596].

Ніццькою угодою про міжнародну класифікацію товарів і послуг 1957 р. була заснована Класифікація товарів і послуг з метою реєстрації товарних знаків і знаків обслуговування (Ніццька класифікація) [602].

У сфері захисту права інтелектуальної власності існують і міжнародні договори: Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин [283], Найробський договір про охорону олімпійського символу [598], Договір про закони щодо товарних знаків [123], Договір про патентне право [122] тощо.

Таким чином, основу міжнародної охорони права інтелектуальної власності складають дві міжнародні угоди: у сфері авторського і суміжних прав – Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 р.; у площині промислової власності – Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р., які створюють базу для формування національного законодавства щодо охорони права інтелектуальної власності. На їх підставі міжнародним співтовариством прийнято низку міжнародних угод, які систематизують заходи охорони права інтелектуальної власності, створюють міжнародні класифікації, визначають особливі режими захисту

окремих об'єктів права інтелектуальної власності, розкривають механізм захисту та відновлення права інтелектуальної власності.

Демократизація українського суспільства та розбудова сучасної системи державного управління зумовлює необхідність впровадження нових цінностей та принципів публічного менеджменту в діяльність владних інститутів, вимагає підвищення результативності їх функціонування та якості послуг, що надаються населенню. Вирішення цих завдань потребує значного поліпшення організації роботи органів державного управління та місцевого самоврядування, зумовлює зростання вимог до рівня професійної підготовки управлінської еліти. Обґрунтуванню цих заходів мають передувати наукові дослідження понятійного апарату, існуючих моделей децентралізованого управління розвинених країн світу, практики реалізації вимог і принципів публічного адміністрування у зарубіжних країнах та вітчизняними органами влади [275, с. 3].

Україна як суверенна, незалежна молода держава йде шляхом перетворень, замінюючи застарілу систему публічного управління, що залишилась з радянських часів, новою, більш прогресивною і такою, що відповідає вимогам сьогодення. Країною обрано демократичний вектор розвитку, який передбачає здійснення модернізації всіх сфер діяльності – економічної, політичної, соціальної тощо. В цьому процесі саме публічне управління виступає тим наріжним каменем, який змінюється в першу чергу та здатний змінити все навколо. Вітчизняна наука має напрацювання, присвячені реформуванню системи публічного управління. В той же час, пошук ефективної моделі вимагає значних зусиль та є не тільки даниною сучасності, але нагальною необхідністю для країни. Першочерговим завданням є знаходження того вектора та направленості дій, за якими треба діяти, ставити цілі, розробляти стратегію та рухатись задля забезпечення добробуту громадян. Зазначене спонукає до пошуку оптимальної моделі публічного управління, яка б могла відповідати вимогам сьогодення при досягненні максимального результату для можливості подальшої інтеграції у

європейське та світове співтовариство. В цьому процесі велику роль відіграє вивчення досвіду становлення публічного управління в інших країнах, насамперед європейських, до кола яких має наміри приєднатись Україна [226, с. 288].

Реформування публічного адміністрування в Україні є одним із пріоритетних напрямів державного будівництва, що з урахуванням курсу на європейську інтеграцію проводиться з метою підвищення ефективності функціонування державного апарату в інтересах розвитку громадянського суспільства та зміцнення держави [428, с. 257].

Однією з умов успішного входження України до Європейського Союзу є забезпечення інституційної підтримки адміністративних реформ. На сьогодні існують досить чіткі критерії, яким має відповідати країна-кандидат у члени ЄС, серед них адаптація національного законодавства до «*acquis communautaire*» (третій копенгагенський критерій) та створення адміністративного механізму застосування *acquis communautaire* (мадридський критерій) [345, с. 293].

Таким чином, з метою адаптації національного законодавства до вимог європейської спільноти, як це вимагає процес євроінтеграції, необхідно розкрити ефективний зарубіжний досвід публічного адміністрування охорони права власності.

Відповідно до Конституція Литовської Республіки власність недоторкана. Права власності охороняються законами. Вилучення власності можливе лише у встановленому законом порядку для суспільних потреб і при справедливому відшкодуванні (ст. 23); Господарство Литви ґрунтується на праві приватної власності, на особистій свободі господарської діяльності та особистій ініціативі. Держава надає підтримку суспільно корисним господарським зусиллям та ініціативі. Державою регулюється господарська діяльність таким чином, щоб вона слугувала для загального блага народу. Законом забороняється монополізувати виробництво та ринок, охороняється свобода чесної конкуренції. Держава захищає інтереси споживача (ст. 46);

Земля, внутрішні води, ліси, парки на правах власності можуть належати лише громадянам Литовської Республіки та державі. Земельні ділянки на правах власності відповідно до встановлених законами порядку та умов можуть належати іноземній державі для заснування її дипломатичних та консульських установ. На правах виключної власності Литовській Республіці належать: надра землі, а також внутрішні води, ліси, парки, дороги, об'єкти історії, археології і культури державного значення. Литовській Республіці належать виключні права на повітряний простір над її територією, її континентальний шельф та економічну зону в Балтійському морі (ст. 47) [193].

Щодо безпосереднього здійснення публічного адміністрування охорони права власності, то у Литві є Закон «Про публічне управління» (*Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas*) від 1999 року, метою якого є створення необхідних правових передумов для реалізації положень Конституції Литовської Республіки про те, що всі державні установи служать народу, а також зміцнення адміністративних можливостей установ державного управління та підвищення їх ефективності [595].

У Законі Литовської Республіки «Про публічне управління» визначено, що публічне управління – закони та інші нормативно-правові акти, які регулюють виконавчу діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів, уповноважених законом для виконання законів, інших правових актів, рішень органів місцевого самоврядування, управління планованих державних послуг. Система публічного управління складається з: 1) суб'єктів публічного управління; 2) суб'єктів місцевої адміністрації; 3) інших адміністративних установ. Суб'єкти публічного управління – державні установи, служби та державні службовці (посадові особи), яким закон надає права публічного управління. Органи публічного управління є центральними та територіальним [595].

Законом Литовської Республіки «Про публічне управління» розкрито, що основними напрямками публічного управління: 1) адміністративне

регулювання; 2) внутрішнє управління; 3) управління процесом надання адміністративних послуг. Тільки органи публічного управління мають право приймати адміністративні нормативні акти, необхідні для реалізації законодавства для адміністрування внутрішнього адміністрування або надання громадських послуг. Публічні адміністрації повинні консультиватися з організаціями, що представляють інтереси суспільства у відповідній області (асоціації, профспілки, громадські організації, інші неурядові організації), з питань адміністративно-нормативних рішень, що стосуються загальних законних громадських інтересів і грають значну роль для значної частини населення. Також Законом визначено положення про адміністративні процедури як обов'язкові дії органів публічного управління при розгляді заяви особи (заяви, інформації, представленої в засобах масової інформації або офіційне повідомлення посадової особи) і прийняття рішення щодо нього [595].

Головними виконавчими органами Литви є Президент, уряд і державна адміністрація. Державне управління Литви характеризується дворівневою системою управління. Центральна адміністрація включає Адміністрацію Президента та підпорядковані йому установи, Уряд (міністерства). Крім того, міністерства можуть створювати різні підрозділи: департаменти, служби, інспекції та інші органи. Крім того, в Литві державні компанії, державні установи та державні організації також виконують виконавчі функції. Державні адміністрації можна розділити на шість основних груп: 1. Адміністрація Президента та підпорядковані йому установи; 2. Урядовий офіс, офіс прем'єр-міністра та урядові підпорядковані установи; 3. Міністерства та підпорядковані установи; 4. Адміністрації окружних губернаторів; 5. Муніципалітети; 6. Підпорядковані установи Сейму [604].

У Литві відповідне міністерство створене для формування державної політики, а також для організації, координації та контролю за її виконанням у сферах державного управління, покладених на міністра. Нині в Литві діють 14 міністерств, а саме: Міністерство охорони навколишнього середовища;

Міністерство енергетики; Міністерство фінансів; Міністерство національної оборони; Міністерство культури; Міністерство соціального забезпечення та праці; Міністерство транспорту та зв'язку; Міністерство охорони здоров'я; Міністерство освіти, науки і спорту; Міністерство юстиції; Міністерство закордонних справ; Міністерство економіки та інновацій; Міністерство внутрішніх справ; Міністерство сільського господарства [597].

Таким чином, у Литві існує спеціалізований закон про публічне адміністрування, в якому визначено правове становище суб'єктів публічної адміністрації для вчинення адміністративного регулювання та внутрішнього управління. Особливістю здійснення публічного адміністрування охорони права в Литві є високий рівень дотримання принципів доступності, відкритості та прозорості діяльності публічної адміністрації, оскільки на законодавчому рівні закріплено зобов'язання суб'єктів публічної адміністрації консультуватися з громадськими організаціями для важливих суспільних питань, здійснення громадськими інституціями моніторингу та контролю за діяльністю органів влади, а також зобов'язання проводити якісно адміністративні процедури з розгляду заяв, повідомлень та скарг, які в межах повноважень, у строк та у визначений законом порядок, завершуються прийняттям владного управлінського рішення для відновлення порушених прав.

В умовах ринкової економіки існує система, яка захищає приватну власність. Встановлення і захист прав власності є одним з найскладніших і найскладніших наборів питань, які будь-яке суспільство має вирішити будь-яким чином. Право власності є виключним правом визначати, яким чином буде використовуватися ресурс, незалежно від того, чи є цей ресурс народу або окремої особи [583].

У Болгарії, Конституцією розкрито, що право власності та успадкування гарантується і захищається законом. Власність є приватною і державною. Приватна власність є недоторканною. Режим об'єктів державної та громадської власності визначається законом. Примусове відчуження

власності для державних і громадських потреб може здійснюватися тільки на підставі закону за умови, що ці потреби не можуть бути задоволені іншим способом і після попереднього і рівноцінного відшкодування (ст. 17); підземні багатства, прибережна смуга пляжів, дороги республіканського значення, а також води, ліси і парки національного значення, природні і археологічні заповідники, визначені законом, є виключною державною власністю. Держава здійснює суверенні права щодо континентального шельфу та у виключній економічній зоні з розвідки, розробки, використання, охорони та господарського освоєння біологічних, мінеральних і енергетичних ресурсів цих морських просторів. Держава здійснює суверенні права щодо радіочастотного спектру і позицій геостаціонарної орбіти, визначених для Республіки Болгарії міжнародними угодами. Використання державного майна і управління ним здійснюються в інтересах громадян і суспільства (ст. 18) [192].

Закон Болгарії «Про власність» визначає, що власність належить державі, муніципалітетам, кооперативам та іншим юридичним особам, а також громадянам. Всі види майна повинні мати рівні можливості для розвитку і захисту [582].

У Болгарії державна власність регулюється Законом «Про державну власність», який, регулює придбання, управління та розпорядження нерухомим і рухомим майном державної власності, якщо інше не передбачено спеціальним законом. Відповідно до статті 2 цього Закону, власність держави є державною (або власність публічного стану) та приватною [580].

Власність публічного стану в Болгарії це: виключною державною власністю є підземні багатства, прибережні пляжі, республіканські дороги, вода, ліси та парки національного значення, природні та археологічні заповідники, визначені законом; об'єкти та майно, визначені законом або актом Ради Міністрів про державну публічну власність; рухомі об'єкти, визначені законом або актом Ради Міністрів про державну публічну

власність; майно, надане підрозділам для виконання своїх функцій; майна загальнодержавного значення, призначеного для сталого виконання суспільних потреб загальнодержавного значення шляхом спільного використання, що визначається Радою міністрів [583].

Приватна державна власність – це все інше майно та державна власність. Плоди та доходи від власності та майна, публічної державної власності, перебувають у приватній власності держави. Майно комерційних та неприбуткових юридичних осіб не є державною власністю, навіть якщо держава є єдиним власником переданих їм активів. Державна приватна власність - це майно та права: придбані відповідно до міжнародного договору або угоди; неприбуткові юридичні особи, зареєстрованим у країні після їх ліквідації, якщо спеціальним законом або їх статутом не передбачено інше; майно, що представляє ліквідаційну квоту болгарської держави з власності юридичних осіб за межами країни, яка припинила своє існування, якщо спеціальним законом не передбачено інше; включені до правонаступництва, за якими не існує спадкоємців за законом або за заповітом; придбані іншими засобами, передбаченими законом [583].

Законом Болгарії «Про державну власність» визначено, що Міністри та керівники інших підрозділів керують наданою їм державною власністю. Майно, що перебуває у державній власності, управляється відповідно до його призначення для визначених потреб. Керування державними об'єктами, майном та речами включає право державних органів та юридичних осіб на бюджетну підтримку у власності, користування та утримання від імені держави, та власну відповідальність в разі порушення права власності. Державна власність надається безкоштовно для керівництва відомств та муніципалітетів за умов та порядку, визначених положенням про виконання закону. Рада Міністрів може надавати майно - публічну державну власність, керівництву департаментів та муніципалітетів. Міністри та керівники інших відомств можуть надавати в управління майном державне майно

територіальним адміністративним одиницям та іншим юридичним особам з бюджетною підтримкою [580].

Тобто, у Болгарії державна власність ділиться законодавчою владою на державну (публічну) та приватну державну власність. Публічна державна власність не може бути орендована, ділитися за договором з третіми особами, тому не може бути переходу від публічної до приватної власності держави. Зовсім інша ситуація з властивостями або їх частинами, які оголошені як приватна державна власність, з приводу якої можна юридично укласти угоди. За своїми властивостями держава засвідчує державну публічну власність актами державної власності. Ці акти видаються Службою державного майна обласних адміністрацій. Державні акти за кордоном видаються Міністерством регіонального розвитку та громадських робіт. Що стосується приватної державної власності, диспозиційні функції надаються губернаторові району. Він укладає угоди, передаючи право власності іншим особам. Істотно в цих операціях є вимога про проведення аукціону, що визначає покупця. Що стосується права користування, приватна державна власність може бути у користуванні не більше 10 років [583].

Крім того, в Болгарії є Закон «Про муніципальну власність», який визначає, що майно муніципальної власності керується в інтересах населення у муніципалітеті відповідно до положень закону та з турботою про хорошого власника. Власність та майно - комунальна власність, використовуються відповідно до їх призначення та потреб, для яких вони надаються. Власність та майно - муніципальна власність надається безкоштовно для управління юридичними особами та одиницями підтримки муніципального бюджету. Муніципальна власність управляється мером муніципалітету [581].

Отже, у Болгарії існує декілька форм власності: приватна власності громадян, комунальна (муніципальна) власність, приватна власність держави та державна (публічна) власність держави, кожна з яких охороняється спеціалізованими законами, відповідно публічне адміністрування охорони права власності здійснюють як центральні органи виконавчої влади (Рада

Міністрів, Міністерство регіонального розвитку та громадських робіт), так й інші суб'єкти публічного адміністрування (Служби державного майна обласних адміністрацій, муніципалітети, громадські об'єднання тощо), які комплексно створюють ефективний механізм захисту усіх форм власності в суспільстві.

Найвпливовішою з країн Європи є Німеччина, яка стояла у витоках зародження Європейського союзу та має величезний досвід державотворення. Німецька школа публічного управління вважається найвпливовішою серед європейських шкіл, її особливістю є фундаментальні дослідження філософського характеру. Німецьке публічне управління має великий шлях розвитку і становлення, пройшовши випробування часом. Досвід становлення публічного управління Німеччини є корисним для вивчення питань реформування публічного управління України, яка стоїть на початку довгого шляху, на якому саме вивчення і застосування досвіду інших країн є тим елементом, який приведе до становлення і функціонування ефективною та дієвою системи публічного управління в подальшому [226, с. 288].

Основний закон Федеративної Республіки Німеччини (як його називають Основоположний Закон, Конституцією або GG) ст. 14 передбачає, що майнове та спадкове право гарантоване. Втручання і бар'єри у право власності визначаються законами. Експропріація дозволена лише на користь широкої громадськості, що може бути зроблено тільки за законом, що регулює характер і обсяг компенсації. Компенсація повинна бути визначена справедливо з урахуванням інтересів широкої громадськості та осіб, що беруть участь. У зв'язку з сумою компенсації, у разі виникнення спору відкривається судовий позов до звичайних судів [591].

Тобто, Основний закон Федеративної Республіки Німеччини захищає майно та спадкове право як основне право. З одного боку, норма являє собою право на захист громадянина проти держави, з іншого - зобов'язує законодавця створювати, розробляти і захищати права власності. Власність у

цьому контексті визначається як всі активи, які привласнюють правову систему людині [588].

В Німеччині у деяких ситуаціях можна втручатися в право власності через матеріальні закони, що можуть обмежувати власність. Проте вони повинні служити спільному благу на підставі статті 14 Основного Закону. Необхідно мати абстрактний баланс між існуючою гарантією власності та соціальною зв'язком. Однак при експропріації (позбавлення права власності) умови є суворішими. З одного боку, експропріація може здійснюватися лише на користь широкої громадськості. Закон, на який приходить експропріація, повинен передбачати компенсацію для власника. Однак компенсація повинна бути обґрунтованою. Доцільність або розмір компенсації залежить від зважування інтересів широкої громадськості та зацікавленої особи. На практиці ринкова вартість часто використовується як орієнтир щодо розміру компенсації. Однак це не є юридичним зобов'язанням, у деяких випадках компенсація може бути меншою або вищою [586].

У Німеччині на конституційному рівні визначено, що майнові права повинні гарантуватися державою. Парламент, як законодавчий орган, зазвичай визначає права власності за допомогою законів. Виконавча влада, тобто уряд, адміністрація і поліція, здійснюють охорону права власності [584].

Отже, у Федеративній Республіці Німеччини на конституційному рівні визначено засади охорони невід'ємного майнового та спадкового права (права власності), при цьому захищено право власності від незаконного позбавлення (експропріація), що дозволено лише для суспільного блага, на основі законодавчого акту з належною компенсацією власника. Відповідно, охороною права власності займається парламент (шляхом прийняття законодавчих актів), та органи виконавчої влади (уряд, адміністрація та поліція), що забезпечують захист права власності від протиправних посягань.

У Швеції публічне управління є основою суспільства. У широкому сенсі, публічне управління означає всю діяльність, яку планує та виконує

уряд на основі рішень Ріксдагу (парламенту). Публічне управління регулюється адміністративним правом. Адміністративне право містить положення про правові відносини між громадськістю та особою та між різними державними органами. В публічному адмініструванні враховується муніципальне право, а також спеціальне адміністративне право, яке стосується, наприклад, питань, що стосуються особистих даних, покарання, публічності та конфіденційності [599]

Основою Швеції є чотири конституції, які комплексно регулюють державу, ними є Основи форм правління (1974:152) [594], Указ про свободу преси (1949:105) [603], Закон про свободу вираження (1991:1469) [605], і Схема спадкоємності (1810:0926) [600]. Конституції виступають як базовий стандарт, на основі який приймаються національні закони.

Важливими законами Швеції у сфері публічного адміністрування охорони права власності є Основи форм правління (1974: 152) [594], Закон про адміністративний процес (1971:291) [589], Закон про муніципалітети (1991:900) [593].

Право на нерухомість розкидано по багатьом різним законам: Закон про планування і будівництво, Закон про формування нерухомості, Закон про будівництво, Закон про управління та багато іншого [587].

Параграф 15 Основ форм правління (як основної Конституції Швеції) визначає, що власність захищені тим фактом, що ніхто не може бути примушений до передачі своєї власності населенню або будь-якій особі шляхом експропріації або будь-якого іншого такого розпорядження, за винятком випадків, коли це необхідно для задоволення невідкладних громадських інтересів. Кожен, хто через експропріацію або інше подібне розпорядження змушений відмовитися від власності, повинен бути застрахований повним відшкодуванням за збиток. Винагорода також повинна бути застрахована, за яку загальний обсяг обмежує використання землі або будівлі таким чином, що постійне використання землі в межах ураженої частини майна суттєво ускладнюється або виникає пошкодження, яке є

суттєвим по відношенню до вартості цієї частини майна. Компенсація визначається відповідно до підстав, встановлених законом. У випадку обмежень на використання земельних ділянок або будівель, які зроблені з метою охорони здоров'я, охорони навколишнього середовища або безпеки, що випливає з закону, в особи також є право на відшкодування. Кожен повинен мати доступ до природи відповідно до публічного права незалежно від того, що було встановлено вище [594].

Отже, публічне адміністрування охорони права власності у Швеції здійснюється урядом, на основі конституцій та рішень парламенту, особливістю такого адміністрування є чіткість закріплення засад реалізації права власності у одній із конституцій держави (Основи форм правління), яку доповнюють закони в сфері адміністративного права (закони про адміністративний процес, про муніципалітети тощо), та акти щодо використання права власності (закони про формування нерухомості, про будівництво тощо).

Усе вищевикладене дозволяє зробити наступні висновки:

– Загальна декларація прав людини (1948 р.) та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) є провідними міжнародно-правовими актами, які закріплюють основні права людини, до складу яких входить право власності. Європейський суд з прав людини на основі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод створює ефективний міжнародний механізм захисту права власності шляхом реалізації гарантії справедливого судочинства в разі порушення або посягання на право власності, з метою гарантування цього невід'ємного права кожній особі;

– Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року прямо не визначають захист права власності, проте містять основні засади охорони та гарантування права власності як суспільного блага, що виражається через низку правових принципів: вільне користування

матеріальними та моральними цінностями; захист від загрози шкоди власності; невід'ємність права власності; компенсування за порушене право власності; справедливий судовий розгляд в разі посягання на право власності;

– в сучасних реаліях, на територіальну цілісність України посягнула країна-агресор, тобто відбулося порушення низки міжнародних норм, тому захист права власності у військових умовах є досить важливою складовою публічного адміністрування. Обов'язковими частинами міжнародного гуманітарного права є норми Гаазьких конвенцій та декларацій 1899 і 1907 років та Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року, які визнають принцип недоторканості приватної власності навіть в умовах проведення військових дій через створення механізмів захисту права власності (обмеження права власності лише в встановлених законом умовах; компенсація за порушення права власності; особливий порядок вилучення речей власного користування, цінних речей та документів; неможливість вилучення речей, що мають суб'єктивну цінність тощо);

– основу міжнародної охорони права інтелектуальної власності складають дві міжнародні угоди: у сфері авторського і суміжних прав – Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1971 р.; у площині промислової власності – Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р., які створюють базу для формування національного законодавства щодо охорони права інтелектуальної власності. На їх підставі міжнародним співтовариством прийнято низку міжнародних угод, які систематизують заходи охорони права інтелектуальної власності, створюють міжнародні класифікації, визначають особливі режими захисту окремих об'єктів права інтелектуальної власності, розкривають механізм захисту та відновлення права інтелектуальної власності;

– у Литві існує спеціалізований закон про публічне адміністрування, в якому визначено правове становище суб'єктів публічної адміністрації для вчинення адміністративного регулювання та внутрішнього управління.

Особливістю здійснення публічного адміністрування охорони права в Литві є високий рівень дотримання принципів доступності, відкритості та прозорості діяльності публічної адміністрації, оскільки на законодавчому рівні закріплено зобов'язання суб'єктів публічної адміністрації консультуватися з громадськими організаціями для важливих суспільних питань, здійснення громадськими інституціями моніторингу та контролю за діяльністю органів влади, а також зобов'язання проводити якісно адміністративні процедури з розгляду заяв, повідомлень та скарг, які в межах повноважень, у строк та у визначений законом порядок, завершуються прийняттям владного управлінського рішення для відновлення порушених прав;

– у Болгарії існує декілька форм власності: приватна власність громадян, комунальна (муніципальна) власність, приватна власність держави та державна (публічна) власність держави, кожна з яких охороняється спеціалізованими законами, відповідно публічне адміністрування охорони права власності здійснюють як центральні органи виконавчої влади (Рада Міністрів, Міністерство регіонального розвитку та громадських робіт), так й інші суб'єкти публічного адміністрування (Служби державного майна обласних адміністрацій, муніципалітети, громадські об'єднання тощо), які комплексно створюють ефективний механізм захисту усіх форм власності в суспільстві;

– у Федеративній Республіці Німеччини на конституційному рівні визначено засади охорони невід'ємного майнового та спадкового права (права власності), при цьому захищено право власності від незаконного позбавлення (експропріація), що дозволено лише для суспільного блага, на основі законодавчого акту з належною компенсацією власника. Відповідно, охороною права власності займається парламент (шляхом прийняття законодавчих актів), та органи виконавчої влади (уряд, адміністрація та поліція), що забезпечують захист права власності від протиправних посягань;

– публічне адміністрування охорони права власності у Швеції здійснюється урядом, на основі конституцій та рішень парламенту,

особливістю такого адміністрування є чіткість закріплення засад реалізації права власності у одній із конституцій держави (Основи форм правління), яку доповнюють закони в сфері адміністративного права (закони про адміністративний процес, про муніципалітети тощо), та акти щодо використання права власності (закони про формування нерухомості, про будівництво тощо).

Таким чином, аналіз зарубіжного досвіду публічного адміністрування охорони права власності дозволяє вважати, що у країнах-учасниках ЄС створена ефективна система захисту права власності, яку реалізують міжнародні спільноти, національні органи виконавчої та законодавчої влади, громадські інституції, суспільство та громадяни, відповідно нормативне регулювання публічного адміністрування охорони права власності зосереджене на міжнародних угодах, конституціях, законах щодо публічного адміністрування та актах щодо використання права власності, при цьому, в більшості держав (Федеративна Республіка Німеччина, Швеція) на конституційному рівні визначено особливості експропріації заради суспільного блага з належною компенсацією для правовласника, що створює додатковий механізм захисту права власності від незаконних посягань та порушень.

5.2. Удосконалення законодавства щодо охорони права власності в Україні

Публічне адміністрування як процес має здійснюватись із дотриманням багатьох принципів, які виводять його на вищий рівень демократизації та сприяють інтеграції у європейське співтовариство. Ключовою проблемою розвитку публічного адміністрування в Україні залишається забезпечення якості послуг, які надаються громадянам органами виконавчої влади і місцевого самоврядування [568, с. 260-263].

Будь-яка держава повинна забезпечити ефективний захист права власності шляхом здійснення належного публічного адміністрування. В сучасних умовах, публічне адміністрування охорони права власності в Україні вимагає змін, що спричинює потребу в удосконаленні законодавства щодо охорони права власності в Україні.

Проблеми охорони інтелектуальної власності сьогодні вийшли в світі на перший план і стали вже не просто юридичними або комерційними питаннями. Унаслідок всеосяжної інтелектуалізації сучасної світової економіки вони дедалі більше стають політичною проблемою, пов'язаною з економічною безпекою та вимагають стратегічних підходів до їх вирішення. Від розв'язання проблеми створення ефективної системи охорони інтелектуальної власності залежить міцність фундаменту для інноваційної моделі розвитку України, її модернізації, підвищення конкурентоспроможності у світовій соціально-економічній системі [317].

Важливо враховувати, що в основному вже сформувалася глобальна система регулювання охорони інтелектуальної власності. Україна повинна адаптуватися до неї, якщо планує розвиватися як складова частина світового господарства, а не як економіка, відмежована від світових тенденцій соціально-економічного й технологічного розвитку. Протягом останнього десятиліття в Україні відбувався досить інтенсивний процес становлення системи охорони інтелектуальної власності. На сьогодні система органів регулювання сфери охорони інтелектуальної власності в Україні перебуває в завершальній фазі формування й уже спроможна виконувати свої основні функції [317].

Протягом останніх років у цивілізованому світі спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності стають масовим явищем [62]. Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ. Вищими спеціалізованими судами є: 1) Вищий суд з питань інтелектуальної власності;

2) Вищий антикорупційний суд. Вищі спеціалізовані суди розглядають справи, які віднесені до їх юрисдикції процесуальним законом [392].

Вищий суд з питань інтелектуальної власності утворено Указом Президента України від 29 вересня 2017 року. Вищий суд з питань інтелектуальної власності, або, як його ще називають ІР-суд (ІР -англ. Intellectual property - інтелектуальна власність), має розглядати справи, керуючись новим Господарським процесуальним кодексом України. Передбачається, що створення ІР-суду дасть можливість автору в професійному суді простіше та ефективніше захистити права на інтелектуальну власність [62].

Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи щодо прав інтелектуальної власності, зокрема: 1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування; 2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси; 3) справи про визнання торговельної марки добре відомою; 4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами; 5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії; 6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань [96].

Насамперед, створення Вищого суду має на меті підвищення якості розгляду судових спорів у сфері інтелектуальної власності та скорочення термінів їх розгляду. Звичайно, функціонування будь-якого спеціалізованого суду в Україні – це більше ніж позитивний крок, оскільки Вищий суд, спеціалізуючись виключно на суперечках у сфері інтелектуальної власності, виступатиме як професійний орган в судовій системі. До того ж, з огляду на надмірну завантаженість судів в Україні, виведення суперечок з інтелектуальної власності в окремий розгляд сьогодні є дуже актуальним [61].

Безперечно, всі професіонали у сфері інтелектуальної власності з нетерпінням чекають початку роботи Вищого суду, оскільки існування такого спеціалізованого суду в будь-якому випадку дозволить підвищити якість розгляду справ, напрацювати єдину судову практику без відмінностей для цивільного і господарського процесів, а також значно скоротити час розгляду справ [61].

Таким чином, охорона права інтелектуальної власності в Україні має низку недоліків, одним із шляхів вирішення яких є формування та початок функціонування національного ІР-суду – Вищого суду з питань інтелектуальної власності, яким повинен розвантажити судову систему, скоротити строки розгляду інтелектуальних судових справ, покращити сферу захисту інтелектуальних прав осіб в цілому.

Реальні тенденції в сфері реєстрації та використання прав інтелектуальної власності в Україні залишаються суперечливими й не свідчать про ефективне функціонування системи її охорони. У сукупності проблем охорони інтелектуальної власності в Україні найгострішими є такі: охорона комп'ютерних програм і баз даних, захист від недобросовісної конкуренції, охорона знаків для товарів і послуг (товарних знаків), охорона виробників аудіовізуальної продукції [317].

Тобто, провідною проблемою охорони права власності є недобросовісна реєстрація та відсутність реєстрації права інтелектуальної

власності, яку треба вирішувати шляхом офіційного процесу стимулювання фізичних та юридичних осіб до реєстрації права інтелектуальної власності через створення загальнодержавних програм, поширення інформації про заходи реєстрації у ЗМІ та розвиток системи суб'єктів охорони права інтелектуальної власності, до повноважень яких повинно входити стимулювання осіб до належної реєстрації права інтелектуальної власності.

На сьогодні існує різноманітність законодавчих підстав адміністративної відповідальності юридичних осіб за порушення прав інтелектуальної власності, яка значною мірою впливає на стан охорони суб'єктивних прав суб'єктів права інтелектуальної власності шляхом застосування різноманітних правових заходів. Заходи відповідальності щодо юридичних осіб за порушення прав інтелектуальної власності можна поділити на: 1) заходи майнового характеру; 2) заходи, пов'язані з обмеженням дієздатності юридичних осіб; 3) заходи організаційного характеру [353, с. 158].

Стаття 51² Кодексу України про адміністративні правопорушення «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» визначає, що незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, - тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення [172].

Об'єктом цього правопорушення є майнові та немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності. Відповідно до статей 14, 15 Закону України

«Про авторське право і суміжні права» права авторів поділяються на особисті немайнові та майнові. Автору належать такі особисті немайнові права: 1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належно імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; 2) забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; 3) вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; 4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора. Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти: 1) відтворення творів; 2) публічне виконання і публічне сповіщення творів; 3) публічну демонстрацію і публічний показ; 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення; 5) переклади творів; 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів; 7) включення творів як складових до збірників, антологій, енциклопедій тощо; 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом

іншої передачі до першого продажу примірників твору; 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором; 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер; 11) імпорт примірників творів. Цей перелік не є вичерпним. Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва передбачають і право їх участі у реалізації проектів цих творів. Обмеження авторських майнових прав здійснюються за умови, що вони не завдаватимуть шкоди використанню твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси автора [343; 357].

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у незаконному використанні об'єктів права інтелектуальної власності, привласненні права на цей об'єкт або іншого умисного порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачене ст. 51⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, настає у випадку, коли зазначені дії не спричинили матеріальної шкоди у великому розмірі [343; 357].

Суб'єктивна сторона за правопорушення ст. 51⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення: зазначене правопорушення може бути вчинене тільки з умислом. Суб'єктом цього правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій та установ усіх форм власності, так і громадяни [343; 357].

Тобто, статтею 51⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, санкції якої поширюються лише на фізичних осіб, що в сучасних умовах є досить

обмежено, оскільки дію цієї статті варто розповсюджувати також на юридичних осіб.

Щодо захисту права власності, то нині одним із найважливіших показників рівня цивілізованості суспільства є реальність забезпечення прав і свобод людини. Людина має отримати від держави ефективний захист не лише у законі, але й на практиці. Тому більшість країн світу займаються удосконаленням організації в діяльності правоохоронних органів. Як свідчить досвід, конституційне визнання державою основних прав та свобод людини і громадянина ще не є гарантією створення належних умов для їх охорони та захисту від протиправних посягань і подальше їх поновлення. Якісна і злагоджена робота державних інституцій, створених задля досягнення такої мети, повинна стати запорукою забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина [167, с. 173].

Варто вказати, що сучасна система органів адміністративно-правової охорони права власності є недостатньо ефективна, що спричинено низкою об'єктивних факторів.

Таким чином, варто упорядкувати систему правоохоронних органів, які можуть здійснювати адміністративно-правову охорону права власності, а саме: захистом та охороною майна фізичних та юридичних осіб повинні займатися Національна поліція України; професійні приватні охоронні структури; відомча охорона; приватна охорона для фізичних осіб – тіло охоронці.

Добропорядним громадянам повинні вільно надаватися права на зброю, адже на сьогодні спеціалізованого закону про зброю. Питання про легалізацію короткоствольної зброї особливо гостро виникає після резонансних злочинів. Наразі українці не мають права на придбання та носіння, наприклад, пістолета. Втім, відповідні законопроекти зареєстровані у Верховній Раді України. І вже багато років точаться суперечки: чи вільний обіг зброї спровокує спалах злочинності, чи, навпаки, знизить у разі надання дозволу на озброєння цивільних [553].

Як визначив С. Діденко громадяни України є центральними суб'єктами обігу та застосування зброї в Україні, оскільки придбання, носіння, володіння й застосування ними зброї є безпосередньою реалізацією гарантованого державною конституційного права особи передусім на самооборону та обов'язку щодо захисту Вітчизни. Держава має створити механізм реалізації цього права шляхом прийняття відповідного спеціального Закону та підзаконних нормативно-правових актів щодо легалізації вогнепальної зброї в патріотів України та вилучення її в осіб, щодо яких є перевірена інформація про участь в антиукраїнських діях [119, с. 27].

Таким чином, добропорядним громадянам повинні вільно надаватися права на зброю, тому необхідно прийняти спеціалізований Закон України «Про зброю», в якому прописати право осіб на зброю, що має бути уніфіковане, процедурно прописане та відображатися у спеціальному реєстрі, оскільки зброя є способом захисту особи як від посягань на право власності, так і на життя в цілому, тому лібералізація права на зброю в Україні є невід'ємним процесом підвищення ефективності охорони права власності.

За даними Генеральної прокуратури України протягом січня–червня 2018 р. обліковано 281,81 тис. кримінальних правопорушень. Із загального числа зафіксованих правоохоронними органами кримінальних проявів 36,3% – тяжкі та особливо тяжкі. У загальній кількості злочинів 60,9% становили злочини проти власності [459].

Велику кількість злочинів проти власності правоохоронні не розкривають, що спричинено низкою чинників, основним з яких є недостатня кількість кадрів, тобто фактична відсутність «рук» для розслідування правопорушень. Виходом з цієї ситуації є професійні охоронні структури (в тому числі, детективна діяльність).

Відповідно до Закону України «Про охоронну діяльність» від 22 березня 2012 № 4616-VI, суб'єкт охоронної діяльності - суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, створений та зареєстрований на

території України, що здійснює охоронну діяльність на підставі отриманої у встановленому порядку ліцензії [378].

Фактичним монополістом на українському ринку серед охоронних структур є поліція охорони. Поліція охорони – це структурний підрозділ Національної поліції, персонал якого це поліцейські та працівники поліції охорони (основні виконавці), які безпосередньо задіяні для виконання заходів охорони за укладеними договорами [376; 375].

Поліція охорони керується Законом України «Про Національну поліцію» та Інструкцією про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів, яка визначає основні засади службової діяльності органів і підрозділів поліції охорони, спрямовані на організацію та виконання заходів з фізичної охорони об'єктів і майна усіх форм власності, фізичних осіб, прийнятих під охорону на договірних засадах [376].

За законом, Поліція охорони – це підрозділ Національної поліції, що має право носити й використовувати зброю. Цих привілеїв не мають приватні охоронні структури, тому невеликим бізнес-компаніям легше домовитися про передачу функції реагування на виклик держохорони, ніж самостійно створювати складну систему груп реагування зі збройовою кімнатою та місцем зберігання спецзасобів [375; 573]. Невеликі охоронні компанії переходять на «пультовий» режим роботи. Вони монтують системи відеоспостереження за об'єктом і встановлюють технічні засоби контролю та передачі викликів на пульт диспетчера. Але не утримують власної групи реагування [573].

Кожна охоронна компанія зобов'язана виконувати ліцензійні умови, щоб нормально працювати на ринку і робити це в рамках закону. Ліцензування охоронних структур обов'язкове та діє для трьох основних видів цього бізнесу: охорони особистого майна громадян, майна юридичних осіб і людини. Щоб охоронна компанія могла діяти від імені клієнта, захищати його особисто, його майно чи власність фірми, клієнт має

підписати з нею договір і підтвердити своє право володіти або користуватися майном. Головне завдання охорони – зберегти життя та майно клієнта. Вона зобов'язана запобігти правопорушенню або оперативно відреагувати, розшукати правопорушника по гарячих слідах. Охорона може використовувати спецзасоби до правопорушника. За законом, охоронна компанія зобов'язана згідно із зазначеними в договорі умовами відшкодувати збитки, якщо крадіжка сталася через невиконання нею зобов'язань або недбале ставлення до роботи, але інформації про те, чи працює це в реальному житті, немає [573].

Тобто, в Україні фактичним монополістом на українському ринку серед охоронних структур є поліція охорони, персонал якої має законні повноваження щодо використання заходів озброєної охорони, тому, з метою розширення дії охоронних структур в Україні, необхідно надати приватним охоронним структурам більшість повноважень поліції охорони, щодо використання озброєної охорони, а також розслідування правопорушень проти власності в межах своїх повноважень.

Приватна детективна (розшукова) діяльність у більшості країн світу визнана на державному рівні, врегульована законами й оптимально використовується задля збільшення можливості громадян та юридичних осіб у захисті своїх законних прав та інтересів. Функції та завдання приватних детективів і приватних детективних агентств майже такі, як і у правоохоронних органів. Коли громадяни за деякими особистими причинами не можуть звернутися до цих органів, то їх функції беруть на себе приватні детективні агентства. Так, ці суб'єкти приватної детективної діяльності надають істотну допомогу суб'єктам підприємницької діяльності у вивченні репутації та фінансового стану позичальників та інших партнерів, їх спроможності реально виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання, що у значній мірі запобігає укладанню ризикованих угод та ухиленню боржників від сплати заборгованості. Крім того, суб'єкти приватної детективної діяльності проводять велику роботу по пошуку осіб, місцезнаходження яких

невідоме, розшуку зниклого майна і тварин, виявленню фактів порушень прав інтелектуальної власності, насамперед незаконного використання товарних знаків та ін. [26].

Визнання приватної детективної діяльності залежить від ступеня демократизації країн. У країнах диктатури детективна діяльність найчастіше взагалі заборонена або скасована як допоміжна при правоохоронних органах. Досвід країн, у яких приватна детективна діяльність законодавчо врегульована, показує, що функціонування приватних детективів, детективних агентств та їх об'єднань значно підвищує відповідальність державної правоохоронної системи за своєчасне і високопрофесійне реагування на потреби громадян і суспільства, звільняє правоохоронців від необхідності виконання багатьох незначних і невластивих їм функцій, сприяє загальному оздоровленню криміногенної ситуації [26].

В Україні такий вид діяльності тривалий час був офіційно не визнаний та не був законодавчо врегульованим, хоча фактично приватною детективною діяльністю давно та плідно займаються не лише фізичні особи, а й юридичні. За неофіційними даними, зараз в усіх регіонах України працює декілька тисяч приватних детективів і приватних детективних агентств, і їхні послуги користуються великим попитом серед бізнесу, політиків, адвокатів [26].

На законодавчому рівні, спеціалізованого закону про приватну детективну діяльність немає, законопроект «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (№3726) депутати ухвалили 13 квітня 2017 року. Проте 7 червня 2017 Президент України застосував до нього вето. При цьому зазначалося, що в законі сформовано перелік дозволених видів приватних детективних послуг без урахування вимог низки законодавчих актів України. У 18 грудня 2018 року Верховна Рада не змогла подолати вето Президента України на закон «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» та відхилила його [413].

Законопроектом «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 3726 запропоновано було визначати загальні правові засади організації приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні як одного з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини та громадянина на захист своїх законних прав та інтересів. Приватна детективна (розшукова) діяльність – дозволена органами Національної поліції України незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені законодавством. Приватна детективна (розшукова) діяльність здійснюється з метою пошуку, збирання та фіксації інформації, розшуку предметів, майна, людей та тварин, встановлення фактів та з'ясування різних обставин за замовленням клієнтів та згідно договору про надання приватних детективних (розшукових) послуг [404].

Таким чином, визнання приватної детективної діяльності в Україні просто необхідне, тому варто прийняти спеціалізований закон про приватну детективну діяльність, який дозволить приватним детективним суб'єктам здійснювати розслідування правопорушень проти власності, тобто захищати права власності осіб, при цьому розвантажити правоохоронні органи та підвищити рівень захищеності прав осіб в суспільстві.

Питання щодо участі держави у господарській діяльності галузей промисловості, сфер виробництва, окремих суб'єктів господарювання, що діють у цих галузях та сферах, завжди ставилося вченими і практиками, економістами та юристами. Відповіді на нього були дуже різними. Особливо це можна спостерігати у часовому вимірі. Якщо двісті і більше років тому роль держави в регулюванні економіки та діяльності окремих її інститутів не вважалася важливою, то сьогодні переважна більшість дослідників пропонує її і без того надзвичайно важливу роль безмежно підсилувати. У практиці діяльності окремих суб'єктів господарювання найчастіше добрим словом

державне регулювання і державний контроль згадуються лише коли таким суб'єктам потрібна державна допомога або захист від порушників. Якщо господарській діяльності певного суб'єкта господарювання ніщо не загрожує, то він волів би не згадувати про саму можливість застосування до нього явища під назвою «державний контроль». Але сьогодні ніхто не може гарантувати суб'єкту господарювання безпеку від різного роду злочинців та «рейдерів» [111, с. 99-102].

Як переконаний Б. В. Деревянко, держава прямо втручається у ринкову економіку, що є позитивом. Нею у ГК України визначено сфери та галузі виробництва, в яких здійснюється державний нагляд (контроль) за господарською діяльністю, а також визначено принципи, спрямовані на захист суб'єктів, діяльність яких контролюється. Проте велика кількість галузей та сфер виробництва, державних контролюючих органів, їх функцій, прав та обов'язків уможливають здійснення контролю (нагляду) за діяльністю суб'єктів господарювання кількома державними органами та/або їх посадовими особами одночасно. Це як мінімум викликає незручності у роботі суб'єктів господарювання, діяльність яких контролюють. Тому логічною виглядає пропозиція щодо проведення систематизації норм і нормативних актів про державний нагляд (контроль) за господарською діяльністю шляхом інкорпорації. На першому етапі такої систематизації інкорпорація може носити характер неофіційної. Група юристів - господарників, адміністративістів, цивілістів можуть згрупувати норми із розрізнених актів, що регулюють здійснення нагляду (контролю) за господарською діяльністю, визначають види і компетенцію різних державних органів, принципи їх діяльності, в єдиний великий збірник, який необхідно поширити серед суб'єктів господарювання. Пізніше інкорпорація може бути переведена у розряд офіційної, коли на основі першої державними органами буде прийнято зведення законів або щось подібне до кодексу [111, с. 99-102].

Тобто, через значну кількість різноманітних державних органів, що можуть здійснювати контроль і нагляд у сфері господарської діяльності,

мають різні повноваження та різний обсяг компетенції, суб'єкти господарювання мають технічні складнощі із організацією своєї щоденної роботи та підготовкою до можливих перевірок [111, с. 99-102].

Відповідно до Господарського кодексу України суб'єкти господарювання мають право без обмежень самостійно здійснювати господарську діяльність, що не суперечить законодавству. Органи державної влади і посадові особи, уповноважені здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю, їх статус та загальні умови і порядок здійснення контролю і нагляду визначаються законами. Незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються. Органи державної влади і посадові особи зобов'язані здійснювати інспектування та перевірки діяльності суб'єктів господарювання неупереджено, об'єктивно і оперативно, дотримуючись вимог законодавства, поважаючи права і законні інтереси суб'єктів господарювання. Суб'єкт господарювання має право на одержання інформації про результати інспектування і перевірок його діяльності не пізніше як через тридцять днів після їх закінчення, якщо інше не передбачено законом. Дії та рішення державних органів контролю та нагляду, а також їх посадових осіб, які проводили інспектування і перевірку, можуть бути оскаржені суб'єктом господарювання у встановленому законодавством порядку [95].

Нині, органів, які мають право здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю є досить багато, повноваження деяких переплітаються також і з розслідуванням правопорушень в цій сфері. Проте, відсутність чітко визначеної підслідності органів, їхня практика застосування силового підходу до бізнесу та нездатність розкривати складні схеми, шкодить розвитку підприємництва в Україні та стримує економічний розвиток держави [464].

Сьогодні розслідуванням злочинів, що спрямовані проти інтересів держави у сфері фінансів та суміжних сферах, займаються 4 органи: податкові органи; Департамент захисту економіки Національної поліції; Департамент контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки СБУ; слідчі органи прокуратури (які де-юре втратили ці повноваження, але продовжують здійснювати слідчі функції). Їх загальна кількість становить близько 15 тисяч осіб. Це профільні підрозділи, а також персонал оперативних, оперативно-технічних, слідчих та допоміжних підрозділів, які забезпечують їх роботу [464].

В умовах сьогодення, Кабінет міністрів України ухвалив законопроект щодо створення Служби фінансових розслідувань (СФР). Цей законопроект був розроблений Міністерством фінансів разом з експертами та доопрацьовано в робочій групі. Особливістю нової Служби є зміна силового підходу на комплексний і аналітичний – з використанням сучасних методик розслідувань. Служба буде повністю демілітаризована, сформована з нових людей, які отримуватимуть гідні заробітні плати, та виведена зі складу Державної фіскальної служби. Створення СФР – це стратегічний крок для поліпшення бізнес-клімату, залучення інвестицій та подальшого розвитку економіки. Результатом роботи нової Служби буде протидія вищому рівню економічної та фінансової злочинності, уникненню оподаткування та розкраданню грошей, а також захист банківської та фінансової систем і зменшення втрат бюджету [153].

Служба фінансових розслідувань діятиме як повноцінний правоохоронний орган, що є необхідною умовою для забезпечення її функціональної незалежності у правоохоронній діяльності. Після створення нового органу, статті Кримінального Кодексу України, дотичні до боротьби з економічними злочинами проти держави, перейдуть у підслідність СФР. Таким чином, Служба стане єдиним органом, що відповідатиме за боротьбу із такими злочинами [464].

Однією з найбільш важливих функцій нового органу стане аналітична. Завдяки новому досвідченому персоналу “не із системи” з винятковими аналітичними здібностями буде забезпечено результативність проведених розслідувань. Планується створення трирівневої системи аналітичної роботи: Тактичний (прикладний) рівень - аналітична підтримка роботи детектива в рамках кримінального провадження; Оперативний - системна аналітична робота на рівні регіону; Стратегічний - аналітична робота на рівні центрального апарату, яка буде полягати переважно в систематизації, обробці та аналізі інформації щодо системних факторів, причин та чинників існування та розвитку економічної злочинності в Україні, аналізі світових трендів розвитку економічної злочинності та розвитку сучасних технологій, що можуть використовуватись у такій злочинності, прогнозування тенденцій розвитку економічної злочинності в світі та в Україні, та надання на основі такого аналізу інформації Міністерству фінансів з метою формування державної політики щодо протидії таким факторам, їх мінімізації та упередження розвитку економічної злочинності, а також формування нових механізмів протидії їм [464].

Таким чином, відсутність чіткої системи органів, які мають право здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю спричинює незаконні посягання суб'єктів публічної адміністрації в діяльність суб'єктів господарювання, тому необхідно визначити чітку підслідність розслідування правопорушень у цій сфері на надати виключні повноваження щодо здійснення державного контролю та державного нагляду, а також розслідування правопорушень у цій сфері Службі фінансових розслідувань, відповідно позбавити таких повноважень інших суб'єктів публічної адміністрації (податкові органи, СБУ, Національна поліція тощо).

Також, для попередження незаконного втручання в діяльність суб'єктів господарювання, необхідно ввести адміністративну відповідальність на посадових осіб правоохоронних органів, органів СБУ, податкових органів

(крім Служби фінансових розслідувань) за проведення перевірок з фінансових і економічних питань, з цією метою, необхідно доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 166⁻²⁷ «Незаконне втручання в діяльність суб'єктів господарювання» такого змісту: «Незаконне втручання посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування, здійснення державного контролю і державного нагляду за господарською діяльністю, розслідування правопорушень у сфері господарської діяльності посадовими особами державної влади або місцевого самоврядування, крім органів Служби фінансових розслідувань, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Наостанок, варто вказати, що розслідування правопорушень у сфері права власності, не прямо впливає на відновлення порушених прав власності, тобто, правопорушення фактично розкрито, а право власності не відновлено.

За даними Генеральної прокуратури України правоохоронними органами протягом січня–червня 2018 р. виявлено 846 осіб, які скоїли злочин у складі 194 організованих груп і злочинних організацій. Кількість потерпілих від злочинів у січні–червні 2018р. становила 193,6 тис. осіб, із числа яких 65,8 тис. – жінки, 10,2 тис. – особи похилого віку та з інвалідністю 1 і 2 груп, 2,2 тис. – неповнолітні та 1,4 тис. – діти до 14 років. Найбільша кількість потерпілих (65,8%) – від крадіжок та грабежів, серед яких 34,7% – жінки. У дорожньо-транспортних пригодах, пов'язаних зі злочинами, на території країни постраждало 5,1 тис. осіб. Усього внаслідок злочинних діянь загинуло 3,4 тис. осіб, із числа яких 19,1% було умисно вбито; 27% загинуло внаслідок дорожньотранспортних пригод, пов'язаних зі злочинами; 9,4% – у результаті нанесення умисних тяжких тілесних

ушкоджень. Кількість виявлених осіб, які вчинили злочини, становила 53,8 тис., з них жінки – 6,6 тис., неповнолітні – 1,7 тис. У загальній кількості виявлених осіб, які вчинили злочини, 34% раніше вже ставали на злочинний шлях, із яких дві третини мали незняту або непогашену судимість, 8,9% знаходились у стані алкогольного сп'яніння, 8,4% вчинили злочин у групі. Питома вага працездатних осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів, які на момент учинення злочину не працювали і не навчалися, становила 71,4%, безробітних – 8,7% [459].

Крім того, з метою відновлення порушеного права власності потрібно створити Фонд гарантування захисту права власності фізичних осіб, які постраждали внаслідок майнових правопорушень, за аналогією до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; відповідно Фонд гарантування захисту права власності фізичних осіб, який буде спеціальною державною економічною установою, що виконуватиме функції гарантування фінансового відшкодування фізичним особами, які постраждали внаслідок посягань на право власності в сумі до 100,000 (ста тисяч) гривень. З одного боку Фонд буде аналогом страхової компанії, тобто люди, які хочуть отримати в разі загрози компенсацію вартості конкретного майна, мають робити поточні відрахування до цього фонду. З другої сторони, може бути передбачена часткова державна компенсація. І з третього боку держава може користуватися цими грошима. Фонд виглядає як страхова державна компанія, але там будуть відмінності, а саме далеко не все майно можна застрахувати в звичайній страховій компанії (наприклад, особа може застрахувати квартиру, однак не може застрахувати майно, що знаходиться в квартирі на певний момент); за своїм правовим статусом це має бути безумовна гарантія держави; участь у такому фонді є добровільною.

Усе вищевикладене дозволяє визначити наступні напрямки удосконалення охорони права власності в Україні:

– охорона права інтелектуальної власності в Україні має низку недоліків, одним із шляхів вирішення яких є формування та початок

функціонування національного ІР-суду – Вищого суду з питань інтелектуальної власності, яким повинен розвантажити судову систему, скоротити строки розгляду інтелектуальних судових справ, покращити сферу захисту інтелектуальних прав осіб в цілому;

– провідною проблемою охорони права власності є недобросовісна реєстрація та відсутність реєстрації права інтелектуальної власності, яку треба вирішувати шляхом офіційного процесу стимулювання фізичних та юридичних осіб до реєстрації права інтелектуальної власності через створення загальнодержавних програм, поширення інформації про заходи реєстрації у ЗМІ та розвиток системи суб'єктів охорони права інтелектуальної власності, до повноважень яких повинно входити стимулювання осіб до належної реєстрації права інтелектуальної власності;

– статтею 51⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, санкції якої поширюються лише на фізичних осіб, що в сучасних умовах є досить обмежено, оскільки дію цієї статті варто розповсюджувати також на юридичних осіб;

– варто упорядкувати систему правоохоронних органів, які можуть здійснювати адміністративно-правову охорону права власності, а саме: захистом та охороною майна фізичних та юридичних осіб повинні займатися Національна поліція України; професійні приватні охоронні структури; відомча охорона; приватна охорона для фізичних осіб – тіло охоронці;

– добропорядним громадянам повинні вільно надаватися права на зброю, тому необхідно прийняти спеціалізований Закон України «Про зброю», в якому прописати право осіб на зброю, що має бути уніфіковане, процедурно прописане та відображатися у спеціальному реєстрі, оскільки зброя є способом захисту особи як від посягань на право власності, так і на життя в цілому, тому лібералізація права на зброю в Україні є невід'ємним процесом підвищення ефективності охорони права власності;

– в Україні фактичним монополістом на українському ринку серед охоронних структур є поліція охорони, персонал якої має законні повноваження щодо використання заходів озброєної охорони, тому, з метою розширення дії охоронних структур в Україні, необхідно надати приватним охоронним структурам більшість повноважень поліції охорони, щодо використання озброєної охорони, а також розслідування правопорушень проти власності в межах своїх повноважень;

– визнання приватної детективної діяльності в Україні просто необхідне, тому варто прийняти спеціалізований закон про приватну детективну діяльність, який дозволить приватним детективним суб'єктам здійснювати розслідування правопорушень проти власності, тобто захищати права власності осіб, при цьому розвантажити правоохоронні органи та підвищити рівень захищеності прав осіб в суспільстві;

– відсутність чіткої системи органів, які мають право здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю спричинює незаконні посягання суб'єктів публічної адміністрації в діяльність суб'єктів господарювання, тому необхідно визначити чітку підслідність розслідування правопорушень у цій сфері на надати виключні повноваження щодо здійснення державного контролю та державного нагляду, а також розслідування правопорушень у цій сфері Службі фінансових розслідувань, відповідно позбавити таких повноважень інших суб'єктів публічної адміністрації (податкові органи, СБУ, Національна поліція тощо);

– для попередження незаконного втручання в діяльність суб'єктів господарювання, необхідно ввести адміністративну відповідальність на посадових осіб правоохоронних органів, органів СБУ, податкових органів (крім Служби фінансових розслідувань) за проведення перевірок з фінансових і економічних питань, з цією метою, необхідно доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 166⁻²⁷ «Незаконне втручання в діяльність суб'єктів господарювання» такого змісту: «Незаконне

втручання посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування, здійснення державного контролю і державного нагляду за господарською діяльністю, розслідування правопорушень у сфері господарської діяльності посадовими особами державної влади або місцевого самоврядування, крім органів Служби фінансових розслідувань, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

– з метою відновлення порушеного права власності потрібно створити Фонд гарантування захисту права власності фізичних осіб, які постраждали внаслідок майнових правопорушень, за аналогією до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; відповідно Фонд гарантування захисту права власності фізичних осіб, який буде спеціальною державною економічною установою, що виконуватиме функції гарантування фінансового відшкодування фізичним особами, які постраждали внаслідок посягань на право власності в сумі до 100,000 (ста тисяч) гривень. З одного боку Фонд буде аналогом страхової компанії, тобто люди, які хочуть отримати в разі загрози компенсацію вартості конкретного майна, мають робити поточні відрахування до цього фонду. З другої сторони, може бути передбачена часткова державна компенсація. І з третього боку держава може користуватися цими грошима. Фонд виглядає як страхова державна компанія, але там будуть відмінності, а саме далеко не все майно можна застрахувати в звичайній страховій компанії (наприклад, особа може застрахувати квартиру, однак не може застрахувати майно, що знаходиться в квартирі на певний момент); за своїм правовим статусом це має бути безумовна гарантія держави; участь у такому фонді є добровільною.

5.3. Удосконалення сфери державної реєстрації як створення антирейдерських заходів в Україні

Сьогодні головними напрямками державної політики у сфері права власності є підвищення рівня захисту такого права, забезпечення ефективної взаємодії між державними реєстрами, децентралізація функцій державної реєстрації, наповнення державних реєстрів, забезпечення максимального рівня технічного захисту баз даних реєстрів та збільшення кількості он-лайн сервісів. Високий рівень захисту прав власності є запорукою привабливого інвестиційного клімату. Саме для того, щоб швидко і ефективно захищати майнові права громадян і бізнесу, і була створена Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, яку в народі називають «Антирейдерською» [517].

Реєстрація прав на нерухоме майно – це не просто формальна вимога, а необхідність. Якщо не зареєструвати право власності у нотаріусів або держреєстраторів, людина не стане повноправним власником нерухомого майна [500].

Захист майнових прав бізнесу та громадян є одним із пріоритетів роботи Міністерства юстиції України. На це спрямована як законодавча діяльність міністерства, так і щоденна робота Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації. Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації є ефективним і дієвим інструментом відновлення майнових прав як бізнесу, так і громадян. Всі рішення, які приймаються Комісією, ґрунтуються на правовій позиції. На сьогоднішні лише 10% рішень комісії оскаржені в судах, решта 90% - залишаються в силі [485].

Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації стала ефективним інструментом оперативного захисту прав власності. У випадку, коли будь-який громадянин України дізнався з державного реєстру інформацію про те що його, приміром, позбавили прав на власну квартиру, чи то права оренди земельної ділянки, яка могла бути перереєстрована на

іншого земельного орендаря без його відома чи без розривання договору оренди, перед тим, як звернутися до суду і розпочати тривалу судову процедуру він має право звернутися до цієї Комісії при Мін'юсті [513].

Таким чином, основу публічного адміністрування охорони права власності складає законодавча діяльність Міністерства юстиції України; оперативна досудова діяльність Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як інституції з відновлення прав; процес здійснення державної реєстрації як надання правових властивості власності та створення права власності.

Серед юристів практиків та наукових фахівців дуже часто лунають суперечки про те, чи не є Комісія з питань розгляду скарг в сфері державної реєстрації таким собі «квазі судовим» органом. З такою позицією абсолютно не можна погодитися у зв'язку із тим, що інститут адміністративного оскарження тих чи інших дій чи рішень суб'єктів владних повноважень не є новим для українського законодавства. Подібна практика існує і в сфері оскарження податкових рішень, прийнятих фіскальними органами, деяким чином в сфері місцевого самоврядування тощо.

З точки зору захисту права власності основними перевагами такого інструменту можна назвати:

1. Можливість оперативного захисту та відновлення прав (середній строк розгляду скарги складає 2-3 тижні), адже, після реформи системи реєстрації права, яка відбулася у 2014 році, замість одного державного монополіста в системі реєстрації, було утворено майже 10 000 незалежних реєстраторів, якими стали і нотаріуси, і співробітники місцевих органів влади, і співробітники місцевих комунальних підприємств. Фактично єдиним інструментом захисту права власності в разі неправомірної реєстрації були неперезавантажені та надто завантажені суди, які іноді роками розглядають судові спори.

2. Термінове відновлення прав, адже, примусове виконання судового рішення можливо лише через державну виконавчу службу або

приватного виконавця. Це цілий етап з відповідними процесуальним строками та можливістю оскарження тих чи інших дій виконавця. Порівняно з судовим рішенням наказ Міністерства юстиції виконується протягом 24 годин з моменту його підписання. Це позбавляє власника або особу, чії права були порушені витратити час та кошти на додатковий етап відновлення своїх прав.

3. Порівняно із судом Комісія з розгляду скарг в сфері державної в сфері державної ресторації не розглядає «матеріальну суть правочину» (виконання чи неналежне виконання зобов'язань сторонами, підстави недійсності правочину, наявність всіх істотних умов договору або підробка документу тощо). Єдиною підставою скасування реєстраційної дії є порушення саме реєстраційної процедури спеціальним суб'єктом – реєстратором.

4. В разі скасування реєстраційної дії у сторін, як правило, залишається документ, який став підставою для такої реєстраційної дії – договір купівлі-продажу, дарування, оренди тощо. В разі наявності порушень законодавства саме в цьому документі він має бути оскаржений в судовому порядку відповідно чинного законодавства.

5. В разі, якщо Комісія в процесі розгляду скарги виявить ознаки можливого кримінального злочину, вона має право направити відповідне повідомлення до правоохоронних органів.

6. Наказ, який приймається Міністерством юстиції в результаті розгляду скарг Комісією, має «комплексний характер». Резолютивна частина цього наказу містить не тільки положення про скасування реєстраційної дії та фактичне відновлення права власника, але і про «покарання» реєстратора. Так відповідно до чинного законодавства, Міністерство юстиції має право накладати адміністративний штраф або позбавити (тимчасово або назавжди) доступ реєстратора до реєстру, в якому відбулося порушення в результаті його реєстраційної дії.

7. Діяльність Комісії має також і превентивний характер, який забезпечується в першу чергу прозорістю її діяльності (порядок денний публікується на сайті Міністерства юстиції не пізніше ніж за дві доби до розгляду, перелік реєстраторів, відповідно до яких застосовані санкції з боку Міністерства юстиції також постійно оновлюється та публікується на офіційному сайті), а також періодичним виданням Міністерство юстиції роз'яснень та методичних рекомендацій для застосування їх реєстраторами в своїй роботі.

Щодо вирішення проблем у сфері державної реєстрації, то громадяни, що мешкають у сільській місцевості, не завжди можуть одержати належний доступ до нотаріальних та реєстраційних послуг, зокрема, при оформленні спадщини. На сьогодні оформлення спадкових прав громадян може бути здійснено як державними так і приватними нотаріусами, однак на практиці основна частина свідоцтв про право на спадщину видається саме державними нотаріусами [403].

Це пов'язане насамперед із тим, що до державних нотаріальних контор звертаються, як правило, соціально-незахищені верстви населення, які не в змозі оплатити послуги приватних нотаріусів, та користуються пільгами, встановленими Декретом України «Про державне мито». Зазначене впливає на можливість реалізувати громадянами, що мешкають у сільській місцевості, своїх економічних прав, зокрема права власності, оренди землі, тощо. Вирішення окреслених проблем необхідно вирішувати шляхом розширення кола осіб, діяльність яких буде спрямована на надання адресних послуг сільському населенню, зокрема у сфері нотаріату та державної реєстрації [403].

Сьогодні в Україні склалася несправедлива ситуація, за якої мільйони громадян, насамперед із віддалених сільських місцевостей, позбавлені можливості отримувати елементарні реєстраційні послуги за місцем проживання. У зв'язку із неможливістю заповнити вакансії на сьогодні не працюють 20 державних нотаріальних контор, крім того не забезпечені

навіть приватними нотаріальними послугами майже 50 нотаріальних округів станом на 2019 рік. По-друге, незважаючи на те, що в ході децентралізації влади значна частина повноважень у сфері реєстрації відходить органам місцевого самоврядування, сільські нотаріуси так і не запрацювали. Слід визнати, що наразі в силу дефіциту кваліфікованих юристів, громади здебільшого не в змозі самостійно організувати надання послуг у сфері юстиції на належному рівні. Звісно, в багатьох районах, які не мають державних нотаріусів, альтернативою можуть бути приватні, якби, по-третє, вартість їхніх послуг у кілька, а інколи й у багато разів не перевищувала розцінки колег, які працюють на державу [560].

Очевидно, що проблему не вирішити будь-якими консультативними заходами, виїзними прийомами чи разовими інформаційними кампаніями. Тут необхідне системне рішення, яке полягає у запровадженні інституційного механізму на законодавчому рівні [560].

Одним із шляхів вирішення проблеми доступності послуг у сфері державної реєстрації є Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення передумов для захисту економічних та спадкових прав громадян в сільській місцевості» № 9140 [403].

Законопроект № 9140, який передбачає створення уповноважених осіб Мін'юсту, не містить жодних норм, які могли б бути будь-яким чином використані для рейдерських атак. У законопроекті мова йде виключно про оформлення уповноваженими особами Мін'юсту спадщини, заповіту, оформлення договору дарування, оформлення договору довічного утримання. Корпоративні права можуть бути зареєстровані уповноваженим лише у тому випадку коли вони є в складі спадкової справи. Жодних договорів купівлі-продажу, жодних реєстрації бізнесу і так далі [484].

Так, проектом Закону запроваджується поняття «уповноваженої особи органу юстиції», встановлюються необхідні вимоги для кваліфікованого здійснення наданих їй повноважень щодо вчинення нотаріальних та

реєстраційних дій. З метою швидкого початку діяльності уповноваженої особи органу юстиції, проектом Закону встановлено мінімальний строк для стажування в органах нотаріату та державної реєстрації, враховуючи, що на момент призначення на посаду вона матиме стаж роботи в органах юстиції, нотаріату та державної реєстрації [403].

Уповноважена особа органу юстиції вчинятиме нотаріальні та реєстраційні дії, які є найбільш поширеними та такими, що користуються найбільшим попитом серед громадян, які проживають (zareєстровані) у селах, селищах, селищах міського типу та містах районного значення, а саме – посвідчуватиме договори купівлі-продажу, міни, дарування, довіреності, видаватиме свідоцтва про право на спадщину та свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя, здійснюватиме у передбачених законом випадках державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно, у тому числі земельні ділянки, що належать громадянам України, які проживають у сільській місцевості, здійснюватиме державну реєстрацію народження фізичної особи та її походження, смерті у сільській місцевості, а також державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у зв'язку з оформленням спадщини [403].

Забезпечення доступності для населення нотаріальних та реєстраційних дій, що буде вчиняти уповноважена особа органу юстиції, передбачено шляхом встановлення пільг при оплаті таких послуг. Так проектом Закону розширено перелік категорій громадян, яким значно зменшено плату у разі звернення за вчиненням нотаріальних дій до уповноваженої особи органу юстиції. До таких осіб належать: громадяни, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення; особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб; діти,

у тому числі діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту; внутрішньо переміщені особи; ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань. Зазначені особи сплачуватимуть 50 % від встановлених Декретом Кабінету Міністрів України «Про державне мито» ставок державного мита за нотаріальні дії вчинювані уповноваженими особами органів юстиції, якщо до них не застосовуються інші пільги передбачені цим Декретом [403].

Таким чином, з метою гарантування принципу доступності та якості надання адміністративних послуг, а також забезпечення громадян в селах, районах, районних центрах доступною послугою щодо здійснення найбільш практичних реєстраційних дій, тобто надання адресних реєстраційних послуг, необхідно створити інститут уповноважених осіб органів юстиції, які відповідатимуть кваліфікаційним вимогам та будуть за доступну плату вчиняти обмежені реєстраційні дії на місцях та відповідно реалізовувати охорону права власності соціально-незахищених верств населення у сільській місцевості.

Реформована система реєстрації в Україні працює вже четвертий рік (з 2016 року), що дає підстави проаналізувати результати такої реформи. В даній роботі аналіз здійснюється виключно з точки зору достатності та якості захисту права власності на відповідні об'єкти (нерухомість, корпоративні права, речові права). Беззаперечно нова система реєстрації зробила великий стрибок назустріч простоті та швидкості процедури реєстрації. Сьогодні дана послуга доступна практично в будь-якому селі чи районі. Взавши до уваги політику децентралізації, що проводиться урядом, нова система реєстрації дає можливість отримання додаткових надходжень до місцевих бюджетів.

В той же час система реєстрації має і іншу реальність, яку неможливо не помічати. Навіть за теорією вірогідності серед майже 10 000 незалежних реєстраторів завжди будуть ті, хто буде помилятися в результаті банальної відсутності професійних знань, відсутності досвіду, свідомої незаконної поведінки, корупційної складової. На жаль такі дії з боку влади, як посилення кримінальної відповідальності реєстратора, посилення рівня захисту його ідентифікатору доступу, повернення в деяких випадках нотаріальної форми засвідчення документів не дали бажаного критичного результату, про що свідчить статистика розгляду скарг Комісією: за 2017 рік розглянуто 4693 скарги, за 2018 – 3620. Але в даному випадку тенденція зниження не є переконливим фактом зменшення подібних випадків як таких у зв'язку із тим, що частина порушень відразу направляється до суду або правоохоронних органів, частина залишаються латентними та лише частина попадає в Комісію.

На практиці постає логічне запитання: які методи та інструменти є найбільш ефективному з точки зору захисту права власника? По-перше, це виключно технічні обмеження, які просто не дають фізичної можливості порушити закон. З одного боку, здається, що це не юридична категорія, але з іншого, вона допомагає вирішити суто юридичну проблему – запобігання порушенню одного із головних прав, які гарантовані Конституцією, - права власності. Як приклад такого рішення можна навести ситуацію з реєстрацією прав на оренду землі. У 2017 році до Комісії надходили сотні скарг з боку орендарів земельних паїв щодо неправомірної, на їх точку зору, реєстрації розірвання таких договорів та реєстрацію відповідно нових договорів.

Відбувалося це найчастіше за рахунок того, що реєстратор зобов'язаний перевірити існування реєстрації договору оренди земельної ділянки до 2013 року (тобто до початку роботи нового Реєстру речових прав на нерухоме майно) шляхом надсилання відповідного запиту до Державного земельного кадастру, який має такі історичні відомості. Не дивлячись на роз'яснення, вмовляння, методичні рекомендації реєстратори продовжували

реєстрацію без отримання відповідних відомостей. Ця ситуація продовжувалася до початку 2018 року, коли був підписаний протокол обміну даними між Міністерством юстиції та Держаним земельним кадастром, в результаті впровадження якого ці дані поступають до реєстратора автоматично. Тобто він не має фізичної можливості перейти до наступного поля при заповненні форм в процедурі реєстрації. Як результат, на сьогодні майже немає скарг по «подвійній» реєстрації оренди землі.

По-друге, це можлива «перебудова» система реєстрації за принципом розділення процесу та його виконавців на «фронт» та «бек» офіси. Згідно визначення вікіпедії «фронт-офісом» є загальна назва групи підрозділів або процесів в організаціях, які відповідають безпосередньо за роботу з клієнтами та замовниками. Відповідно «бек-офісом» є операційно-звітний підрозділ, який забезпечує роботу інших підрозділів, які приймають участь в управлінні активами та пасивами організації, яка здійснює свою діяльність на фінансових та інших ринках.

За цим принципом систему реєстрації можна розділити на частину, яка приймає заяви та документи від заявників. Саме для збереження досягнень реформи децентралізації потрібно зберегти вже сформовану систему реєстраторів, які вже мають досвід в цій системі. Але обмежити їх функції до прийняття документів, забезпечення сплати адміністративних платежів та надання консультацій. Решту роботи, а саме прийняття рішення про реєстрацію або її відмову, може здійснювати юридична особа публічного права зі спеціальним статусом, яка може мати свої регіональні підрозділи. При чому з метою мінімізації корупційних ризиків, документи заявника для прийняття рішення мають направлятися спеціалісту такої юридичної особи на підставі автоматичного випадкового розподілу. Враховуючи впровадження електронного документообігу, можливість надсилання сканованих копій та поширення он-лайн послуг термін реєстрації може не перевищувати 5 робочих днів.

Для вирішення проблем в сфері державної реєстрації Міністерство юстиції на технічному рівні запровадило механізм, який не дозволяє реєстратору вчинювати реєстраційні дії за межами своєї області і таким чином порушувати закон. Нині, до Антирейдерської комісії Мін'юсту надходить багато скарг, коли у порушення вимог закону реєстратори вчиняють реєстраційні дії поза межами своєї юрисдикції, тобто поза межами області. Наприклад, реєстратор в Луганській області реєструє об'єкти нерухомості у Києві чи Дніпрі, що де-юре не бути не може [490].

На такі дії Мін'юст реагував шляхом відключення реєстраторам доступу до реєстрів, але такі заходи мали незначний ефект, оскільки недобросовісні реєстратори все-одно продовжували порушувати цю норму закону, хтось роблячи це несвідомо, а хтось – спеціально [490].

Тому Мін'юст вирішив використати принцип, коли система просто фізично не дозволить людині зробити навмисну чи ненавмисну помилку. Тобто тепер реєстратор на технічному рівні не зможе здійснити реєстраційну дію не у своїй області, бо, якщо він спробує це зробити, на екрані з'явиться напис «технічна помилка» і натиснути кнопку буде неможливо [490].

Крім того, на наше глибоке переконання, необхідно здійснювати охорону права власності шляхом загального переконання та заохочення осіб до державної реєстрації усього майна особи для відображення такого майна в державних реєстрах з метою захисту права власності кожної особи.

Відносно безпосереднього створення анти рейдерських заходів, то варто вказати, що рейдерське захоплення – це неправомірне заволодіння майном проти волі власника за допомогою різних юридичних інструментів, при чому слово «юридичних» тут ключове [471].

На сьогодні в українському законодавстві не існує єдиного та остаточного визначення терміна «рейдерство» [322, с. 95]. Тобто, незважаючи на активізацію досліджень проблем рейдерства, загальноприйнятого тлумачення цього феномена як в юридичній літературі, так і в нормативних актах державних інституцій немає. Через таку

невизначеність багато науковців терміном «рейдерство» позначають досить широкий спектр дій, що ускладнює процес теоретичного осмислення досліджуваного явища, а отже й розробку та реалізацію ефективних заходів протидії йому [212, с. 117].

Науковець Ю. Хатнюк переконаний, що загалом рейдерство в Україні, будучи за змістом і формою об'єктивною реальністю сучасної вітчизняної економіки, що набула масштабного характеру, створює безсумнівну загрозу її функціонуванню. Основна ознака цього негативного явища полягає в порушенні закону, застосуванні тих чи інших шахрайських схем щодо перехоплення оперативного управління підприємством, установою чи організацією та реалізації їхніх активів на власний розсуд. Теорія боротьби з рейдерством у правовій доктрині України перебуває на початкових етапах свого розвитку (досі немає наукових розробок), водночас є одним з актуальних напрямків науково-дослідницької діяльності щодо правомірної реакції держави на порушення прав, свобод чи інтересів особи, власності та корпоративних прав, спроби їх захисту і відновлення за посередництвом правових способів. Рейдерство у сфері корпоративних конфліктів – це зумовлений процесом поглинання чи захоплення власності (активів), корпоративних прав або зміни оперативного управління власністю комплекс заходів, здійснюваних через реалізацію різноманітних протиправних дій на формально законних підставах, в основі виникнення яких лежить зловживання правом, прогалини в законі або системні недоліки функціонування державних інститутів, що створюють враження уявної законності дій [539, с. 10].

Р. А. Панасенко вказує, що рейдерство – це незаконне захоплення підприємства з метою заволодіння його активами та з використанням незаконних методів і засобів (кримінальне рейдерство) або недружнє чи вороже поглинання підприємства з використанням законних (правових) засобів з тією ж метою [322, с. 102]. І. Кубарев запропонував визначення рейдерства як захоплення вищих організаційно-розпорядчих функцій

суб'єкта господарювання з використанням псевдоюридичних підстав з метою подальшого використання його ресурсів у власних цілях. А поняття «рейдер» — як фізичну або юридичну особу, яка спрямовує свою діяльність на здійснення захоплення організаційно-розпорядчих функцій інших суб'єктів господарювання, використовуючи псевдозаконні підстави [212, с. 122].

Таким чином, рейдерство – це незаконне заволодіння або юридичне захоплення (поглинання) майна власника проти його волі, що здійснюється за допомогою використання різноманітних юридичних інструментів та адміністративних і господарських процедур з метою використання ресурсів майна в корисних цілях на власний розсуд.

Комісія Мін'юсту з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації (так звана «Антирейдерська комісія») щодня займається відновленням прав юридичних і фізичних осіб. Умовно, всі скарги, які отримує Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації при Мін'юсті, можна розділити на дві групи: ті, які мають ознаки рейдерських захоплень, і ті, які можна назвати незаконними, злочинними діями. До першої групи можна включити випадки, коли майно, в тому числі майнові права, переходить до нового власника, наприклад, за умови існування у старого власника прострочених боргових зобов'язань. Зазвичай це кредитні зобов'язання перед банком або іншими кредиторами. Крім того, інструментом, який використовують спритники для рейдерських захоплень, можуть стати конфлікти між учасниками та акціонерами підприємств, суперечки між власниками паїв та підприємством-орендарем [471].

До другої групи можна зарахувати підробку документів та рішень судів, виконання реєстраційної дії на основі неіснуючого рішення суду, крадіжку врожаю, самовільне захоплення землі, неправомірне зняття реєстраторами арештів, навіть в рамках кримінальних проваджень, підпис власником землі кількох договорів оренди. Ці дії не можна назвати рейдерським захопленням. Це крадіжка, підробка документів, шахрайство,

розбій, тобто правопорушення, які мають чітке визначення у кримінальному кодексі [471].

Не можна не звернути уваги на позицію Т. Цибульник, яка вказує на існування «білих», «сірих» та «чорних» рейдерів. За умов «білого» рейдерства організатор схеми діє виключно у межах норм чинного законодавства, використовуючи наявні прогалини в ньому. Цей різновид рейдерства можна вважати особливим та законним видом бізнесу, оскільки скуповування акцій українським законодавством не заборонено. Фактично на сьогодні у розвинених країнах світу поширений лише цей різновид рейдерства, оскільки він є дозволеним, регулюється і контролюється законом [127, с. 131–132]. Такі рейдери завжди використовують законні інструменти заволодіння компаніями, а саме: придбання кредиторської заборгованості, перегляд результатів приватизації, скуповування акцій (приблизно 10–15%), можливим є також корпоративний шантаж [545, с. 117-122].

При «сірому» рейдерстві організатори рейдерських операцій діють на межі закону [321, с. 39]. Вони використовують такі інструменти, як часткову фальсифікацію документів, скуповування акцій, шантаж, ведення подвійного реєстру і незаконні збори акціонерів, підкуп суддів, навмисне ініціювання справи про банкрутство, операції із податковою та кредиторською заборгованостями. Межа між використанням законних і незаконних методів є нечіткою, тому досить часто рейдери переходять на незаконні способи захоплення суб'єкта господарювання [545, с. 117-122].

При «чорному» рейдерстві організатор використовує фальсифіковані документи та інші методи «сірого» рейдерства, значно більше уваги приділяє корумпованим методам впливу. Крім корупційних незаконних і неправомірних ухвал, «чорне» рейдерство характеризується обов'язковим вживанням фізичного насильства для реального втілення цих рішень у життя [127, с. 132–133]. Інструментами «чорних» рейдерів є: – використання фальсифікованих документів (замовлені ухвали суду, підроблення документів) для маніпуляцій; – скуповування міноритарних пакетів акцій для

незаконних ухвал, додаткової емісії акцій, зміни керівництва; – розбійні дії; – придбання боргів підприємства; – створення штучного банкрутства; – використання корупційних зв'язків у державних органах влади, органах місцевого самоврядування та в правоохоронних органах [545, с. 117-122; 351].

Отже, враховуючи практику розгляду скарг, які отримує Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, рейдерство умовно можна розділити на дві групи: 1) протиправне юридичне захоплення (поглинання) майна власника, або ж так зване «сіре рейдерство», що має ознаки рейдерських захоплень з використанням юридичних інструментів та адміністративних і господарських процедур (наприклад, перехід майна за умови існування у старого власника прострочених боргових зобов'язань, конфлікти між учасниками та акціонерами підприємств, суперечки між власниками паїв та підприємством-орендарем тощо); 2) незаконне заволодіння майна власника, або ж так зване «чорне рейдерство», що здійснюється через вчинення псевдо юридичних інструментів (підробку документів та рішень судів, виконання реєстраційної дії на основі неіснуючого рішення суду, неправомірне зняття реєстраторами арештів) або вчинення інших кримінально караних дій (крадіжка, самовільне захоплення, шахрайство, розбій тощо).

Найпоширеніша схема рейдерського захоплення починається з реєстратора, який змінює в реєстрі майнових прав одне прізвище на інше. Він може робити це свідомо або тому, що введений в оману сфальшованими документами. Далі «новоспечений власник» з групою підтримки йде на поле і заявляє про свої права на землю і врожай. Так починаються більшість конфліктів. Комісія Мін'юсту з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації (або ж Антирейдерська комісія) оперативно реагує на всі звернення аграріїв і скасовує незаконні дії реєстраторів. Однак практика показує: самотужки Мін'юсту з рейдерством не впоратись. Це – комплексна

проблема, яку повинні вирішувати також поліція, прокуратура, Держгеокадастр та місцева влада [470].

З метою забезпечення саме такого підходу Мін'юст виступив з ініціативою створити в усіх областях України аграрні штаби [470]. Кабінет Міністрів України у 2017 році створив оперативні штаби в регіонах спільно з обласними державними адміністраціями, територіальними підрозділами МВС, Держгеокадастру, Мін'юсту, аграрними асоціаціями для недопущення незаконних захоплень врожаю і землі у фермерів [152].

Штаби – це майданчики на базі облдержадміністрацій, де збираються представники всіх профільних державних органів. До складу штабу входять представники місцевої влади, Мін'юсту, Нацполіції, Генпрокуратури та Держгеокадастру – саме тих органів, які у тісній співпраці можуть оперативно реагувати на незаконні дії рейдерів. Створення штабів підтримали й найбільші аграрні асоціації: «Аграрний союз України», «Земельна спілка України», «Всеукраїнська Аграрна Рада» та «Асоціація фермерів та приватних землевласників України». У кожній області вони делегували своїх представників [470].

Того ж 2017 року антирейдерські штаби діяли лише в період жнив – з 15 серпня по 15 листопада. Щоправда, у деяких областях штаби збиралися навіть після офіційного закінчення терміну їхньої роботи, адже місцева влада розуміла: альтернативи такому органу немає. Тоді штаби стали дієвим стримуючим фактором для рейдерів, які були не проти прибрати до своїх рук агропідприємства з повними зерносховищами. А проти тих шахраїв, які все ж таки зважилися на порушення закону, було порушено 17 кримінальних справ. У період роботи антирейдерських штабів агроасоціації зафіксували суттєве зниження кількості рейдерських атак на сільгоспвиробників [472].

Штаби перешкодили здійсненню десятків рейдерських захоплень, а найголовніше – не допустили силового протистояння і можливого кровопролиття внаслідок сутичок селян із членами так званих «охоронних фірм», які рейдери винаймають для допомоги в захопленні землі. Перші

підсумки роботи антирейдерських агроштабів доводять, що це – приклад успішного формату співпраці різних державних органів. Цей позитивний кейс варто екстраполювати й на інші сфери [470].

Таким чином, для попередження та реагування на рейдерські атаки в аграрному секторі, необхідно надалі створювати оперативні штаби (або «агроштаби») співпраці органів державної влади (Мін'юсту, Нацполіції, Генпрокуратури, Держгеокадастру), місцевого самоврядування та громадських інституцій, які спільно при тісній взаємодії оперативно реагують на незаконні дії рейдерів, тобто реалізують превентивну роботу щодо посягання на майнові права, результатом якої є притягнення винних осіб до відповідальності за здійснення рейдерських дій.

Рейдерські захоплення земельних ділянок і махінації з нерухомістю набирають значних оборотів в Україні. Звичайно, що панацеї від недружніх поглинань та захоплень не існує – у кожному випадку рейдер діє згідно з індивідуальною схемою. Але дослідження в цій сфері показують, що є певні спільні тенденції для кожної рейдерської атаки та загальні способи захисту, які вже успішно застосовувалися на практиці, наприклад юридична чистота правових документів або абсолютно законна діяльність. Ефективними є на початковій стадії превентивні заходи, а саме: звернення до суду чи до правоохоронних органів, оперативне відчуження майна, основних чи зворотних коштів та навіть інформування засобів масової інформації про процеси, що відбуваються [545, с. 116].

Для того, щоб максимально захиститися від можливого рейдерського захоплення необхідно зробити юридичний аудит не тільки статутних документів, але і всіх юридичних справ і реєстрацій, які є на в юридичної особи. Варто зберігати конфіденційність інформації і навчати цьому працівників юридичної особи, бо будь-які рейдерські захоплення та внутрішні корпоративні конфлікти починаються з витоку інформації. Необхідно провести інструктаж поведінки співробітників юридичної особи у разі або фізичного захоплення підприємства, або проведення слідчих дій з

боку правоохоронних органів, щоб вони зберігали спокій і виконували дії тільки в межах інструкції юридичної особи [310].

Таким чином, з метою попередження рейдерства на рівні підприємства необхідно здійснювати превентивну роботу, тобто внутрішньо на підприємстві проводити попереджувально-роз'яснювальні заходи протидії рейдерству для працівників, аудиторські перевірки документації, а також протидії витоку інформації та корпоративних конфліктів на підприємстві, що в сукупності значно підвищить рівень захищеності юридичної особи від рейдерських дій.

Усе вищевикладене дає підстави зробити наступні висновки:

– основу публічного адміністрування охорони права власності складає законодавча діяльність Міністерства юстиції України; оперативна досудова діяльність Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як інституції з відновлення прав; процес здійснення державної реєстрації як надання правових властивості власності та створення права власності;

– з метою гарантування принципу доступності та якості надання адміністративних послуг, а також забезпечення громадян в селах, районах, районних центрах доступною послугою щодо здійснення найбільш практичних реєстраційних дій, тобто надання адресних реєстраційних послуг, необхідно створити інститут уповноважених осіб органів юстиції, які відповідатимуть кваліфікаційним вимогам та будуть за доступну плату вчиняти обмежені реєстраційні дії на місцях та відповідно реалізовувати охорону права власності соціально-незахищених верств населення у сільській місцевості;

– необхідно здійснювати охорону права власності шляхом загального переконання та заохочення осіб до державної реєстрації усього майна особи для відображення такого майна в державних реєстрах з метою захисту права власності кожної особи;

– рейдерство – це незаконне заволодіння або юридичне захоплення (поглинання) майна власника проти його волі, що здійснюється за

допомогою використання різноманітних юридичних інструментів та адміністративних і господарських процедур з метою використання ресурсів майна в корисних цілях на власний розсуд;

– враховуючи практику розгляду скарг, які отримує Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, рейдерство умовно можна розділити на дві групи: 1) протиправне юридичне захоплення (поглинання) майна власника, або ж так зване «сіре рейдерство», що має ознаки рейдерських захоплень з використанням юридичних інструментів та адміністративних і господарських процедур (наприклад, перехід майна за умови існування у старого власника прострочених боргових зобов'язань, конфлікти між учасниками та акціонерами підприємств, суперечки між власниками паїв та підприємством-орендарем тощо); 2) незаконне заволодіння майна власника, або ж так зване «чорне рейдерство», що здійснюється через вчинення псевдо юридичних інструментів (підробку документів та рішень судів, виконання реєстраційної дії на основі неіснуючого рішення суду, неправомірне зняття реєстраторами арештів) або вчинення інших кримінально караних дій (крадіжка, самовільне захоплення, шахрайство, розбій тощо);

– для попередження та реагування на рейдерські атаки в аграрному секторі, необхідно надалі створювати оперативні штаби (або «агроштаби») співпраці органів державної влади (Мін'юсту, Нацполіції, Генпрокуратури, Держгеокадастру), місцевого самоврядування та громадських інституцій, які спільно при тісній взаємодії оперативно реагують на незаконні дії рейдерів, тобто реалізують превентивну роботу щодо посягання на майнові права, результатом якої є притягнення винних осіб до відповідальності за здійснення рейдерських дій;

– з метою попередження рейдерства на рівні підприємства необхідно здійснювати превентивну роботу, тобто внутрішньо на підприємстві проводити попереджувально-роз'яснювальні заходи протидії рейдерству для працівників, аудиторські перевірки документації, а також протидії витоку

інформації та корпоративних конфліктів на підприємстві, що в сукупності значно підвищить рівень захищеності юридичної особи від рейдерських дій;

Висновки до розділу 5

1. Загальна декларація прав людини (1948 р.) та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) є провідними міжнародно-правовими актами, які закріплюють основні права людини, до складу яких входить норми права, які охороняють право власності. Європейський суд з прав людини на основі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод створює ефективний міжнародний механізм захисту права власності шляхом реалізації гарантії справедливого судочинства в разі порушення або посягання на право власності, з метою гарантування цього невід'ємного права кожній особі.

2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. прямо не визначають захист права власності, проте містять основні засади охорони та гарантування права власності як суспільного блага, що виражається через низку правових принципів: вільне користування матеріальними та моральними цінностями; захист від загрози шкоди власності; невід'ємність права власності; компенсування за порушене право власності; справедливий судовий розгляд в разі посягання на право власності.

3. В сучасних реаліях, на територіальну цілісність України посягнула країна-агресор Росія, зокрема шляхом порушення міжнародних норм була захоплена державна комунальна та приватна власність в Автономній Республіці Крим та скоєнні чисельні злочини проти людяності та територіях тимчасово окупованими російсько-терористичними військами. Підкреслюється, що обов'язковими складовими міжнародного гуманітарного

права є норми Гаазьких конвенцій та деклараціях 1899 і 1907 рр. та Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 р., які визнають принцип недоторканості приватної власності навіть в умовах проведення військових дій через створення механізмів захисту права власності (обмеження права власності лише в встановлених законом умовах; компенсація за порушення права власності; особливий порядок вилучення речей власного користування, цінних речей та документів; неможливість вилучення речей, що мають суб'єктивну цінність тощо).

4. У Литві існує спеціалізований закон про публічне адміністрування, в якому визначено правове становище суб'єктів публічної адміністрації для вчинення адміністративного регулювання та внутрішнього управління. Особливістю здійснення публічного адміністрування охорони права в Литві є високий рівень дотримання принципів доступності, відкритості та прозорості діяльності публічної адміністрації, оскільки на законодавчому рівні закріплено зобов'язання суб'єктів публічної адміністрації консультуватися з громадськими організаціями для важливих суспільних питань, здійснення громадськими інституціями моніторингу та контролю за діяльністю органів влади, а також зобов'язання проводити якісно адміністративні процедури з розгляду заяв, повідомлень та скарг, які в межах повноважень, у строк та у визначений законом порядок, завершуються прийняттям владного управлінського рішення для відновлення порушених прав.

5. У Болгарії існує декілька форм власності: приватна власності громадян, комунальна (муніципальна) власність, приватна власність держави та державна (публічна) власність держави, кожна з яких охороняється спеціалізованими законами, відповідно публічне адміністрування охорони права власності здійснюють як центральні органи виконавчої влади (Рада Міністрів, Міністерство регіонального розвитку та громадських робіт), так й інші суб'єкти публічного адміністрування (Служби державного майна обласних адміністрацій, муніципалітети, громадські об'єднання тощо), які

комплексно створюють ефективний механізм захисту усіх форм власності в суспільстві.

6. У Федеративній Республіці Німеччини на конституційному рівні визначено засади охорони невід'ємного майнового та спадкового права (права власності), при цьому захищено право власності від незаконного позбавлення (експропріація), що дозволено лише для суспільного блага, на основі законодавчого акту з належною компенсацією власника. Відповідно, охороною права власності займається парламент (шляхом прийняття законодавчих актів), та органи виконавчої влади (уряд, адміністрація та поліція), що забезпечують захист права власності від протиправних посягань. Публічне адміністрування охорони права власності у Швеції здійснюється урядом, на основі конституцій та рішень парламенту, особливістю такого адміністрування є чіткість закріплення засад реалізації права власності у одній із конституцій держави (Основи форм правління), яку доповнюють закони в сфері адміністративного права (закони про адміністративний процес, про муніципалітети тощо), та акти щодо використання права власності (закони про формування нерухомості, про будівництво тощо).

7. Охорона права інтелектуальної власності в Україні має низку недоліків, одним із шляхів вирішення яких є формування та початок функціонування національного ІР-суду – Вищого суду з питань інтелектуальної власності, яким повинен розвантажити судову систему, скоротити строки розгляду інтелектуальних судових справ, покращити сферу захисту інтелектуальних прав осіб в цілому. Провідною проблемою охорони права власності є недобросовісна реєстрація та відсутність реєстрації права інтелектуальної власності, яку треба вирішувати шляхом офіційного процесу стимулювання фізичних та юридичних осіб до реєстрації права інтелектуальної власності через створення загальнодержавних програм, поширення інформації про заходи реєстрації у ЗМІ та розвиток системи суб'єктів охорони права інтелектуальної власності, до повноважень яких

повинно входити стимулювання осіб до належної реєстрації права інтелектуальної власності.

8. Статтею 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, санкції якої поширюються лише на фізичних осіб, що в сучасних умовах є досить обмежено. Запропоновано дію цієї статті розповсюджувати на юридичних осіб.

9. Варто упорядкувати систему правоохоронних органів, які можуть здійснювати адміністративно-правову охорону права власності, а саме: захистом та охороною майна фізичних та юридичних осіб повинні займатися Національна поліція України; професійні приватні охоронні структури; відомча охорона; приватна охорона для фізичних осіб – тіло охоронці. Законослухняні громадяни мають мати право на спрощене отримання права на володіння зброєю, тому необхідно прийняти спеціалізований Закон України «Про зброю», в якому прописати право осіб на зброю, що має бути уніфіковане, процедурно прописане та відображатися у спеціальному реєстрі, оскільки зброя є способом захисту особи як від посягань на право власності, так і на життя в цілому, тому лібералізація права на зброю в Україні є позитивним явищем щодо протидії російсько-терористичній агресії, зокрема це стане невід'ємним процесом підвищення ефективності охорони права власності.

10. В Україні фактичним монополістом на українському ринку серед охоронних структур є поліція охорони, персонал якої має законні повноваження щодо використання заходів озброєної охорони, тому, з метою розширення дії охоронних структур в Україні, необхідно надати приватним охоронним структурам більшість повноважень поліції охорони, щодо використання озброєної охорони, а також розслідування правопорушень проти власності в межах своїх повноважень. Запропоновано легалізувати в Україні приватну детективну діяльність. Шляхом прийняття спеціалізованого закону про приватну детективну діяльність, який дозволить приватним

детективним суб'єктам здійснювати розслідування правопорушень проти власності, тобто захищати права власності осіб, при цьому розвантажити правоохоронні органи та підвищити рівень захищеності прав осіб в суспільстві.

11. Відсутність чіткої системи органів, які мають право здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю спричинює незаконні посягання суб'єктів публічної адміністрації в діяльність суб'єктів господарювання, тому необхідно визначити чітку підслідність розслідування правопорушень у цій сфері на надати виключні повноваження щодо здійснення державного контролю та державного нагляду, а також розслідування правопорушень у цій сфері Служби фінансових розслідувань, відповідно позбавити таких повноважень інших суб'єктів публічної адміністрації (податкові органи, СБУ, Національна поліція тощо).

12. Для попередження незаконного втручання в діяльність суб'єктів господарювання, необхідно ввести адміністративну відповідальність на посадових осіб правоохоронних органів, органів СБУ, податкових органів (крім Служби фінансових розслідувань) за проведення перевірок з фінансових і економічних питань, з цією метою, необхідно доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 166-27 «Незаконне втручання в діяльність суб'єктів господарювання» такого змісту: «Незаконне втручання посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування, здійснення державного контролю і державного нагляду за господарською діяльністю, розслідування правопорушень у сфері господарської діяльності посадовими особами державної влади або місцевого самоврядування, крім органів Служби фінансових розслідувань, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано

адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

13.3 метою відновлення порушеного права власності потрібно створити Фонд гарантування захисту права власності фізичних осіб, які постраждали внаслідок майнових правопорушень, за аналогією до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; відповідно Фонд гарантування захисту права власності фізичних осіб, який буде спеціальною державною економічною установою, що виконуватиме функції гарантування фінансового відшкодування фізичним особами, які постраждали внаслідок посягань на право власності в сумі до 100,000 (ста тисяч) гривень. З одного боку Фонд буде аналогом страхової компанії, тобто люди, які хочуть отримати в разі загрози компенсацію вартості конкретного майна, мають робити поточні відрахування до цього фонду. З другої сторони, може бути передбачена часткова державна компенсація. І з третього боку держава може користуватися цими грошима. Фонд виглядає як страхова державна компанія, але там будуть відмінності, а саме далеко не все майно можна застрахувати в звичайній страховій компанії (наприклад, особа може застрахувати квартиру, однак не може застрахувати майно, що знаходиться в квартирі на певний момент); за своїм правовим статусом це має бути безумовна гарантія держави; участь у такому фонді є добровільною.

14. Вагому основу публічного адміністрування охорони права власності складає законодавча діяльність Міністерства юстиції України; оперативна досудова діяльність Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як інституції з відновлення прав; процес здійснення державної реєстрації як надання правових властивості власності та створення права власності;

15. Рейдерство – це незаконне заволодіння або юридичне захоплення (поглинання) майна власника проти його волі, що здійснюється за допомогою використання різноманітних юридичних інструментів та

адміністративних і господарських процедур з метою використання ресурсів майна в корисних цілях на власний розсуд.

16. З метою гарантування принципу доступності та якості надання адміністративних послуг, а також забезпечення громадян в селах, районах, районних центрах доступною послугою щодо здійснення найбільш практичних реєстраційних дій, тобто надання адресних реєстраційних послуг, необхідно створити інститут уповноважених осіб органів юстиції, які відповідатимуть кваліфікаційним вимогам та будуть за доступну плату вчиняти обмежені реєстраційні дії на місцях та відповідно реалізовувати охорону права власності соціально-незахищених верств населення у сільській місцевості. Міністерство юстиції України створив механізм протидії незаконним здійсненням реєстраційних дій поза територіального округу реєстратора, шляхом системного обмеження вчинення реєстраційних дій не в області реєстратора, що фізично обмежує державного реєстратора у вчиненні таких дій на технічному рівні з метою захисту права власності та попередження посягань на це право. Необхідно здійснювати охорону права власності шляхом загального переконання та заохочення осіб до державної реєстрації усього майна особи для відображення такого майна в державних реєстрах з метою захисту права власності кожної особи.

17. Враховуючи практику розгляду скарг, які отримує Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, рейдерство умовно можна розділити на дві групи: 1) протиправне юридичне захоплення (поглинання) майна власника, або ж так зване «сіре рейдерство», що має ознаки рейдерських захоплень з використанням юридичних інструментів та адміністративних і господарських процедур (наприклад, перехід майна за умови існування у старого власника прострочених боргових зобов'язань, конфлікти між учасниками та акціонерами підприємств, суперечки між власниками паїв та підприємством-орендарем тощо); 2) незаконне заволодіння майна власника, або ж так зване «чорне рейдерство», що здійснюється через вчинення псевдо юридичних інструментів (підробку

документів та рішень судів, виконання реєстраційної дії на основі неіснуючого рішення суду, неправомірне зняття реєстраторами арештів) або вчинення інших кримінально караних дій (крадіжка, самовільне захоплення, шахрайство, розбій тощо). Для попередження та реагування на рейдерські атаки в аграрному секторі, необхідно надалі створювати оперативні штаби (або «агроштаби») співпраці органів державної влади (Мін'юсту, Нацполіції, Генпрокуратури, Держгеокадастру), місцевого самоврядування та громадських інституцій, які спільно при тісній взаємодії оперативно реагують на незаконні дії рейдерів, тобто реалізують превентивну роботу щодо посягання на майнові права, результатом якої є притягнення винних осіб до відповідальності за здійснення рейдерських дій;

18. З метою попередження рейдерства на рівні підприємства необхідно здійснювати превентивну роботу, тобто внутрішньо на підприємстві проводити попереджувально-роз'яснювальні заходи протидії рейдерству для працівників, аудиторські перевірки документації, а також протидії витоку інформації та корпоративних конфліктів на підприємстві, що в сукупності значно підвищить рівень захищеності юридичної особи від рейдерських дій.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі аналізу сучасних досягнень юридичної науки, адміністративного законодавства здійснено аналіз публічного адміністрування охорони права власності в Україні, а також запропоновано науково обґрунтовані пропозиції стосовно вдосконалення адміністративно-правових норм, які регулюють досліджувані відносини, загалом сформульовано теорію публічного адміністрування охорони права власності в Україні.

В результаті дисертаційного дослідження отримано низку висновків та рекомендацій, основні з них такі:

1. З'ясована юридична природа права власності в адміністративному аспекті як суспільно цінного блага, що виникає в результаті суспільних відносин між людьми, відображає інтереси власника, складається з тріади правоможностей власника (володіти, користуватися та розпоряджатися матеріальним благом), розглядається в об'єктивному (як правові відносини щодо права власності, які закріплюються відповідними нормами права) та в суб'єктивному розумінні, охороняється суб'єктами публічної адміністрації на основі норм адміністративного права, із можливістю застосування до порушників режиму власності адміністративних засобів, в тому числі заходів адміністративного примусу.

2. Визначено, що методи дослідження публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це прийоми та засоби пізнання, різні за своїм походженням в ієрархічній будові науки (загальнофілософські загальнонаукові методи, загальнологічні методи та спеціальнонаукові методи наукового пізнання) щодо виявлення юридичної природи, засад адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, інструментів публічного адміністрування, здійснення компаративістичної характеристики, з метою вироблення концепту, напрямків удосконалення та підвищення ефективності адміністративної діяльності публічної адміністрації

щодо охорони права власності на Україні. В результаті аналізу методології аналізу охорони права власності зроблено висновок, що право колективної власності (АТ незалежно від того публічні вони чи приватні ТОВ і ПП з кількістю власників більше 500 осіб), з погляду необхідності її охорони носять ознаки публічної власності. Захист такої власності об'єктивно потребує більш дієвого публічного адміністрування, в іншому випадку рейдерських захоплень прибуткових підприємств чи супровідного позбавлення власників їх майна не уникнути.

3. Виявлено, що сутність адміністративно-правової складової охорони права власності полягає у глибинних внутрішніх чинниках охорони права власності суб'єктами публічної адміністрації, що базується на основі теорії адміністративного права, коли у адміністративно-правових відносинах невід'ємним суб'єктом є суб'єкт публічної адміністрації на якого покладається охорона права власності шляхом здійснення примітивної адміністративної діяльності (адміністративно-правова охорона) та/або припинення його порушення, відновлення стану, який існував до порушення, компенсації нанесених збитків і притягнення винних за порушення права власності до адміністративної відповідальності (адміністративно-правовий захист).

4. Узагальнено, що принципи публічного адміністрування охорони права власності в Україні об'єктивно поділяються на загальні (характерні для адміністративного права та для права власності в цілому) та спеціальні (характерні для адміністративно-правової охорони права власності). До загальних принципів адміністративно-правової охорони права власності віднесено специфічні особливості принципу верховенства права та принцип непорушності права власності; принцип рівності суб'єктів права власності перед законом; принцип гуманізму, справедливості та взаємо підтримки у відносинах між суб'єктами публічної адміністрації та суб'єктами права власності; принцип поваги до прав власності кожного суб'єкта.

5. Визначено, що змістом публічного адміністрування охорони права власності є адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації та суду, яка здійснюється в процесі: 1) правотворчої підзаконної діяльності публічної адміністрації щодо видання нормативно-правових актів, які уточнюють та деталізують закони до моменту їх правозастосування; 2) адміністративно-сервісної діяльності публічної адміністрації в процесі надання адміністративних послуг (державна реєстрація майна, видача державних охоронних документів на право власності та ін.); 3) правореалізаційної (виконавчої) діяльності з охорони права власності на основі виконання норм адміністративного права; 4) правоохоронної діяльності щодо захисту права власності із використанням засобів адміністративного примусу і адміністративної відповідальності; 5) судового захисту суб'єктів права власності в системі адміністративного судочинства; 6) відновлення справедливості та відшкодування збитків потерпілим в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності за майнові проступки судами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

6. Сформовано поняття публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як інституту адміністративного права, як сукупності однорідних норм адміністративного права, що охороняють право власності, або/та процесуального сприяння захисту такого права нормами адміністративного процесу та при здійсненні проваджень у справах про адміністративні правопорушення, що є стійкими, постійними, довгий час діючими і такими, що зберігають свої якісні і кількісні властивості загальнообов'язковим правилами поведінки, реалізуються органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та судом, пов'язані чисельними, як вертикальними так і горизонтальними зв'язками з іншими нормами адміністративного права, а також нормами інших галузей права (конституційного, цивільного, господарського, кримінального тощо).

7. Здійснена класифікація публічного адміністрування охорони права власності в Україні на види, як поділ складної конструкції адміністративно-правових відносини у сфері публічного адміністрування охорони права власності за суб'єктним складом на різні варіанти взаємодії суб'єктів публічної адміністрації з приватними особи та між собою і судовою владою, а також виділення певних специфічних видів (підвидів) адміністративно-правової охорони за критеріями функціональної спрямованості, змісту публічного адміністрування, юридичною природою суб'єктів права власності, напрямків впливу та наслідками адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації при здійсненні охорони права власності в Україні.

8. Розкриті рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні, як процеси, що мають спільні якісні характеристики та відмінні функціональні завдання, що здійснюються колом суб'єктів публічної адміністрації та у сукупності за їх специфікою забезпечують відносно відособлені етапи публічного адміністрування охорони права власності, в результаті чого сформовано, що правотворчість (розпорядча діяльність публічної адміністрації) та правореалізація є базовими взаємодоповнюючими рівнями публічного адміністрування, а відносно відособленими рівнями правореалізації є надання публічної адміністрацією адміністративних послуг, правозахисна та правоохоронна діяльність публічної адміністрації.

9. Визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єкта публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це сукупність різноманітних, взаємодіючих та нормативно встановлених правових елементів, які формально-юридично закріплюють правове становище суб'єкта здійснення публічного адміністрування охорони права власності з метою регламентації адміністративних правовідносин у цій сфері та забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб.

10. Доведено, що Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади виконують доктринально-уточнюючу, політико-сервісну та безпосередньо правореалізаційну роль, в тому числі надають адміністративні послуги і здійснюють правозахисну та правоохоронну діяльність у сфері публічного адміністрування охорони права власності в Україні шляхом реалізації державної політики щодо охорони і захисту права власності, попередження правопорушень у цій сфері та в цілому захисту права власності українського народу, приватної, державної і комунальної власності як публічного блага.

11. Виявлено, що повідною особливістю адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України, є його правове становище як головного суб'єкта публічної адміністрації у сфері юстиції, що централізовано формує та реалізує політику та здійснює управління в цій сфері, координує інших суб'єктів публічної адміністрації, захищає права, свободи та законних інтересів осіб, охороняє право власності та об'єднує інших публічних осіб для здійснення адміністративно-правової охорони. Повноваження Міністерства юстиції України спрямовані на охорону права власності, проте умовно можна виділити «прямі» адміністративні повноваження в сфері публічного адміністрування охорони права власності, до яких входять: розробка нормативного забезпечення; легалізація суспільних відносин через проведення державної реєстрації, підтримки державних реєстрів, державне управління суб'єктами та державне регулювання об'єктами державної реєстрації; методологічне, організаційно-правове та інформаційне забезпечення суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності; здійснення державного нагляду, моніторингу та контролю за сферою захисту права власності, попередження посягань на право власності.

12. З'ясовано юридичну природу правоохоронних органів як спеціалізованих суб'єктів охорони права, що є суб'єктами публічної адміністрації, яким притаманні специфічні, як адміністративні так і

кримінально-процесуальні права та обов'язки з метою охорони і захисту права власності, вони мають вагомі владні повноваження, одночасно зобов'язані принципом законності і системою державного і громадського контролю, здійснюють попередження і припинення порушення права власності, притягнення винних чи створення умови для притягнення до адміністративної відповідальності, або до кримінальної відповідальності.

13. Доведено, що адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності в Україні є цілісним комплексом, яких поєднує у собі різноманітні правові інструменти, відповідно до яких виникають підвиди такого механізму, зокрема, адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування охорони права власності поділяється на такі підвиди: по-перше, за рівнем здійснення публічного адміністрування: правотворчий; правореалізаційний; правоохоронний; правозахисний; по-друге, за характером впливу: правовий (пов'язаний із застосуванням норм права); охоронний (безпосередня охорона права власності); адміністративно-організаційний - здійснення додаткових заходів щодо реалізації функцій публічного адміністрування.

14. Сформовано, що система джерел публічного адміністрування охорони права власності включає: 1) Конституцію України, інші закони України в площині публічного адміністрування охорони права власності; 2) міжнародні джерела (міжнародні конвенції, багатосторонні міждержавні угоди, акти органів міжнародних організацій); 3) неформалізовані джерела права (загальні принципи права, звичаї та традиції, норми моралі); 4) судові рішення (Конституційного суду України, Верховного Суду України, Європейського Суду з прав людини тощо); 5) підзаконні нормативно-правові акти прийняті компетентними суб'єктами публічної адміністрації в ході розпорядчої діяльності, виданні з метою уточнення деталізації законів до моменту правозастосування у сфері охорони права власності.

15. Зроблено висновок що форми публічного адміністрування – це зовнішній прояв адміністративної діяльності суб'єктів публічної

адміністрація, що здійснюється на усіх рівнях публічного адміністрування щодо надання адміністративних послуг та реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності та надання адміністративних послуг з метою здійснення публічного адміністрування у сфері охорони права власності. Методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні – це адміністративні інструменти механізму публічного адміністрування, які є способами та прийомами владного-мотивуючого та владно-примусового впливу суб'єктів публічного адміністрування на право власності як об'єкту адміністративно-правової охорони з метою реалізації владно-управлінських функцій суб'єктів публічного адміністрування, захисту права власності та інших прав, законних інтересів осіб і суспільства.

16. З'ясовано, що державна реєстрація є провідним способом охорони права власності, адже полягає у легітимізації правовідносин у сфері права власності, що дозволяє державі створити ефективний механізм публічного адміністрування охорони права власності шляхом надання суб'єктам публічної адміністрації владних повноважень щодо здійснення адміністративної діяльності у площині адміністративно-правової охорони права власності, крім того, державна реєстрація як інститут адміністративного права набула усіх якісних рис, про що вказує простий та відкритий порядок проведення державної реєстрації прав власності та інформаційна система баз даних – Державний реєстр прав, а також постійно удосконалюється, що засвідчує запровадження інноваційного інституційного механізму захисту прав власності – Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації.

17. Визначено, що процедура надання адміністративних послуг є сервісною діяльністю, що полягає у зверненні правовласника до суб'єкта публічної адміністрації з вимогою про надання певних публічних послуг (вчинення дій, видача документів, виконання обов'язків тощо), які надаються в межах повноважень суб'єкта публічної адміністрації з метою охорони права власності, а також захисту інших прав та законних інтересів особи.

Процедура притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на власність є поширеною в суспільстві, оскільки на право власності як на благо нині здійснюється досить багато посягань. За своєю суттю, процедура притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на власність є визначеним законодавством порядком розгляду та вирішення адміністративних справ, винесення рішення по справі за правопорушення, які посягають на власність, з метою відновлення та захисту порушеного права власності особи, суспільства та держави.

18. Розкрито доктринальні положення щодо зарубіжного досвіду публічного адміністрування охорони права власності дозволяє вважати, що у країнах-учасницях ЄС створена ефективна система захисту права власності, яку реалізують міжнародні спільноти, національні органи виконавчої та законодавчої влади, громадські інституції, суспільство та громадяни, відповідно нормативне регулювання публічного адміністрування охорони права власності зосереджене на міжнародних угодах, конституціях, законах щодо публічного адміністрування та актах щодо використання права власності, при цьому, в більшості держав (Федеративна Республіка Німеччина, Швеція) на конституційному рівні визначено особливості експропріації заради суспільного блага з належною компенсацією для правовласника, що створює додатковий механізм захисту права власності від незаконних посягань та порушень.

19. Удосконалено законодавство щодо охорони права власності в Україні шляхом внесення змін і доповнень до діючого законодавства з метою підвищення ефективності адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері охорони права власності в Україні. Запропоновано юридичну дію статті 51⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення розповсюдити на юридичних осіб; упорядкувати систему правоохоронних органів, які можуть здійснювати адміністративно-правову охорону права власності, на законодавчому рівні легалізувати спрощене отримання права на

володіння зброєю законотрухняними громадянами, шляхом прийняття Закону України «Про зброю», дозволити приватних охоронним структурам використовувати вогнепальну справу при охороні права власності; створити Службу фінансових розслідувань, позбавивши таких повноважень інших суб'єктів публічної адміністрації (податкові органи, СБУ, Національна поліція тощо); ввести юридичну відповідальність за незаконне втручання суб'єктів владних повноважень в діяльність суб'єктів господарювання; оцінювання діяльності правоохоронних органів (зокрема поліції) у сфері захисту права власності повинно здійснюватися виключно за критерієм відшкодування прямої шкоди, завданої правопорушенням; створити Фонд гарантування захисту права власності фізичних осіб, які постраждали внаслідок майнових правопорушень.

20. Удосконалено сферу державної реєстрації як створення антирейдерських заходів в Україні шляхом: підвищення доступності та якості надання адміністративних послуг в невеликих населених пунктах; створення механізму протидії незаконним здійсненням реєстраційних дій поза територіального округу реєстратора; заохочення суб'єктів права власності до державної реєстрації усього майна особи вартістю більше 10 000 євро; підвищення ефективності права власності Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації; попередження та реагування на рейдерські атаки в аграрному секторі; здійснення превентивну роботу, тобто внутрішньо на підприємстві проводити попереджувально-роз'яснювальні заходи протидії рейдерству; обґрунтування введення нового показнику, щоб у випадку зміни права власності на об'єкт, вартість якого перевищує 50 000 євро, новий власник має в обов'язковому порядку надати документи щодо родинних зв'язків із попереднім власником або відомості про матеріальні витрати, понесені на його придбання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у двох томах. Том 1: Загальна частина. Київ: *Юридична думка*, 2007. 592 с.
2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у двох томах. Том 2: Особлива частина. Київ: *Юридична думка*, 2009. 600 с.
3. Авер'янов В. Б. Вибрані наукові праці. Київ: *Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*, 2011. 448 с.
4. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні: навч. посіб. Київ: *Юрінком Інтер*, 1998. 432 с.
5. Авер'янов В. Б., Дерещ В. А., Школик А. М. та ін. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право. Київ: *Знання*, 2007. 204 с.
6. Авер'янов В. Б., Пасенюк О. М., Панченко О. Н. Адміністративне судочинство України : підручник. Київ: *Юрінком Інтер*, 2009. 358 с.
7. Авер'янов В. Б. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії. *Право України*. 2003. № 5. С. 117.
8. Ажнюк М. О. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: *Знання*, 2008. 368 с.
9. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. Москва: *Юрид. лит.*, 1966. 374 с.
10. Алексеев С. С. Самое святое, что есть у Бога на земле. Иммануил Кант и проблемы права в современную эпоху. Москва: *Норма*, 1998. 409 с.
11. Алексеев С. С. Проблемы теории права: В 2 т. Т 1. Свердловск: *Изд-во Свердл. юрид. ин-та*, 1972. 396 с.
12. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ: *Центр учбової*

літератури, 2011. 216 с.

13. Амосов О. Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку. *Публічне управління: теорія і практика : зб. наук. праць*. 2014. № 2 (18). С. 7–13.

14. Антирейдерська комісія vs суд: куди звертатися за захистом? Ліга. Блоги. 2018. URL: <https://blog.liga.net/user/iguk/article/antireyderska-komisiya-vs-sud-kudi-zvertatisya-za-zahistom>

15. Антонюк О. В. Адміністративний менеджмент: етико-методологічні засади. *Персонал*. 2006. № 12. С. 58–65.

16. Антонюк О. Зміст принципу непорушності права власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 5-9.

17. Аракелян М. Р. Інститут адвокатури у правозахисній діяльності сучасної Української держави. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 60. С. 21-27.

18. Аристотель. Сочинения: в 4-х т. Т. 3. Москва: *Право*, 1983. 507 с.

19. Армаш Н. О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2005. 18 с.

20. Атаманчук Г. Теория государственного управления: курс лекцій. Москва: *Юридическая литература*, 1997. 400 с.

21. Афанасієв Р. В. Адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2010. 20 с.

22. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підруч. Київ: *Знання*, 2006. 432 с.

23. Бандурка А. М. Судебные и правоохранительные органы Украины : учебник. Харьков : [б. и.], 1999. 180 с.

24. Барандич С. Правозастосування в сучасному вимірі юридичної науки. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4. С. 1–7.

25. Бедний О. І. Публічно-службові відносини як складова предмету адміністративного права. *Публічне право*. 2016. № 4. С. 90-95.

26. Беззуб І. Приватна детективна діяльність: українські реалії та зарубіжний досвід. Центр досліджень соціальних комунікацій: веб-сайт. 2018. URL: http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2930:privatna-detektivna-diyalnist-ukrajinski-realiiji-ta-zarubizhnij-dosvid&catid=8&Itemid=350

27. Березянська А. О. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізми державного управління» та їх класифікація. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Державне управління. 2015. Т. 254, Вип. 242. С. 6-10.

28. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051

29. Бесчастний В. М. Адміністративні послуги у системі публічного управління. *Менеджер*. 2015. № 1. С. 58-64.

30. Бех В. П. Генезис соціального організму країни: монографія. Запоріжжя: *Просвіта*, 2000. 288 с.

31. Бедний О. І. Внутрішньо-організаційні відносини в органах публічної влади та їх апаратах як складова предмета адміністративного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2016. Вип. 40(1). С. 131-134.

32. Белкін М. Л. Єдність правозастосування як гарантія забезпечення законності в державі. *Університетські наукові записки*. 2012. № 3. С. 10-16.

33. Безпалова О. І. Щодо тлумачення категорії "публічна адміністрація" в європейському праві. Державне управління та місцеве самоврядування : тези X Міжнар. наук. конгресу, 26 берез. 2010 р. Національна академія державного управління при Президентіві України,

Харківський регіональний інститут державного управління. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2010. С. 20-21.

34. Битяк Ю. П. Адміністративне право України: підручник. Харків: *Право*, 2010. 624 с.

35. Біблія або книга святого письма старого завіту. Київ: *Біблейське товариство*, 1995. 959 с.

36. Білодід І. К. Словник української мови в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства. Київ: *Наукова думка*, 1970-1980. Онлайн версія. 2018. URL: <http://sum.in.ua/s/instrument>

37. Білодід І. К. Словник української мови в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства. Київ: *Наукова думка*, 1970-1980. Онлайн версія. 2018. URL: <http://sum.in.ua/s/rejestruvat>

38. Білодід І. К. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). Онлайн версія. 2018. URL: <http://sum.in.ua/s/rivenj>

39. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства. Київ: *Наукова думка*, 1970-1980.

40. Боброва Д. В., Дзера О. В., Довгерт А.С. Цивільне право України: підручник. Київ: *Юрінком Інтер*, 1999. 864 с.

41. Бондаренко А. Форми реалізації правозахисної функції сучасної держави: до постановки проблеми. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 282-288.

42. Бондаренко В. А. Види адміністративно-правових норм. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 134-137.

43. Борисенко І. Л. Теоретичні засади співвідношення понять охорони та захисту цивільних прав в глобальній мережі інтернет. Confcontact. 2008. URL: <http://www.confcontact.com/2008jule/borisenko.php>

44. Бородін Д. І. Правоохоронні органи України: поняття та функції. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 2. С. 47-51.

45. Бояринцева М. А. Адміністративно-правовий статус громадянина України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2005. 213 с.

46. Братель С. Г. Місце адміністративної процедури в структурі права. *Вісник Запорізького національного університету*. Юридичні науки. 2015. № 1(1). С. 57-63.

47. Брюховецька Н. Економічний механізм підприємства в ринковій економіці: методологія і практика. Донецьк: *ІЕП НАН України*, 1999. С. 25-28.

48. Бугайчук К. Л. Публічне адміністрування: теоретичні засади та підходи до визначення. *Право і Безпека*. 2017. № 3. С. 38-44.

49. Бугайчук К. Л. Співвідношення публічного адміністрування з іншими управлінськими категоріями. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 4. С. 154-165.

50. Буглак Ю. В., Журавльов Д. В. Адміністративно-правові засади детінізації відносин у підприємницькій діяльності: монографія. НДІ публіч. права. Київ : *Гельветика*, 2016. 199 с.

51. Бурбика М. М. Ще раз до визначення поняття «правоохоронні органи». *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 27. С. 23-29.

52. Бурденюк С. Гарантії захисту права власності відповідно до ст. 1 Першого Протоколу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 19-23.

53. Бурлаков С. В. Мета, завдання та принципи висвітлення діяльності публічної адміністрації України. *Право і суспільство*. 2014. № 5. С. 68-73.

54. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь: *ВТФ «Перун»*, 2005. 1728 с.

55. Вавженок Я. Співвідношення понять «захист» та «охорона» трудових прав в чинному законодавстві. *Форум права*. 2010. Вип. 1. С. 45-49.

56. Васильев А. М. Теория государства и права: учебник. Москва: *Юрид. лит.*, 1983. 436 с.

57. Васильев А., Борщевский И., Иванов В, Труба В. и др. Основы теории права и государства в вопросах и ответах: учебное пособие. Харьков.

ООО «Одиссей», 2002. 400 с.

58. Ващенко Ю. В. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом: проблеми правової природи та перспективи реформування. Адміністративне право і процес: науково-практичний журнал, заснований Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. 2018. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/384-tsentralni-orhany-vykonavchoyi-vlady-zi-spetsialnym-statusom-problemy-pravovoyi-pryrody-ta-perspektyvy-reformuvannya-vashchenko-yu-v>

59. Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ: *Знання*, 2008. 333 с.

60. Вишковська В. І. Загальнотеоретична конструкція механізму правозахисної діяльності в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 18 : Економіка і право. 2011. Вип. 16. С. 53-58.

61. Вищий суд з питань інтелектуальної власності: процес створення триває. Юридична газета онлайн: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/vishchiy-sud-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti-proces-stvorenniya-trivay.html>

62. Відбір суддів до Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Цензорнет: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: https://censor.net.ua/ua/news/3089289/sogodni_pochavsya_vidbir_suddiv_do_vyschogo_sudu_z_pytan_intelektualnoyi_vlasnosti_infografika

63. Вітвіцький С. С. Уніфікація процедур державного контролю діяльності публічної адміністрації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С. 195-203.

64. Віцин А. Руське цивільне право. С-пБ: *тип. Д. Чичинадзе*, 1897. 375 с.

65. Волков А. М. О юридической конструкции понятия «публичное администрирование». *Административное и муниципальное право*. 2014. № 6. С. 503–510.

66. Волков А., Філіпов Д. Словник юридичних і державних наук. С-пБ: *тип. Д. Чичинадзе*, 1901. 2526 с.
67. Воронкова В. Г. Регіонально-адміністративний менеджмент: навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2008. 542 с.
68. Воронкова В. Г. Філософія гуманістичного менеджменту: (соціально-антропологічні виміри): монографія. Запоріжжя: *РВВ ЗДІА*, 2008. 254 с.
69. Гаєвський А. М. Власність як категорія суспільних відносин. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. Вип. 3. С. 151-155.
70. Галай В. О. Основні принципи діяльності органів публічної адміністрації як запорука забезпечення прав і свобод людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 72. С. 300-305.
71. Галуцько В. В. Адміністративно-правові відносини: алгоритм дослідження суспільних відносин. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка*. Серія : Право. 2017. Вип. 1. С. 4-10.
72. Галуцько В. В. Напрями правової протидії рейдерству. *Держава і право*. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. 2007. Вип. 37. С. 36-40.
73. Галуцько В. В. Охорона права власності: адміністративно-правові аспекти : монографія. *Харк. нац. ун-т внутр. справ*, Херсон, 2008. 348 с.
74. Галуцько В. В. Охорона права власності: методологія змісту. Охорона права власності : проблеми та напрямки їх вирішення : збірник наукових праць. Херсон : *ХМД*, 2012. 116 с.
75. Галуцько В. В. Поняття та сутність адміністративно-правової охорони суб'єктів права власності. *Держава і право*. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. 2007. Вип. 35. С. 260-264.
76. Галуцько В. В. Правова охорона власності. *Персонал*. 2006. № 11. С. 68–72.
77. Галуцько В. В., Курило В. І., Короєд С. О. та ін. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник.

Херсон: *Грінь Д.С.*, 2015. 272 с.

78. Галуцько В. В. Адміністративно-правова охорона права власності в Україні: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2009. 35 с.

79. Галуцько В. В. Адміністративно-правова охорона суб'єктів права власності в Україні: монографія. Херсон: *ВАТ ХМД*, 2006. 356 с.

80. Галуцько В. В. Охорона права власності : адміністративно-правові аспекти. Херсон : *ВАТ ХМД*, 2008. 348 с.

81. Галуцько В. В., Курило В. І., Короєд С. О. та ін. Адміністративне право України: навчальний посібник. Херсон: *Грінь Д.С.*, 2015. Т. 1. Загальне адміністративне право. 180 с.

82. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Херсон : *ОЛДІ-ПЛЮС*, 2018. 446 с.

83. Гаруст Ю. В. Виды гарантий обеспечения прав граждан в налоговой сфере. Юридическая наука и практика: *Вестник Нижегородской академии МВД России*. 2013. № 24. С. 63–67.

84. Гаруст Ю. В. Поняття адміністративно-правового механізму забезпечення прав громадян у податковій. *Наука і правоохорона*. 2012. № 3 (17). С. 16–20.

85. Гаруст Ю. В. Система гарантій забезпечення прав громадян у податковій сфері. *Форум права*. 2014. № 1. С. 87–92.

86. Гегель Вільгельм Фрідріх. Філософія права. Гегель в 14 т. Т. 7 / переклад Б. Г. Столпнера, Москва, 1959. С. 101-106.

87. Гегель Ф. Философия права. Издательство: *Мир книги*, 2009. 464 с.

88. Географія та історія Іспанії: посібник / уклад. А.Серебрянська. Київ: [б.в.], 1998. 269 с.

89. Головка В. В. Енциклопедія історії України : у 10 т. Інститут історії України НАН України. Київ: *Наук. думка*, 2003. Т. 1 : А-В. 688 с.

90. Горбач М. І. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика: дис ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2017. 202 с.

91. Горбач М. І. Класифікація елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2017. № 2. С. 29-41.

92. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: автореф. дис....канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2005. 20 с.

93. Горобець Н. Г. Деякі доктринальні підходи щодо механізму захисту права власності в сучасному міжнародному праві. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 365-370.

94. Горобець Н. Г. Захист права власності в практиці Європейського суду з прав людини. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київський університет права НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ, 2018. 228 с.

95. Господарський кодекс України 16.01.2003 від № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

96. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

97. Гридасов Ю. В. Адміністративно-правові засоби захисту права власності в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Нац. ун-т Держ. податк. служби України. Ірпінь, 2009. 20 с.

98. Грицай І. О. Місце та роль неурядових правозахисних організацій в механізмі забезпечення прав громадян України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 113-122.

99. Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. та ін. Загальне адміністративне право: підручник. Київ: *Юрінком Інтер*, 2017. 568 с.

100. Груба Г. І. Форми і функції державної власності. *Інвестиції*:

практика та досвід. 2011. № 14. С. 80-82.

101. Гук А. С. Адміністративні форми та методи публічного врядування. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1. С. 78-83.

102. Гумін О., Пряхін Є. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. Львів: *Наше право*. №5. 2014. С. 35-37.

103. Гуржій Т. О. Державна політика безпеки дорожнього руху: теоретико-правові та організаційні засади: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 553 с.

104. Гусаров С. М. Поняття та сутність правотворчості в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 55-59.

105. Дашко І. М. Сутність та механізм здійснення процесу публічного адміністрування. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 1. С. 99-103.

106. Декларація прав людини і громадянина (1789). Livejournal. 2017. URL: <https://constituante.livejournal.com/10253.html>

107. Деля Ю. В. Адміністративно-правові аспекти нормотворчості публічної адміністрації в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2014. 35 с.

108. Демченко В. О. Проблемні аспекти систематизації джерел адміністративного права в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 7(1). С. 98-101.

109. Денчук Р. О. Адміністративно-правова охорона комунальної власності в Україні потребує удосконалення. *Право України*. 2005. № 9. С. 73-76.

110. Денчук Р. Адміністративно-правова охорона комунальної власності: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 19 с.

111. Деревянко Б. В. Про удосконалення здійснення державного контролю та нагляду за діяльністю суб'єктів господарювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 99-102.

112. Дерещ В. А. Особливості адміністративно-правових відносин

органів публічної адміністрації та громадян. Правова держава. 2017. Вип. 28. С. 305-313.

113. Державна реєстрація прав власності на нерухоме майно: проблеми та перспективи розвитку. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_3668

114. Джафарова О. В. Дозвільні правовідносини в Україні: стан і перспективи розвитку. *Право і Безпека*. 2014. № 2. С. 25-30.

115. Джафарова О. В. Дослідження органів публічної адміністрації в системі суб'єктів дозвільної діяльності в Україні. *Форум права*. 2018. № 1. С. 42–49.

116. Джафарова О. В. Процедури дозвільної діяльності органів публічної адміністрації у сфері забезпечення громадської безпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2015. № 18. Т. 1. С. 46–49.

117. Дзера О. В. Цивільне право України. Загальна частина. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: *Юрінком Інтер*, 2010. 976 с.

118. Дзюндзюк В. Б., Мельтюхова Н. М. та ін. Публічне адміністрування в Україні: навч. посібник. Харків: *Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр»*, 2011. 306 с.

119. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: автореф. дис. докт. юрид. наук 12.00.07. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2016. 40 с.

120. Для чого потрібна державна реєстрація прав власності? Каховська міська рада. 2018. URL: http://kakhovka-rada.gov.ua/ua/dlja_chogo_potribna_derzhavna_rejestratsija_prav_vlasnosti

121. Дніпров О. Компетенція як елемент правового статусу органів виконавчої влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2017. № 861. С. 257-262.

122. Договір про патентне право від 01.06.2000. Верховна Рада

України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/895_002?test=XX7MfyrCSgky5t9IZiMTU10.HI40Ys80msh8Ie6

123. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/895_001

124. Додонов В. Н. Большой юридический словарь. Москва: *Инфра-М*, 1998. 547 с.

125. Древянко А. С. Система джерел права як особливе правове явище *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 42. С. 215-221.

126. Дроб'язко В. С. Конвенційна охорона авторських прав у Бернській і Всесвітній конвенціях. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 2. С. 18-25.

127. Дудкін П. Д., Андрушків Б. М., Вовк Ю. Я. та ін. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство. Тернопіль: *Терно-граф*, 2008. 424 с.

128. Ємельянова І. І. Міністерство юстиції та пріоритети його діяльності. 2010. URL: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-213/>

129. Єпішко І. С. Працівник правоохоронного органу як представник держави. *Форум права*. 2017. № 5. С. 138–142.

130. Єрмоленко В. Категорія «форма права власності»: теоретико-методологічні засади обґрунтування. *Підприємництво, госп-во і право*. 2008. № 12. С. 5-12.

131. Єщук О. М. Адміністративно-правова охорона: теорія, практика та перспективи розвитку: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Київ: Університет «Україна», 2017. 464 с.

132. Єщук О. М. Лінгвістичні аспекти адміністративно-правової охорони. *Митна справа*. 2013. № 5(2.2). С. 346-350.

133. Єщук О. М. Адміністративно-правова охорона: теорія, практика

та перспективи розвитку: автореф. дис ... докт. юрид. наук. Київ, Університет «Україна» 2017. 41 с.

134. Єщук О. М. Законодавче регулювання адміністративно-правової охорони. *Митна справа*. 2013. № 4 (2). С. 248–253.

135. Журавльов Д. В. Організаційно-правове забезпечення функціонування центральних органів виконавчої влади України: теоретико-правовий аспект: монографія; *Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ*. Дніпропетровськ : Ліра, 2013. 311 с.

136. Журавльов Д. В. Теоретико-правові засади оптимізації функціонування центральних органів виконавчої влади України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07; Відкрит. міжнар. ун-т розвитку людини "Україна". Київ, 2014. 32 с.

137. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Правова охорона нотаріальної таємниці : монографія. Київ : *ОВК*, 2017. 190 с.

138. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Товариство з обмеженою відповідальністю за новим Законом: узаг. законодавства, комент., зразки док. : метод. посіб. *Ин-т права та післядиплом. освіти М-ва юстиції України*. Київ : *ОВК*, 2019. 64 с.

139. Завальнюк В. В. Ефективність права: антропологічний та євроінтеграційний аспекти. *LEX PORTUS*. 2017. № 1(3). С. 39-49.

140. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. *Урядовий кур'єр*. 2008. № 232.

141. Загуменна Ю. О. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності. *Право і Безпека*. 2010. № 3. С. 145-150.

142. Загуменник В. І. Державне управління та виконавча влада в Україні: навч. посіб. Київ: *Поліграфіст*. 2015. 295 с.

143. Задирака Н. Ю. Сутність джерел права у сфері правової охорони публічного майна. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 1 (15). С. 13-22.

144. Запша Г. М. Власність як загальнонаукова категорія та загальнолюдська цінність. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1.

145. Захист прав у сфері державної реєстрації прав та їх обтяжень на нерухоме майно. Національна академія внутрішніх справ. 2018. URL: <https://www.naiou.kiev.ua/files/mayu-pravo/pr-vlasnosti.pdf>

146. Захист права власності Українського народу: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід для України: матеріали I Щорічної міжнародної науково-практичної конференції (22 вересня 2016 року). Київ: *Національна академія прокуратури України*, 2016. 226 с.

147. Заява про вчинення злочину: як скласти. Юридичний самозахист: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: <https://ursambo.com/ukr/dopomoga-v-kriminalnij-spravi/zaiava-pro-vchynennia-zlochynu-iak-sklasty.html>

148. Зинченко Г. П. Социология управления: Учебно-метод. Комплекс. Ростов-н/Д. : *СКАГС*, 2010. 48 с

149. Зоря С. Ю. Особливості захисту інтелектуальної власності у міжнародному праві. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 1. С. 178-184.

150. Иеринг Р. фон. Борьба за право / пер. с нем. П. Волкова. Москва: *Изд. К.П. Солдатенкова: тип. Грачева и К.*, 1874. 77 с.

151. Іванищук А. А. Нормативне регулювання діяльності судової гілки влади: нормативно-правові аспекти. *Форум права*. 2013. № 1. С. 355-358.

152. Кабмін прийняв рішення створити оперативні штаби в регіонах для недопущення аграрного рейдерству. УНІАН. 2017. URL: <https://www.unian.ua/online/archive/37368.html>

153. Кабмін ухвалив законопроект щодо створення Служби фінансових розслідувань. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/kabmin-ukhvalyv-zakonoproekt-shchodo-stvorennia-sluzhby-finansovykh-rozsliduvan?category=organi-v-kompetencii-mfu&subcategory=derzhavna-fiskalna-sluzhba-ukraini-organi>

154. Кавелин К. Д. Собрание сочинений в 3-х томах. СПб.: *Типография М.М. Стасюкеича*, 1889. Т. 2. 401 с.

155. Каменська Н. Звернення до публічної адміністрації. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 6. С. 85–96.

156. Каменська Н. П. Публічна адміністрація: логіко-методологічний аналіз дефініції. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 6. С. 29-32.

157. Камишанська М. Державна власність в трансформаційній економіці: дис. канд. екон. нау: спец. 08.01.01. Донецьк, 2004. 198 с.

158. Карабін Т. О. Проблеми визначення суб'єктного складу публічної адміністрації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3. С. 164-169.

159. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підруч. Київ: *Кондор*, 2008. 502 с.

160. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави і права: модульний курс: навч. посіб. Київ: *Центр учбової літератури*, 2010. 264 с.

161. Кіріленко Ф. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності правоохоронними органами України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 Київ, 2011. 16 с.

162. Кісіль З. Р. Адміністративне право : навч. посіб. Київ: *Правова єдність*, 2011. 695 с.

163. Клименко О. Наукові роздуми у розвиток правової теорії власності. *Наукові записки інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 4. С. 55-60.

164. Кобзар О. Ф. Підходи щодо визначення поняття правоохоронної функції держави. *Юридична наука*. 2015. № 9. С. 7-13.

165. Кобилянський Ю. Латинсько-український словар для середніх шкіл. Відень: *Вид-во шкіль. книжок*, 1912. 606 с.

166. Коваленко В. В. Про визначення поняття «правоохоронний орган» в кримінальному законодавстві України. *Життя і право*. 2005. №5 (17). С. 50–56.

167. Ковалів М. В. Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у демократичній державі. *Науковий вісник*

Львівського державного університету внутрішніх справ. Випуск 1. 2018. С. 166-173.

168. Ковалів М. В. Особливості адміністративно-правового статусу органів виконавчої влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2014. № 807. С. 22-26.

169. Ковальський В. С. Правотворчість: теоретичні та логічні засад. Київ: *Юрінком Інтер*. 2005. 183 с.

170. Ковбасюк Ю., Трощинський В., Сурмін Ю. Енциклопедичний словник з державного управління. Київ: *НАДУ*, 2010. 820 с.

171. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

172. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. Ст. 1122.

173. Кожура Л. О. Адміністративно-правовий захист та охорона: поняття та співвідношення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : *Право*. 2015. Вип. 35(1.2). С. 119-122.

174. Козачук Д. А. Заохочувальні адміністративні процедури: автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.07; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2010. 18 с.

175. Козлов В. А., Ливанцев К. Е., Денисов Ю. А. и др. Теория государства и права: учебник. Ленинград: *Из-во Ленинград. у-та*, 1982. 412 с.

176. Коліушко І., Тимощук В. Ефективна публічна адміністрація (довідник для міністрів). Київ: *Знання*, 2006. 32 с.

177. Коліушко І., Тимощук В. Реформа публічної адміністрації на місцевому та регіональному рівні як один із напрямків адміністративної реформи. 2017. URL: <http://www.municipal.gov.ua/fond/default.asp?cid=1139>

178. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні: навч. посіб. Київ: *Юрінком Інтер*, 2004. 336 с.

179. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний

курс: підруч. Київ: *Юрінком Інтер*, 2011. 576 с.

180. Колпаков В. К. Поняття форм публічного адміністрування. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 89-103.

181. Колпаков В. К. Про публічні адміністрації. *Право України*. 2003. № 5. С. 28–31.

182. Колпаков В. К., Кузьменко О. В., Коваленко В. В. та ін. Курс адміністративного права України : підручник. Нац. акад. внутр. справ. Київ: *Юрінком Інтер*, 2012. 805 с.

183. Колпаков В. К., Кузьменко О. В., Пастух І. Д. та ін.. Адміністративна відповідальність : курс лекцій. Нац. акад. внутр. справ. Київ : *Юрінком Інтер*, 2016. 567 с.

184. Колпаков В. К. Адміністративне право України. Київ: *Юрінком Інтер*, 1999. 544 с.

185. Колянко О. В. Організація діяльності у сфері публічного адміністрування в Україні. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2014. Вип. 45. С. 50-53

186. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни (IV Гаазька конвенція). Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_222

187. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_169

188. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. 2018. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004

189. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154

190. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини: міжнародний документ від 26.05.1995 р. Верховна

Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_070

191. Константий О. В. Джерела адміністративного права України : монографія. Київ: *Українське агентство інформації та друку «Рада»*, 2005. 120 с.

192. Конституція на Република България. Народно събрание на Република България. 2018. URL: <https://www.parliament.bg/bg/const>

193. Конституція Литовської Республіки. World Intellectual Property Organization: official website. 2018. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/188724>

194. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. Ст. 141.

195. Контроль у сфері державної реєстрації. Офіційний веб-сайт Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області. 2018. URL: <https://www.zakjust.gov.ua/yurydychni-konsultatsii/1313-kontrol-u-sferi-derzhavnoi-reiestratsii-29052018>

196. Копейчиков В. В. Правознавство : підручник. Київ: *Юрінком Інтер*, 2003. 736 с.

197. Копиленко О. П., Мозговий Л. І. Правознавство. Київ: *Професіонал ВД*, 2007. 400 с.

198. Корельський В., Перевалова В. Теория государства и права: учебник для вузов Москва: *НОРМА-ИНФА*. 2002. 549 с.

199. Корнієнко П. С. Правозахисна діяльність органів публічної влади України в сфері забезпечення надання безоплатної правової допомоги. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 10. С. 78-83.

200. Коросташова І. М. Адміністративно-правова охорона: загальнотеоретичні аспекти. *Вісник Академії митної служби України*. Серія : Право. 2015. № 2. С. 66–72.

201. Коротич О. Б. Методологічні засади державного управління регіональним розвитком. Теорія та практика державного управління. Харків: *Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр»*, 2005. Вип. 3 (12). 316 с.

202. Коротких А. Ю. Відповідальність як один із елементів правового статусу особи. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Вип. 4. С. 110-119.

203. Котельникова Е. А. Административное право: учебник. Ростов н/Д : *Феникс*, 2002. 352 с.

204. Котковський В. Р. Європейський адміністративний простір: нові принципи публічного врядування. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 3. С. 200-205.

205. Котляр О. І. Регулювання права власності за міжнародним правом. *Форум права*. 2012. № 4. С. 515-520.

206. Котяш Л. П. Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації юридичних осіб в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2017. 19 с.

207. Кравцова Т. М. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації. *Форум права*. 2010. № 4. С. 522-525.

208. Кравченко І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 . Дніпропетровськ, 2010. 20 с.

209. Кравченко О. М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління». *Державне управління: удосконалення та розвиток : електронне наукове фахове видання*. 2009. № 3.

210. Кравчук О. О. Державна власність як форма власності в Україні (аксіологічний аспект). *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. *Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 2. С. 104-109.

211. Круглов В. В. Публічне адміністрування в процесі державно-приватного партнерства. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1. С. 145-153.

212. Кубарєв І. В. Сутнісні ознаки рейдерства. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 2. С. 117-122.

213. Кузьменко О. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення. Київ: *Центр навчальної літератури*, 2016. 388 с.

214. Кузьменко О. Адміністративне та примусове видворення: помилка законодавця чи запровадження нових інститутів? *Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту*. 2014. № 1. С. 92-100.

215. Кузьменко О. В. Адміністративно-правова охорона лісових ресурсів : монографія. Харків : *Диса плюс*, 2015. 248 с.

216. Кузьменко О. В. Оновлення парадигми змісту адміністративного процесу. *Держава і право*. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. 2006. Вип. 31. С. 146-152.

217. Кузьменко О. В. Особливості організації взаємодії національної гвардії України з правоохоронними органами. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2017. Вип. 27. С. 18-21.

218. Кузьменко О. В. Процесуальні категорії адміністративного права: монографія. *Нац. акад. внутр. справ України*. Львів, 2004. 232 с.

219. Кузьменко О. В. Публічне адміністрування оформлення та видачі візових документів для в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну : монографія; Нац. акад. внутр. справ. Харків: *НікаНова*, 2012. 206 с.

220. Кузьменко О. В., Стрельченко О. Г. Феномен адміністративно-правового заохочення : монографія. Київ. нац. ун-т внутр. справ. Львів: *Львів. кн. ф-ка "Атлас"*, 2010. 201 с.

221. Кулинич П. Ф. Державне управління у сфері використання та охорони земельних ресурсів. Земельне право України. Академічний курс: підручник. Київ: *Вид. Дім «Ін Юре»*, 2008. 600 с.

222. Куліш А. М. Кабінет Міністрів України у системі державного управління фінансовою системою України: становлення та майбутні перспективи. *Правові горизонти*. 2016. № 1. С. 98-105.

223. Куліш А. М. Місце і роль Генеральної прокуратури України у

системі суб'єктів, що забезпечують економічну безпеку держави. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2018. Т. 29(68), № 4. С. 110-114.

224. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування : автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2009. 31 с.

225. Курило В. І. Сутність адміністративно-правових відносин в аграрному секторі економіки. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 10. С. 3–4.

226. Кухарева Г. Особливості публічного управління Німеччини: досвід для України. Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали VIII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених: за заг. ред. С. О. Шевченка. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 288-291.

227. Кушерець Д. Охорона та захист майнових прав у сфері договірної права України : монографія. Київ: Знання, 2014. 463 с.

228. Лавренова О. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 115-119.

229. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 21 с.

230. Левченко О. В. Адміністративна процедура як правова форма надання адміністративних послуг: поняття, ознаки та співвідношення із суміжними правовими поняттями. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 2. С. 106-111.

231. Левченко О. В. Адміністративні процедури: оновлені підходи до положень про критерії класифікації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 1. С. 62-64.

232. Легеза Є. Процедура надання публічних послуг суб'єктами публічної адміністрації. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка*. Серія : Право. 2017. Вип. 2. С. 57-62.

233. Легеза Ю. О. Адміністративно-правові засади публічного управління у сфері використання природних ресурсів: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2018. 34 с.

234. Легеза Ю. О. Сутність та структура адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері використання природних ресурсів. *Visegrad journal on human rights*. 2016. № 6. Р. 1. С. 104–114.

235. Легенченко М. О. Поняття охорони й захисту права та їх співвідношення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 72. С. 59-65.

236. Лепех Ю. С. Про функції правотворчості органів публічного управління. *Університетські наукові записки*. 2018. № 2. С. 36-43.

237. Летнева О. С. Публічно-правова сутність державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 3. С. 111-120.

238. Лихова С. Про визначення поняття «правоохоронні органи». *Радянське право*. 1984. № 11. С. 74–76.

239. Лихова С. Я. Кримінально-правова охорона виборчих прав громадянина та шляхи її вдосконалення. *Наук. зап. НаУКМА. Правн. науки*. 2000. Т. 18. С. 29-35

240. Личенко І. О. Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності: монографія. Львів: *Львівський державний університет внутрішніх справ*, 2011. 216 с.

241. Личенко І. О. Адміністративно-правовий захист права власності України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. Л., 2010. 264 с.

242. Личенко І. О. Захист законних інтересів громадян України у сфері власності: адміністративно-правове дослідження. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 326-327.

243. Личенко І. О. Теоретико-правові основи реалізації органами

публічного управління адміністративно-правового захисту законних інтересів громадян України у сфері власності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 824. С. 50-59.

244. Лісабонська угода про захист зазначень місця походження виробів та їх міжнародної реєстрації від 31.10.1958. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_b11

245. Лісовий В. С. Власність. Енциклопедія сучасної України : у 30 т.; НАН України, НТШ, Київ: *Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України*. 2003-2016. 908 с.

246. Лозицька І. В. Правотворчість у правовій державі. Львів 2012. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13355/1/avt_Лозинська.doc

247. Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків від 08.10.1968. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_b07

248. Локк Джон. Вибрані філософські твори: в 2-х т. Москва: *Юрист*, 1960. 532 с.

249. Любохинець Л. С. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування 2017. URL: http://dn.tup.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k1201&T=01&lng=1&st

250. Лях Ю. І. До питання становлення публічного адміністрування в Україні: історичний та понятійний аналіз. *Theory and Practice of Public Administration*. № 1(60). 2018. С. 1-7.

251. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року від 14.04.1891. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_134/print

252. Мазаракі Н. А. Джерела адміністративного права. *Право і суспільство*. 2015. № 1/2015. С. 141-147.

253. Майданевич А. Г., Світличний О. П. Незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності: проблеми теорії та

правозастосування: монографія. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 259 с.

254. Максименюк М. Ю. Етнонаціональні та регіональні відносини як рушійна сила розвитку поліетнічного соціуму. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наукових праць. Запоріжжя: ЗДІА, 2013. № 53. С. 215-229.

255. Максименюк М. Ю. Філософські засади публічного адміністрування. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. Вип. 61. С. 206-223.

256. Максимович Р. Співвідношення понять «охорона» та «захист» соціальних і економічних прав і свобод людини: теоретико-правові засади. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2014. Вип. 5. Том 1. С. 101-106.

257. Максименцева Н. О. Публічне адміністрування у галузі використання і охорони надр в Україні: дис ... докт. юрид. наук. 12.00.07. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 608 с.

258. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 254 с.

259. Маляренко В. Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 352 с.

260. Малько А. В., Матузов Н. И. Теория государства и права. Москва: Юристъ, 1996. 672 с.

261. Малько А. В. Проблемы теории государства и права: учеб. Москва: Юрлитинформ, 2012. 592 с.

262. Мандрика Л.М. Теорії права власності. *Право і безпека*. 2009. № 2. С. 91-94.

263. Маркс К., Енгельс Ф. Твори. Москва: Юристъ, 1960. Т. 16. 576 с.

264. Марущак Ю. В. Адміністративно-правова охорона майнових та немайнових прав власності в Україні. *Науковий вісник Національного*

університету біоресурсів і природокористування України. 2014. Вип. 197. Ч. 2.

265. Марченко М. Н. Теория государства и права : ученик. Москва: *Юридическая литература*, 1996. 432 с.

266. Марченко О. В. Адміністративно–правовий статус Міністерства юстиції України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2017. 208 с.

267. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. Київ: *Дакор*, 2015. 491 с.

268. Мащук В. Ю. Види адміністративних процедур: критерії класифікації. Київський університет. *Адміністративне право і процес*. 2014. С. 60-67

269. Медведєв М. Ю. Форми і методи публічного адміністрування у податковій системі України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2018. 224 с.

270. Мельник К. Ю. Проблеми законодавчого закріплення поняття «правоохоронні органи». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 139-146.

271. Мельник Р.С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації. *Адміністративне право і процес*: науково-практичний журнал, заснований Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. 2017. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/item/59-katehoriya-publichne-upravlinnya-u-noviyu-interpretatsiyi-melnyk-r-s>

272. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів. 1-е видання, Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1974. 776 с.

273. Мельничук С. М. Правоохоронно-правозастосовна діяльність здійснення функцій держави: проблеми сучасного розуміння. *Інформація і право*. 2015. № 2. С. 152-159.

274. Мельничук С. М. Правотворча діяльність – провідна правова

форма здійснення функцій держави: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*. 2016. № 1. С. 5-11.

275. Мельтюхова Н. М., Корженко В. В., Дідок Ю. В. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рек. Київ: *НАДУ*, 2010. 28 с.

276. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Відомством з промислової власності Словацької Республіки від 26.09.2018. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703_001-18/sp:max100

277. Мерза О. Теоретичні підходи до розуміння сутності органів юстиції в сучасних умовах. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2. С. 58-64.

278. Миколенко О. І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2011. 40 с.

279. Микульця І. І. Адміністративно-правовий статус органів юстиції України регіонального рівня : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ, 2012. 203 с.

280. Микульця І. І. Напрями удосконалення правового регулювання діяльності органів юстиції України регіонального рівня: деякі питання сьогодення. *Право і суспільство*. 2014. Випуск №1– 2. С. 145– 149.

281. Мироненко І. В. Зміст та межі здійснення права приватної власності на землю в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2008. 19 с.

282. Михалюк С. Правотворчість як складова державного управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. Вип. 1. С. 192-197.

283. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин 1961 р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856

284. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

285. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

286. Міністерство юстиції та його територіальні органи виступають суб'єктами розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єкта державної реєстрації. Головне територіальне управління юстиції у Херсонській області: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <http://justks.gov.ua/ministerstvo-yusticiyi-ta-jogo-teritorialni-organi-vistupayut-sub-yektami-rozglyadu-skarg-na-rishennya-diyi-abo-bezdiyalnist-derzhavnogo-reyestratora-sub-yekta-derzhavnoyi-reyestraciyi/>

287. Міністерство юстиції України: структура. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/structure>

288. Молдован В. В. Правознавство: цікаве і мудре : навч. посіб. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: *Алерта*, 2012. 255 с.

289. Молошна О. Становлення механізмів публічного адміністрування в Україні в контексті раціоналізації державного управління. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика : матеріали наук.-практ. конф. 14 груд. 2011 р., м. Дніпропетровськ. Дніпропетровськ: *ДРІДУ НАДУ*, 2011. 256 с.

290. Момотенко Т. Д. Правоохоронні органи: поняття і сутність. *Право і Безпека*. 2014. № 4. С. 127-131.

291. Мордовец А. С. Социально-юридический механизм обеспечения прав человека гражданина. Саратов, 1996. 154 с.

292. Мосьондз С. О. Публічна адміністрація в механізмі державної політики у сфері науки в Україні. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 54-60.

293. Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис.

... доктора юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 481 с.

294. Музичук О. М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. *Форум права*. 2008. № 1. С. 316-321.

295. Нагаєв В.М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2018. 278 с.

296. Наумов В. І. Система, зміст і значення адміністративних процедур у діяльності регіональних управлінь МВС України. *Адміністративне право і процес*. № 2 (12). 2015. С. 112–117.

297. Невзоров І. Л. Принцип законності в правозастосувальній діяльності: дисертація канд. юрид. наук: 12.00.01 Національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2003. 196 с.

298. Непийвода В. Л. Законодавче врегулювання рейдерства в аграрному бізнесі України. *Грані права: XXI століття : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / за ред. Г. О. Ульянової ; уклад.: Ю. Д. Батан, М. В. Сиротко [та ін.]*. Одеса : *Видавничий дім «Гельветика»*, 2018. С. 70-73.

299. Нерсесянец В.С. Проблемы общей теории права и государства: учеб. для вузов. Москва: *НОРМА*, 2006. 832 с.

300. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організаціях державного управління : навч. посіб. Київ: *Вид-во УАДУ*, 1998. 159 с.

301. Никитенко О. І. Адміністративно-правовий захист власності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 1996. 23 с.

302. Нікітін В. В. Адміністративно-правовий статус державних (публічних) реєстраторів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2017. 208 с.

303. Носик В. В. Право власності на землю Українського народу : монографія. Київ: *Юрінком Інтер*, 2006. 544 с.

304. Оболенський О. Публічне управління: публічна сфера, публічне

право і публічна політика – співвідношення понять. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 2. С. 3-11.

305. Оболенський О. Ю. Державне управління: підручник. Вища освіта ХХ століття. Київ: *Знання*, 2009. 582 с.

306. Оболенський О. Ю. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни. Публічне управління: наукова розробка. Київ: *НАДУ*, 2011. 56 с.

307. Обушна Н. І. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 53-63.

308. Обуцак О. О. Адміністративне регулювання у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип. 36. С. 75-85.

309. Окар-Балаж Я. І. Деякі питання визначення правового статусу особи у адміністративному праві. *Наше право*. 2015. № 2. С. 81-85.

310. Олена Сукманова взяла участь у круглому столі на тему «Альтернативні способи захисту бізнесу» Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-vzyala-uchast-u-kruglomu-stoli-na-temu-alternativni-sposobi-zahistu-biznesu>

311. Олійник О. Організаційно-правові засади захисту інформаційних ресурсів України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 20 с.

312. Онищук М. В. Конституційні принципи референтної демократії в Україні. *Конституція і конституціоналізм: вибіркові проблеми*. 2007. Випуск № 1. С. 141-167.

313. Оніщенко Н. М. Дія права: інтегративний аспект : монографія. Київ: *Юридична думка*, 2010. 360 с.

314. Онопчук І. Ю. Юстиція: до визначення поняття. Правове регулювання економіки : зб. наук. пр. № 8. Київ: [б. в.], 2008. С. 99-107.

315. Опришко В. Ф., Шульженко Ф. П., Шимон С. І. Правознавство: підручник. Київ: *КНЕУ*, 2003. 767 с.

316. Островський С. О. Поняття та функції правоохоронних органів держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. : Юридичні науки. 2017. Вип. 1(2). С. 46-49.

317. Охорона інтелектуальної власності в Україні: проблеми й розв'язання. ZN.UA: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: https://dt.ua/SOCIETY/ohorona_intelektualnoyi_vlasnosti_v_ukrayini_problemi_y_rozvyazannya.html

318. Патей-Братасюк М. Г. Філософія права : курс лекцій. Тернопіль : *Видавництво ЛІДЕР*, 2002. 131 с.

319. Павлюк Н. В. Теоретичні засади організаційного і правового механізмів публічного управління в Україні. *Демократичне врядування*. 2016. Вип. 16-17.

320. Павлюк Н. Особливості реалізації Національною поліцією України засобів захисту права власності. *Підприємництво, господарство і право*. №1 2018. С. 73-76.

321. Паламарчук Г. Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання. *Економіка України*. 2007. №7 (9). С. 38–45.

322. Панасенко Р. А. Дефініція рейдерства та його співвідношення із суміжними поняттями. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. Вип. 3. С. 95-102.

323. Панова Г. Адміністративно-правові відносини як критерій втручання адміністративного суду в розсуд суб'єкта публічної адміністрації. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 112-116.

324. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 1990. № 1. С. 320.

325. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології : монографія. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. 336 с.

326. Пацурківський Ю. П. Основні підходи до визначення поняття та природи власності в цивільних правовідносинах. *Науковий вісник*

Чернівецького університету. 2013. Випуск 682. Правознавство. С. 59-64.

327. Патерило І. В. Інститут інструментів діяльності публічної адміністрації у системі адміністративного права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 283-289.

328. Патерило І. Щодо визначення системи принципів діяльності публічної адміністрації України. *Юридичний вісник*. 2014. № 5. С. 71-75.

329. Панчук В. А. Адміністративно-правовий статус помічника судді в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; НДІ публ. права. Київ, 2018. 228 с.

330. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. Теорія держави і права : підручник. Харків: *Право*, 2015. 368 с.

331. Пилипишин В. П. Адміністративний аспект публічного адміністрування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 6. С. 68-71.

332. Письменна І. І. Система принципів державної служби України в сучасних умовах суспільного розвитку. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Державне управління. 2011. № 2. С. 144-150.

333. Підпригора О., Харитонов Є. Римське право: підручник. Київ: *Юрінком Інтер*, 2009. 528.

334. Підпригорода О. Основи римського приватного права: підручник. Київ: *Вентурі*, 1997 336 с.

335. Плугатир М. В. Проблеми законодавчого визначення способів учинення адміністративних правопорушень, що посягають на власність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2015. Вип. 35(2.2). С. 181-185.

336. Погребняк С. Принципи права: доктринальні питання. *Право України*. 2013. № 9. С. 217-218.

337. Покроковий алгоритм дій звернення до Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації. Головне територіальне управління

юстиції у Херсонській області. 2018. URL: <http://justks.gov.ua/pokrokovij-algoritm-dij-zvernennya-do-komisiyi-z-pitan-rozglyadu-skarg-u-sferi-derzhavnoyi-reyestraciyi/>

338. Поліщук В. С. Власність і її економічна сутність. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2013. Вип. 7. С. 37-43.

339. Поліщук Л. Форми права власності за законодавством України. *Віче*. 2011. № 14. С. 13-15.

340. Положення про Департамент державної реєстрації та нотаріату Міністерства юстиції України. Затверджене Наказом Міністерства юстиції України від 16 червня 2016 р. № 3676/к. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2018. URL: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/d8fd76a847086daaf0583969c6c093f7/normatyvnopravova_baza/

341. Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014. № 228. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 246.

342. Полюхович В. І. Адміністративно–правовий захист особи у відносинах з органами державної влади. *Право України*. 2003. № 5. С. 41–46.

343. Порухення прав на об'єкт права інтелектуальної власності: науково-правовий коментар. НПП Юрисконсульт: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/kuap/8050-51-2.html>

344. Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1127. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#n23>

345. Потюк В., Сороківська О. Дослідження європейського досвіду проведення адміністративних реформ (на прикладі Польщі). Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали VIII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених: за заг. ред. С. О. Шевченка. Дніпро: ДРІДУ

НАДУ, 2017. С. 293-295.

346. Право власності. Українська Гельсінська спілка з прав людини. 2018. URL: https://helsinki.org.ua/pravo-vlasnosti/#_ftn1

347. Правові засади. Департамент державної реєстрації та нотаріату. 2017. URL: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/21e60ac771ac15f2fc0e68a693c254e1/pravovi_zasady_diyalnosti/

348. Предместніков О. Особливості організаційних і матеріально-технічних форм діяльності органів юстиції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 146-151.

349. Предместніков О. Поняття та ознаки органів юстиції України як органів виконавчої влади. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 3. С. 97-106.

350. Предместніков О. Сучасний стан та особливості адміністративно-правового регулювання діяльності системи органів юстиції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Випуск 35. Частина II. Том 2. С. 185– 189.

351. Приймак Н. В. Теоретичні аспекти розкриття сутності рейдерства у ринковій економіці веб-сайт. *Економіка України: інформаційний веб-сайт*. 2018. URL: http://www.economics.crimea.ua/files/journal/01_02_13_3ch.pdf

352. Принципи адміністративного права. Інститут публічного права. 2016. URL: http://sipl.com.ua/?page_id=1517

353. Приходченко Л. Л. Забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади: монографія. Національна академія держ. управління при Президентові України, Одеський регіональний ін-т держ. управління. Одеса: *Оптимум*, 2009. 299 с.

354. Приходченко Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. Вип. 2. С. 105-112.

355. Приходченко Л. Сутність понять механізмів держави, державного управління та державного регулювання. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Вип. 3 (35). Одеса : *ОРІДУ НАДУ*, 2008. С. 269-274.

356. Приятельчук А. О. Власність і капітал: сутність, структура та основні функції. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. Вип. 63. С. 48-52.

357. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13.

358. Про адміністративні послуги: Закон України 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32.

359. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50.

360. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності: Закон України від 06.10.2016 № 1666-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 47.

361. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 6.

362. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11.

363. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 963-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003.

364. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51.

365. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003. № 755-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 25.

366. Про діяльність Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації та Комісії з питань акредитації суб'єктів державної реєстрації та моніторингу: наказ Міністерства юстиції України від 12.01.2016 № 37/5. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0042-16#n15>

367. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 49.

368. Про затвердження переліку об'єктів права державної власності, що підлягають приватизації у 2014 році: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2014 р. № 667-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2014-%D1%80>

369. Про затвердження Порядку здійснення контролю у сфері державної реєстрації: постанова Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2016 р. № 990. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990-2016-%D0%BF>

370. Про затвердження Порядку розгляду скарг у сфері державної реєстрації: постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1128. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2015-%D0%BF>

371. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 13.

372. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 1.

373. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 47.

374. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31.

375. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-

VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41.

376. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів: наказ Міністерства внутрішніх справ України (МВС України) від 07.07.2017 № 577. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-17>

377. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015 № 417-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 29. Ст. 262.

378. Про охоронну діяльність: Закон України 22.03.2012 № 4616-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 2.

379. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1626-IV. *Урядовий кур'єр*. 2004.

380. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 р. № 2707-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992.

381. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 р. № 1805-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39.

382. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. *Голос України*. 1991.

383. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII. *Голос України*. 1994.

384. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994.

385. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994.

386. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998.

387. Про підписання Протоколу між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності від 11 серпня 1994 року: Постанова Кабінету Міністрів

України від 15 березня 1999 р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-99-%D0%BF>

388. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 35.

389. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 № 2269-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 12. Ст. 68.

390. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 2-3.

391. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України 14 березня 2016 року № 92/2016. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>

392. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31.

393. Про схвалення Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 березня 2017 р. № 217-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2017-%D1%80>

394. Про схвалення Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1013-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2017-%D1%80>

395. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 310-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2018-%D1%80>

396. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80>

397. Про схвалення Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 308-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-%D1%80>

398. Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2013 р. № 739-р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80>

399. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні: Указ Президента України 18 вересня 1992 р. № 479/92. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92>

400. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 р. № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.

401. Про Фонд державного майна України: Закон України від 09.12.2011 № 4107-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 28. Ст. 311.

402. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38.

403. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення передумов для захисту економічних та спадкових прав громадян в сільській місцевості № 9140 від 01.10.2018. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64707

404. Проект Закону Про приватну детективну (розшукову) діяльність № 3726. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580

405. Протасов В. Н. Теория права и государства. Москва: *Новый Юрист*, 1999. 240 с.

406. Прудон П. Ж. Что такое собственность? или Исследование о принципе права и власти. С.-Пб.: *Е. и И. Леонтьевы*, 2011. 271 с.

407. Пундор Ю. О. Історичний аспект формування категорії «суб'єкт права». *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2011. Вип. 10. С. 24-30.

408. Пухтецька А. А. Європейські принципи адміністративного права та їх запровадження в законодавстві України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2009. 20 с.

409. Пухтецька А. А. Оновлення змісту та значення принципів адміністративного права України. *Адміністративне право і процес Науково-практичний журнал, заснований Київським національним університетом імені Тараса Шевченка*. 2016. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-15-2016/item/535-onovlennya-zmistu-ta-znachennya-printsipiv-administrativnogo-prava-ukrayini>

410. Пухтецька А. А. Про зміст і спрямованість принципів адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2014. №3(9). С. 73-86.

411. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави: навчальний посібник. Київ: *ІСДО*, 1995. 432 с.

412. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібник. Київ: *Атіка*, 2001. 176 с.

413. Рада відхилила закон про приватних детективів, який ветовав Президент. Укрінформ: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2603365-rada-vidhilila-zakon-pro-privatnih-detektiviv-akij-vetuvav-prezident.html>

414. Решота В. Основні підходи до визначення поняття «джерело адміністративного права». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2016. № 855. С. 100-108.

415. Рибчич І. Публічне адміністрування процесу реалізації особистості у спорті: соціально-філософський аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1 (47). С. 405–412.

416. Ринажевський Б. Компетенція та повноваження військової служби правопорядку (служби правопорядку) у Збройних Силах України. *Право і Безпека*. 2010. Випуск 1. С. 15-21.

417. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 1, 2, 4, 6 Закону України «Про передачу колекції образотворчого мистецтва Акціонерного товариства «Градобанк» у державну власність», Постанови Верховної Ради України «Про визнання колекції образотворчого мистецтва національним надбанням України» від 16 жовтня 2008 року № 24-рп/2008. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v024p710-08>

418. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» (справа про мораторій на примусову реалізацію майна) від 10 червня 2003 року № 11-рп/2003. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-03>

419. Рогач Л. І. Питання співвідношення понять «адміністративно-правова охорона» та «захист». *Наука і правоохорона*. 2016. № 4. С. 95-100.

420. Рогачов Ю. М. Адміністративно-правові відносини в структурі публічного адміністрування податків і зборів. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2014. № 2. С. 148–155.

421. Романюк Я. М. Державна реєстрація правочинів: її суть та правове значення. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 5. С. 40-46.

422. Ронжин В. Н. О понятии и системе принципов социалистического права. *Вестник МГУ. Сер. 11. Право*. 1977. № 2. С. 29-34.

423. Савельева Е. Г. Защита права собственности как одного из основополагающих прав человека: международно-правовые аспекты: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2013. 145 с.

424. Савченко Л. А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07; Академія держ. податкової служби України. Ірпінь, 2002. 455 с.

425. Савченко Л. А. Фінансово-контрольне право: становлення та розвиток: монографія. Київ : *Юрінком Інтер*, 2017. 398 с.

426. Савченко Л. А., Ярмак І. М. Проблеми правового закріплення принципів фінансового контролю : монографія. Київ : *Центр учб. літ.*, 2016. 170 с.

427. Савченко, Л. А. Правові основи здійснення фінансового контролю органами державної податкової служби України. Державна податкова адміністрація України, Національна академія держ. податкової служби України. Ірпінь : *Національна академія ДПС України*, 2005. 228 с.

428. Самойленко Ю. Поняття публічної служби в рамках становлення публічного адміністрування в Україні. Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали VIII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених: за заг. ред. С. О. Шевченка. Дніпро: *ДРІДУ НАДУ*, 2017. С. 257-259.

429. Самофалова О. Ю. Інституційне забезпечення правозахисної діяльності держави: український та європейський досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 7. С. 129-134.

430. Сандул Я. М. До визначення категорії «суб'єкт адміністративного права». *Наше право*. 2014. № 7. С. 99-103.

431. Саунін Р. Адміністративні процедури в системі реалізації владної

компетенції публічної адміністрації. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка*. Серія : Право. 2017. Вип. 2. С. 105-109.

432. Саунін Р. Адміністративно-правова охорона права на комп'ютерні програми в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 17 с.

433. Свистович Р. С. Суб'єкти публічної адміністрації: сучасний вимір. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Юридичні науки. 2017. № 3. С. 39-43.

434. Світличний О. Організаційно-правові засади охорони прав на торговельну марку: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. 18 с.

435. Семенов В. М. Конституционные принципы гражданского судопроизводства. Москва: *Юридическая литература*, 2012. 152 с.

436. Семенчук Т. Б. Сутність категорії «публічне адміністрування» та передумови її формування. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 42. С. 385-390.

437. Сергенюк Д. І. Щодо публічного адміністрування у сфері формування безпечного середовища для життєдіяльності населення України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Випуск 1. 2018. С. 173-179.

438. Сердюк В. І. Адміністративно-правовий статус громадян України як різновид правового статусу. Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного факультету, м. Суми, 25 травня 2013 р. Суми: *СумДУ*, 2013. С. 195-196.

439. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «правотворчість». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 69-78.

440. Серов О. В. Аналіз термінологічного забезпечення категорійно-

понятійного апарату в галузі знань «Публічне управління й адміністрування». *Державне управління: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 15-23.

441. Синьов О. В. Механізми охорони прав людини: генезис та сучасний стан. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. Вип. 28. С. 105-112.

442. Сінайський В. Руське цивільне право. Загальна частина: речове право. Київ: *Типографія Р. Лубковського*, 1914. 331 с.

443. Сіроштан О. А. Інститут охорони власності в адміністративно-деліктному праві. *Форум права*. 2008. № 1. С. 372-377.

444. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Київ: *Правова єдність*, 2014. 524 с.

445. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: *Консум*, 2001. 656 с.

446. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ: *Алерта*, 2011. 520 с.

447. Словопедія: онлайн енциклопедія. Термін «адміністрування». 2017. URL: <http://slovopectia.org.ua/38/53392/377011.html>

448. Соболев Є. Ю. Категорії адміністративно-правової моделі діяльності публічної адміністрації щодо реалізації та захисту прав та свобод інвалідів. *Держава та регіони*. 2014. № 1 (43). С. 37–42.

449. Соколенко О. Л. Адміністративно-правові засади захисту прав громадян у діяльності правоохоронних органів : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07; Харківський. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2012. 460 с.

450. Соколенко О. Л. Поняття та ознаки правоохоронної функції держави як основи правоохоронної діяльності. *Форум права*. 2012. № 4. С. 847-852.

451. Соловьев А. Н. Право собственности профессиональных союзов. Харьков: *Консум*, 2003. 175 с.

452. Соловьев В.С. Оправдание добра. Соч. в 2-х т. Т. 1. Москва:

Юристь, 1988. 274 с.

453. Сорокин В. В. Судебная практика как источник права: за и против. *Сибирский юридический вестник*. 2002. № 3. С. 20-25.

454. Спасибо-Фатеева І. Форми права власності. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 3. С. 145-154.

455. Сповідь заперечення «Вислови виходу у світ дня»: філософсько-правовий аналіз / за ред. В. Галуцька. Київ: *НДПП*, 2017. 22 с.

456. Справа «East/West Alliance Limited» проти України» (Заява № 19336/04). Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_994

457. Спрощений порядок захисту права власності за допомогою комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації. Чорнобаївська районна державна адміністрація: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://chornobay-rda.gov.ua/news/15-46-54-14-09-2017/>

458. Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації / *Центр Разумкова*. 2017. URL: <http://razumkov.org.ua/napryamki/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-hromadian-ukrainy-do-suspilnykh-instytutiv-elektoralni-orientatsii-2>

459. Стан злочинності у І півріччі 2018 року (за даними Генеральної прокуратури України). Укрстатистика: веб-сайт. 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/dop/09/sz0618w_u.pdf

460. Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d0f73c4b-51e8-47d1-8a92-b9e2d51992d9&title=StandartiVsesvitnoiOrganizatsiiIntelektualnoiVlasnosti>

461. Старилов Ю. Н. Курс общего административного права : учебник : в 2-х т. Т. 2 Государственная служба. Управленческие действия. Правовые акты управления. Административная юстиция. Москва: *Норма*, 2002. 422 с.

462. Старилов Ю. Н. Курс общего административного права : учебник

: в 2-х т. Т. 1: История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. Москва: *Норма*, 2002. 728 с.

463. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 40-43.

464. Створення Служби фінансових розслідувань. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/organi-v-kompetencii-mfu/stvorenniya-sluzhby-finansovyh-rozsliduvan>

465. Стецько Я. Українська визвольна концепція: в 2-х т. Т. 1. Мюнхен: *Видання організації українських націоналістів*, 1987. 528 с.

466. Стукаленко О. В. Співвідношення понять «адміністративно-правова охорона» та «адміністративно-правовий правовий захист». *Наукове товариство Івана Кушніра*. 2012. С. 15-18.

467. Сукманова Е. В. Правовая природа права собственности в Украине. *Научно-методический журнал «Право и Политика»*. 2017. № 2. С. 37-41. (Кыргызская Республика)

468. Сукманова Е. В. Принципы административно-правовой охраны права собственности в Украине. *Право и закон*. 2019. № 1. С. 32–37. (Кыргызская Республика)

469. Сукманова Е. В. Система принципов осуществления публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Право и политика*. 2018. № 1. С. 29–35. (Кыргызская Республика)

470. Сукманова О. В. Антирейдерські агроштаби: по один бік барикад з фермерами. Українська правда: інформаційний веб-сайт. 2018. <https://www.pravda.com.ua/columns/2017/09/27/7156492/>

471. Сукманова О. В. До антирейдерських агроштабів з квітня по серпень надійшло 133 звернення. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-do-antireyderskih-agroshtabiv-z-kvitnya-po-serpen-nadiyshlo-133-zvernennya>

472. Сукманова О. В. Перезавантаження антирейдерських агроштабів:

дія на випередження. Українська правда: інформаційний веб-сайт. 2018.
URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/05/2/7179038/>

473. Сукманова Е. В. Особенности административно-правовых отношений публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Право и закон*. 2018. № 3. С. 29–33. (Кыргызская Республика)

474. Сукманова Е. В. Понятие и содержание публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Международный научно-практический журнал «Право и Закон»*. 2018. № 1. С. 37-41. (Кыргызская Республика)

475. Сукманова О. В. Адміністративно-правовий статус комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як суб'єкта охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. Том 4. С. 134-138.

476. Сукманова О. В. Аналіз нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правової охорони права власності в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 107-111

477. Сукманова О. В. Антирейдерська комісія Мін'юсту за 10 місяців цього року задовольнила понад півтисячі скарг. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/antireyderska-komisiya-minyustu-za-10-misyatsiv-tsogo-roku-zadovolnila-ponad-pivtisyachi-skarg>

478. Сукманова О. В. Види публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1. Р. 21-26. (Словацька Республіка)

479. Сукманова О. В. Державна реєстрація як провідний спосіб охорони права власності. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 98-103.

480. Сукманова О. В. Джерела публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 4. С. 123-127.

481. Сукманова О. В. Діяльність Агроштабів зменшила кількість

рейдерських атак. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-diyalnist-agroshtabiv-zmenshila-kilkist-reyderskih-atak>

482. Сукманова О. В. Елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 90-95

483. Сукманова О. В. Закон «Маски-шоу СТОП» покликаний забезпечити баланс між ефективністю розслідуванням та захистом бізнесу. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/osukmanova-zakon-maski-shou-stop-poklikaniy-zabezpechiti-balans-mij-efektivnim-rozsliduvannyam-ta-zahistom-prav-biznesu>

484. Сукманова О. В. Законопроект щодо уповноважених осіб Мін'юсту не несе жодних рейдерських загроз. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-zakonoproekt-schodo-upovnovajenih-osib-minyustu-ne-nese-jodnih-reyderskih-zagroz>

485. Сукманова О. В. Захист бізнесу є одним із пріоритетів роботи Мін'юсту. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-zahist-biznesu-e-odnim-iz-prioritetiv-roboti-minyustu>

486. Сукманова О. В. Зміст адміністративно-правової охорони права власності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 3. С. 156-160.

487. Сукманова О. В. Ключові концепти рівнів здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин: Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 5–6 жовтня 2018 р. Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 79-80.*

488. Сукманова О. В. Методи публічного адміністрування охорони

права власності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Випуск 2. Т. 3. С. 212-217.

489. Сукманова О. В. Мін'юст запровадив технічний механізм, який унеможливить реєстрацію подвійних договорів оренди землі. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/minyust-zaprovadiv-tehnicniy-mehanizm-yakiy-unemojlivit-reestratsiyu-podviynih-dogovoriv-orendi-zemli-olena-sukmanova>

490. Сукманова О. В. Мін'юст технічно унеможливив вчинення реєстраторами реєстраційних дій за межами області. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-minyust-tehnicno-unemojliviv-vchinennya-reestratorami-reestratsiynih-diy-za-mejami-oblasti>

491. Сукманова О. В. Особливості адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 145-149.

492. Сукманова О. В. Особливості видів адміністративних процедур щодо охорони права власності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №2. С. 111-115.

493. Сукманова О. В. Особливості визначення поняття та класифікації адміністративно-правових відносин публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15-16 квітня 2016 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 122-124.

494. Сукманова О. В. Питання сутності адміністративно-правової складової права власності. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 10-11 липня 2015 р. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2015. С. 101-102.

495. Сукманова О. В. Поняття адміністративних процедур щодо охорони права власності в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 1. С. 103-114.

496. Сукманова О. В. Поняття адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2018. № 4. С. 189-193

497. Сукманова О. В. Поняття та система суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*. 2018. Випуск 33. С. 102-105.

498. Сукманова О. В. Правозахисний рівень здійснення публічного адміністрування охорони права власності як новела для науки адміністративного права. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. С. 98-103

499. Сукманова О. В. Превентивна діяльність є головним завданням антирейдерських штабів. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-preventivna-diyalnist-e-golovnim-zavdanniam-antireyderskih-shtabiv>

500. Сукманова О. В. Про особливості реєстрації права власності на нерухоме майно. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-pro-osoblivosti-reestratsii-prava-vlasnosti-na-neruhome-mayno>

501. Сукманова О. В. Проблематика визначення поняття «адміністративно-правова охорона права власності». *Сучасні проблеми розвитку державності та напрями їх вирішення через призму правотворчої діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19–20 травня 2016 року)*. Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2016. С. 55-59.

502. Сукманова О. В. Проблематика визначення правової природи права власності в Україні. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 вересня 2015 року. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2015. С. 80-83.

503. Сукманова О. В. Публічне адміністрування охорони права власності в Україні. Теорія і практика. Київ, 2019. 436 с.

504. Сукманова О. В. Рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 6. С. 167-172

505. Сукманова О. В. Сутність адміністративно-правової складової права власності. *Наукові записки. Серія: Право*. 2018. № 2. С. 89-92.

506. Сукманова О. В. Сутність принципів ефективності публічного адміністрування охорони права власності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 112-117.

507. Сукманова О. В. Теоретичні та практичні аспекти визначення системи суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 7–8 вересня 2018 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 63-66.

508. Сукманова О. В. Україна є світовим лідером у відкритті кінцевих бенефіціарних власників компаній. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ukraina-e-svitovim-liderom-u-vidkritti-kintsevih-benefitsiarnih-vlasnikiv-kompaniy---olena-sukmanova>

509. Сукманова О. В. Форми публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2018. № 36. С. 101-106

510. Сукманова О. В. Щодо нового рівня здійснення публічного

адміністрування охорони права власності в Україні. *Новітні тенденції сучасної юридичної науки*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 30 листопада – 1 грудня 2018 р. У 3-х частинах. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. Ч. 2. С. 98-101.

511. Сукманова О. В. Щодо особливостей сучасного адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи*: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 9–10 березня 2018 р. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 77-81.

512. Сукманова О. В. Щодо поняття та класифікації принципів адміністративно-правової охорони права власності в Україні. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 29-30 січня 2016 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 77-82.

513. Сукманова О. В. Щодо роботи Антирейдерської комісії. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-schodo-roboti-antireyderskoj-komisii>

514. Сукманова О. В. Щодо розуміння поняття та ознак публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 2–3 листопада 2018 р. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. С. 75-76.

515. Сукманова О. В. Щодо сучасного наповнення змісту адміністративно-правової охорони права власності. *Юридична наука: виклики і сьогодення*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 9–10 червня 2017 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 77.79.

516. Сукманова О. В. Як правильно оформити скаргу до Антирейдерської комісії? Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.

2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-yak-pravilno-oformiti-skargu-do-antireyderskoi-komisii>

517. Сукманова О. В. Мін'юст захищає земельні права громадян незалежно, відкритий ринок землі чи ні. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-minyust-zahischaе-zemelni-prava-gromadyan-nezalezno-vidkritiy-rinok-zemli-chi-ni>

518. Темченко В. Особливості юридичного змісту термінів «захист» та «охорона» у механізмі забезпечення прав і основних свобод людини. *Право України*. 2005. №9. С. 33–36.

519. Теремецький В. І. Механізм адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування: сутність та особливості. *Право та державне управління*. 2012. № 1. С. 105-106.

520. Тернуцак М. М. Публічне адміністрування: поняття та значення. *Наука і правоохорона*. 2016. № 2. С. 85-90.

521. Тертишник В. М. Принципи права та стратегія і практика судово-правової реформи. *Право і суспільство*. № 6. С. 20-26.

522. Тихомиров Ю.А. Административное право и процесс: полный курс. Москва: *Юрид. лит.* 2001. 652 с.

523. Тихонова Д. С. Органи юстиції України як суб'єкти надання реєстраційних адміністративних послуг: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2015. 178 с.

524. Тищенко І. О. Адміністративні процедури надання електронних послуг публічною адміністрацією в Україні. *Форум права*. 2017. № 2. С. 124–129.

525. Толкачова Н. Є. Правовий звичай, узвичаєність, звичай ділового обороту - форми права сучасної України: проблеми застосування. *Соціологія права*. 2011. № 2.

526. Тюрін С. Є. Поняття й ознаки взаємодії органів юстиції України. *Право і Безпека*. 2013. № 2. С. 100-105.

527. У ВСУ підсумували рекомендації щодо захисту права власності. Закон і бізнес: інформаційний веб-портал. 2015. URL: [http://zib.com.ua/ua/print/120218-](http://zib.com.ua/ua/print/120218-u_verhovnomu_sudi_pidsumovali_rekomendacii_schodo_zahistu_pr.html)

[u_verhovnomu_sudi_pidsumovali_rekomendacii_schodo_zahistu_pr.html](http://zib.com.ua/ua/print/120218-u_verhovnomu_sudi_pidsumovali_rekomendacii_schodo_zahistu_pr.html)

528. У Рівному відзначили 65-ту річницю створення служби охорони. Новини по Рівненські: інформаційний веб-сайт. 2017. URL: <http://tomat.rv.ua/u-rivnomu-vidznachy-ly-65-tu-richny-tsyu-stvorennya-sluzhby-ohorony/>

529. У Черкасах проходить соціальна акція з інформування мешканців про послуги поліції охорони. Прочерк: інформаційний веб-сайт. 2016. URL: <http://procherk.info/news/7-cherkassy/45059-u-cherkasah-prohodit-sotsialna-aktsija-z-informuvannja-meshkantsiv-pro-poslugi-politsiyi-ohoroni>

530. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Об'єднаних Арабських Еміратів про військово-технічне співробітництво від 08.02.2017 р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784_001-15

531. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством [...] від 27.06.2014. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

532. Угода про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності Співдружності незалежних держав від 09.10.1992. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_002

533. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування*. 2008. № 1.

534. Фоков А. П. К вопросу о собственности в гражданском праве: проблемы теории и практики. *Государство и право*. 2003. № 10. С. 123–124.

535. Фоміч Г. В. Адміністративні процедури у публічній службі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Нац. ун-т «Одес. юрид.

акад.». Одеса, 2010. 20 с.

536. Фролов Ю. М. Суб'єкти адміністративного права: сутність та підстави класифікації. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. №25. С. 549-557.

537. Харитоновна О. І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07. Одеса, 2004. 38 с.

538. Хартія економічних прав та обов'язків держав 1974 р. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_077

539. Хатнюк Ю. А. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з рейдерством в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2012. 19 с.

540. Хаустова М. Суб'єкт права як елемент правової системи суспільства. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 3. С. 29-38.

541. Хомюк Н. Система джерел права: деякі теоретичні аспекти. *Вісник Львівського університету*. Сер. : Юридична. 2013. Вип. 58. С. 27-33.

542. Хрідочкін А. В. Методи публічного адміністрування сферою інтелектуальної власності: поняття і класифікація. *Правова позиція*. 2017. № 1. С. 77–84.

543. Цвіркун Ю. І. Значення адміністративних процедур при вирішенні публічно-правових спорів із колегіальними суб'єктами публічної адміністрації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 3. С. 101-105.

544. Центральні та місцеві органи виконавчої влади. Урядовий портал: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog>

545. Цибульник Т. А. Деякі питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування України у сфері протидії рейдерству. *Право та інновації*. 2017. № 1. С. 116-122.

546. Цивільний Кодекс України. *Верховна Рада України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

547. Циганок С. Поняття і зміст адміністративно-правового забезпечення діяльності прокуратури України. *Адміністративне право і процес*. 2018. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/18974.pdf>

548. Черленяк І. І. Синергетичні моделі оптимізації системи державного управління: монографія. Ужгород: *Ліра*, 2010. 656 с.

549. Чернецький Є. Є. Публічне адміністрування заохочень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2011. 19 с.

550. Черней В.В., Константинов С.Ф., Братель С.Г. та ін. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: навчальний посібник Київ: *ПП «Дірект Лайн»*, 2014. 408 с.

551. Чернов С. І. Текст лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування». Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: *ХНУМГ*, 2014. 97 с.

552. Чернов С., Воронкова В., Банах В. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія. Запоріжжя : *ЗДІА*, 2016. 606 с.

553. Чи допоможе зброя захистити себе? Радіо свобода: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah/29287365.html>

554. Чижмарь К. І. Адміністративні засади організації та діяльності нотаріату в Україні. *Науковий вісник УжНУ*. Серія Право. 2014 р. Випуск № 29. Том 1. С. 119–123.

555. Чижмарь К. І. Адміністративні функції нотаріату в правоохоронній діяльності держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2014 р. Випуск 3. Том 3. С. 275–282.

556. Чижмарь К. І. Інститут нотаріату в системі органів юстиції та інших органів державної влади: окремі аспекти. *Альманах права*. 2016. Вип.

7. С. 37-40.

557. Чижмарь К. І. Публічно-правова природа нотаріату. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2014 р. Випуск 9–1. С. 138–141.

558. Шай Р. Я. Правоохоронна функція правової держави: теоретико-практичний аспект : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.01; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2012. 20 с.

559. Шала Л. В. Теорії походження права власності. *Університетські наукові записки*. 2009. С. 106-111.

560. Шевченко О. Навіщо українським селянам уповноважена особа органу юстиції. *Юридична газета онлайн: інформаційний веб-сайт*. 2018. URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/navishcho-ukrayinskim-selyanam-uprovnovazhena-osoba-organu-yusticiyi.html>

561. Шевченко Я. М. Власник і право власності : монографія. Київ: *Наукова думка*, 1994. 186 с.

562. Шевченко Я. М. Цивільне право України: Академічний курс : у 2 т. Т. 1 : Загальна частина : підручник. Київ: *Алерта*, 2003. 540 с.

563. Шевченко Я. Право власності. *Юридична енциклопедія: В 6 т. / редкол. Ю. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. URL: http://leksika.com.ua/11850607/legal/pravo_vlasnosti*

564. Шемшученко Ю.С. *Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 6 : Т-Я. Київ: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана. 2004. 806 с.*

565. Шинкарук В. І., Озадовська Л. В., Поліщук Н. П. *Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 742 с.*

566. Шоптенко С. С. Щодо змісту поняття «правоохоронний орган». *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 3. С. 106-110.

567. Шундигов К.В. Юридические средства реализации правовой политики. *Правоведение*. 1997. № 4. С. 149-150.

568. Шура Н. О. Принципи публічного адміністрування як регулятори

соціально-економічних процесів у національній економіці. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2016. С. 260-263.

569. Юрійчук І. В. Правове поняття адміністративних процедур. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 151-156.

570. Юркова Є. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 15 с.

571. Явич Л. С. О принципе научности в работе советского государственного аппарата. *Правоведение*. 1967. № 2. С. 64;

572. Яворська О. С. Правове регулювання відносин власності за цивільним законодавством України. Київ: *Атіка*, 2008. 303 с.

573. Як влаштований охоронний бізнес в Україні? Лідери, тренди та проблеми. Checkpoint Business Media: інформаційний веб-сайт. 2018. URL: <https://ckp.in.ua/reviews/19080>

574. Яковлев А. А. Міжнародно-правове співробітництво у захисті права власності в системі Ради Європи: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Харків, 2009. 20 с.

575. Яковлева І. П. Публічне адміністрування у сфері державної митної справи: термінологічний пошук. *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 6. С. 119-125.

576. Янчук А. Науково-нормативні підходи до визначення поняття «правоохоронні органи» в умовах їх реформування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 2. С. 110-120.

577. Яременко В., Сліпушко О. Новий словник української мови. В 3 х т. Київ: *Вид-во Аконт*. 2008. Т. 1. 928 с.

578. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник української мови. Київ: *Вид-во Аконт*, 2003. Т. 3. 927 с.

579. Яценко И. С. Конституционное право Российской Федерации. Москва: *Бератор-Пресс*, 2003. 496 с.

580. Закон за държавната собственост от 01.06.1996 г. Министерство

на регионалното развитие и благоустройството. 2018. URL: <https://www.mrrb.bg/bg/zakon-za-durjavnata-sobstvenost/>

581. Закон за общинската собственост от 01.06.1996 г. Министерство на регионалното развитие и благоустройството. 2018. URL: <https://www.mrrb.bg/bg/zakon-za-obstinskata-sobstvenost-72082/>

582. Закон за собствеността от 05.07.1999 г. Ciela. 2018. URL: <https://www.ciela.net/svobodna-zona-normativi/view/2122102787/zakon-za-sobstvenostta>

583. Общото и различното в управлението на собствеността - Закон за държавната собственост. Studentski grad. 2018. URL: http://studentski grad.eu/index.php/index.php?option=com_content&view=article&id=1644:2011-08-02-06-26-54&catid=60:2011-01-05-17-44-36&Itemid=111

584. Aufgaben und Grenzen von Markt und Staat. BPB. 2018. URL: <http://www.bpb.de/izpb/8455/aufgaben-und-grenzen-von-markt-und-staat?p=all>

585. Detterbeck S. Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht. 4. Auflage. Verlag C. H. Beck, München, 2006. 612 s.

586. Erklärung zum begriff eigentumsschutz. Juraforum. 2018. URL: <https://www.juraforum.de/lexikon/eigentumsschutz>

587. Fastighetsrätt. Lrfkonsult. 2018. URL: https://www.lrfkonsult.se/varatjanster/juridik/intrang_miljo-fastighetsratt/fastighetsratt

588. Florian Becker: Art. 14, Rn. 9. In: Klaus Stern, Florian Becker (Hrsg.): Grundrechte. Kommentar Die Grundrechte des Grundgesetzes mit ihren europäischen Bezügen. 2. Auflage. Carl Heymanns Verlag, Köln 2016, ISBN 978-3-452-28265-1.

589. Förvaltningsprocesslag (1971:291). Riksdagen. 2018. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningsprocesslag-1971291_sfs-1971-291

590. General principles and minimum standards for consultation of interested parties by the Commission. EC.Europa. 2017. URL:

http://ec.europa.eu/governance/docs/comm_standards_en.pdf.

591. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. 2018. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>

592. Keeling D. Management in Government (1972), London: *Allen & Unwin*. 15 p.

593. Kommunallag (1991:900). Riksdagen. 2018. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kommunallag-1991900_sfs-1991-900

594. Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform. Riksdagen. 2018. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152

595. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas 1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234. Teisės aktų registras. 2018. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/ru/legalAct/TAR.0BDFFD850A66>

596. Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods of April 14, 1891. World Intellectual Property Organization: official website. 2018. URL: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=286779

597. Ministerijos. Mano vyriausybė. 2018. URL: <https://lrv.lt/lt/apie-vyriausybe/ministerijos>

598. Nairobi Treaty on the Protection of the Olympic Symbol. World Intellectual Property Organization: official website. 2018. URL: <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/nairobi/index.html>

599. Offentlig förvaltning. Lagboken. 2018. URL: <https://www.lagboken.se/Lagboken/lagar-och-forordningar/lagar-och-forordningar/offentlig-forvaltning/>

600. Successionsordningen (1810:0926). Lagen.nu. 2018. URL: <https://lagen.nu/1810:0926>

601. Summary of the Hague Agreement Concerning the International Registration of Industrial Designs (1925). World Intellectual Property Organization: official website. 2018. URL: http://www.wipo.int/treaties/en/registration/hague/summary_hague.html

602. Summary of the Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods and Services for the Purposes of the Registration of Marks (1957). World Intellectual Property Organization: official website. 2018. URL: http://www.wipo.int/treaties/en/classification/nice/summary_nice.html

603. Tryckfrihetsförordningen (1949:105). Lagen.nu. 2018. URL: <https://lagen.nu/1949:105>

604. Viešasis administravimas Lietuvoje. Mokslai.lietuviuzodynas. 2018. URL: <https://mokslai.lietuviuzodynas.lt/komunikacijos/viesasis-administravimas-lietuvoje>

605. Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469). Lagen.nu. 2018. URL: <https://lagen.nu/1991:1469>

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Сукманова О. В. Публічне адміністрування охорони права власності в Україні. Теорія і практика. Київ, 2019. 436 с.

Публікації у наукових фахових виданнях України:

2. Сукманова О. В. Адміністративно-правовий статус комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації як суб'єкта охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. Том 4. С. 134-138.

3. Сукманова О. В. Зміст адміністративно-правової охорони права власності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 3. С. 156-160.

4. Сукманова О. В. Джерела публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 4. С. 123-127.

5. Сукманова О. В. Поняття та система суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*. 2018. Випуск 33. С. 102-105.

6. Сукманова О. В. Сутність адміністративно-правової складової права власності. *Наукові записки. Серія: Право*. 2018. № 2. С. 89-92.

7. Сукманова О. В. Сутність принципів ефективності публічного адміністрування охорони права власності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 112-117.

8. Сукманова О. В. Форми публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2018. № 36. С. 101-106

9. Сукманова О. В. Елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 90-95.

10. Сукманова О. В. Аналіз нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правової охорони права власності в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 107-111.

11. Сукманова О. В. Правозахисний рівень здійснення публічного адміністрування охорони права власності як новела для науки адміністративного права. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. С. 98-103.

12. Сукманова О. В. Рівні здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 6. С. 167-172.

13. Сукманова О. В. Поняття адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2018. № 4. С. 189-193.

14. Сукманова О. В. Методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Випуск 2. Т. 3. С. 212-217.

15. Сукманова О. В. Поняття адміністративних процедур щодо охорони права власності в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 1. С. 103-114.

16. Сукманова О. В. Особливості видів адміністративних процедур щодо охорони права власності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №2. С. 111-115.

17. Сукманова О. В. Державна реєстрація як провідний спосіб охорони права власності. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 98-103.

18. Сукманова О. В. Особливості адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 145-149.

Публікації у наукових виданнях інших держав та прирівняних до них:

19. Сукманова Е. В. Правовая природа права собственности в Украине. *Научно-методический журнал «Право и Политика»*. 2017. № 2. С. 37-41. (Кыргызская Республика)

20. Сукманова Е. В. Система принципов осуществления публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Право и политика*. 2018. № 1. С. 29–35. (Кыргызская Республика)

21. Сукманова Е. В. Особенности административно-правовых отношений публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Право и закон*. 2018. № 3. С. 29–33. (Кыргызская Республика)

22. Сукманова Е. В. Понятие и содержание публичного администрирования охраны права собственности в Украине. *Международный научно-практический журнал «Право и Закон»*. 2018. № 1. С. 37-41. (Кыргызская Республика)

23. Сукманова О. В. Види публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1. Р. 21-26. (Словацька Республіка)

24. Сукманова Е. В. Принципы административно-правовой охраны права собственности в Украине. *Право и закон*. 2019. № 1. С. 32–37. (Кыргызская Республика)

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

25. Сукманова О. В. Питання сутності адміністративно-правової складової права власності. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 10-11 липня 2015 р. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2015. С. 101-102.*

26. Сукманова О. В. Проблематика визначення правової природи права власності в Україні. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 вересня 2015 року. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2015. С. 80-83.

27. Сукманова О. В. Щодо поняття та класифікації принципів адміністративно-правової охорони права власності в Україні. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 29-30 січня 2016 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 77-82.

28. Сукманова О. В. Особливості визначення поняття та класифікації адміністративно-правових відносин публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15-16 квітня 2016 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. С. 122-124.

29. Сукманова О. В. Проблематика визначення поняття «адміністративно-правова охорона права власності». *Сучасні проблеми розвитку державності та напрями їх вирішення через призму правотворчої діяльності*: матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (м. Харків, 19–20 травня 2016 року). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2016. С. 55-59.

30. Сукманова О. В. Щодо сучасного наповнення змісту адміністративно-правової охорони права власності. *Юридична наука: виклики і сьогодення*: Матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (м. Одеса, Україна, 9–10 червня 2017 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 77-79.

31. Сукманова О. В. Щодо особливостей сучасного адміністративно-правового механізму публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та*

перспективи: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 9–10 березня 2018 р. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 77-81.

32. Сукманова О. В. Теоретичні та практичні аспекти визначення системи суб'єктів публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, Україна, 7–8 вересня 2018 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 63-66.

33. Сукманова О. В. Ключові концепти рівнів здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин: Міжнародна науково-практична конференція*, м. Харків, 5–6 жовтня 2018 р. Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 79-80.

34. Сукманова О. В. Щодо розуміння поняття та ознак публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Дніпро, 2–3 листопада 2018 р. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. С. 75-76.

35. Сукманова О. В. Щодо нового рівня здійснення публічного адміністрування охорони права власності в Україні. *Новітні тенденції сучасної юридичної науки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Дніпро, 30 листопада – 1 грудня 2018 р. У 3-х частинах. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. Ч. 2. С. 98-101.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

36. Сукманова О. В. Державна реєстрація нормативного акта / Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Видання друге. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. С. 152-154.

37. Сукманова О. В. Мін'юст запровадив технічний механізм, який унеможливить реєстрацію подвійних договорів оренди землі. Офіційний веб-

сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/minyust-zaprovadiv-tehnichniy-mehanizm-yakiy-unemojlivit-reestratsiyu-podviynih-dogovoriv-orendi-zemli-olena-sukmanova>

39. Сукманова О. В. Закон “Маски-шоу СТОП” покликаний забезпечити баланс між ефективністю розслідуванням та захистом бізнесу. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/osukmanova-zakon-maski-shou-stop-poklikaniy-zabezpechiti-balans-mij-efektivnim-rozsliduvannyam-ta-zahistom-prav-biznesu>

40. Сукманова О. В. Як правильно оформити скаргу до Антирейдерської комісії? Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-yak-pravilno-oformiti-skargu-do-antireyderskoi-komisii>

41. Сукманова О. В. Діяльність Агроштабів зменшила кількість рейдерських атак. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-diyalnist-agroshtabiv-zmenshila-kilkist-reyderskih-atak>

42. Сукманова О. В. Україна є світовим лідером у відкритті кінцевих бенефіціарних власників компаній. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ukraina-e-svitovim-liderom-u-vidkritti-kintsevih-benefitsiarnih-vlasnikiv-kompaniy---olena-sukmanova>

43. Сукманова О. В. Захист бізнесу є одним із пріоритетів роботи Мін’юсту. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-zahist-biznesu-e-odnim-iz-prioritetiv-roboti-minyustu>

44. Сукманова О. В. Щодо роботи Антирейдерської комісії. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2017. URL:

<https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-schodo-roboti-antireyderskoi-komisii>

45. Сукманова О. В. Антирейдерська комісія Мін'юсту за 10 місяців цього року задовольнила понад півтисячі скарг. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/antireyderska-komisiya-minyustu-za-10-misyatsiv-tsogo-roku-zadovolnila-ponad-pivtisyachi-skarg>

46. Сукманова О. В. Про особливості реєстрації права власності на нерухоме майно. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-pro-osoblivosti-reestratsii-prava-vlasnosti-na-neruhome-mayno>

47. Сукманова О. В. Мін'юст захищає земельні права громадян незалежно, відкритий ринок землі чи ні. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-minyust-zahischaе-zemelni-prava-gromadyan-nezalezno-vidkritiy-rinok-zemli-chi-ni>

48. Сукманова О. В. Законопроект щодо уповноважених осіб Мін'юсту не несе жодних рейдерських загроз. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-zakonoproekt-schodo-upovnovajenih-osib-minyustu-ne-nese-jodnih-reyderskih-zagroz>

49. Сукманова О. В. Превентивна діяльність є головним завданням антирейдерських штабів. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-preventivna-diyalnist-e-golovnim-zavdanniam-antireyderskih-shtabiv>

50. Сукманова О. В. Мін'юст технічно унеможливив вчинення реєстраторами реєстраційних дій за межами області. Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. 2018. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-minyust-tehnicno-unemojliviv-vchinennya-reestratorami-reestratsiynih-diy-za-mejami-oblasti>

БЛАНК**соціологічного опитування громадян щодо проблем
у сфері охорони права власності в Україні**

Шановний респонденте! Вашій увазі надається бланк соціологічного опитування щодо проблем у сфері охорони права власності в Україні. Опитування є анонімним, відповідно просимо Вас надати правдиві відповіді. На кожне питання треба надати відповідь – наприклад, «Так» або «Ні» у графі навпроти шляхом постановлення позначки (наприклад, «+», або «V»). Результати Вашої активної громадянської позиції буде використано для розроблення рекомендацій щодо сфери охорони права власності в Україні.

Дякуємо Вам за участь.

Чи відчуваєте Ви безпеку за своє майно в Україні?		
Так	Ні	
Чи Україна, як сучасна правова держава, може захистити власність своїх громадян від протиправних посягань?		
Так	Ні	
У випадку протиправного позбавлення права власності чи забезпечать органи державної влади в Україні повернення власності особі?		
Так	Ні	
Чи необхідно охороняти право інтелектуальної власності?		
Так	Ні	Мене це питання не стосується
Чи порушуєте Ви право інтелектуальної власності (користуючись піратським програмним забезпеченням, використовуючи не ліцензійний продукт в глобальній системі Інтернет)?		
Так	Ні	

РЕЗУЛЬТАТИ
соціологічного опитування громадян України щодо проблем
у сфері охорони права власності в Україні

Вибірковим анкетуванням було охоплено 1580 респондентів. Час проведення анкетування – перше півріччя 2018 і друге півріччя 2018 року. 12% респондентів відмовилися відповідати на питання з причин браку часу та роздратованості, викликаної складною ситуацією в державі.

Чи відчуваєте Ви безпеку за своє майно в Україні?		
Так	Ні	
33%	67%	
Чи Україна, як сучасна правова держава, може захистити власність своїх громадян від протиправних посягань?		
Так	Ні	
29%	71%	
У випадку протиправного позбавлення права власності чи забезпечать органи державної влади в Україні повернення власності особі?		
Так	Ні	
20%	80%	
Чи необхідно охороняти право інтелектуальної власності?		
Так	Ні	Мене це питання не стосується
57%	20%	23%
Чи порушуєте Ви право інтелектуальної власності (користуючись піратським програмним забезпеченням, використовуючи не ліцензійний продукт в глобальній системі Інтернет)?		
Так	Ні	
67%	33%	

ПРОЕКТ

ЗАКОН УКРАЇНИ

**Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо попередження незаконного втручання в діяльність суб'єктів
господарювання****Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:**

І. Внести до Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток до №51. – Ст.1122) такі зміни й доповнення:

– доповнити Ст. 166⁻²⁷ «Незаконне втручання в діяльність суб'єктів господарювання» та викласти її в такій редакції: «Незаконне втручання посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування, здійснення державного контролю і державного нагляду за господарською діяльністю, розслідування правопорушень у сфері господарської діяльності посадовими особами державної влади або місцевого самоврядування, крім органів Служби фінансових розслідувань, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

ІІ. Цей закон набирає чинності з дня його опублікування.

**Голова
Верховної Ради України**

А.В. ПАРУБІЙ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо попередження незаконного втручання в діяльність суб'єктів господарювання»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

З метою дотримання конституційного принципу захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання необхідно внести зміни до чинного законодавства щодо накладення адміністративної відповідальності на посадових осіб правоохоронних органів, органів СБУ, податкових органів (крім Служби фінансових розслідувань) за проведення незаконних перевірок з фінансових і економічних питань.

2. Цілі й завдання прийняття акта

Провідним завданням проекту є накладення адміністративної відповідальності на посадових осіб правоохоронних органів, органів СБУ, податкових органів (крім Служби фінансових розслідувань) за проведення незаконних перевірок з фінансових і економічних питань.

Так, цим проектом пропонуються такі зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток до №51. – Ст.1122): 1) доповнити Ст. 166⁻²⁷ «Незаконне втручання в діяльність суб'єктів господарювання» та викласти її в такій редакції: «Незаконне втручання посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування, здійснення державного контролю і державного нагляду за господарською діяльністю, розслідування правопорушень у сфері господарської діяльності посадовими особами державної влади або місцевого самоврядування, крім органів Служби фінансових розслідувань, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

3. Правові аспекти

Проект Закону відповідає Конституції України та іншим актам вищої юридичної сили, узгоджується з актами такої самої юридичної сили, не належить до сфери правового регулювання Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, пріоритетних сфер адаптації законодавства України до *acquis communautaire*, не потребує проведення гендерно-правової експертизи.

Нормативно-правовими актами в цій сфері правового регулювання є:
Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР;
Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005;

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребує додаткових видатків державного бюджету.

5. Регіональний аспект

Проект Закону не стосується питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

6. Запобігання дискримінації

У проекті Закону відсутні положення, які містять ознаки дискримінації.

7. Запобігання корупції

У проекті Закону відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

8. Громадське обговорення

Проект Закону не потребує проведення консультацій з громадськістю.

9. Оцінювання регуляторного впливу

Проект Закону не є регуляторним актом.

10. Вплив реалізації акта на ринок праці

Реалізація проекту Закону не має впливу на ринок праці.

11. Прогноз результатів

Прийняття положень законопроекту попередить незаконне втручання в діяльність суб'єктів господарювання. Окрім того цей проект Закону в загальному захистить права суб'єктів господарювання, приватних осіб, громадськості та суспільства.

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо попередження незаконного втручання в діяльність суб'єктів господарювання»

Зміст положення (норми) чинного акта законодавства	Зміст положення (норми) проекту акта
Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х	
<i>відсутня</i>	<p>Ст. 166⁻²⁷. Незаконне втручання в діяльність суб'єктів господарювання.</p> <p>Незаконне втручання посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування, здійснення державного контролю і державного нагляду за господарською діяльністю, розслідування правопорушень у сфері господарської діяльності посадовими особами державної влади або місцевого самоврядування, крім органів Служби фінансових розслідувань, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб органів державної влади або органу місцевого самоврядування від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p> <p>Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян</p>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з наукової роботи

Науково-дослідного інституту публічного права,

к.ю.н.

Л. В. Сорока

Від «_____» _____ р.

АКТ

упровадження результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук Сукманової Олени Валеріївни на тему «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» у навчальний процес відділу проблем публічного права Науково-дослідного інституту публічного права

Комісією Відділу було розглянуто результати використання матеріалів дисертаційного дослідження на тему «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової Олени Валеріївни. Під час обговорення наданих матеріалів комісією було констатовано, що окремі положення дослідження було використано під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право України», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій.

ВИСНОВОК: результати дисертаційного дослідження з теми «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової Олени Валеріївни вважати впровадженими в навчальний процес відділу проблем публічного права Науково-дослідного інституту публічного права з дисципліни «Адміністративне право України».

Члени комісії:

Старший науковий співробітник,
к.ю.н.

Науковий співробітник

К. М. Куркова

І. О. Глобенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з наукової
роботи

Науково-дослідного інституту
публічного права,

к.ю.н.

Л. В. Сорока

Від «

р.

АКТ

упровадження результатів дисертаційного дослідження
«Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової
Олени Валеріївни на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук у
науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту публічного права

Комісією Інституту було розглянуто результати використання матеріалів дисертаційного дослідження на тему «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової Олени Валеріївни. Під час обговорення наданих матеріалів щодо використання їх у науково-дослідній діяльності комісією було констатовано, що окремі положення вказаного вище дослідження було використано в науково-дослідній діяльності Науково-дослідного інституту публічного права, а саме в сукупності становлять новітню теорію публічного адміністрування охорони права власності, що можуть бути основою для подальшого розроблення проблем адміністративного права.

Отже, результати дисертаційного дослідження на тему «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової Олени Валеріївни мають вагомий цінність для науково-дослідної діяльності Науково-дослідного інституту публічного права.

ВИСНОВОК: результати дисертаційного дослідження на тему «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової Олени Валеріївни вважати впровадженими в науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту публічного права.

Члени комісії:

Старший науковий співробітник,
к.ю.н.

Науковий співробітник

К. М. Куркова

І. О. Глобенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту права та
післядипломної освіти
Міністерства юстиції України,
доктор юридичних наук, доцент
заслужений юрист України
К. І. Чижмарь
від _____ р.

АКТ

упровадження результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук Сукманової Олени Валеріївни з теми «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» у правозастосовну діяльність Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України

Комісія в складі: Першого заступника директора Інституту доктора юридичних наук професора Журавльова Дмитра Володимировича, заступника директора Інституту кандидата юридичних наук Гавловського Ігоря Анатолійовича склала цей акт з приводу впровадження результатів дисертаційного дослідження з теми «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової Олени Валеріївни, здобувача наукового ступеня доктора юридичних наук. Під час обговорення наданих матеріалів комісією було констатовано, що окремі положення вказаного вище дослідження використовуються в діяльності Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України під час підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, що відносяться до V-VII категорії посад державних службовців.

ВИСНОВОК

Результати дисертаційного дослідження з теми «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» Сукманової Олени Валеріївни вважати впровадженими у правозастосовну діяльність Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України.

Члени комісії:

Перший заступник директора Інституту
д.ю.н, професор,
Заслужений юрист України

Журавльов Д. В.
Журавльов Д. В.

Заступник директора Інституту
к.ю.н.

Гавловський І. А.
Гавловський І. А.

АКТ

про упровадження у правозастосовну діяльність
Міністерства юстиції України результатів дисертаційного дослідження
Сукманової Олени Валеріївни з теми «Публічне адміністрування охорони
права власності в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

від 21.05.2019 р.

м. Київ

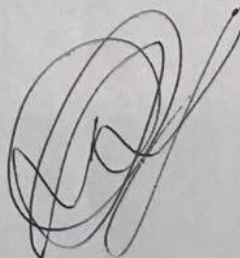
Міністерства юстиції України було розглянуто результати використання матеріалів дисертаційного дослідження Сукманової Олени Валеріївни з теми «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Під час розгляду наданих матеріалів було констатовано, що окремі положення вказаного вище дослідження відповідають потребам практичної діяльності посадових осіб Міністерства юстиції України щодо виконання завдань та функцій Міністерства юстиції України у сфері захисту права власності. Також було констатовано, що в дисертації запропоновано ряд заходів удосконалення чинного законодавства щодо покращення діяльності Міністерства юстиції України у сфері надання адміністративних послуг, управлінні об'єктами державної власності, здійсненні державної реєстрації, протидії рейдерству та захисту прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері державної реєстрації.

ВИСНОВОК

Результати дисертаційного дослідження Сукманової Олени Валеріївни з теми «Публічне адміністрування охорони права власності в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право вважати впровадженими у правозастосовну діяльність Міністерства юстиції України.

**Державний секретар
Міністерства юстиції України**

Косолапова О.